

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

A. C. 293 -

2 vol

Epist. 45³ W
(A)

Cicereius

A. C. 579 -

2 vol

Epist. 45³ ~~W~~
(A)

Cicerinus

FRANCISCI CICEREII

EPISTOLARUM LIBRI XII

ET ORATIONES QUATUOR.

M. MAPHÆI FILII

EPISTOLARUM LIBER SINGULARIS

ET ALIORUM VARIA

QUÆ OMNIA EX MSS. CODICIBUS NUNC PRIMUM IN LUCEM PRODEUNT

ADJECTIS ILLUSTRATIONIBUS

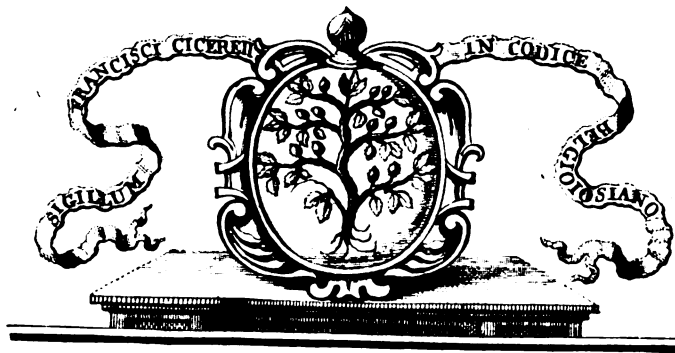
ET FRANCISCI VITA

CURA ET STUDIO

D. POMPEII CASATI

ABBATIS CISTERCIENSIS ET DIPLOMATICES PROFESSORIS.

VOLUMEN PRIMUM.

MEDIOLANI. MDCCLXXXII.

TYPIS IMPERIALIS MONASTERII S. AMBROSII MAJORIS.
CUM APPROBATIONE.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

ALBERICO XII

BARBIANEI BELGIOJOSIO ATESTINO
VICECOMITI TRIVULTIO
SACRI ROMANI IMPERII PRINCIPI CELSISS.
EX PRIMARIIS HISPANIARUM MAGNATIBUS
REI BELLICÆ ET PRÆTORIANIS
JOSEPHI II. AUGUSTI
CUSTODIÆQUE CORPORIS
FERDINANDI AUSTRIÆ ARCHIDUCIS
PRÆFACTO
REGIÆ BONARUM ARTIUM ACADEMIÆ
PRÆSIDI

D. POMPEIUS CASATI ABBAS CISTERCIENSIS

FELICITATEM.

LITTERARIUM opus, quod e domestico typographeio
prodit, Tibi inscriptum mitto, Princeps Celsissime,

... qui nominibus cum sis generosus avitis,

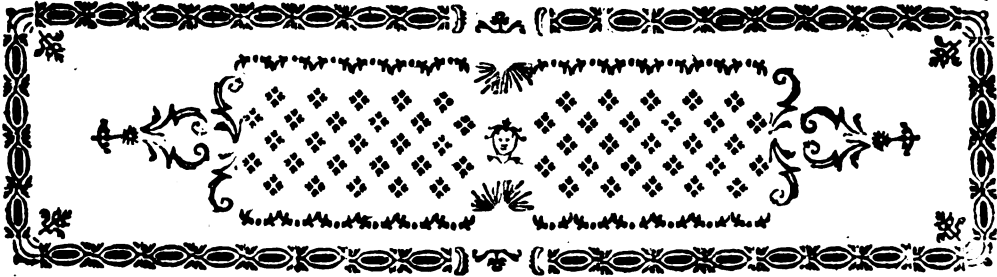
Exsuperas morum nobilitate genus. (a)

(a) *Trist. 4. Eleg. 4.*

Epistolæ, & Orationes sunt non ob rerum minus pondera, ac varietatem, quam styli nitorem commendandæ, ab doctissimi olim in publico Mediolani Lyceo humaniorum litterarum professoris Francisci Cicereii calamo, ingenioque profectæ, paucis Maphæi filii epistolis additis, quas inter manuscripta hætenus delitescentes ad communem lucem, utilitatemque nunc profero. Non alio autem quàm præclari tui nominis præsidio munita emitti hæc omnino oportebat. Cum enim latinas Francisci Cicereii lucubrationes publici juris facere vellem, quod una mecum eruditissimi hujusce Urbis viri, quorum amicitia, & consuetudine fruor, vehementer optarent, id factum humanitate tua est, ac benigna litterariam rempublicam juvandi voluntate, ut quædam ipsius autographæ tum Epistolæ, tum Orationes apud Te extantes, quibus nos carebamus, evulgandæ una cum aliis mihi tribuerentur. Accedit quod Bibliotheca, quæ splendidis Ædibus magno sumptu, summaque elegantia per Te extructis non parvum addit decorem,

quamque plurimis conquistissimis libris, optimæ notæ codicibus, vetustisque membranis pro tuo erga optimas artes affectu eximio augere, ac ditare curasti, & in dies curas, multa cognitu dignissima, atque ad rem meam in annotationibus conficiendis maxime opportuna mihi suppeditavit. Tanta enim fuit comitas, atque benignitas, tantumque litteras, conatusque meos juvandi studium, ut Bibliotheca, ac Tabulario tuo uti frui concesseris, codices omnes per otium perlustrandi, quæque exinde vellem exscribendi potestatem feceris. Quare universum hoc opus tot nominibus Tibi obstrictum, Tibi etiam dicari sponte sua flagitat, totoque jure Te Mœcenatem, Te Auspicem, ac Patronum vindicat. Neque heic mihi, quod erga alios plerumque fit, singulares virtutes tuas necesse est stylo persequi, cum eæ splendore ipsæ sint suo, sine cujusquam oratione satis illustres; quis enim in Te pietatem cum prudentia, comitatem cum gravitate, politices, rei que militaris peritiam una cum summa eruditione, ad instar veterum

incltyti nominis Romanorum conjunctam non agnoscat?
Reliquum est, ut meam hanc in Cicereium operam,
quam gratissimo animo Tibi debitam offero, tua cum
humanitate tractes, ac tuendam suscipias rogem, me-
que in iis habere velis, quos Tui noris esse studio-
sissimos.

CONSILIUM OPERIS.

GRAVITER, meritoque non pauci conqueri solent, doctas lucubrations, quas multis vigiliis summi viri elaborarunt, in Bibliothecarum forulis occlusas latere, ac plerumque etiam magno litterarum damno blattis, tineisque pabulum infeliciter cedere. Ne itaque hujusmodi de nobis querimonia fiat, quibus una cum satis locuplete librorum impressorum copia multi etiam probæ notæ manuscripti codices ex majorum nostrorum studio adservati fuere, eò mentem cogitationemque converti, ut excellentiorem ex his aliquem haudquaquam editum publica luce donarem. Et sane quis se ad colendas bonas artes, ac pro virili juvandas excitatum non sentiet hoc tempore, quo res supremo moderatur imperio JOSEPHUS II. PIUS FELIX AUGUSTUS, Insubriamque ejus nomine sapienter regit FERDINANDUS FRATER, qui tum pro insito, quo fertur erga scientias, & optima quæque amore, tum ut Augusti Cæsaris votis, studiisque obsequatur, liberales artes singulari favore prosequitur, auctoritate, ac patrocinio tuetur? quod præclare etiam præstat egregius item litterarum fautor (a) Joannes Joseph

(a) Præclarissimum opus *Le Forche Caudine Illustrate*, Caserta 1778, ære proprio fieri curavit, ac Bibliothecis pluribus, nostræque etiam munifice largitus est.

S. R. I. Comes de Wilzeck in eadem hac Insubria plena cum potestate Administer. Nobis autem ex Ambrosiani Cœnobii familia peculiarem studiorum curam demandatam esse perquam honorifice agnoscimus; quibus tot commoda, rationesque ad earum culturam, novisque ingenii monumentis litterariam ditandi rempublicam ex singulari erga nos supremi Regiminis beneficentia, & provida cura, concessa sunt, adeo ut non solum perfectioris chartæ opificium, ipsumque typographæon, verum etiam binas rei Diplomaticæ Cathedras commiserit, quarum alteram pro mea scientiæ, atque ingenii tenuitate sustineo. Mei itaque officii ratione tum aliis, quæ mox attigi, incitamentis adductus litterarium aliquod anecdoton monumentum typis nostris statui consignandum. Visum est autem doctas, cultoque sermone exaratas Francisci Cicereii epistolas, orationesque edere, quas autographi codices nostri maxima ex parte suppeditarunt, nonnullas vero idiographi pariter codices Archivi Belgioiosiani, quas mihi exinde exscribendas, simulque evulgandas ad perfectam operis ἐκδοσιν faciendam Princeps Albericus XII. longe humanissimus tribuit. Eodem in nostro, quo Cicereii epistolæ continentur, Codice sunt & ejusdem intermixta carmina, a quibus tamen edendis abstineo; propterea quod eorum alia inabsoluta sint, alia limam nondum, manumque experta ultimam, atque iccirco, ut omnia proferre operæ pretium non fuisset, sic nulla de iis in vulgus mittendis mihi cura fuit.

Francisci Cicereii, qui sæculo post Christum natum sextodecimo, felici illa ætate præclaris artibus maxime efflorescente, eximiam sibi latinæ eloquentiæ laudem peperit, vix aliquod publicam lucem aspexit: duæ nimirum dumtaxat, quod sciam, epistolæ impressæ hæctenus, ac litterario orbi sunt cognitæ, quas una cum aliis veterum evulgavit monumentis Cl. Augustinus Bandinius Bibliothecæ

theçæ Laurentianæ Præfectus. En autem tibi, erudite lector, complures ejusdem epistolæ, & quotquot plene nancisci, & colligere potui.

Clarorum hominum ad Franciscum Cicereium apud Marquardum Gudium excusæ leguntur epistolæ, quibus omnibus fere vel responsoriæ hic exhibentur, vel e converso quæ illic sunt, responsionem hic habent. Ejusmodi vero in universum Cicereianæ sunt epistolæ, ut & delectationi, & fructui legentibus esse possint, quod nitido in primis, cultoque sermone, qui ad Tullianum accedat, sint scriptæ, quod historiam sui temporis illustrent, quod varia sint eruditione referatæ, deque rebus ad doctrinam spectantibus aliquæ etiam ex instituto agant, quod denique ad præstantiores, qui ea ætate floruerunt, litteratura viros sint datæ, Paulum Manutium, Hieronymum Cardanum, Carolum Sigonium, Andream Alciatum, Joannem Oporinum, Octavianum Ferrarium, Aonium Palearium, Liliam, & Cynthium Gyraldos, aliosque pari fama, ac celebritate insignes.

Francisci Cicereii operibus adjungere collibitum est aliquas M. Maphæi ejus filii epistolas, quas ex codice autographo hausimus; qui unus e multis est, quos ab Joanne Baptista Blanchino in Mediolanensium litteratorum fastis apud Picinellum, & Argelatum claro, ex supremis ipsius tabulis legatos possidemus.

Porro in codicibus hisce emittendis illud lectores nostros humanissimos certo habere velim, me summa cum fide auctorum verba, prout in textu sunt, exhibuisse, nec mihi usurpasse aliud, nisi litteram, aut voculam immutare aliquam, vel addere ubi errantis calami mendum in codice irrepsisse manifestissime patuit; lacunas vero quæ quandoque occurrunt, nonnullorum punctorum serie signavi.

Hæc autem omnia, quæ nunc primum e manuscriptis Codi-

cibus eruta in manus eruditorum protrahō, multiplici auctario locupletare volui. Ac in primis, cum eorum, quorum ingenium, doctrinamque admiramur, mores etiam, ac gesta nosse plerumque exoptemus, Francisci Cicereii, cujus opera præcipuam hic vindicant partem, vitam exhibeo; tum ipsius operum indicem, ac diserta clarorum virorum de eodem elogia adjungo. Plura veterum testimonia tum in epistolis, tum in orationibus adlata, quoniam apud ipsos loco habeantur, sicut ipse inquirere, ac nosse curavi, ita & aliis ad calcem paginæ indicandum duxi. Unicuique epistolæ suum lemma, seu summam præfixi, ut facile unoque veluti obtutu, quæ in iis sunt dicta, lector minus otii abundans intelligat, græcas dictiones, periodos, totasque etiam epistolas in latinum idioma converti eorum gratia, qui græca litteratura carent.

Majorem vero in eo locavi operam, ut Cicereiana undequaque scripta illustrationibus, quoad fieri potuit, eruditione conspersis instruerem, additis etiam nonnullis celebriorum auctorum anecdotis, quibus suas etiam illustrationes desiderari non sum passus. Jam vero adnotationibus meis conflandis multum profuit, plurimos codices hac illac per urbem in museis variis servatos consulere, ac præsertim codices Ambrosianæ Bibliothecæ, & Archivi Belgiojosi, itemque eos, quos in Bibliotheca nostra quotidie præ manibus habere, ac versare potui. Multa vero exinde nondum ad communem notitiam perducta ediscere licuit, quæ ad historiam tum patriam, tum exteram, ad litteratorum, aliorumque illustrium virorum vitam, ad rem bibliographicam, atque alia pertinent.

Jam sane cum Francisci Cicereii epistolæ multos patriæ nostræ præclaros doctrina, honoribus, rebusve gestis viros suæ ætatis laudent, vel ad ipsos quoque sint scriptæ, mihi in res patrias ex-

currendi aditus se se præbuit, ubi sane patriæ ipsius amor facere me induxit, ut plura, quæ ad eam illustrandam spectare deprehenderim, traderem, quanquam eorum aliqua extra rem prolata videri cuiquam possint. Sic autem doctos litteratosque viros, qui Mediolani floruerunt, expono, ut simul aliquatenus augeam; atque emendem etiam Scriptorum Mediolanensium Bibliothecam (nam in historicis hisce rebus vix etiam diligentissimi quique ab omni penitus errore cavere queunt) Cl. viri Philippi Argelati opera, studioque collectam. Dum enim reconditiores libros, codicesque perlustro, multa opera Scriptorum nostrorum litteraturæ fama illustrium tum manuscripta, tum edita, antehac fere incognita detegere, novosque etiam Scriptores Mediolanensium doctorum fastis adjungere, benigna mihi fors obtulit. Quæ autem Scriptorum nostrorum opera, aut aliorum, qui de iisdem agunt, ab Argelato omissa enuncio, ne sæpius idem, quod Lectoribus tædio esset, repeterem, & compendii gratia, asterisco adnotare volui.

Præterea multa scitu digna operi addenda sponte mihi communicarunt nonnulli doctrina præstantes hujusce urbis viri, officiis & consuetudine mihi conjuncti, quorum suo loco honorifica, ut par est, & grata fiet commemoratio. Unus tamen, quem præceteris concitatore nescio an magis adiutorem habuerim, laudandus priore loco heic est D. Joseph Vaylate de Carcanis, illustribus ingenii & animi præditus ornamentis juvenis, multiplici eruditione præsertim patria, jurisprudentia, cui sedulo studuit, ac singulari morum integritate commendatus. Quantopere, quamque mirum in modum in hac Cicereii edendi, illustrandique cura me adjuverit, quicumque nos norit, apprime novit. Biennio, & amplius quo in hoc opus incumbo, perpetuus is studiorum socius, ac laborum particeps fuit. Nunquam fere Bibliothecas, aut Archiva adi-

bam, quin mihi se se comitem adjungeret, atque in consulendis libris, evolvendis codicibus, parandisque quæ ad rem pertinerent, communem operam præberet. Pro cuius tanto, in me merito, singularique studio gratias publice ago, habeoque, iisque ab omnibus, quibus hujusce libri lectio accepta, utilisve fuerit, gratias haberi velim.

FRANCISCI CICEREII

VITA.

NON multum mihi operæ ponendum, studiique fuit, ut hanc, quam exhibeo, Francisci Cicereii vitam conscriberem; quandoquidem peracto alieno hac in re labore frui feliciter mihi est datum, ejusdem nempe italico sermone exaratam vitam inspicere, atque evolvere, Cicereiano nostro epistolarum codici adjunctam, quam consultis, expensisque iisdem epistolis docte admodum, ac diligenter confecit, qui litterariis aliis ingenii sui operibus etiam in lucem editis est clarus, Revm̄us D. Angelus Fumagalli perin- signis Cœnobii Claravallensis Abbas; hic enim, cum celeberrimus Brixienſis Comes Joannes Mazzuchellius undequaque monu- menta colligeret, ut ingens suum de Scriptoribus Italicis adornaret opus, Cicereii nostri vitam anno MDCCLVIII ad ipsum mi- ferat, ex qua ea decerperet, quæ ad instituti sui rationem condu- cere nosset. Verum fato præreptus Mazzuchellius eò usque opus perducere non potuit, ut quæ de Francisco Cicereio acceperat, publicam in lucem emitteret. Quæ itaque ex præfato scripto de Francisci Cicereii gestis edidici, aliaque mihi aliunde de eodem explorata meum hunc conficient Cicereianæ vitæ commentarium.

Maphæus Cicereius Valentini (a) filius, & Elisabeth Carentana, ad quam nonnullæ hic sunt epistolæ, Franciscum nostrum genuere. (b) Fuit Maphæus ex Turno pago, (c) quem licet duplicem esse com- periam, alium in Glarea Abduæ, (d) aliumque ad lacum Larium, (e) haud dubius tamen sum quin Turnum istud in agro Comensi Ma- phæi patria fuerit, cum Comensem gentem suam non semel dicat Franciscus suis in epistolis, nunquam Abduanam.

(a) Cod. epistol. Cicereii in Archiv. Belgiojof. pag. 278.

(b) V. Vol. II. lib. 10. epist. 23.

(c) Disto Cod. Belgiojof. ibid.

(d) Ex Josepho Benalio in *Elencho Famil. Insign. Mediol.*

(e) Tatti *Annali di Como* tom. 1. pag. 29.

Turno natali relicto solo, in quo prius degebat, ad Helvetiorum incolendam regionem Maphæus discessit (a) tempore bellis infesto. (b) Tenui censu, & conditione erat, ac fabrûm præfectum gerebat; quo in officio Francisco Sfortiæ II. Duci Mediolani deserviit apud Mongutium Incinæ Plebis oppidum (c). Quid autem bellicæ rei ad Mongutium a Sfortianis actum sit, nos docet Galeatius Capella de bello Mussiaco, (d) atque pro Mediolanensi nostra patria mortem, ita scribente Francisco Cicereio, (e) oppetere non dubitavit. Quod vero facti hoc fuerit, aliud nihil præterea scio.

Lugani ortus est Franciscus, non autem Comi, ut Cl. Hieronymus Tiraboschius scribit, (f) neque Mediolani, ut Philippus Argelatus, (g) & Philippus Picinellus, (h) qui ambo eundem in Mediolanensium Scriptorum classem accensuerunt; Luganum enim patriam suam, & Luganenses cives suos sæpe sepius, ac diserte idem appellat (i). Neque quicquam de Luganensi Francisci patriâ dubitare fas est, quod is ipse Comum etiam patriam suam vocet (k). Licet enim Lugani natus, Comum etiam patriæ nomine compellare potuit, vel quod parentem habuerit in pago Turno Comensis territorii ortum, vel quatenus Comum Diœcesana urbs est, atque Episcopi sedes, cui in iis, quæ spiritale regimen spectant, Luganenses etiam subsunt. Quod si Mediolanensem civem se alicubi vocat, veluti in epistola ad Paulum Manutium, (l) ejusmodi se dicit lege, privilegio scilicet, vel diplomate, quo Civitate Mediolanensi donatus fuit. Qua de re eidem respondens meminit quoque Manutius (m) inquiring: *largita est tibi sua jura Civitas Mediolanensis*. Hoc autem vel uno, quod Mediolanensis dicitur ex gratia civis

(a) V. epist. Cicer. Cod. Belgioios. pag. 7.

(b) Turnum bellis vexatum vide apud Ericium Puteanum *Hist. Cisalp.* lib. 1. pag. 16.

(c) V. Vol. II. lib. 12. epist. 5.

(d) Pag. 159.

(e) V. Volum. II., cit. loco.

(f) *Storia della Letteratura Italiana* tom. 7. par. 1. pag. 205.

(g) *Bibliob. Scriptor. Mediol.*

(h) *Ateneo de' Letterati Milanesi.*

(i) V. hic pag. 14., 113., & alibi.

(k) Pag. 170.

(l) *Collect. Veter. Monument.* per Angel. M. Bandin., Arreti 1752.

(m) Manutii epist. 1. lib. 1.

factus Cicereius, natales suos hic minime sortitum eundem fuisse, perspicuum fit.

Anno reparatæ salutis MDXXVII. lucem primam aspexit; hic autem natalitius Cicereii annus exinde eruitur, quod, cum idem data epistola MDLV. tertio Kal. Maji (a) scribat se tunc jam a viginti quatuor annis patre suo orbatum fuisse, seque quartum egisse annum cum patrem amiserit, exploratum inde redditur vigesimum octavum ætatis suæ Cicereium numerasse anno illo MDLV., quo vero ipse in lucem editus, alium fuisse annum MDXXVII.

Cicereius dictus etiam Cicerinus legitur, aut etiam Cæsarinus; Cicerinum ipsemet passim, ac promiscue se appellat in hisce, quas emittimus, epistolis. Cæsarinum dictum videas apud Franciscum Zavam, (b) Paulum Morigiam, (c) Gasparem Bugatum (d). Ita vero ex hac nominum diversitate deceptus fuit Placidus Piconellus, (e) ut Cicereium, & Cæsarinum duos fecerit Scriptores.

Fratrem habuit Franciscus Cæsarem natu minorem, quem puerum scilicet ipsemet (f) nominat. Fuit autem & Cæsar humanioribus litteris deditus, veterumque Scriptorum, quorum dicendi nitorem admiramur, lætione delectabatur. Sic nempe de eo loquitur Sigismundus Folianus: (g) *Cæsar vero Cicereius amicus meus Plauti, & Terentii in primis studiosus*; quum vero Cæsaris interitum rescivit, gravissimum animi dolorem se concepisse affirmavit. (h) Calligraphiæ etiam studio Cæsar se se exercuit, multamque exinde peritiam graphice, ac pulchre pingendi litterarum formulas adsecutus est (i). Alios Francisci Cicereii propinquos sparsim in opere dignosces.

Lugani in patria prima litterarum suarum tyrocinia posuit, magistro usus Joanne Menabeno, qui nedum humanitatis studio, la-

- (a) Vol. II. epist. 14. lib. 2.
- (b) Epistola ad eundem fol. 237.
- (c) *Della Nobiltà di Milano* lib. 3. pag. 254.
- (d) *Storia* lib. 7. pag. 1124.
- (e) *Ateneo de' Milanesei*.
- (f) Vide hic pag. 18.
- (g) Epist. 12. lib. 3.
- (h) Ibidem.
- (i) Vide hic pag. 16., & alibi.

tinæque linguæ cognitione erat excultus, sed etiam medicæ arti addictus. (a) Pluribus deinde præclaris aliis Præceptoribus, cum extra patriam degeret, ac præsertim Mediolani, ubi diutius quàm alibi dies suos transegit, operam dedit. En ipsemet Cicereius longam Præceptorum suorum connumerans seriem in Oratione de Octaviano Ferrario.

Othonis Lupani Casalensis in elegantioribus literis diuturnus auditor fui primum, deinde longo post tempore successor. Josephus Niger Othonis civis, & socius in privato docendi labore, quem etiam alibi una cum eo nominavimus, me græce docuit. Cornelius Siculus Messanensis Franciscani Ordinis Philosophus, atque Theologus me cum privatim, tum etiam publice in dialecticis exercuerunt. Ludovicus Ferrarius Bononiensis.... me in mathematicis erudit. M. Antonius Majoragius.... privatim docendi laboris particeps, ac socius me docendi præceptis instituit. Ludovicus Codebos... metaphysicæ auscultationis rudem esse non est passus.

Jam vero primis adolescentiæ suæ annis multum sibi tum scientiæ, tum prudentiæ nomen conciliaverat Cicereius. Factum est autem, ut Petri Albutii magni nominis Physici commendatione (b) apud illustrem Comitem Joannem Baptistam Vicecomitem, Sommæ, ac Lonati Puteoli Comitem, ut hic Cicereio filios suos litteris, & bonis moribus instituendos traderet.

Inclyta Vicecomitum propago ex hoc Joanne Baptista descendit floret adhuc (c) in duabus familiis, ex quarum altera Comes D. Nicolaus Vicecomes, amicitia mihi devinctus, honorificis in Patria muneribus magna cum laude perfunctus, nunc Regii Tabularii Præfecturam gerit.

Paternas itaque ædes reliquit Cicereius, cum annus circiter christianæ salutis esset MDLIV., atque Lonatum Puteolum, vel Poldum, nominare ut aliis placet, petiit, atque in contubernium admissus dicti Joannis Baptistæ Vicecomitis, ut hujusce filios litterarum disciplinis imbueret. Oppidum non ignobile Lonatum Mediolano

(a) V. hic pag. 78.

(b) V. pag. 39.

(c) V. Cl. Guid. Ferrar. *Differt.* 6.

lano distat milliariis circiter xxiv., atque in media fere regione Insubrum positum, quæ oppidis, & vicis frequens summam fertilitatis, & opportunitatis obtinet claritatem. Lonati degens non solum Vicecomitis heri sui, sed alios etiam ejus loci incolarum pueros disciplinæ suæ creditos bonis litteris instituere satagebat, (a) atque Virgilio, Terentio, Ciceronis lectionibus solebat exercere, quos quidem celebratissimos Auctores eis se prælegere passus est jussione Francisci Jerargi, quem ut eximium patronum ac Mæcenatem suum identidem suis in epistolis prædicare solet.

Paucos menses Lonati constitit Cicereius: quamvis enim summo tum honori, tum commodo sibi esset Baptistæ Vicecomiti servitutis præstare officium, quo neque *nobiliorem*, nec *ampliozem*, nec *honestiorem* nancisci se potuisse profitetur; (b) illud tamen ægre admodum ferebat, quod Lonati degens longe a doctorum hominum consuetudine abesset: conquerebatur etenim, quod ibi nullum prælegentem audire, nullum æmulari in litteris discendis, nullum denique habere queat, quicum de litteris agat, communicet, certet. (c)

Petita itaque a Baptista Vicecomite discessus venia Mediolanum concessit, ubi Francisci Jerargi, & M. Antonii Leontini opera Præceptoris officium consecutus est apud Pium Advocatum, virum & *bonum*, & *nobilem*, cujusmodi honorificis eum exornat appellationibus Cicereius; (d) atque in ejus ædes fuit admissus: sitæ hæ erant prope nostrum S. Ambrosii Templum, juxtaque januam Cœnobii S. Michaelis *supra dorsum* dicti. (e) Tres erant liberi Pio Advocato, Cæsar, Pompeius, & Antonius, quorum duo tantum curæ, & eruditioni Cicereii concrediti; (f) nam natu maximus Cæsar græcas litteras, Rhetoricæ præcepta, atque Dialecticam satis recte callebat, eidemque Cicereio ad Fratres alios litteris imbuendos non parvo erat adjumento. Interim vero quod sibi supererat temporis, publica gymnasia adeundo infumebat, conveniendoque quotidie eruditos, doctrinaque præcellentes viros. Quomodo autem studiis tem-

(a) V. hic pag. 17. & 61.

(b) Pag. 40.

(c) Pag. 37.

(d) Pag. 193.

(e) Pag. 46.

(f) Ibid.

pus transigeret, ipsemet aperit: (a) *Quotidie quantum datur per occupationes, me in paradigmatis verborum græcorum, & in Ciceroniana lectione exerceo. Bono mane Othonem Lupanum audio, Tullianas orationes, & Æneid. secundum publice lætitanem, vigesima vero tertia hora Lascharis institutiones in græca lingua a Josepho Nigro interpretatas. Quid? quod diebus festis intersum lectioni Arithmetices ex Euclide, & spheræ ex Sacrobusto.*

Uno dumtaxat anno, vel paullò amplius Mediolani tunc egit Cicereius; hinc enim, qua nescio de causa, abiit, ac Luganum profectus est. Quò semel ac appulit, gravi corripitur morbo, ita ut de ejus salute omnem fere spem Medici abjecerint; sed verò solerti cura, ac summa in medendo diligentia Andreæ Camuti effectum est, (b) ut morbo exemptus pristinæ redditus fuerit sanitati. Ut primum convaluit, litterarium ludum Lugani aperuit, atque Joanni Menabeno, cujus ipse prius auditor, in eodem successit docendi munere, (c) discipulique ipsius numero ad quinque & viginti fuerant. Ad sui vero gymnasii usum, cum librum quendam grammatices a Sebastiano Gryphio impressum ceteris aptiorem judicaverit, Joanni Oporino clarissimo Basileensi typographo recudendum mandavit, præfatione, litterisque dedicatoriis omissis, addito verò tetraſticho suo, quod hic leges pag. 74. Statim ac autem hi grammaticæ libri Oporiniani typis impressi fuere, trecenta horum exemplaria Cicereius excepit. (d) Porro cum hunc grammaticæ libellum Cicereii cura, & jussione typis commissum cernere vehementer cuperem, nullibi eum comperire mihi datum est; sed nec priorem grammaticam per Gryphium excusam, nec aliam per Oporinum denuo typis mandatam uspiam locorum conspexi: puerorum enim manibus contrita omnia fortasse exemplaria jamdiu periere.

Cum Lugani tunc degeret Cicereius præfationem illam (sic ipse nominat, dissertationem verius dixerim) composuit doctrina, & eruditione refertam *de Ciceronis imitatione*, quam hic vides pag. 132, & sequentibus. Quæ quidem, quanti habendum sit Cice-

(a) V. hic pag. 61.
(b) Pag. 78.

(c) Ibid.
(d) Pag. 85.

reii ingenium , fatis manifeste cuique ostendit , eò vel magis , si animo advertatur , vigesimum ætatis annum vix attigisse , cum dissertationem illam elucubravit . Lugani pariter orationem conscripsit , quam in morte Josephi Ossutii , civis , & amici sui , se habuisse finxit ; (a) hæc autem oratio nullo , quod sciam , scripto servatur .

Itaque cum fama jam doctrinæ Cicereii , ceterarumque ingenii ejus dotium longe , lateque spargeretur , eum ad se accersere contendebant nonnulli erudiendæ juventutis gratia . Sic sane docendi provinciam ei sponte , ac benigne obtulerunt Novocomenses . (b) Verum cum eodem plane tempore a M. Antonio Majoragio celeberrimo humaniorum litterarum Mediolani institutore per litteras postulatus fuisset , an secum degere , suorumque scholæ laborum particeps esse vellet , rejecta Novocomensium conditione cum Majoragio agere satius esse duxit ; de stipendio tamen haudquaquam sollicitum se esse professus est , fatis abunde magnam laborum suorum mercedem assecuturum existimans , si cum eo vixerit , cujus opera in dies fieri doctior poterit ; (c) Majoragius vero quinquaginta annuos eidem nummos aureos persolvebat . (d)

Mediolanum accessit Cicereius , domumque Majoragii admissus anno MDXLVIII. mense Julii . Ea autem , quam incolebat , Majoragii domus in vico sita erat dicto *delle Cornacchie* . Comperta hæc mihi sunt ex duabus Cicereii italicis epistolis apud Principem Belgioiosium , altera ad Franciscum Curtium humanitatis institutorem Ticini , scriptaque die Augusti III. MDXLVIII. , quæ hisce exorditur verbis : *Sono già alquanti giorni che sto qui in Milano con il Sig. Majoragio lettore pubblico della lingua greca e latina ; & ex epistola alia , nescio cui scripta , x. Augusti eodem anno , in qua hæc Cicereius de se : In casa del Sig. M. Antonio Majoragio nella contrada delle Cornacchie .*

Triennio mansit cum Majoragio Cicereius (e) operam ei præstans , unaque cum ipso instruendæ juventutis sustinens onus ; tunc

(a) V. hic pag. 99.

(b) Pag. 155.

(c) Pag. 179.

(d) Pag. 202.

(e) V. ep. 14. lib. 2.

etiam curam suscepit, ut aliqua Majoragii opera per Joannem Oporinum Basileensem egregium typographum imprimerentur, ut ex litteris ad ipsum liquet, quas infra lector inspiciet. Pariter cum Oporino egit, ut Mediolanensis historia Bernardini Arluni, cujus autographum in Bibliotheca nostra servatur, typis mandaretur, quæ tamen historia cudi tantummodo cæpta est, nec potuit ad exitum deduci, pecuniarum deficiente subsidio ad absolutam typorum impressionem.

A Majoragio recessit Cicereius sub finem anni MDL., cum nempe tunc is gymnasium litterarium dimiserat: alium vero scholasticum ludum ipsemet aperuit; (a) puerosque suos doctrina imbuendos, nobiliores etiam hujusce urbis viri ad eumce mittebant. Nec huic spartæ tantum operam dabat, sed quò eorum in litteris profectui, bonisque moribus magis consuleret, eos etiam tecto suo, mensaque excipiebat. Qua de re plenius edocemur ex epistola ejusdem italica ad Hieronymum Cottam in Archivo Belgiojossiano XXI. Septembris MDLIV.: *Quelli che stanno in donzèna in casa mia pagano tre mesi in tre mesi nove scudi d' oro avanti tratto, portano seco letto fornito con lettiera ec.*

Domum eandem Mediolani tunc simul cum Francisco Cicereio incolebant ejus genitrix Elifabeth, ac frater Cæsar; (b) atque hic insuper in erudienda juventute Francisco fratri auxiliarem, communemque operam præstabat, ut in epistola M. Maphæi Cicereii, quæ est VIII. inter hujus epistolas. Data hæc est anno MDLXXXII., in eademque dicitur, in instruenda non parva adolescentium turba assidue occupatum fuisse patrem ejus Franciscum. Quare inde constat usque ad id temporis saltem, domi suæ pueris instituendis allaborasse; quamvis tunc publicum simul ageret eloquentiæ professorem, ut paulò post dicemus. Sane septuagesimo tertio ejus sæculi anno juvenes, quos domi aleret, simulque litteris imbueret, ab eo fuisse exceptos, epistola ostendit in Archivo Belgiojossiano servata, quam eo anno X. Septembris Franciscus scripsit ad Tullium Cicerium.

Ex quo a Majoragii contubernio discessit Cicereius, non eo-

(a) V. hic pag. 232.

(b) Ibid.

dem semper loco in hac urbe constitit . De mutandis ædibus cogitaverat anno MDLI; (a) anno vero MDLIV. (b) domum habitavit in vico S. Viti, quem *del Carrobio* vocant, e regione Templi. Anno demum MDLVI. de domo emenda egit. (c) Hæc fortasse illa eadem fuit, quam usque ad extremum vitæ incoluit, (d) sitam in vico, qui dicitur *Rugabella*, e regione antiquæ domus illustris Sfondratorum Familiæ, (e)

Cum Franciscus Cicereius ætatis suæ annum ageret circiter XXXII., qui in annum incidit MDLX., ad uxorem ducendam animum adjecit, seque cum Dareia Pyrrhogalla connubio junxit. (f) Duobus fere exactis abhinc annis filium ab ea suscepit (g), quem M. Maphæum, cujus epistolas infra vulgamus, fuisse arbitror, nam unicum hunc sibi filium esse dicit Franciscus. (h) De M. Maphæo Cicereio, quem una cum Patre in litteratorum Mediolanensium classem retulerunt Picinellus, & Argelatus, pauca mæmorizæ prodita sunt; nec aliud mihi innotuit, nisi quòd Gymnasium Ticinense adjerit sub Octaviani Ferrarii disciplina, ædibus, victuque usus Bartholomæi Capræ, (i) in Cæsaris Rovidii Academiam adscitus, (k) quòdque medicæ facultati operam dederit. (l)

Jam ut ad Franciscum nostrum redeam, ad publicam eloquentiæ cathedram adsumptus est anno MDLXI., dieque nona Octobris ejus anni Professorum albo (m) adscriptus, successitque Othoni Lupano (n), ducentis aureis ei pro stipendio assignatis (o). Ut autem id muneris obtineret a Mediolanensi Senatu, ma-

(a) V. epist. Cicer. Cod. Belgiojof. pag. 492.

(b) Ejusdem Cod. epist. ad Hieronymum Cottam pag. 267.

(c) Ejusdem Cod. epist. ad Joannem Baptistam Magium 2 Julii 1556. pag. 277.

(d) Ejusdem Cod. epist. ad Aloysium colonum Theodori Abdæ, Mediol. 14 Novemb. 1593.

(e) Epistola italica Cicereii ad Filium suum in Cod. Belgiojof. pag. 165.

(f) Ep. 1. lib. 12.

(g) Ep. 3. lib. 12.

(h) Epistol. ad Philipp. Cicer. Codice Belgiojof. pag. 392.

(i) Ep. 2. ejusdem M. Maphæi.

(k) Epist. 3. ejusd. & Argelat. *Bibliorb.* pag. 1248.

(l) Epist. Franc. ad Maphæum filium Cod. Belgiojof. pag. 571.

(m) Ibid. epist. ejus anni, & diei ad M. Antonium Venustum pag. 307.

(n) V. Vol. II. epist. 39. lib. 12. & Præfat. Primi Comitum in *Rhetoricam Majoragii*.

(o) Cod. Belgiojof. epist. ad Thomam Cicereium pag. 307.

xime egerunt, fautoresque fuere Danesius Filiodonus, (a) Antonellus, & Octavianus Arcimboldi Fratres; (b) tum Octavianus Ferrarius, Annibal Cruceius, & Bartholomæus Capra, tres ea ætate facile doctissimi. (c)

Publicus professor institutus collegam primum habuit, ac novem annos Aonium Palearium, (d) simulque Damianum Arrigonium: ac Palearius quidem, & Arrigonius latine docebant, Cicereius autem græce; (e) deinde vero & alios in oratorio docendi munere socios sortitus est, nempe Joannem Petrum Marchesonium, Augustinum Bonacinam, & Lucilium Terzagum; cum his autem docens vel latinam, vel latinam simul, & græcam eloquentiam profitebatur. (f)

Ut vero, quod ante dixi, perciperet stipendium Cicereius, cura, operaque factum est Annibalis Cruceii, qui a secretis erat Senatus nostri. Is enim primum egit (g) cum Senatu, Ædili, & XII. Decurionibus, ut, licet civis Mediolanensis esset ex gratia, ipsi fuerit immunitas data; deinde ut æquam eidem constituerent laborum mercedem. Singularem vero beneficentiam erga Cicereium usus est Bartholomæus Capra, qui ex propria pecunia cc. aureos per triennium ei obtulerat, (h) eosque publicis tabulis ei cavere paratus erat, Cicereius tamen hominis liberalitate uti noluit. (i)

Decimum post annum a publico docendi munere, primum obtinuit oratoriam in Cathedra profitentis locum, (k) post Palearii nempe ex hac urbe discessum. Vigesimo autem, quo docuerat anno auctum ei ex Senatus beneficentia stipendium fuit, additis supra priorem summam libris cxxv. imperialibus. (l) Eloquentiam Mediolani triginta, & amplius annos publice professus Cicereius est,

(a) V. Vol. 2. epist. 39. lib. 12.

(b) V. Præfationem Primi Comitum in *Rhetoricam* Majoragii.

(c) Orat. Cicereii de Paulo Manutio.

(d) Ex Precibus Cicereii ad Senat. Mediol. Cod. Belgiojof. pag. 498.

(e) Ex Precibus Lucilii Terzagi ad Senatum impressis, quibus ostendit lectionem græcam semper Mediolani fuisse sejunctam a latina, Cod. apud nos 260.

(f) Ex iisdem Precibus.

(g) Epist. Cicereii ad Paulum Manut. *Veter. Monum.* Bandini pag. 127.

(h) Ibidem pag. 126.

(i) V. Cicereii Orat. de Barthol. Capra.

(k) Cod. epistol. Cicer. in Archivo Belgiojof. epist. ad Senatum pag. 442.

(l) Ibid.

atque ad postremam fortasse vitæ suæ metam; anno namque MDXCIII, post quod temporis non diu amplius inter homines egit, oratoris artis professorem se nuncupat. (a)

Sic autem publico docendi officio vacabat, ut multam simul quoque privatæ scriptioni operam daret, plurimasque lucubrationes conficeret. Anno, a quo professor publicus inauguratus erat, undecimo tot epistolas, orationes, declamationes, ejusque generis scriptiones effecerat, ut quatuordecim implevit volumina. (b) Quàm multa sint ejusdem litteraria opera, horum index infra subijciendus ostendit, licet hîc ea tantum ipsius ingenii monumenta, quæ superfuerunt, quæ ad nos usque superatis temporum injuriis transmissa sunt, comprehendat; satis vero intelligi exinde licet, quàm ampla & multiplex eruditione polleret, quòd nimirum oratoris, poetices, latinarum litterarum, diplomatices, inscriptionum, reique nummaris scientia fuerit instructus.

Præterea conscribere statuerat Cicereus de Lacu Luganensi historiam, cui perficiendæ multa jam collegerat monumenta, (c) an autem istud animi sui consilium re præstiterit, absolveritque mihi neutiquam constat. Orationes, quas scripsit, nonnullas etiam publice habuit Cicereus, veluti orationem in funere Bartholomæi Capræ, quam in templo S. Mariæ a Rosa pronuntiavit, aliamque de Paulo Manutio ait ipse (d) *in magna amplissimorum virorum, & nobilissimorum civium frequentia confessuque* de more recitasse. Cum vero orationem hanc plures quàm maxime expeterent, ac luce dignam existimaverint, ad Christophorum Plantinum celebrem Antuerpiensem typographum excudendam misit. Impressa autem nec ne ea fuerit, hæctenus mihi ignotum.

Tantam vero doctrinæ famam sibi comparaverat, ut plures, atque insigniores etiam eruditionis nomine ejus temporis viri de rebus ad rem litterariam spectantibus illum consilii causa adjerint. Consultus fuit de rebus grammaticis, antiquariis, numismatibus, latinis locutionibus; & quidem de latinis quibusdam castigatioribus

(a) In eodem Cod. pag. 560.

(b) V. Vol. 2. lib. 12. epist. 5.

(c) Epist. 33. lib. 2.

(d) Ex epist. 16. lib. 12.

loquendi formulis ab eo edoceri petiit doctissimus ejus ætatis vir Hieronymus Cardanus. (a) Eiusdem judicio, ac censuræ carmina sua Augustinus Planta, (b) quædam sua scripta Franciscus Castoreus, (c) libellum suum Ferdinandus Abduensis, (d) atque octo suos epistol. libros Franciscus Zava (e) subiecta esse voluerunt. His adde epistolas, epigrammata, emblemata, inscriptiones, aliaque hujusmodi aliorum rogatu confecta; visunturque adhuc tum Mediolani, tum alibi locorum inscriptiones a Cicereii ingenio profectæ, ceu in S. Nazarii Basilica, (f) in oppido Corbettæ, (g) atque in alio S. Floriani, (h) in Templo hujus inclyti Martyris nomini consecrato.

Quemadmodum annum, quo ex hac vita cessit Maphæus, Francisci Cicereii Pater, utique novimus; ita etiam, quo tempore Elifabeth ejus mater oculos in mortem clausit, non ignoramus: obiit nimirum anno quinquagesimo quinto supra millesimum, & quingentesimum. Summa vera observantia, ac pietate genitores suos tum viventes, tum defunctos prosequutus est Cicereius; quanta enim viventes complexus fuerit veneratione, ac obsequio, illud indicio sit, quod fratri Cæsari scribens inquit: (i) *Scis quantum ei (Matri) debeamus; quæ omnia vitæ suæ commoda nostræ educationi posthabuit.* Pro iis vero vita functis sollicitus fuit plura Missæ Sacra fieri (k) in Basilica S. Eustorgii, ubi eorum cineres conditi fuere.

Ceteros quod spectat Cicereii mores, vir fuit apprime religiosus, & probus, nam alios equidem, et præsertim Filium, ac Discipulos suos ad religionem, piaque vivendi instituta, quibus ipse non deerat, identidem, atque impense excitare non prætermittibat. (l) Lenis indole erat, atque injurias patienti animo ferens; ab Discipulo enim conviciis aliquando, atque dicitariis laceffitus ne ullo quidem paullò acriori utens verbo se defendit. (m) Peramanter,

&

(a) Epist. 2. lib. 11.

(b) V. hic pag. 127.

(c) V. pag. 131.

(d) Pag. 214.

(e) *Oration. epistol., & cærm. ejusd.* p. 238.

(f) V. Vol. II. ep. x. lib. xi.

(g) Ep. 15. ejusd.

(h) Ep. 14. ejusd.

(i) V. hic pag. 33.

(k) V. ep. 23. l. x. & in Cod. Belgiojof. epistolam ad Codebovenm pag. 365., & alibi.

(l) V. hic pag. 236.

(m) Epist. 6. lib. 11.

& officiose erga amicos se gerebat, & accepta beneficia grati animi sensu perfequebatur. Diligens quam maxime temporis custos, pretiosissimum cum Theophrasto ejusce sumptum esse judicabat, (a) dolebatque summopere, quum parum temporis sibi ad ea interdum superesset, per negotia, quibus distringeretur.

Quo anno Franciscus Cicereius mortem objerit, Picinellus & Argelatus, quòd plane ignorarent, litteris non consignarunt. Et si vero ad amissim statui iste nequeat, ad eum tamen quam proxime accedere licet, lumen aliquod ferentibus manuscriptis Bibliothecæ nostræ Codicibus. Cicereium enim inter vivos novimus an. MDXCIV. ad finem vergente; nam in ea oratione, quam Nonis Novembris hujus anni habuit in Scholis Mediolanensibus Palatinis Augustinus Bonacina *de Pietate & Literis*, (b) Cicereium memorat veluti adhuc viventem; verum in altera biennio post ibidem habita, quinta scilicet Novembris an. MDXCVI., quæ est *de Rerum cognitione, atque Verborum perceptione*, (c) Cicereius inter defunctos recensetur. Itaque intra biennium istud vitæ finem posuit Franciscus Cicereius, cujus mortales exuvias in Basilica S. Eustorgii Mediolani repositas, est quòd meritò existimemus. Ipse enim de parando ibi sepulchro sibi, suisque vivens cogitaverat, (d) dumque adhuc viribus ac juventute polleret, quod ipsius laudi utique cedit; mortis enim, ac rerum novissimarum cogitatio, quam is mente versabat, magnam vim, & momentum adfert ad vitia effugienda, complectendasque virtutes.

(a) V. hic pag. 100., & alibi.
(b) Cod. 260.

(c) In eod. Cod.
(d) V. epist. 23. lib. 10.

E L E N C H U S O P E R U M
FRANCISCI CICEREII.

I. **E**PISTOLA ad Paulum Manutium, Mediolani Kal. Septembris MDLXIX. Extat in *Collectione Veterum aliquot Monimentorum* Angeli M. Bandinii, Arreti MDCCLII.

II. Epistola ad Petrum Victorium, Mediolani Kal. Septembris MDLXXVIII. In *Clarorum Italarum, & Germanorum Epistolis*, cum animadversionibus Angeli Mariæ Bandinii, Florentiæ MDCCLVIII.

III. Epistolæ latinæ, inter quas græcæ duæ, & carmina varia latina. In Codice autographo, n. 52., Bibliothecæ nostræ S. Ambrosii.

IV. *De monumento marmoreo Paulo Manutio Aldi filio faciendo ad Mediolanenses*, Oratio, post quam Epistolæ duæ, alia ejusdem Cicereii ad Paulum Manutium impressa Arreti, ut supra, alia Manutii ad Cicereium impressa inter Manutianas. In Codice ejusdem Bibliothecæ, num. 49.

V. *Antiquorum Monumentorum Urbis Mediolani ab Alciato prætermisforum* libri duo. Codex autographus in Archivo Principis Belgiojosii, ejusdem exemplar in Biblioth. nostra, in Biblioth. Ambrosiana, apud Hæredes Joannis Baptistæ Sitoni, & in Bibliotheca Vaticana ex epistola Cl. Francisci Antonii Zaccariæ. (a)

VI. Commentarius in Euripidis Oresten. Codex in Biblioth. Ambrosiana, sign. X. num. 47.

VII. Adnotationes variæ in Terentii Comœdias. Codex pergamenus in fol. in eadem Biblioth., signat. D. num. 79.

(a) *Opuscoli Scientif., e Filolog.* T. 41.

VIII. Adnotationes aliæ in *Præcepta ad Rhetoricam pertinentia* Bartholini de Valvafforibus de Laude. Codex pergamenus in eadem Bibliotheca, signat. Q. num. 26.

IX. Satyra de *Lucilii versibus iudicium* ad Julianum Gozelinum Philippi Hispaniarum Regis a Secretis, ubi Epistola præcedit ad eundem. Codex autographus in Archivo Belgiojofiano.

X. Narrationes variæ. Codex autographus in eodem Archivo.

XI. Epistolæ partim italicæ, partim latinæ. Codex autographus ibidem.

XII. } Epistolæ duæ ad Octavianum Ferrarium.

XIII. } *Philippus, vel de Isocratis in laudando ratione, Oratio.*

XIV. } *De vita & moribus Octaviani Ferrarii, Oratio.*

XV. } *De vita & moribus Bartholomæi Capræ, Oratio. In Codice autographo ejusdem Archivi.*

XVI. Adnotationes marginales in Diplomata aliqua nostri Archivi. Codex autographus in eodem Archivo.

XVII. *Inscriptionum antiquarum, & sepulcralium Mediolani, Modoetiæ, & Novocomi Collectanea.* Codex apud Hæredes Joannis Baptistæ Sironi.

XVIII. Numismatum expositio, ac animadversiones in numismatum explicationem a Sebastiano Ericio factam. Codex autographus apud D. Joannem Recalcati.

XIX. Epistolæ latinæ in Bibliotheca olim Marquardi Gudii. Ex Morhofio *Polyhistor*, Tom. I. pag. 316.

ILLUSTRIVM VIRORVM
DE FRANCISCO CICEREIO
TESTIMONIA.

HIERONYMUS CARDANUS *epistola ad Franciscum Cicereium in Marquardi Gudii, aliorumque Epistolis, Ultrajecti MDCXCVII.*

Requisitus Franciscus Cicereius doctissimus, atque in domo Majoragii, si non educatus, saltem factus se ipso politior.

JOANNES OPORINUS *epistola ad Franciscum Cicereium, Basileæ XII. Novembris MDXLVII., apud eundem Gudium, pag. 63.*

Agnosco singularem erga me benevolentiam tuam, optime, atque doctissime Cicerine.

FRANCISCUS ZAVA *Oration. Epist. Carminum, Cremonæ MDLXVIII. Epistola ad Franciscum Cæsarinum (sic enim etiam dictus Cicereius, ut in Vita) pag. 239.*

Vox tua disertissima, & clarissima ad hujus aures, dum in explicatione rerum arduarum, & illustrium illo cum carissimo fratre commorante versaris, deferri poterat.

PAULUS MANUTIUS *epistola 10. lib. x. ad Franciscum Cicereium.*

Quam vereor, optime, & doctissime Cicerei, quia serius epistolæ tuæ respondeo, ne quid suspicere de me durius.

GASPAR BUGATUS *Storia Universale, lib. 7. pag. 1024 Milano MDLXX.*

Segnalati uomini ... di belle lettere greche, e latine Primo de Conti, Marc' Antonio Majoragio, Francesco Cesarino, Fran-Visconti, Annibale della Croce.

PRIMUS COMES *Præfatione in Majoragii Comment. Rhetoricæ Aristotelis, Venetiis 1571.*

Mitto dicere, quæ vos ipsi (Arcimbaldi Fratres Antonellus, & Joannes) nuper in Franciscum Cicereium, qui Othoni successit, Majoragii amitini mei, de quo jam dicam, discipulum, qui nunquam cessat commemorare vestra in se beneficia, qui ait, se præcipue a vobis adjutum fuisse in parando interpretandi munere, in obtinendis, adipiscendisque, in augendis suorum laborum præmiis, in suis denique rebus omnibus ad vos confugere consuevisse.

JOANNES PETRUS MARCHESONIUS in *Oratione de Laudibus Senatus Mediolanensis*. Mediolani MDLXXXIII.

Sunt quidem certe minime pauci in civitate, qui hoc onus suscipere, (texendæ scilicet Mediolani historię) & susceptum pulcherrime sustinere possunt. Sed ex iis tamen omnibus, si me audietis, Franciscum Cicereium collegam meum eligetis, si vult potest, si potest, non nolle etiam debet.

IDEM in MS. *Oratione, Codice nostro, n. 260., quomodo Mediolano provisum sit de re frumentaria.*

In hanc curam nobilem, atque præclaram (nempe eloquentiam docendi) assidue incumbit Franciscus Cicereius.

JACOBUS CRITONIUS SCOTUS de *Musarum, ac Poetarum in primis illustrium autoritate*. Mediolani MDLXXXV.

*Quisquis nunc Aganippidem Magistrum
Vult audire frequens, lyræ potentem
Thymbæum, & faciles sequi Sorores
Spernens agmina negligentiorum.
Is mecum hendecasyllabis Camænis
Franciscum colat hunc pie Magistrum;
Quem permulta probant bonum piumque,
Doctorem vigilem, suosque amantem.*

JOANNES BAPTISTA VICECOMES *Distichor. Libell. Mediol.* MDLXXXV.

*Ceu vere es Cicero Cicereii nomine, reque,
Ille es Franciscus nomine, reque simul.*

SIGISMUNDUS FOLIANUS *Oration., & epistolæ, Venetiis MDLXXXVII. pag. 112.*

Ecquos hic habeo Cicereios, Marchefonios, Gazonios, Theophilos, quorum aures nactus vel unius ambulationis sermone omnes mihi sollicitudines videar exhaurire?

IDEM pag. 94. Epistola ad Franciscum Cicereium.

Has ad te literas dedi, quæ non solum meum in communi causa dolorem testarentur, sed etiam a te viro amicissimo, & sapienti peterent medicinam.

LUCILIUS TERZAGUS in Epistola ad Cæsarem Rovidium, Mediolani III. Nonas Februarii MDLXXXVIII. Cod. apud nos 260.

Franciscus Cicereius, vir literatissimus tuam ad se epistolam mihi legit.

IDEM in oratione in laudem linguæ græcæ, Codice eodem.

Sunt Franciscus Cicereius, & Petrus Marchefonius publice legendi munus proficientes, qui ea quæ a Græcis, & quæ a nostris prodita sunt, præclare tenent, qui non nostra solum, sed etiam græca monumenta omnia optime noverunt.

AUGUSTINUS BONACINA Oratione, Cod. eod. 260., in qua gratias agit Senatui Mediolanensi, quod in publico docendi munere Petri Marchefonii in locum sit suffectus.

Habetis Franciscum Cicereium virum honoratissimum, atque eruditissimum, cujus singula verba, tanquam quædam de arte dicendi oracula sunt existimanda. Hic summus & Rhetor, & Orator, nullis neque animi, neque corporis laboribus defatigatus, ut vos alumnos disciplinæ suæ ea facultate excultos reddat, cui nunquam in bene constitutis civitatibus præmia, & honores defuerunt.

JACOBUS CORTELLIA. Epistola ad Cæsarem fratrem pag. 124., in libro, cui titulus: *In Lauræ Nasixæ Virginis ornatissimæ tumulum diversorum Poetarum Epigrammata per Jacobum*

Cortelliam Liburnensem edita, accedit ejusdem oratio, carmina, epistolæ &c. Augustæ Taurinorum MDLXXXIX.

Kalend. Novembris orationem habuit Cicereius, in locum Othonis Lupani susceptus, nescio industriam ne an ingenium plus laudem, non in umbratili declamandi, sed in verissimo dicendi genere dixit multumque versatus esse videtur, adeo mirabiliter excelluit, non potest non gravi judicio, multaque arte se in hoc genere exercuisse, cujus si ingenium spectes, vix locum ad laudem habet industria, sin contra industriam intueare, vix ingenio, quod in eo alioquin summum est, gratia habenda esse videatur. Hanc tantam hominis excellentiam non potui silentio præterire. Cave enim existimes quicquam aut cultius aut ornatius dici potuisse; ita demum e cancellis discessit, ut omnium linguis, atque animis magnam sui admirationem reliquerit. Vale.

HIERONYMUS BORSIERIUS *Supplimento della Nobiltà di Milano, cap. 1. pag. 2. Milano MDCXIX.*

Francesco Cicereio volgarmente detto il Cesarini, già lektor di Rettorica fra Milanesi molto stimato.

PAULUS MORIGIA *della Nobiltà di Milano, lib. 3. cap. 17 pag. 57. Milano MDCXIX.*

Vive ancora con gran gloria nella nostra Città il famoso Francesco Cesarino. Questo è de' primi dotti Umanisti ch'abbia lo stato di Milano.

HIERONYMUS BOSSIUS *Centuria selectarum Epistolarum, Ticini Regii MDCXX. Præfat. ad Senatum Mediolanensem.*

Summam in eo semper gloriam positam arbitratus sum, quod eadem omnino provincia mihi decreta fuerit, quam Parrhasius, Majoragius, Cicereius, Puteanus, Copinius, & alii quamplurimi invidia majores viri virtute, fama, & factis clarissimi tanta cum dignitate sustinuerunt, ut eosdem

. . . . hæc via sola superbum

Ad decus, & summas laudum perduxerit arces.

*Orationes Selectæ Lugd. Batav. MDCXXIII. Orat. ad Senatum
Mediol. in gratiarum actionem pro titulo professorio.*

*Merulam, Majoragium, & Cicereium meminimus, viros eru-
ditione, & industria magnos.*

JOANNES ANTONIUS CASTILLIONÆUS *Antiquit. Basil.
Vincent. pag. 12., Mediolani MDCXXV.*

*Nuspian offendisse eruditissimum civem ejusdem urbis alterum
Franciscum Cicereium, qui se adeo studiose prætermis-
sa ab aliis, atque ab ipso potissimum Alciato in eo genere collegisse professus est.*

PLACIDUS PICINELLUS, *Ateneo de' Letterati, Mil. MDCLXX.*

Francesco Ciceri soggetto di copiosa erudizione.

JOSEPHUS RUSCA *de Viris illustribus Comensibus MS. in
Archivo Belgiojofiano.*

Epigramma.

*Floridus eloquio Latii Cicereius abundat,
Unde Palatinas allicit ore Scholas.
Arpini orator Tiberinæ lingua Suadæ
Franciscum jactet sanguinis esse sui.
Iste etiam Rhetor Romano a stipite natus
Facundus pronepos Tullius alter erat.*

DANIEL GEORGIUS MORHOFIUS, *Polyhistor Literar.
lib. 1. cap. 25., Lubecæ MDCCXXXII.*

*Francisci Cicereii illic quoque epistolæ sunt, item Bembi, La-
zari Bonamici, Romuli Amasæi, quorum magna suo tempore in la-
tinis literis gloria fuit; horum enim cura, & industria res literaria
crevit, eorum exemplis, & præceptionibus præcipue ad eloquentiæ
studia incitati sunt, qui postea ad hæc animum applicuerunt.*

PETRUS GRATIOLIUS *de Præclaris Mediolani Ædificiis,
pag. 131., Mediolani MDCCXXXV.*

*Multa congerit (Franciscus Cicereius ex Poetis) ad hujus fa-
bulæ illustrationem, dignissima illius eruditione.*

FRANCISCI CICEREII EPISTOLARUM LIBRI XII.

L I B E R I.

E P I S T O L A I.

ANTONIO LUPIONI (I) S. P. D.

ARGUM. Excusat responsi tarditatem. Ceteris firmiter amicitia, quæ a virtute, studiisque litterarum oritur. Cur græcas dictiones scriptis suis, quod rogatus fuerat, non admiscuerit, dicit. Laudatum se immérito subdit; at Lupionem invicem laudat. De ejus absentia est, quod doleat, simulque etiam, quod lætetur.

BINAS literas tuas jam pridem accepi humanitatis quidem, & summæ benevolentiaë plenas, quarum priores multò longiores, & pleniores erant posterioribus: quanquam his plurima carmina, & eadem satis pulchra essent annexa. Quibus quidem literis tandiu respondere nolui, quandiu fuisti præsens, & tua non minus grata, quam jucunda consuetudine frui, ne dicam uti, licuit: nihil enim scriptis opus est præsentibus amicis. Quod autem tibi absenti celerius non responderim, in causa fuit mea profectio: siquidem nuper redii a domesticis visendis. Itaque non satis adhuc apud me redii immodico itineris labore defessus. Sed ordine procedam; antiquioribus enim prius respondebo. Quod mea scripta grata tibi fuerint, nihil est quod mirer; verum stultus ero, si id evenisse credidero, quod aliquid jucunditatis haberent, aut elegantiarum, unde fructum cepisse te dicis. Mea enim epistolaris dictio non ea est, ut te delectare possit. Itaque illud tu quoque affirma, si lubet, incredibilem tuam benevolentiam effecisse, ut ea tibi perplacuisse, & grata tibi fuisse dixeris; sed pluribus in locis literarum tuarum est cognoscere, quam tibi sit cordi isthic noster mutuus amor, quamque reverenter observandum esse duxeris, & auctiorem reddere cupias. Id quod valde mihi gratum est, præsertim

A

cum non modò scriptis perspexerim, verum etiam coram clarum & perspicuum fuerit. Nec tu me hujus sententiæ dissimilem, ut puto, unquam cognovisti. Nec immeritò; id enim requirit tam vehemens causa amicitiae inter nos coeptæ. Quod enim est præstantius, firmitusque necessitudinis genus, quam quod a virtute, pulcherrimisque studiis habuerit initium? Quippe novimus affinitatis copulam divortio dirimi, cognatorum charitatem simultate rescindi, beneficiis conflata benevolentiam alterutrius ingratitude in odium verti solere, eam demum copulam, quam virtutis admiratio conjunxit, quemadmodum virtus, & ipsam immortalem esse. Hoc igitur nostrum amoris vinculum, cum non mutuis beneficiis, cujusmodi est debile & infirmum, sed mutua virtutis admiratione jam pactum sit, jure durare debet, & cum ipsa virtutis admiratione, unde originem duxit, simul accrescere, & in dies arctius fieri. Id quod compertum inter nos factum fuisse, & in præsentia minime prætermitti, adjuvantibus Superis, in posterum, quamvis absentes, cognoscemus. Neque enim ea est nostra amicitia, ut propter absentiam minui patiatur. Quamquam Erasmus dixit: *non sunt amici, amici qui degunt procul*. Et illud vulgo dictum est:

Qui procul est oculis, procul est a lumine mentis.

Sed hæc hac de animorum conjunctione non dicta fuisse sentio, cum omnes cæteras firmitate præstet, & in perpetuum duret. Sed de hoc satis. Voculas aliquas græcas meis scriptis admiscerem, ut tibi id cupienti morem gererem. At vereor, ne sint tamquam pennæ pavonis in cornicula; itaque id prudens obmitto. Sed serid magis id dicam. Non tu quidem ignarus es, quod adhuc id in discendis literis græcis non profeci, ut id quod petis, tibi præstare possim. Sed illud me hercule doleo, quod hac in re tibi obsequi non liceat; licebit in posterum, ut spero. Quod autem mihi tot carmina, quot disticho abs te petieram, mittere non liceat, seu potius nolis, noli laborare. Nonne illud satis est, nonne quod volebam consequutus sum, si disticho pluribus in locis claudicanti octo bellissimis carminibus respondisti? Sed jam posterioribus tuis respondendum est. De laudibus, quas mihi plena manu tribuis, nihil, nisi quod me amas, accipio; amas enim vehementer, & me plurimi facis, cum me ex omnibus familiaribus tuis, cui familiariter scribas, unum elegeris. Quamobrem & tu de me sic velim existimes, te quidem plures amicos, sed, cui Cicerinus tuus cedat, habere neminem. Quod scripta, & stylum tuum extenuas, facis tu quidem, ut humanissimum decet; ego tamen, ni timerem ne me assentationis crimine damnares, dicerem quid de illis sentirem. Atamen illud de te tacere nequeo:

*Tempora si fuerint longæ tibi congrua vitæ,
Nason, & Arpinas tunc, reor, unus eris.*

Quippe nihil jam legi in prosaica oratione tua, quod vere Ciceronianum dici non possit, nihil in carminibus vidi, quod ad decorem, & versus mensuram non faciat. Cur tibi (ut ad id, quod est reliquum, respondeam) non obsequar, qui petis, ut ad te sæpe scribam, cum id absentia nostra exigat? Imò cur te non orem, ut & tu idem facias, cum tua consuetudine nihil gratius, neque jucundius unquam fuit, est, & erit? Scriptis enim (ut & tu pulcherrimis carminibus lusisti) & colloqui, & fere præsentem esse poterimus. Ego te a nobis abesse, & doleo quod careo fructu jucundissimæ consuetudinis tuæ, & lætor quod, cum absens in tanta doctissimorum & studiosorum hominum consuetudine verferis, nihil tibi ad solidam eruditionem consequendam deesse intueor. Doleo tamen, quod hi bellici tumultus tandem non sedentur, & tempora sint placidiora, & Musis aptiora. Sed hoc, ut spero, te a literarum studiis non deterrebit. Salvebit a me officiose & accurate S. (2) Franciscus Jerargus, vir non minus integer quam doctus. Bene vale, qui vere meus es; nam qui te mihi fit charior, neque jucundior, habeo neminem. Lonati ex ædibus Jo. Baptistæ Vicecomitis (3), viri insignis, idibus Maji anno a salute mortalibus restituta MDXLIV.

(1) Vetusta Mediolani Lupionum gens est, eorumque nomina in antiquis hujusce urbis lapidibus insculpta passim cernuntur, teste Joanne Petro Crescentio. (*Anfiteatro Romano* parte prima; altera autem pars MS. adhuc servatur in lectissima Bibliotheca Princip. Belgiojosi) Si quidem Lupioni iidem ac Luponi sunt, paucissimos reperies, qui antiquitate originis comparari iis possint. Nam Luponos aliquos membranæ Archivi nostri vetustiores exhibent. Sic de quodam Lupone sermo est in charta anni 859, & in charta anni 932 memoratur *Lupone fil. qd. Aubilie de loco Sicudi vico qui dicitur Cresonio*, isque commutasse asseritur bona quædam cum Monasterio nostro Ambrosiano, in alia vero anni 941 alius Luponus de vico Glassiate idem præstitisse dignoscitur. Denique in charta venditionis anni 962 occurrunt Ragimpaldus, & Lafrancus germani filii quondam Luponi de vico Calbonate, qui profitentur se vivere lege Langobardorum.

(2) S. Intellige *Sacer*, quippe Cicereus ad eundem scribens epist. XIV. hujus lib. verba hæc ex integro apponit *Sacro Jerargo*. Fuit hic autem liberalium artium professor, ut ex eadem epistola, necnon ex XXVI. ejusdem, atque in hac quidem Mediolanensem Institutorem eum vocat, ex patria ne, an ex munere non dicens. Jerargum Mediolani ortum habuisse non constat, Mediolani autem ipsum docuisse innuitur pluribus in locis, præsertim vero epistola X. lib. III., ubi Muginus, qui in hac urbe (a) degebat, inter ejus auditores recensetur.

(a) V. Ep. 18. lib. 3. & alibi.

Mediolanensibus typis 1543 impressum est Jerargi opus, quod in Bibliotheca Ambrosiana inspexi hocce titulo insignitum: *Exercitamenta pro declinatione nominum & verborum*. Sequitur vero ejusdem *Nova vocabulorum introductio*. Sunt autem quædam latinæ rerum nomenclaturæ. Utrumque hoc opus designatum vide ep. XXXI. hujus & ep. XIV. lib. II. Elucubravit etiam Jerargus *Institutiones Græco-Latinas* (a). An vero hæ publicæ luce donatæ sint, plane ignoro. Non dubitaverim tamen Jerargo adscribere epigramma illud, quod Aurelii Albutii *Christianis Institutionibus* Mediolani excusis 1544 præmissum legitur sub hoc nomine *R. Jeragii Francisci senioris*. Quod enim hic *Jeragii* pro *Jerargi* legatur, typographorum oscitantia tribuendum est, sicut & alia menda, quibus libellus ipse abunde scatet.

(3) Qui filius Antonii Senatoris, ac Magdalena Trivultia ex Vicecomitibus Dominis Somæ, Cistelaghi, Mottæ &c., uxorem habuit Veturiam filiam Ambrosii Vicecomitis (b). Avunculus fuit Gregorii XIV., frater nempe Annæ Vicecomitis (c), quæ eum genuit. Vicecomites hi ab Uberto descendunt Matthæi Magni fratre (d). Joannis Baptistæ Vicecomitis mentionem exhibet Eustorgiana Basilicæ inscriptio, quam post D. Placidum Puccinelli (e) affert Cl. P. M. Joseph Allegranza (f), eruditione conspicuus, mihiq; amicitia conjunctus. Pariter Joannis Baptistæ, simulque Veturiæ uxoris leguntur nomina in inscriptione alia ejusdem Basilicæ, quæ apud citatos Scriptores exhibetur.

(a) Vide ep. 15. l. 4.

(b) Ita ex serie *Chronologica Vicecomitum* per Joannem Baptistam Blanchinum Cod. nostræ num. 144.

(c) V. *Crescentium Anfr.*

(d) V. dictum Blanchinum & Cl. Guidonem Ferrarium in dissert. *de Vicecomit. orig., princip. propag.*

(e) *Mem. antiche di Milano* pag. 88.

(f) *De Sepulcris Christianis* pag. 101.

EPISTOLA II.

JOANNI FRANCISCO VICEDOMINO (I) S. P. D.

ARGUM. Cur antea non scripserit, se purgat, suamque exinde erga Vicedominum observantiam quidpiam imminutam esse, ne existimet, persuadere conatur.

CUM mecum coram familiariter egeris, incredibilemque in me amorem ostenderis, meritò quidem mirari potes, quod hæcenus ne schedulam quidem, quæ (uti par est) meam testetur obligationem, & summam in te observantiam, tibi jandiu a nobis absenti miserim. Hujus tamen rei, quæ causa fuerit, te latere non patiar. Sæpe quæsi de familiaribus tuis, an isthic (Comi) esses: negabant. Quare ad te scribere de-

sistebam: ob id enim, ubi esses, penitus ignorabam. Sed posteaquam ad Franciscum Vicecomitem (2) discipulum meum scripsisti, te in patria tua, hoc est Comi, esse cognovi, statim digitos ad chartam appuli, ut me, quod erga te non fuerim officiosus, expurgarem. Cognosti meam expurgationem. Illud tamen tibi velim persuadeas, quamquam nil literarum unquam ad te darem, meam tamen memoriam tuæ summæ probitatis & humanitatis eam esse, ut, quamvis vita mihi esset longior quam olim Nestori, omnique tempore nihil biberem aliud nisi Lethæi fluminis latices, deleri tamen nequiret. Me igitur semper habebis, cujus operâ, ubicumque opus erit, libere uti poteris. Sum enim tibi devinctissimus. Salvebunt a me non minus docti quam nobiles adolescentes, Basilius Pallavicinus (3), Janinus, & Marcus Cigalinus (4). Bene vale suavissime Francisce, meque, ut assoles, ama. Lonati XVIII Kal. Junii MDXLIV.

(1) Francisci hujus Vicedomini typis editæ extant Comi 1623 epistolæ italico sermone exaratae.

(2) Joannis Baptistæ Vicecomitis, cognomento Hæredis, filium, qui honorificis in patria muneribus functus est, quæ prodidit Jo. Baptista Sionus (a). Affinitate aliqua inter se conjuncti erant Franciscus Vicecomes, & Vicecomes alter Jo. Baptista, in cujus ædibus Institutoris officium gerens versabatur Cicereus. Is enim Joannes Baptista Hæres, Francisci genitor, amatinus erat Veturiæ, quæ alterius Joannis Baptistæ conjux (b).

(3) Comensem hunc fuisse docet Ballarinus (c), eundemque commemorat fuisse Medicinæ consultum, nonnulla typis consignasse, vitæque defunctum an. 1606. Thomas Porcacchi (d) fuisse inquit *eccellente Medico, ed Astrologo, e piacevole dicitore in versi latini e volgari*. De eodem plura Cl. Comes Joseph Antonius Rezzonicus (e).

(4) Fratres hi fuerunt, ac Novocomum natale solum sortiti, quibus jungi debet frater alter Paulus. Qualis fuerit vir Joannes, seu Joanninus, vel ut Longobardico idiotismo enuntiarî solet *Zaninus*, colligere licet ex epitaphio, quod Marcus J. C., & Paulus Medicus illius fratres in majori Comi Templo eidem posuerunt:

ZANINO CIGALINO FRANCISCI F.
 MEDICO SCIENTIA VSV FELICITATEQVE
 AC DISCIPLINARVM OMNIVM COGNITIONE SINGVLARI
 MARCVS I. C. ET PAVLVS MEDICVS
 FRATRI OPTIMO P. P. MDLXII
 VIXIT ANNOS XXXIV MENS. VIII DIES IV

(a) V. *Chronic. Infigm. Coll. J. PP., Judic. &c. Mediol., Crescent. Anst. & alios.*

(b) V. *Crescent. ibid.; & Blanchin. Cod. 144.*

(c) *Croniche di Como pag. 244.*

(d) *Della Nobiltà di Como lib. 1. pag. 76.*

(e) *Disquisit. Plin.*

Zaninus dialogum composuit contra Astrologos Francisco II. Sfortiæ dica tum, cujus meminit Ballarinus (a), qui tamen silentio præteriit illius *Vaticinium*, seu *de Anni eventu* Mediol. impressum per Moschenium 1553, cujus editionis exemplar extat in Bibliotheca Ambrosiana.

Paulus Cigalinus Joannis, & Marci frater, primum egit Medicinæ professorem in Ticinensi studiorum Lyceo (b). Præter quædam ingenii ipsius monumenta, quæ luce publica gaudent, MS. quoddam apud nos Codice 251 extat Pauli de re Medica, quod in hæc distribuitur capita. I. De morbo magno apud Galenum. II. Utrum omnis morbus acutus sit, & magnus. III. De scopo venæ secandæ. IV. De Revulsione quam Græci *antispasin* vocant. V. An in pueris ante 14 annum liceat emittere sanguinem.

Ad Cigalinum Paulum est sequens epigramma Bernardini Baldini (c).

Phæbo te genitum dicens Academia sentit.

Ægri te credunt Pæone Paule satum.

Celebre est etiam nomen Francisci Cigalini, horum, quos hucusque laudavimus, patris, quem ætate sua in vivis agentem commendat Benedictus Jovius (d). Francisci hujus nullum opus, nec Ballarinus, nec Tatti commemorant; verum extat liber in Ambrosiana *De numero & motibus corporum celestium, & Volturenus de mathematica præfensione per Marcum Cigalinum auctoris abnepotem e tenebris erutus*, Comi ex typographia Nicolai Carpani 1655. Hic autem silentio non tranligam epistolam Benedicti Jovii ad Franciscum Cigalinum, quam una cum aliis Jovii collectaneis nondum vulgatis extare vidi apud Revinum D. Carolam Masnagum Cœnobii S. Simpliciani Casinensium Mediolani Abbatem, doctrina ac morum probitate præstantem. In *Monumentis Italiæ* Schraderi epigraphium refertur Francisci Cigalini, ceu in templo Comi primario existens, quod tamen ibi videre non licuit.

(a) *Croniche di Como* pag. 200.

(b) V. eundem, Ghilini *Teatro de' letterati*, & alios.

(c) In *Lusibus* pag. 112.

(d) *Hist. Novocom.* lib. 2.

EPISTOLA III.

ELISABETH MATRI INDULGENTISS. (1)

ET BAPTISTÆ PATRUO OBSERVANDISS. (2) S. P. D.

ARGUM. *De valetudine, ac rebus suis scribit, quidpiam adjungit de turbis bellicis.*

HÆ literæ ed vobis missæ sunt, ut certiores fiat is de rebus, quæ hic per ora hominum propter hos tumultus bellicos (3) versantur. Sed libet, ut qua valetudine tenear, prius cognoscatis. Bene valeo gratiâ CHRISTI JESU Domini nostri; ideoque non parvo desiderio teneor, ut idem de vobis quamprimum audiam. Jandiu enim nihil

prorsus de vobis audivi. Herus meus ferme x. dies Mediolano abfuit, herique vesperi idem rediit; quare narravit Marchionem Mediolanensem (4) cavisse, ne quis (5) audeat alicujus generis artium opifices conducere, ut omnes armis cincti ad propugnacula stent pro urbe tuenda; siquidem unicuique portæ custodiendæ singulum Ducem creavit: jussisse etiam ædes omnes, quæ extra propugnacula eis sunt propinquæ, prorsus destrui, & prosterni; id quod iis etiam fiet, quæ post mœnia fluminibus, per quæ ducuntur naves, adjacent: Gallos deinde (6) nudius tertius Abdum flumen transfivisse, & in oppidum quoddam concessisse, quod Mediolanenses Picighitonum (7) appellant; distat enim a Mediolano (8) xxxiii. lapide. Hodie verò mihi nuntiatum est nonnullos Gallorum equites Mediolanum usque incurrisse. Ajunt Gallorum exercitum hominum x. millia (9) continere: ideoque Mediolanenses multis in miseris versantur. Quamobrem non pauci sunt ex ingenuis, & nobilibus, qui urbem relinquunt, & aliò proficiscantur, ut sint in tuto. Nos igitur, cum in urbe non simus, vobis aliquanto tutiores videmur: Herus tamen meus, si imminebit, se cum tota domo sua Aronam proficisci.. (a) Hoc (ut scitis) est oppidum juxta Verbanum lacum; libentius tamen isthuc (Luganum) concederet, ut ipse affirmavit, ni sibi maximo esset incommodo pedestris itineris longitudo. Non enim isthuc posset ea facilitate iter facere per colles, quæ Aronam per Ticinum se conferret; quapropter nequaquam est Somam (10) iturus, quippe timet, ne sibi noceat, si se castello, quamvis munito, cinxerit. Si quid præterea novi acciderit, quod auribus meis increbuerit, vos dubio procul quamprimum faciam certiores. Quare ne me doleatis, precor, quod in his temporibus minus placidis absim. V. Lonati xiv. Kalend. Junii MDXLIV.

(a).. fortasse statuisse innuit.

(1) Carentana Elisabeth, ad quam italica epistola est ejusdem Francisci Cicereii in Codice epistolarum apud Principem Belgiojosium, in cujus Bibliothecam cum ceteris codicibus, qui olim ad March. Fratres Vicecomites spectabant, inlatus est, penes quos sua ætate extantes sæpe laudavit Argelati. Familia Carentana antiqua Mediolanensis occurrit in Catalogo nongentorum Consilii, tempore Joannis Galeatii Ducis; in genuino enim horum catalogo, qui in Archivo hujus Urbis servatur, sub Parochia S. Domnini ad Clavam nominatur, una cum aliis, Ambrosius Carentanus. In genuino, inquam; in eo enim, qui est apud Morigiam (a) ac plus satis mendosus est, pro *Carentano* legitur *Carcinatano*, & pro *S. Domnini* legitur *S. Damiani*.

(2) Ad hunc epistola italica Francisci Cicereii est in Cod. Belgiojosiano.

(3) Gerebat eo tempore in Italia bellum Cæsar Carolus V. cum Rege Gal-

(a) *Storia di Milano* lib. 4. cap. 44.

liarum Francisco I., ipsoque hoc anno, nec multo ante quam hanc scripserit Cicereius epistolam, celebris ad Ceresolam vicum facta est pugna, cujus descriptionem una cum icona geographica loci, ubi certamen commissum est, impressam anno 1544. 14 Aprilis habes in Bibliotheca nostra.

(4) Alphonsum Davalum Vastium Marchionem designatum hic a Cicereio arbitror, quem Mediolanensem Marchionem dixit, non jam origine, sed quia Cæsaris nomine Mediolani imperabat totius Cisalpinæ Galliæ præfecturam gerens, & Cæsariani exercitus Dux. Viglebani obiit anno 1546; sed ejus corpus Mediolanum translatum est, ac in Templo majori conditum (a).

(5) De quo Paulus Jovius *Histor.* lib. postremo, ac *Supplemento* Sabellici lib. 27. pag. 653.

(6) Non Galli natione hi fuere, sed Itali Gallicas partes secuti, quorum ductor extiterat Petrus Strozza, qui eos apud Mirandulam coegerat, deque sua conscripserat pecunia. Ita Paulus Jovius cit. *Histor.* lib. postremo.

(7) Ubi nunc jacet oppidum istud, Acerræ olim erant antiquis Scriptoribus celebratæ. V. doctam hac de re epistolam Guidonis Ferrarii vol. 2. *Inscript.*, *Epist.*, *Dissert.*

(8) Urbium nominibus præpositionem *a*, vel *ab* adjungi, vix imitandum, non tamen omnino reprehendendum est. V. Voisii *Syntaxin latinam* pag. 49.

(9) Paulus Jovius *Histor.* lib. post. septem millibus tantum illum perhibet constituisse exercitum.

(10) Locus hic est, quem pro eo, qui *Summada* dicitur in chartis nostris primo acceperat Comes Georgius Julinus (b) de re litteraria, deque Patriæ monumentis, quam qui alius unquam civium nostrorum benemeritus, quem anno 1780, VIII. Kal. Januarii ex hac vita sublatus boni, doctique omnes doluerunt. Cumque in charta nostra an. 807. 14 Martii, aliaque an. 841 intellexerit *Summadam* esse in Comitatu Stationensi, seu Angleriæ, hæc ad Summam retulit; verum, re melius perpensa, aliisque chartis inspectis, aliter sensit in correctionibus (c) existimans nempe, locum alium prope Stationem *Sommarè* (d) vocatum eum esse, qui in chartis nostris *Summada* dicitur, eumque esse, qui pertinet ad Comitatum Stationensem, Summam vero sitam esse in Comitatu Sepriensi. Somam, vel Summam fuisse caput Seprii jurisdictionis, probat Guido Ferrarius (e). Feudum nunc Soma est, quo plures Illustr. Vicecomites, alique ab his descendentes potiuntur. Quam antiquum sit, quamque olim excellens in id oppidum Vicecomitum jus, vide eundem Ferrarium (f).

(a) V. Gasparum Bagatti *Histor. univ.* pag. 948., & Paulum Jovium *Vit. viror. illust.*

(b) *Memorie di Milano* vol. 1. pag. 94.

(c) Vol. 9. pag. 11.

(d) Sic vocat Julinus, quamvis *Sommadè* communiter dicatur.

(e) *Dissert.* 5. pag. 86.

(f) *Ibid.* pag. 93.

EPISTOLA IV.

ANDREÆ CARANTANO COGNATO SUO S. P. D.

ARGUM. *Prope Mediolani mœnia adflare hostes, quæque in urbis tutelam gerebantur, enarrat.*

EGO antehac ad te scripsissem his de rebus, quæ hic propter hosce tumultus bellicos audiuntur; at nullum unquam scivi, quem ad te perventurum putarem. Hæc nuper mihi nuntiata sunt, Marchionem Mediolanensem cavisse, ne quis conducat artifices ad aliquod artium genus, ut armati pro urbe tuenda ad propugnacula mittantur, propterea quod unicuique urbis portæ singulum Ducem constituit, domos omnes, quæ propugnaculis extra adjacent, & quæ post mœnia fluminibus, per quæ naves ducuntur, adhærent, penitus erui, & deleri iussisse; nudius tertius Gallorum non minus x. m. Abduam transivisse, & in oppidum quoddam (Picighitonum dicunt) concessisse, quod triginta milliaribus a Mediolano distat; imo sunt qui dicant, heri nonnullos Gallorum equites Mediolanum usque incurrisse, magnasque copias (1) in Cæsaris auxilium expectari. Quapropter multi ex urbe profugiunt. Quod est reliquum, me tibi commendatum habebis, habebit & Elisabeth uxor tua, matronaque sane pudica. Hæc Lonati, ante diem xiv. Kal. Junii MDXLIII.

(1) Et certe duo millia veteranorum peditum Mediolanum misit Cosmus Etruriæ Dux, ut labantem hujus urbis statum opportuno tempore erigeret, atque firmaret. V. Jovium *Histor.* lib. ultimo.

EPISTOLA V.

ELISABETH MATRI, ET BAPTISTÆ PATRUO S. P. D.

ARGUM. *Nihil sibi, ubi degit, ab hostili excursu timendum affirmat.*

LITERÆ, quas a vobis proxime accepi, & gratissimæ fuerunt, quod vos ex illis bene valere cognovi, id quod vobis sit perpetuum precor; quandoquidem ego quoque (Superis gratia) recte valeo, & mo-

B

lestissimæ mihi fuerunt, quod mihi indicarunt, vos non modo dolere, quod hisce temporibus a vobis absim, hîcque morer in tot bellorum tumultibus, verum etiam mirari, cum multa de bello audiat, quod collectis sarcinulis me adhuc ad vos non receperim; quod quanquam nullo modo facere debetis, id ego tamen boni consulo, cum unde is timor proveniat, non ignorem; proficiscitur enim a vestra in me amoris magnitudine. Nam quamvis periculum non imminet, iis rebus tamen, quæ nobis charissimæ sunt, semper timemus. Quare facilè ostendam nihil esse, quod propter hosce tumultus bellicos mihi timeatis. Primum enim non dubito, quin illud credatis, Hero meo liberos, uxorem, matrem esse charissimas. Quid igitur, si quid periculi imminere compertum haberet, eum remoraretur, ne hinc profugeret, & alibi in tuto esset? Deinde illud vobis polliceor, si me his in locis non satis salvum esse cognovero, continuè salutato hospite istuc esse venturum, si tamen imminente periculo aliquid Herum meum retardaret, aut se commovere non curaret. Sed nihil est, quod hoc futurum verear; est enim is vir sane prudens ac diligens in omnibus rebus, quæ ad ejus familiæ salutem, & ad servandam rem spectant, ut superius dixi. Illud postremò velim pro certo habeatis, nihil hæcenus hic nuntiatum fuisse, quare hinc cedere debeam. Quamobrem dicetis: non tibi nuntiata sunt quæ nos hic audivimus. Facile crediderim, vobis nuntiatum fuisse, hostes imminere, & nos esse in summo belli discrimine. Atqui quæ nuntiantur non omnia vera sunt, nec iccirco credenda. Nam si vera essent, quæ istuc hoc de bello perlata sunt, nonne præcivisset Herus meus, quem nihil his de rebus latet, qui que habet Novariæ, Mediolani certos & fidos amicos, qui eum scriptis de omnibus admonent? Quod autem scribitis, isthic multos esse ex Mediolanensibus, qui metu perterriti ex urbe profugerunt, non iccirco mihi timere debetis; nam huc quoque ex illis multæ familiæ sunt profectæ, & salvas se putant. Cognovistis, qui res meæ sese habeant. Quare unum illud oro, ne mihi timeatis, neque me his temporibus abesse doleatis. Bene valete. Lonati VIII. Kal. Junii MDXLIV.

EPISTOLA VI.

CÆSARI FRATRI (I) AMANTISS. S. P. D.

ARGUM. Sat tuto in loco se esse, longeque ab omni hostilis injuriæ periculo significat. Fratris curam in studiis proficiendi laudat, atque, ut pergat, hortatur.

LITERÆ tuæ eò mihi gratiores fuerunt, quòd te & Matrem bene valere mihi indicarunt. Quare scias velim, me quoque (gratia Superis) non male valere. Quod doles hæc tempora minus esse placida, & Marti, quam Musis aptiora, id tu quidem facis pro tua in me benevolentia, qui hos bellicos tumultus tandem sedari cuperes, ut Mediolani esse possem, & solidam eruditionem mihi consequerer. Tu tamen Matrem consolaberis, quæ me istis ipsis temporibus abesse laborat: tutiores enim sumus, quam putaretis. Quod autem latine mihi rescripsisti, facis, ut decet; quandoquidem ex tuis illis scriptis eruditionem tibi cordi esse cognovi, eamque manibus, & pedibus (quod ajunt) consequi conari. Quare non jam vereor, quin meam de te expectationem vincas, modò hanc tuam sententiam non mutes, &, ut cœpisti, pergas. Quod adjiciam præterea nihil habeo, nisi ut ad cæteras meas literas, quas te accepisse dicis, quamprimum respondeas. Salutem ex me dicito Matri, cæterisque domesticis omnibus. Vale Frater charissime. Lonati ad VIII. Kal. Junii MDXLIV.

(1) Sigismundi Foliani ad hunc epistola est, & alia ad Cæsarem, & Franciscum Cicereios conjunctim in *Epistolis* ipsius Foliani Mediolani primùm editis 1579. lib. I. pag. 1., & pag. 11. Librum hujusce editionis non alibi inspexi, quam in Bibliotheca Monasterii S. Lucæ, cui præest Revm̄us Abbas, nostræque Congregationis Procurator D. Innocentius Maria Belcredius; ingenio, prudentia, rerumque agendarum dexteritate conspicuus.

EPISTOLA VII.

JOSEPHO MUGINO (I) S. P. D.

ARGUM. Muginum bene valere, studioque litterarum incumbere lætatur, se quoque valetudine frui nuntiat.

DILECTARUNT me tuæ literæ, cum quod ex illis te bona valetudine teneri cognovi, tum quod in discendis literis in dies te magis proficere plane perspexi. Quare propediem, faventibus Superis, Medio-

B ij

lani mecum esse, & solidam eruditionem tibi parare poteris, dummodo ab inceptis studiis interim non desistas. Quod scribis, tibi molestum esse quod absim, id sane proficitur a tui in me amoris magnitudine, qui mecum semper esse cuperes. Quod autem certiolem fieri cupis de valetudine mea, id scias velim me, gratia Superis, bene valere, id quod & tibi sit perpetuum precor. Joannem Menabenum (2) præceptorem nostrum ex me salutato. VIII. Kal. Junii MDXLIV. Lonati Pozoldi.

(1) Josephus Muginus Luganensis fuit, cujus sequens liber est *Trattato breve sopra la preservazione e cura della peste*, Mediol. per Jo. Bapt. Bidelli 1628 in 8. Ita ex MS. Josephi Ruscæ, qui ineunte hoc sæculo vixit, *De viris illustribus Comensibus* in Archivo Belgiojofiano. Eundem librum Mediolani impressum 1577 per Jo. Mariam Medam vidi in Bibliotheca Ambrosiana. Atque hic obiter monitum Lectorem volo, cum Bibliotheca hujus nostri Monasterii S. Ambrosii Ambrosiana pariter dici queat, lapsum nonneminem exterorum fuisse, unam pro alia laudando Bibliothecam: illa quidem MSS. Codicum, editorumque librorum suppellectili illustrior, hæc vero antiquorum Diplomatum copia præstantior. Is tamen, qui ceteros inter Ambrosianæ Codices eminet antiquitate, & æstimatione Flavii Josephi in *Ægyptiaca philyra Codex*, olim ad nostram pertinuit Bibliothecam, quem Abbas S. Ambrosii, unacum Cisterciensibus Monachis, Cardinali Archiepiscopo Friderico Borromæo, Borromæus Ambrosianæ dono dedit.

(2) Cicereii in humanitatis studio Lugani præceptor fuit Menabenus, cui postmodum in eodem docendi officio ibidem Cicereius ipse successit (a).

(a) Ep. 2. lib. 3.

EPISTOLA VIII.

ELISABETH MATRI OPTIMÆ, ET BAPTISTÆ
PATRUO OBSERVANDISS. S. P. D.

ARGUM. *Nullum sibi a militaribus copiis periculum imminere confirmat.*

SI vos, cæterique bene valetis, ego quoque valeo; at scio vos non satis lætos esse, cum me, cui timetis, in his temporibus abesse doleatis; iccirco & ego esse lætus nequeo. Si mihi timetis, & absentiam meam doletis, sane objurgandi estis, cum id temere, & immeritò faciatis; sæpissime enim, quo in statu sim, scriptis vobis indicavi. Neque his literis idem prætermitto, vos non dolere debere cognoscatis. Non enim

in eo belli discrimine sumus, in quo superioribus diebus nos fuisse cognovistis. Siquidem Galli Padum transivere, ut trans alpes redeant; nuntiatur tamen, horum bonam partem in Monte Ferrato esse commorantem, eamque ibi cepisse oppidum, (Felizanum (1) appellant) quod nunc muro, valloque muniunt. Sed hoc nihil periculi est. Reliquum est, ut bene valeatis. Lonati Kal. Junii MDXLIV.

(1) Eadem ferme legis apud Jovium (a), & Secundum Curionem (b), licet ambo Felizanum non memorent. Est autem Felizanum Montis Ferrati oppidum in Alexandrinorum, & Astensium confinio. Juris olim erat Abbatis, & Monasterii S. Ambrosii, ubi domos etiam, & prædia possidebat. Curtem Feliciani Monasterio Diplomate concesserunt Augusti Hugo & Lotharius anno 942, eandemque ipsi confirmarunt Diplomata Othonis anni 997, Henrici Francorum, & Longobardorum Regis anni 1005, Henrici item Romanorum Regis anni 1110, quibus accedunt Diplomata Summorum Pontificum Gregorii V. anni 998, & Paschalis II. anni 1103. Hæc autem omnia ex Archivo nostro vulgarunt Puricellus *Monum. Ambros.*, & Aresius *Privileg.*, & *Diplom.* ejusdem Monasterii.

(a) Lib. 45. *Historia.*

(b) *Supplemento Sabellici lib. 27.*

EPISTOLA IX.

PETRO PAULO CASTANEO
GALLI JUDICI (1) MEDIOLANI S. P. D.

ARGUM. *Omissi hæctenus litterarum officii se excusat, de dignitate adsecuta gratulatur, Fratrem ejus laudat, cujus gratissimas sibi, quas accepit litteras, fuisse profiteretur.*

POSSES tu quidem mirari, Paule Judicum incorruptissime, summisque virtutibus ornatè, quod, cum jandiu absens sim, ne schedulam quidem tibi miserim, ut tui memor esse viderer; tui inquam, cui plus quam Parentibus ipsis debeo. Cujus tamen rei causam non mihi adscribas velim, qui ne horam quidem vivo, quin tuæ in me benevolentiae recordatio mihi in mentem veniat; sed his locis, in quibus, cum de multis, ubi ageres, literis quæsissem, nihil unquam de te mihi renuntiatum est, quare, cui ad te literas darem, adhuc nescivi, nesciremque & hodie, ni, cum nuper in patriam visendorum domesticorum gratia me contulissem, factus essem certior, te Mediolani esse, magni-

ficumque munus Galli Judicis assequutum fuisse. Hoc mehercule mihi gratissimum fuit, quod ad te scribere mihi licuerit, & me expurgare potuerim, quod tui immemor extitisse visus sum, illud vero multò gratius, & jucundius. Quod autem talem dignitatem consequutus sis, tibi gratulor, & mihi gaudeo; nec miror, cum iis sis virtutibus præditus, ut multò majori ornari merearis. Cum autem superioribus annis in Ticinensi Academia summis honoribus perfunctus sis, nunc magnis fungaris, & majoribus, ut spero, sis functurus, nemo unquam fuit, qui majorem gloriam, nec honorem Lugano patriæ nostræ, quam tu, attulerit. Meritò igitur nostrates omnes tibi multum debent; at ego plurimum. Siquidem præterea tot ac tantis beneficiis me tibi devinctum reddidisti, ut nullo pacto pares gratias tibi referre possim. Quare saltem, ut Vergilianis (2) verbis (a) utar,

*In freta dum fluvii current, dum montibus umbræ
Lustrabunt, convexa polus dum sidera pascet,
Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt,
Quæ me cunque vocant terræ...*

Licet igitur. (ut ad prima redeam) nunquam ad te scripsissem, nulla tamen oblivio meam meritorum tuorum memoriam delere potuisset. Sed de hoc satis. Franciscus frater tuus qui brevi, adjuvantibus Superis, & eruditione, & morum probitate tui similis erit, pridie Kalendas Novembris ad me de statu suo perhumaniter scripsit. Quæ quidem literæ mihi gratissimæ fuerunt, tum quod de statu Pyladis mei factus sum certior, tum quod illis mihi non modo indicavit, quantum in Medicinæ studiis proficere possit, sed etiam in humanioribus his nostris profecerit. Erant enim hæ literæ dictione elegantissima conscriptæ, pulcherrimoque ordine confectæ. Verum non mediocri dolore afficior, quod propter locorum intervallum ad eum rescribere hæcenus non potuerim. Lætor tamen, quod hoc tempore ad te scribere licuerit, qui pro tuis in me beneficiis non gravaberis literas, quas ad illum scripsi, ad eum Tabellario tuo dare: sunt enim his adnexæ. Nihil est quod præterea adscriptum velim, nisi ut tibi persuadeas neminem esse, qui de me melius meritus sit, quam tu, & Franciscus frater tuus. Bene vale Cicerini Mecænas. Lonati ex ædibus Illust. viri Baptistæ Vicecomitis xv. Kalend. Julii MDXLIV.

(a) Æneid. 1.

(1) Intellige unum ex duobus Judiciis Fori Prætoriani, quorum alter ad signum Galli, alter ad signum Equi, seu *Caballi* appellabatur. Ambo, officia

& doctrina in hunc usque diem clarent, eorumque plurimum nomina habes apud Sironum *de J. PP. Coll.* Ad eundem Paulum Castaneum epistolam italico sermone conscriptam dedit ipse Franciscus Cicereus, quæ extat in Codice Belgio-johano.

(2) Virgilius cum *i* et scribatur, vulgarior consuetudo facta. Mirum est autem quam acriter hoc de nomine, scribendum ne, sit per *i*, an per *e*, digladiatum fuerit, ut qui *Virgilium* scribendum existimarent, a *virendo*, qui *Vergilium*, a *verendo* nomen istud descendere contenderint (2). Minutior certe res, quam quæ bona ingenia diutius distorqueat.

(2) V. Angeli Politiani *Epistol. lib. 5.* Despauterii *Grammaticæ*, & alios.

EPISTOLA X.

FRANCISCO CASTANEO S. P. D.

ARGUM. Serò respondit Tabellarii defectu; de Fratre ejus honorificam mentionem facit, quem dignitate ornatum fuisse lætatur; Mediolani, quò hæc scribit, se cito adfuturum significat.

POSTRIDIE illius dici, quo ad me perhumaniter scripsisti, ad tuas literas respondi. At nullum scivi, qui illas meas literas Jacobo Verzeschino ad te daret; nullum enim habebam, qui eas tibi misisset præter hunc communem amicum. Tertio vero nonas Februarii illas transcripsi: sperabam enim mercatorem quendam familiarem meum, qui Verzeschini Herum noverat, eum conventurum, literasque daturum; at mercator, postquam Mediolano rediit, renunciat illum Mediolani non esse. Quare literæ ad te hæcenus perferri non potuerunt. Nuper enim, ut & domesticos, & amicos viserem, in patriam profectus sum, ubi cum convenissem matrem tuam, matronam non minus integram, quam nobilem, eam mihi indicavit, fratrem tuum D. Petrum Paulum Mediolani esse, magnificentique munus Galli Judicis adeptum fuisse. Quo quidem nuncio valde lætatus sum: eram enim adhuc hujus rei ignarus propter locorum distantiam. Non autem admiratione detentus sum, quod frater tuus talem dignitatem consequutus sit, cum iis moribus, & ea doctrina sit ornatus, ut quavis maxima dignitate ornari mereatur; sed iccirco (ut ad rem redeam) fratrem tuum Mediolani esse cognovi, itaque ad eum scripsi, ut æquum erat, measque ad te literas illis, quæ mittebantur, ad eum adnexui: teguntur enim hisce receptoribus. Sed ad alia transeamus. Kal. Septemb., adjuvantibus Superis, Mediolanum tandem redibo, ubi per literas fere præsentem

esse poterimus. Quanquam & hic non penitus abesse videris; versaris enim mihi ante oculos dies noctesque. Siquidem adeo mihi grata & jucunda semper fuit tua consuetudo, ut quamvis jam fere biennium abfuerim, tecum tamen semper loqui; de literis (ut solebamus) agere, & mellite jocari videar, quippe, qui te mihi sic charior, cuique plus quam tibi debeam, habeo neminem. Ergo bene vale Francisce mellitissime, meque, ut assoles, ama. Lonati xiv Kal. Julii MDXLIV.

EPISTOLA XI.

CÆSARI FRATRI AMANTISSIMO S. P. D.

ARGUM. De acceptis literis gratum animi sensum exhibet. Peritiam ejus laudat polite eleganterque literarum characteres effingendi, seque etiam in majusculis describendis nonnullam posuisse operam, significat. Cognati invaletudinem nuntiat.

Si centum coronatos (1) mihi dono misisses, haud gratiores fuissent, quam literæ tuæ, cum quia te, & Matrem nostram indulgentissimam bene valere significaverunt, tum quia ex illis cognovi, te nihil aliud efficere magis cogari, quam ut optatis meis respondeas, hoc est, ut in discendis literis virtutem consequaris. Scribis tibi gratam fuisse pingendarum, laudandarumque meam majuscularum formulam; hoc mehercule tibi non crederem, nisi idem ex tuarum literarum scriptione plane perspexissem: in his enim proximis probe tu quidem majusculas pinxisti. Ed igitur tibi verius grata fuit, quod te ex ea jam fructum cepisse cognovi. Quod quidem mihi non mediocrem voluptatem adfert, siquidem modò ab instituto tuo non desistas, propediem, adjuvantibus Superis, ita graphice, polite, & eleganter literas scripseris, ut nemo e nostratibus sit, cui invidetas scriptiois peritiam, aut æmuleris. Quod autem superioribus diebus, cum in bellicis tumultibus versaremur, me ad vos non contulerim, nihil est, quod mireris. Nunquam enim in id belli discrimen devenimus, ut hinc profugere debuerim, alioqui quis me remoratus fuisset? Quod nondum accepisses literas, quas ante octavum Kalendar. Junii Paulo Plantanidæ cognato nostro ad te dederam, nulla prorsus admiratione detineri debueras, cum id illius negligentia non accidisset, at potius invaletudine; tum enim febre non leviter laboravit, nec adhuc (ut mihi nuntiatum est) satis recte valet.

let. Alioqui literæ non tam serò ad te perlatæ fuissent. (non enim dubito, quin adhuc illas acceperis) Siquidem nosti, quam hac in re semper diligens fuerit, & in nos officiosus. Nihil est præterea quod adjunctum velim, nisi ut me lætari scias, quod labor hortandi, teque accendendi ad virtutem mihi præreptus sit; nam ad eam adipiscendam te inflammatissimum re ipsa esse cognovi: itaque equo alacriter currenti non sunt addenda calcaria. Matrem meis verbis salutato, & domesticos omnes. Nollem tamen Joannem Menabenum institutorem nostrum, & Josephum Ossutium (2), singularem amicum meum, insalutatos relinqueres. Bene vale, & eruditionem omnibus rebus præfer. Lonati XI. Kalend. Julii MDXLIV.

(1) Coronati nummi a monetæ nota sic dicti, unde etiam eleganter dicimus scutatos, folatos, ac similes. Sigismundus Folianus ætate illa Cicereii, atque in eadem Insubria nostra scribens nos docet, coronatum aureum fuisse nummum drachmali pondere; namque ait (a) paulò fuisse graviores aureis, qui tunc in Italia percutiebantur, hosce autem paulò leviores eo fuisse pondere.

(2) Ad hunc, quem Luganensem fuisse intelliges epist. VII. lib. IV., & professione Causidicium epist. XII. lib. II, epistolas aliquas a Cicereio scriptas hæc intra offendes, unamque ejusdem Cicereii ad ipsum italicè scriptam conperi in Codice Belgiojofiano.

(a) Epist. 3. lib. 2. edit. Ven.

EPISTOLA XII.

JOSEPHO MUGINO DISCIPULO SUO S. P. D.

ARGUM. Quod suis moram gerat consiliis, sedulamque studio operam impendat, lætatur. Ruri manet, ut longe a tumultibus bellicis urbem divexantibus sit.

QUANQUAM tuus in me amor mihi sane cognitus est, tu tamen quantus sit, proxime literis expressisti. In illis enim ne clausulam quidem legi, quæ singularem tuam in me benevolentiam non testaretur. Eò tamen majorem ostendisti, qui tam pulchre consiliis meis pareas, & optatis respondeas. Gnaviter tu quidem in literas incumbis. Quare tibi gratulor, & mihi gaudeo, cum iccirco tuis omnibus gratissimus sis futurus. Sed hæc aliàs pluribus. Ego certe, mi Josephè, te consolabor, qui me consolari cupis, qui doleas, quod hæc me invitum esse intellexeris, quod urbe Mediolano caream. Mihi mehercule haud molestum est, quod jam pridem urbem reliquerim, at potius lætor, qui

C

cum receptui (ut ajunt) cecinerim, in illis bellicis tumultibus minime versatus sim. Quos cum audiam fere sedatos esse, Kalend. Septemb. Mediolanum redire decrevi, id quod si forte citius facere constituerò, te latere non patiar. Sed tu interim ad me sæpissime scribe, & assidue (quod facis) stude. Vale, quem unice diligo. Saluta D. Joannem Menabenum præceptorem nostrum observandissimum. Vale iterum. Hæc raptim Lonati scripsi XII. Kalend. Julii MDXLIV.

E P I S T O L A XIII.

ELISABETH MATRI OPTIMÆ, ET BAPTISTÆ
PATRUO OBSERVANDISS. S. P. D.

*ARGUM. Cur paulò infrequentius quam antea scribat, causam pro-
dit; quædam de Cæsare fratre; de reditu in urbem faciendo sibi
adhuc constitutum non esse.*

POSTEA quam mihi nunciatum est, Paulum Plantanidam graviter febre laborare, plane ab instituto destiti, ut qui octavo quoque die ad vos scribere solebam, nunc duos & viginti dies nihil prorsus ad vos scripserim: nullum enim, qui pertulisset literas, præter hunc habebam. Interim autem unas literas a vobis accepi manu Cæsaris fratris scriptas, quæ mihi & gratæ fuerunt, quod vos bene valere mihi indicaverunt, & jucundæ, quod fratrem Cæsarem tempus haud in cassum contere-
significarunt. Nam non parum adhuc in discendis literis, & in pin-
gendis literarum formulis (ut perspexi ex ipsa literarum dictione, & scriptione) profecit. Quare vestrum est eum hortari, ut ad me cre-
brius scribat; siquidem hoc pacto & ad conficiendas latinas epistolas promptior fiet, & ad pingendas literas aptior. Ego mehercule non du-
bito, quin is puer nostram omnium expectationem sit victurus. Sed de hoc plura aliàs. Non mihi in dubium venit, quin nunc mihi ni-
hil timeatis, cum tandem istos bellicos tumultus sedatos esse audiat. Illud tamen sic habetote me nunquam ad id belli periculum addu-
ctum fuisse, ut mei timore vos affici oportuerit. Verùm unum restat, quod vobis dolori esse non ignoro, hoc est, me ab urbe Mediolano tandiu abfuisse, & hic commorari, ubi gnaviter in literas incumbere non datur. At ego facillime vos consolabor; nam Herus meus se Me-
diolanum ocyus quam Kal. Octobris redire nolle decrevit. Si eum de

serere voluero, & celerius in urbe esse, non male mecum actum fuerit; quippe mihi statim aliqua erudiendorum puerorum provincia offeretur, & urbe frui licebit. Sin ejus reditum expectare mihi placuerit, id prudenter instituero. Primum quod me amat plurimum; neque tamen hic apud eum tempus in cassum contero; deinde quoties voluero, meum mihi salarium libere pendetur. Quare cum in urbe versabor, libros mihi coëmere potuero. Quandiu enim in urbe agam, majori mihi curæ erit eruditionem consequi, & si quam habeo, potius conabor eam solidam, & auctam mihi reddere, quam in quæstum conferre. Itaque quid agam, adhuc minime mihi certum est. Quare si quid constituerò, continuò ad vos scribam. Illud unum scio, utrum horum facere decrevero, mecum, faventibus Superis, bene actum iri, nec peccaturum esse. Quare bene valet. Lonati XII. Kal. Julii MDXLIV.

EPISTOLA XIV.

SACRO FRANCISCO JERARGO
LIBERALIUM ARTIUM PROFESSORI S. P. D.

ARGUM. Ægre se ruri agere scribit procul ibi degens ab omni doctorum virorum commercio, curaturum propterea, ut Mediolanum redeat, suumque ibi domicilium statuatur. Tum verba habet de profectu, quem in doctrina capiunt adolescentes suæ fidei, & disciplinæ concredidi.

QUANTUS sit amor tuus in bonarum literarum studiosos, vel ex me intelligi potest, quem cum e patria Mediolanum studiorum causa me contulisset, Hero nobili viro conjunxisti, & apud eum summa commendatione egisti. Quare factum est, ut opera mea semper ei grata fuerit, & ego acceptus extiterim. At postea quam vidisti me apud hunc diutius rusticari, quare mihi non datur literis inservire, non modo doluisti, sed eum hortatus es, ut ad urbem rediret, & mea studia respiceret. Nunc autem doles non parum, quod me tandiu rure invitum detineat. Quæ quidem pro tua in me benevolentia proxime scripsisti. Quare illud ita habeto, me hic invitum esse, cum non detur id consequi, quare a patria discessi, hoc est literis græcis, & latinis sedulam operam navare. Nec immerito; qui censet me libenter hic esse posse, cum nullum habeam, quem æmuler, quem audiam, quicum de lite-

C ij

ris agam, cum denique ne scioli quidem congressu frui, ne dicam uti, possim? Quæ tamen omnia tolerabilia semper mihi visa sunt, non propter pollicitationes, quæ multæ sunt, at nihil ad me, sed propter tuam summam probitatem, & solidam eruditionem, quod sperem aliquando sub te merere posse, & in gymnasio tuo tecum versari. Quapropter non deferam hos pueros mihi creditos hinc ad Kal. Augusti, ut amanter mihi persuades; sed certe Kal. Septemb., si optata urbe necdum fruam; non enim licet diutius rusticari. Sed ne quatuor quidem menses his in locis operam meam Hero præstitissem, ni ea causa, quam tibi commemoravi, me remorata fuisset. At tum ultra hanc metam progredi non potero: non enim id tu mihi approbabis, nec præterea mei juris est. Mater enim, & Patruus mei quotidie me literis increpant, nedum accusant, qui ita ruri agam, & Mediolanum non redeam, ubi, si istis provinciis mecum male actum erit, quærere constituerunt doctum virum aliquem, qui me in contubernium admittat, & in urbe sim. Non enim ignorant quam magni referat, si bonam adolescentiæ (1) meæ partem, qua nulla ætas est literarum studiis aptior, nec magis idonea, in ista tanta doctissimorum hominum frequentia contrivero. Itaque his in locis jandiù sum ab illorum voluntate dissentiens. Id tamen feci & facio, ut aliquando tecum esse possim, & aliquo pacto meam in te observantiam declarem, quo nemo unquam fuit eruditionis meæ studiosior. Hac spe igitur commotus ea diligentia, & studio utor in erudiendis his pueris, qua possum. Quod cum tu cognoveris, & exploratum habueris, supra modum lætor. Nemini enim hac in re gratificari studeo magis quam tibi. Quocirca proficiunt omnes, ut mihi videntur. Nicolaus (2) enim comparativorum, superlativorum, & patronymicorum nominum formationem, horumque syntaxin adhuc didicit. Quid? quod pauculas aliquot clausulas quotidie scribendo conjungit, quod tibi fiet perspicuum ex illis literulis, quas tibi paulo ante exaravit. Franciscus quotidie aliqua satis scite componit, & orationem illam M. T. Ciceronis pro P. Quintio auspicatus est; quæ cum non satis apte a me enarretur, & ipse non satis percipiat; doleo. Id tamen scias non omnino factum consilio meo. Sed, ut spero, oleum & operam non perdemus. Saltem enim verborum significata, rerumque copiam, & clausularum juncturam ex hoc dicendi optimo artifice haurire poterit, & ego, qui paucula quædam Rhetorica præcepta didici.... exercendo ea memoriæ firmiter inculcabuntur. Duos minores autem nunc primum in concordantiis, quas appellant, exerceo. Sunt mehercule docili ingenio, non dubito, quin ad soli-

dam eruditionem perveniant, & quod fere hoc sæculo obsoletum est, divites sint, nobiles, & docti. Sed de his plura aliàs. Quare ad prima redeo. Ego te ad Kal. Octobris videbo, sive istuc cum Hero, sive solus remigrabo. Sed mallet cum Hero: dolebo enim pro tua in me benevolentia, si hos pueros per te mihi creditos cogar deserere. Petrus Muginus, & Joseph filius, brevi discipulus tuus futurus, & apud te victurus, te salutant. Sed is puer gnaviter in Grammaticæ rudimenta incumbit, ut apud te ad majora provehatur. Te salvere cupit Joannes Menabenus olim præceptor meus, tuique amantissimus; hos enim invisi, cum nuper in patria fuerim. Superioribus diebus regulas tuas minores accepimus, & verborum vocabula, quæ nobis ita grata fuerunt, ut a docto viro, nostrique amantissimo proficiscebantur; quare, si majores miseris, non erunt ingrata. Bene vale doctrinæ, morumque parens, & hujus sæculi decus. Vale, & salve Cicerini Mæcenas. Lonati Nonis Julii MDXLIV.

(1) Prisco more scribere Epistolographus voluit *adulescentiæ* cum *u*, veluti in Virgiliano *Cyri* legitur:

At levis ille Deus, cui semper adulescentum &c.

Et certe sæpenumero *u* pro *o* ponebant veteres, sic *Upilio* pro *Opilio*, *Sacerdus* pro *Sacerdos*, *epistulis* pro *epistolis* scribebant (a).

(2) Vicecomes nempe Joannis Baptistæ filius, in cujus ædibus diversabatur Cicereius. Fuit porro Nicolaus J. CC. Mediolani Collegio adscriptus, Abbas S. Petri in Herba amara, ac varias præfecturas in Pontificia ditione gessit. Obiit anno 1581. (b) Gentilium suorum sepulcrum in Basilica S. Eustorgii instauravit, ut ex inscriptione, quæ inibi extat, intelligitur, quæque legi potest apud Allegrantiæ (c).

(a) V. Despauth. *Comment. Grammar.*, Politian. *Epist.*, aliosque.

(b) V. Siron. *de J. PP. Coll.* pag. 226. & Morigiam *Nobiltà di Milano* pag. 193.

(c) *De Sepulcr. Cbrist.* pag. 100.

EPISTOLA XV.

MELCHIONI VICOMERCATO S. P. D.

ARGUM. *Mutuis officiis augendam, fovendamque secum amicitiam exoptat. Quendam alumnum suum non mediocri cum fructu studiis incumbere adseverat. Jandiu se invitum Mediolano abesse, citumque nunc illuc reditum parare. Litteras alias Vicomercato ad alium mittit.*

CUM tuæ literæ mihi redditæ sunt, eis πρῆρόν (a) incideram, cujus quidem morbi feritate sæpe laboro, cum quandiu ab ista doctissimorum hominum, & studiosorum adulescentium frequentia absuerim, mihi in

(a) In febrim.

mentem venit. Illarum tamen lectione ita delectatus sum, & recreatus, ut (non mentior) eo dolore levatus fuerim. Ego certe ad illas mellitissimas ocyus respondiſſem, ni mihi quædam animi perturbationes impedimento fuiſſent. Quod amicitia nuper inter nos cœpta adeo tibi (ut ex literis tuis intelligo) cordi eſt, ut eam in dies crefcere, & arctiorem fieri cupias, valde mihi gratum eſt. Sed velim, idem & tu de me exiſtmes. Non enim noſter utriuſque animus alius exiſtimandus eſt ab iis, quæ inter nos ſcribuntur; quanquam enim hanc noſtram amicitiam abſentes, & ignoti cœvivimus, coram tamen non minorem eſſe cognoſces, quam ſi tot annos tecum conjunctiſſime & amantiſſime vixiſſem, quot abſui meſes, ex quo te mei amantiſſimum eſſe perſpexi. Omnibus enim officiis faciam, ut, quæ inter nos pridem contracta eſt, eam confirmemus, confirmatam adaugeamus, auctam obſervantiſſime excolamus. Sed quid pluribus opus eſt? Ego ad Kal. Septemb. iſtuc remigrabo, & tecum, approbantibus Superis, eſſe potero. Quare facile intelliges, quanti te faciam & ego; quod tibi charus ſim, ut ſemper credidi, valde lætabor. Nolles te latere, & ut ad me ſcribis, quam gnæviter Franciſcus noſter in literas incumbat. Quare ſcito eum quotidie epistoſia aliqua conſcribere, non ita tamen inornate, quippe qui M. T. Ciceronis epistoſas, ut eas imitetur, diurna nocturnaque manu verſet; deinde exercet ſe in Vergilii, Terentiique lectionibus, in regulis majoribus grammaticalibus, & orationem M. T. Ciceronis pro P. Quintio auſpicatus eſt, qui quidem autores, jufſu Jerargi noſtri obſervandiſſimi, illi a me præleguntur. Illud vero multò maximum eſt, quod hæc ita facit, ut tempus, quo nihil preciſius, in caſſum minime conterendum exiſtimet, ſed certe conſumendum in conſequenda virtute, qua nihil pulchrius eſt, aut laudabilius. His literis tandem cognoviſti, quod pro tua in me incredibili benevolentia cupiebas, hoc eſt, quando ad vos ſim rediturus, dixi Kal. Septemb. O felicem, & vere jucundum hunc diem, quo te videre & noſſe, ut ſpero, licebit! Profectò miro me deſiderio Urbs afficit, Jerargus præceptor tuus & Mæcenas meus, & Antonius Caymus (1) juvenis ut doctus, ita optimis moribus imbutus, omnes denique mei, ſed tu in primis. Quapropter nequaquam mihi videor eſſe hîc commoraturus 52. dies, antequam diſceſſus mei metam perveniam, ſed certe 52. annos. Vale interim Melchion ſuaviſſime, & me, ut aſſoles, ama. Quorum videndorum deſiderio me teneri commemoravi, eos ex me ſalutato diligenter. Vale iterum. Sed heus tu mane pauliſper, nam eſt aliud quod adjiciam. Ego non jam te oro, ſed audaciter abs te peto, ut eas meas li-

teras, quas cum his conjunxi, ad Galli Judicem dandas cures. Doleo mehercule nihil mihi majus hoc nunc esse, quod abs te exorarem: peterem & id impudenter, nec me iccirco peccare existimarem. Ita enim facere solent qui amicitiae jura tenent, & perdidicerunt. Hoc tamen nihil mihi gratius erit. Vale tertio. Lonati VII. Idus Julii MDXLIV.

(1) Non alius plane ac M. Antonius Caymus ætate illa celeberrimus J. C., atque ad Senatoriam dignitatem a Carolo V. evectus an. 1555 (a). Nec quenquam moveat Antonium tantum, non præmissis alio Marci nomine, Caymum in epistola dictum; nam non semel observavi a Scriptoribus pluribus, tum ab eodemmet Cicereio viros eisdem nunc uno, nunc duplici prænomine compellatos. Sic in his epistolis Menabenus idem Antonius (b), & M. Antonius (c) dicitur. In Cicereiano epistolarum Codice apud Principem Belgiojosum Jacobus Cicereius ejus patruelis, aliquando legitur Jo. Jacobus.

Jam autem summis laudibus Antonium Caymum a synchronis Scriptoribus exornatum videas. Paulus Manutius (d) eum enumerat inter quatuor Jurisconsultorum lumina sui temporis; & Marcus Litta (e): *Est Marcus Antonius Caymus inquit subtilissimus, eruditissimusque J. C., qui & apud Gallos, & in Ticinensi Academia summo cum honore jus civile interpretatus est*: tum carmen in ejus laudem subjungit. Gaudentius Merula in MS. ejus Chronica *de Claris Italorum, aliarumque gentium Familiis*, quæ apud nos servatur Cod. 136. manu Joannis Baptistæ Blanchini exarata, de Caymis, & Marco Antonio signanter, hæc inter alia habet: *Hac ætate florentissimi sunt Caymi, vel uno Marco Antonio Juris peritissimo, qui & apud Gallos, & apud Germanos, Insubresque, & Ticini sacras leges publice est interpretatus*. Quædam ejus opera de Jure civili in lucem sunt edita, quæ Argelati, & Picinelli commemorant.

Caymus Alexander Antonii frater apud Mantuanos, & Ferrarienses Duces non ignobilis Imperator fuit, cujus Numisma cernere est in Museo Mazzuchelliano. Fratrum horumce leguntur nomina in monumento, quod patri suo Petro Paulo in Templo S. Angeli ipsi posuere, attulitque Argelati (f).

Dictis Caymis fratribus conjunctus erat sanguine (g) Hieronymus Caymus apud Hispaniarum Reges Philippum III., & IV., Italiae, totiusque Monarchiae Consiliarius, cujus vitam, quæ tamen exordium vix excedit, scribere aggressus est Carolus Antonius Belcredius. Fragmentum hocce extat in MSS. nostris, Codice 251.

- (a) Siton. de J. PP. Collegio.
- (b) Ep. 19. lib. 2.
- (c) Ep. 9. ejusdem.
- (d) Lib. de Leg. Rom.
- (e) De Urbe Mediol.
- (f) Bibliotheca pag. 260.
- (g) V. Crescent. Anst. Rom.

EPISTOLA XVI.

ANTONIO CAYMO S. P. D.

ARGUM. *De suo Mediolanum reditu nuntiat, tunc autem fore, ut restatiora benevolentiae signa praesens exhibeat; interim rogat, ut paullo longiores litteras mittat.*

ILLUD verò quis non credat, Antoni mellitissime, te magno me videnti desiderio teneri, cum me tibi charissimum esse nuper intellexerim? Sed illud quis neget, me graviter angi, quod a vobis omnibus mei amantissimis, sed abs te in primis tandiu absim? nemo profecto, cum amicitia non facile patiatur inter absentes esse. Hujus tamen tui desiderii, meique mœroris solatium est, quod ad vos Kal. Septemb. redibo, teque osculari, & amplecti poterò. Tum certe coram verius intelliges, quanti te faciam: non enim puto scriptis ullis meam in te benevolentiam posse satis declarari; & ego magis lætabor, quod talem amicum nactus sim. Quanquam antehac nunquam addubitavi, quin me in tuorum numero receperis, & inter chariores, magisque præcipuos collocaveris. De meo ad vos reditu jam satis habes; quare reliquum est, ut cætera cognoscas. Nihil est quod de literarum tuarum brevitate, aut longitudine differas; quippe quæ eò gratiores mihi erunt, & jucundiores, quò longiores miseris. Plurimum enim illarum lectione delector, cum quod a te mei amantissimo proficiscuntur, tum propter illarum *φράσιν*, (a) quæ mehercule mihi arridet; de qua, quæ sentiam, cætera omitto, nec dicere audeo, quandoquidem vereor, ne me iccirco deformi admodum assentationis labe damnares. Nihil præterea mihi succurrit, quod hisce literis adjunctum velim, nisi ut Jerargum præceptorem tuum, meum Meccenatem, & Melchionem Vicomercatum, juvenem non minus eruditione præditum quam nobilem, ex me plurima salute impartias. Bene vale, quo nemo mihi charior est, neque jucundior. Lonati vi. Idus Julii MDXLIV.

(a) *Phrasin seu locutionem.*

EPISTOLA XVII.

BARTHOLOMÆO QUADRIO SUO (1)
ΕΥ ΔΙΑΓΕΙΝ (a) ΕΧΟΡΤΑΤ.

ARGUM. *Nihil scriptu dignum occurrisse, litteras proinde intermissas; Mediolanum se iturum nuntiat.*

NOLI mirari suavissime Bartholomæe, quod, cum abs te discedens pollicitus sim me tibi diligentissime perscripturum, si quid hinc novi nunciatum esset, nihil adhuc ad te scripserim. Nihil enim unquam auribus meis increbuit, quod dignum existimarim, ut tibi nuntiaretur; restabat, ut de mea erga te benevolentia te scriptis admonerem? Nihil minus. Non enim nostra vetus necessitudo scriptis eget, quæ eam testentur; quippe qui satis exploratum habeas, qui sit meus in te animus, & ego, quanti me facias, cognoverim. Nunc ad te scribere volui, ut tibi indicarem me hinc Kal. Septemb., adiuvantibus Superis, Mediolanum esse profecturum. Quare, si meâ operâ uti volueris, me admoneas velim, hanc tu in omnibus rebus ad commoda tua semper apparatussimam habebis, sum enim χρήσει, καὶ κτήσει (b) tuus. His in literis τὸν λακωνισμὸν (c) usus sum, siquidem in scribendo τῶν Λακωνέων (d) sæpe imitor. Bene vale. Salutem ex me dicito M. Antonio Turbino, & Cæsari Somatio (2) mei amantissimis. Vale iterum. Lonati VII. Idus Julii MDXLIV.

(a) Bene agere, seu felicitatem.

(b) Eadem hæc græca verba videsis in *Epist. Cicer. ad Famil.*, quæ est 29. lib. 7., significant usu & possessione.

(c) Brevitate sermonis. Usurpat hoc idem Cicero *Famil. Epist.* lib. XI. epist. 25.

(d) Lacones.

(1) Cum hisce annotationibus scriptitandis operam darem, fortè in unam incidi ex multis, copiosisque illustrationibus, quas ad Julium Pogianum non ita pridem a se vulgatum adjecit Cl. Hieronymus Lagomartinius, ubi nempe apposite ad vocem *Bartholomæus* sic scriptam, se hanc ipsam similiter scribere solitum fuisse asserit, cum putaret, eum, qui *Bartholomæus* diceretur, esse filium Ptholomæi, *Bar* enim Hebræis *filius* sonat; verùm se in errore versatum subinde agnovisse, huncque sibi errorem ab Angelo Caninio Orientalium linguarum peritissimo ereptum fuisse, cum hæc ejus verba (a) legisset: *Bartholomæus non est filius Ptholomæi, sed filius Thalmæi, quod nomen in Bibliis legitur multis ante seculis, quam ullus Ptholomæus natus esset.*

(a) In *Comment. in loca Sacræ Scripturæ Hebrææ* cap. 13.

(2) Suspiciari licet Luganensem hunc fuisse, ac fortasse ex ea Somatorum gente, ex qua floruit Jo. Jacobus Somatius strenuus militum ductor sub Francisco I. Gall. Rege in Neapolitano, quod gestum est, bello, anno 1540, summam tunc Regii exercitus imperii tenente Lautrecho (a).

(a) V. Ballarin. *Cronica di Como* pag. 266.

EPISTOLA XVIII.

JACOBO FRATRI PATRUELI CHARISSIMO S. P. D.

ARGUM. Consilium ejus non admittit; de ejusdem invaletudine angitur; tum quidpiam de Fratres suo Cæsare.

Ex literis, quas ex te heri accepi, facile perspexi, te mihi non esse fratrem patruelem, sed certe fratrem optimum, qui me tam amanter admoneas, & horteris, & omnia te facturum dicis, ut me Patavium ad publica studia conferam. Quod tu quidem facis, ut ego facilius expectationi tuæ respondere possem. Sed hoc non est instituti mei, siquidem decrevi bonarum literarum studiis vacare sine domesticarum facultatum dispendio, quo quidem pacto in eum virum spero me evasurum, quem vos speratis. Studebo Mediolani, faventibus Superis, sum enim illuc Kal. Septemb. dubio procul rediturus; nec minus cupio ocyus proficisci, jam enim duos menses publicæ lectionis fiet intermissio. De his rebus longiore sermone vobiscum coram agam, si, ut spero, priusquam hinc Mediolanum discedam, ad vos advolabo, quos & videre, & amplecti cupio. Quod mihi de valetudine tua nuncias, vix crederes quam mihi sit molestum; sed illud me consolatur, quod novi te bonæ valetudinis studiosum. Quod autem de bello mihi nuncias, id mihi ingratum extitisse non putato. Putaram me hodie ad Cæsarem fratrem rescripturum, sed non licet, cum ad Mediolanenses aliquot scribendum sit. Sed lætor non parum, quod is brevī (modo ab incœptis non desistat) literarum scriptionem pulchre tenebit, quippe qui nudius tertius quasdam ab eo literas acceperim, quæ adeo graphice erant scriptæ, ut non facile crediderim, illas ab eo ipsius manu confectas fuisse. Is, qui has literas reddet a Menasio, est homo quidem bonus, & patris mei amantissimus, quare eum invites precor. Salutem ex me dicito Laurentio Ruscæ, qui cum Patavium, ut tu scribis, Baptistam fratrem adibit, illum meis verbis salvere jubebit. Fac valetudinem tuam cures, ego enim gratiâ **CHRISTI** bene valeo. Lonati VII. Idus Julii MDXLIV.

EPISTOLA XIX.

JOSEPHO MUGINO DISCIPULO S. P. D.

ARGUM. *Eum laudat, de reditu suo nunciat, ad scribendum excitat, de valetudine sua certiozem facit.*

QUOTIES ad ludi Magistrum Mediolanensem literas exaro, toties de te diligentissime scribo, & apud eum, profectum & studium tuum laudo. Et meritò; ex tuis enim scriptis facile perspicio te eniti, ut in dies magis, magisque in discendis literis proficias, & expectationem vincas, quam non parvam sustines; quocirca tu ipse scis, quam charus omnibus tuis sis futurus. Ego ad Kalend. Septemb. Mediolanum redibo, approbantibus tamen Superis; quamobrem interim te in istis studiis contine, & ad me sæpissime scribe, quod si feceris, brevi dignus eris, qui in illa tam florenti Urbe mecum milites, & in illa tanta doctissimorum hominum frequentia verferis. Quod hortaris me, ut animo bene valerem, ut corpore possim, scias velim, me non minus animo quam corpore, gratia Superis, firmum, & valentem esse. Ergo bene vale & tu, Josepho suavissime, & illud existima, quanti eruditionem feceris, me tanti a te fieri, esse judicaturum. Salutem ex me dicito D. Petro patri, D. Baptistinæ honestissimæ matronæ matri, & Antoniò fratri tuo. Sed quid? insalutatum relinques D. Joannem Menabenum, ejusque uxorem cum tota prole, cujus operâ & studio, siqua didici, omnia consequutus sum, & tu in præsentia non parum proficis? Nequaquam. Eum igitur salutato, non gravaberis etiam D. Josephum Ossucium, quandoquidem mei, seu potius nostri est amantissimus. Lonati VII. Idus Julii MDXLIV.

EPISTOLA XX.

CÆSARI ΑΔΕΓΦΟ SUO ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ (a) ΕΧΟΡΤΑΤ.

ARGUM. *De scriptionis peritia laudat, interceptas fuisse suas ad eum epistolas, eoque tardius perlatas.*

QUANQUAM hodie nihil ad te scribere decreveram, eram enim scripturus ad quosdam Mediolanenses, tamen non potui facere, quin ad eas tuas literulas, quas nudius tertius accepi, breviter responde-

(a) Fratri bene agere.

D ij

rim, quas tu quidem ita graphice pinxisti, ut cum primùm aperuissem, & eas legissem, non facilè adductus sum, ut eas manu tua scriptas crediderim. Quamobrem &, quod tu mihi pollicitus es, propediem præstabis, hoc est, te brevi multum profecturum in pingendis literarum formulis, & expectationi meæ satisfacies, qui futurum spero, ut hac re ita excellas, ut nullus sit e nostratibus, cui inideas scriptionis peritiam. Næ tu quidem profecisti parvo temporis curriculo. Quare tibi gratulor, & mihi gaudeo, &, ut pergas, oro; quid enim virtute pulchrius? quid honestius? quid denique laudabilius, aut utilius illa esse potest? Sed cesso, cum te re ipsa ad eam adipiscendam inflammatisimum esse cognoverim. Quod meas epistolas, quæ Varisii detinebantur, acceperis, id sane mihi gratum est; scias tamen, hoc invaletudine nostri Andree Plantanidæ, non negligentia accidisse. Quoniam vis, ut ad te scribam, si quid mihi opus est, nihil est quod mihi opus sit, nisi ut & tu, & Mater bene valeatis. Bene vale igitur, & Matrem nostram indulgentiss. saluta, idem etiam facito, cum cæteros domesticos adibis. Lonati VII. Idus Julii MDXLIV.

E P I S T O L A XXI.

ELISABETH MATRI OPTIMÆ, ET JACOBO FRATRI
PATRUELI CHARISSIMO S. P. D.

ARGUM. *Brevi se Mediolanum profecturum significat.*

NIHIL prorsus habeo quod ad vos scribam, nisi fortassis voluero; hæc eadem, quæ ad vos aliàs jam sæpe scripsi, hisce literis vobis indicare, & tamen unum illud maximum habeo, quod vobis indicem id, quod præter cætera vobis per me significari semper studuistis, hoc est me & animo, & corpore, gratia Superis, valentem esse, quod & de vobis audire brevi cupio. Non puto amplius mihi ad vos scribendum esse, me dies noctesque, manibus & pedibus conari, ut vestram omnium spem superem, quam de me habetis. Nam cum hac in re mea potius res agatur, quam vestra, quin id faciam, vobis in dubium venire nequaquam potest. Brevi adest, cum hinc mihi est discedendum, quare non mediocri lætitia afficio. Quarto enim Nonas Septembris, aut tertio, adjuvantibus Superis, ero Mediolani, ubi, amicis gratia, multæ erudiendorum puerorum provinciæ, & eadem opti-

mæ, modò sumere voluero, mihi offerentur. Herus meus hinc se movere non curat; at sic quidem res mea non agitur, qui in urbe versari debeo, & mihi solidam eruditionem consequi. Sed hinc ita, ut spero, discedam, ut nullum prorsus jurgium intercedat, & illius in me amoris nulla diminutio fiat. Sed primùm meum vestrùm videndorum desiderium explebo: vos enim omnes invisam propediem, quos & animo, & corpore bene valentes vidisse valde lætabor. Quare vestrum est curare, ut interim bene valeatis. Vos nihil vellem hunc meum discessum curare, ego enim, ut omnia recte fiant, videro. Reliquos domesticos omnes salutabitis, sed præsertim Patrum meum observandis. Bonæ valetudini incumbite. Lonati III. Nonas Augusti MDXLIV.

EPISTOLA XXII.

ANTONIO MARIE MENABENO CAUSIDICO,
ET LUDI MAGISTRO ERUDITISSIMO S. P. D.

ARGUM. Hypodidasalum, licet diligenter a se inquisitum, invenisse neminem, se, ut Mediolanum petat, firmum in sententia manere.

QUONIAM superioribus diebus, cum istuc domesticorum, & amicorum visendorum gratia me contulisset, mihi injunxisti, ut his in locis tibi Hypodidasalum quærerem, ego mehercule de multis quæsi præcipue de Bustiensibus, (1) qui maxime huic artium generi se tradunt; at nihil profeci, inveni enim neminem. Quare vellem istam provinciam suscipere, & hac in re meam omnem operam tibi præstare posse; id enim sedulò facerem, ut par esset. Sed non te latet, quæ sit mea deliberatio, qui altiora modò, ut possim, petere decrevi, & in urbibus relicta patria versari constitui. Itaque Kal. Septemb., adjuvantibus Superis, Mediolanum redibo, ubi meâ operâ melius uti poteris, non solum in ista re, sed in omnibus, & ubicumque volueris; quod si feceris, eam semper apparatusissimam ad commoda tua habebis. Siquidem nihil habeo, quod non magis amicorum esse cupiam, quam meum, præsertim tuum, qui illorum arcem tenes. Verum non hisce in literis scribendum esse arbitror, quantum tibi pro summis in me beneficiis debeam; epistola enim, quæ ex Φαλαρίδος (a) sententia, bre-

(a) Phalaridis.

vis esse debet, supra limites excederet. Illud tamen non tacebo, me tot ac tantis beneficiis tibi devinctum esse, ut nunquam solvendo dissolvi queam. Ergo semper ero tibi obligatissimus; quare bene vale, eruditissime Antoni, & me, quod facis, ama. Lonati VII. Idus Augusti MDXLIV.

(1) *Bustum est oppidum* (pauca hæc excerpta visum est ex MS. nostro n. 260, cui titulus: *Magni oppidi Busti descriptio*, cuique nulla nec Auctoris, nec temporis nota adscribitur, crediderim tamen sæculo XVI. fuisse exaratum, quod cum styli elegantia arguit, tum quod inter alias ejusdem ætatis lucubrationes immixtum, simulque colligatum extet) *in spatioso agro situm, cujus ambitus mille colligit passus, multis est aggeribus circumseptum, quorum pars ab antiquitate diruta, pars humana vi adæquata: & pars soliditate firmata, quatuor habet portas. . . . Saluberrima est aeris temperies, ut omnes, qui diuturno morbo affecti, viribusque infirmi, valetudinis causâ, in illud conveniunt, quas cupiunt vires, illas brevi colligant. Magna est puerorum manus, quibus præsertim erudiendis humaniorum literarum Professores assidua diligentia invigilant, Christianisque præceptis imbuunt &c.*

EPISTOLA XXIII.

JOSEPHO MUGINO OMIATH (a) SALUTEM.

ARGUM. *D. Laurentii celebritati ne interesset, sibi per occupationes non licuisse. De eadem sibi, tum de aliis nuntiari postulat.*

EGO certe ad tuas mellitissimas literulas hodie respondere non decreveram: eram enim quibusdam negociis impeditus. Sed illud me ad scribendum invitavit, quod sciebam, te heri me omnino expectasse, ut Divi Laurentii solemnitati interessem. Itaque cum ad te advolare, ut decreveram, non potuerim, volui, ut hoc tempore saltem aliqua scripta ex me recepisses. Prope adest, cum Mediolanum redibo, cum Hero ne, an solus nescio. Unum illud scio me propediem Mediolani futurum, tecumque ibi literarum studiis invigilaturum: quapropter, quod te decet, interim id facito, spero tamen me istuc venturum antequam illuc discedam. Cæterum quid isthic Divi Laurentii solemnitati actum est, quod scitu dignum existimes, id quam primum mihi significes velim. Scis enim, ut ait Cælius ad Ciceron., (b) quam omnibus peregrinantibus gratum sit, minimarum quoque rerum, quæ

(a) *Discipulo, seu contubernali.*

(b) *Epist. Famil. 1. lib. 8.*

domi gerantur, fieri certiores. Quid præterea adiunctum velim nescio, nisi ut domesticos tuos omnes, & Præceptorem nostrum omnibus modis observandum salutes. Vale, sed mane paulisper: ferme animo exciderat, quod maxime adscriptum vellem. Cupio mihi nunciari, an Hieronymus Præceptoris nostri filius crimine, de quo nefarie accusabatur Palantiæ, (1) adhuc absolutus sit, & iccirco isthic sit Franciscus noster, idem hujus frater. Vale iterum, ac stude, quo, cum a Matre, & Fratre discessi, mihi charior, neque jucundior est nemo. Lonnati Feriis D. Laurentii MDXLIV.

(1) Insigne oppidum ad Verhani lacus oram jacens, de cujus *Orig., Antiq., Nobil., & Incremento* MS. in Archivo nostro Cod. 318. dissertatio est Jo. Baptistæ Blanchini Palantiensis.

EPISTOLA XXIV.

ELISABETH MATRI OPTIMÆ S. P. D.

ARGUM. Morbo exemptam lætatur. De sua Mediolanum brevi futura professione nuntiat, deque suo consilio, ut Fratrem optimæ alicui arti addicat.

CUM XI. die Augusti mihi nunciatum esset, Grammatophorum fasciculum literarum, nomine vestro, Varisio mihi asportasse, magna cum lætitia statim me ad eum contuli. Quare cum acceptas literas legi, lætitia illa adeo ingens in maximum dolorem est immutata. Ex illis enim te superioribus diebus pessime valuisse intellexi, quod quantum doloris mihi attulit, tantum postea lætatus sum, qui nunc te bene valere ex eisdem cognoverim, id quod tibi perpetuum sit, Superos precor. Tu jam lætior vivere deberes, depositis tandem illis curis, quibus nostri causa semper sollicitata es. Ego enim abhinc ad annum unum in eum virum, faventibus Superis, evadam, quem semper cupivisti, tecumque, ut spero, &, ut æquum est, feliciter vivam; nam mihi necessum est, ut eruditionis aliquid comparem, id temporis Mediolani agere. Quò procul dubio Feriis Divi Michaelis cum hoc Hero remigrabo. Sed inde rediens ad te, ut mihi constitutum est, Cæsarem fratrem amantissimum alicui optimo artium generi emancipabo, ut & ipse mecum honeste vivere possit. De quo minime dubitare debes, quin ad bonam frugem non perveniat, & tibi magnam voluptatem allaturus sit,

probe enim se gerit in ediscendis literis, satis pulchre literarum formulas pingit, neque parum adhuc in supputandi peritia profecit, quæ quidem ex illius literis plane perspexi. Præterea aliquot minas (1) habeo, quas ad te mittere cupio, sed, cui eas recte committam, nullum habeo. Eas igitur ego tibi deferam, decrevi enim ad te advolare, priusquam hinc Mediolanum discedam. Quod cum primum licebit, fiet. Quo circa illud velim cures, quod vos lætos offendam, te, & Fratrem bene valentem esse. Velim me certiolem facias, utrum Baptista patruus meus proximo mense Mediolanum sit futurus. Reliquum est, ut bene valeas, Mater optima, teque me habere existimes, qui, quantum tibi debeam, omnibus horis recorder, quique nihil aliud magis cupio, quam ut meam in te pietatem tibi declarem. Ex Lonato Fer. D. Barptiomæi MDXLIV.

(1) Quamvis varia fuerint apud antiquos Græcos minarum genera, observatum tamen est Budæo, aliisque, qui rem nummariam pertractant, consuevisse Latinos, cum minæ mentionem faciunt, eam intelligere, quæ 100 drachmis æquivaleret. Drachma autem computatur juxta Budæum tribus solidis, ac tribus denariolis Turonicis; si autem loquamur de Mediolanensi pecunia, & quidem tempore Cicereii, solidis Mediolanensibus fere octo, & semissi, sicuti tradit Anonymus *de Mensuris & Ponder.*, qui ad calcem legitur *Epitomæ Histor. Rom.* Amstelodami impressæ an. 1625.

EPISTOLA XXV.

CÆSARI FRATRI SUO S. P. D.

ARGUM. De ægrotante Matre monitum non fuisse queritur. Plurimum filii genitoribus debent. Eò sibi cariorem esse Fratrem, quod summo semper studio Matrem coluerit; ne ad eum accedat occupationibus, quibus distringitur, impediri.

POSTRIDIE illius diei, quo ad eas literas responderam, quas tu ad me xv. die Julii dederas, alteræ literæ mihi ex te redditæ fuerunt Kal. quidem Augusti scriptæ, ad quas cum me ad respondendum hodie accinxissem, tertias tuo nomine accepi xvi. Kal. Augusti signatas, quæ duæ epistolæ mihi gratissimæ fuerunt, cum quod a te mihi omnium charissimo, & suavissimo proficiscebantur, tum quod te, & Matrem optimam nostram ex illis malæ valetudinis expertes esse cognovi. Sed ex illo non parum commotus sum, quod scribis eam superioribus diebus male
se

se habuisse. Quare de te graviter possum conqueri, qui, cum eam ita valere videres, me nunquam admonueris. Quocirca posthac sic statuas velim, ut, quoties ad me scripseris, toties binas literas mittas; quarum alteræ tuæ sint, alteræ Matris nomine scriptæ, quibus præsertim de ejus valetudine certior fiam: scis enim, quantum ei debeamus, quæ omnia suæ vitæ commoda nostræ educationi posthabuit, ut interim taceam, quàm quisque Matri suæ obligatus sit. Quamobrem illud est, quod mihi es charior, quod illi talem te semper præbueris, qualem te decere cognovisti. Tamen erga eam illud etiam facias velim, quod lætior vivat, & in malam valetudinem non incidat. Multa te facturum pollicere, & brevi illius expectationem victurum te dictita. Multa tu quidem de te polliceri potes, & ea facile præstabis, si tempus posthac ita contriveris, ac antehac consumpsisti. Video enim (quare gaudeo) quam sis virtutis studiosus, qui non solum in discendis, sed etiam pingendis literis multum proficis. Cæterum eas literas, quas ad Matrem scripsi, & cum his tuis conjunxi, velim illi diligenter prælegas, nemine alio præsentate. Quod cur faciam, si minime cognoris, illud saltem cognosce ita mihi fieri placere. Quod Feriis D. Laurentii me tibi adfuturum sperabas, &, ut scribis, in dies expectas: illud scias velim, me brevi esse ad vos advolaturum. Jam mehercules vos invisissem, quod cupio, sed negotia quædam me quasi ab itinere jam cœpto abstraxerunt. Tu interea temporis bene vale, &, quod te decet, exerce. Matrem nostram optimam saluta. Ex Lonato Feriis D. Bartholomæi MDXLIV.

EPISTOLA XXVI.

JOSEPHO MUGINO OLIM DISCIPULO SUO S. P. D.

ARGUM. Gratas sibi fuisse litteras testatur, scientiarum studio incumbere ut pergat, hortatur; de sua denique Mediolanum profectioe serius protracta.

POSTRIDIE quam responderam ad tuas literas idibus Julii scriptas, iterum literæ ex te mihi redditæ sunt, quare te meis præceptis parere cognovi. Quibusdam enim scriptis (si bene meministi) tibi mandavi, ut crebro ad me scripseris. Itaque illud tibi persuade, quod scripta tua crebriora sunt, eò mihi esse gratiora. Verum proxima gratissima fuere, duabus quidem de causis, & quod te ex illis bene valentem esse cognovi, & quod illinc etiam te in dies doctiorem fieri, clarum & per-

E

spicuum mihi fuit; quare quod tibi nunciem habeo. Nudius tertius nobis præsto fuit eruditissimus noster Mediolanensis (a) Institutor, qui cum de te locutus sum, & tuas literas omnes legendas obtuli. Quamobrem institutum tuum laudavit, quod sis bonarum literarum studiosus. Quod autem ad contubernium attinet, recepit se admissum ire te a vindemiis, nec sententiam mutasse. Fac igitur, Josephæ mi, ut qualem te hactenus in literis præbui, talem etiam interim te præbeas. Quoniam ad te scripsi superioribus diebus me constituisse Kalend. Septemb. Mediolanum remigrare, id scias velim me illius precibus a proposito abstractum esse. Non enim potuissem ab illius viri eruditissimi voluntate honeste dissentire, quandoquidem ei plurimum debeam. Hic igitur ero usque ad Fer. D. Michaelis. Tum temporis cum Hero Mediolanum redibo, sed interea temporis te invisam; quare longiori sermone quàm scriptis exprimi possit, de rebus nostris commentabimur. Vale, & stude. Ex Lonato Fer. D. Bartholomæi MDXLIV.

(a) Nempe Franciscus Jerargus, v. Ep. 28. hujus.

EPISTOLA XXVII.

JACOBO FRATRI PATRUELI SUO S. P. D.

ARGUM. Literas ejus sibi gratissimas fuisse; ne Mediolanum pergat, quædam sibi obstaculo & impedimento esse.

AD septimum Kalend. Septemb. literas tuo nomine accepi datas quidem ad xv., quæ quidem literæ grata mihi extiterunt, quod solent omnes, quæ a te mihi charissimo profiscuntur, sed illæ eò jucundiores fuere quod illud intellexerim, quod jandiu didicisse cupiebam, nempe hujus anni nostratium agrorum fertilitatem, aut penuriam; qua in re, si frumentatio vobis minime satisfecit, doleo. Quod vindemia mala erit, vos admoneo, ut vino veteri, quod vobis esse scribis, parcatis, & dolium quandoque sinatis, & a comotationibus abstinatis. Quod autem montes nostri castaneis abundant valde lætor, & ut ad maturitatem, tempestatibus intactæ, perveniant, Deos precor. Quod admiratione teneris, quod Feriis D. Laurentii istud non advolarim, & vobis in celebrandis istis festivitibus adiutor non fuerim, male facis: non enim poteram vos adjuvare, qui nec choreis, nec saltationibus adhiberi solem; potuissem equidem nostris ludis interesse, & omnes ve-

stras, & Matris epulas, quippe qui sim πανηγῶς, hoc est, omnia comedens. Sed, ut feriò agamus, D. Laurentii Feriis ad vos venire non potui; multa namque negotia mihi obstiterunt. Quam primum igitur mihi licebit, vos procul dubio invisam, saltem eo tempore, quo mustum, & castaneas vestrates gustare potero. Feriis D. Bartholomæi tuis literis responsum dedi, quas tu ix. die Augusti ad me dederas, quas quidem literas, ut opinor, acceperis. Quod ad Cæsarem fratrem attinet, cura, ut sedulam operam navet scriptioni, & abaco; nec dubito, quin brevi graphice scribat, & supputandi scientiam teneat. Si quid vero temporis superfuerit, ne id in cassum conterat, cum in arte tua exerceas. Interea temporis ego isthic adero, & consulemus illius rebus; tu valetudinem cura. Salutem dic omnibus domesticis. Ex Lonato ad iv. Kal. Septemb. MDXLIV.

EPISTOLA XXVIII.

MELCHIONI VICOMERCATO S. P. D.

ARGUM. *Cur reditum suum distulerit, causam exhibet. Magna græcæ linguæ utilitas, cui quod is gnaviter incumbat, mirifice laudat.*

KALEND. Septemb. literas accepi, quas tu ad me dederas Kalend. Augusti, quas, quoniam diu expectarem, avidius legi. Scribis te non mediocriter commotum fuisse, quod superioribus diebus me male habuerim, quare præfers incredibilem tuam in me benevolentiam, quam tibi esse semper intellexi. Quod de reditu meo nuper ad te scripsi, jam me id mutasse intelligis, qui adhuc me non videas, & spe frustratus sis. Cur? inquis: quid tibi obstat? hoc audi: eruditissimus Jerargus præceptor tuus superioribus diebus, quod fortè haud ignoras, nobiscum fuit; quem quidem diem adeo clarum, & lætum vidi, ut meritò dicere possim illum adventu suo gaudiorum Ἰαλασσαν (a) nobis attulisse. Omnem enim mihi mœrorem ademit, me in literarum studiis pigrum, oscitantem, somniculosum, ad ea inflammatissimum, & excitatissimum reddidit, spem denique parandæ eruditionis meæ, quæ antehac admodum fuit tenuis & exigua, mihi auxit, & magnam me habere iussit. Is igitur me hic ultra præstitutum tempus esse voluit. Ego certe ab ejus hominis de me bene meritissimi voluntate honeste dissentire non potui, ideoque hic commorabor usque ad Ferias D. Michaelis,

(a) Mare.

quo tempore tandem te videbo, & te mihi ignotum amplius esse nequaquam patiar. Quid enim est quod mihi magis in votis cedat, quam ut cognito tuo animo prorsus candido te etiam cognoscam? Verum hæc missa faciamus, ut cætera audias, quæ per eruditissimi Jerargi adventum magnam mihi voluptatem attulerunt. Etenim is me certiozem reddidit (quod etiam in tuis scriptis mihi clarum & perspicuum fuit) te in literis græcis etiam gnaviter incumbere, habereque in Præceptorem Leontinum ejus linguæ, ut etiam Philosophiæ, callentissimum. Ego quoque superiori tempore ejusmodi literarum generi, sine quibus latinæ non satis possunt consistere, operam navabam. Sed non te latet, quid in illis assequi potuerim, cum præceptor mihi nullus contigerit, vivæ vocis intelligo, chartaceum sane habui, & eum Urbanum Bellunensem (1). Quamobrem tibi certe inviderem, ni te amarem, cui in utraque lingua contigerint duo tales Institutores, in quorum eruditionis laude consequenda Cicerone laudatore opus esset. Quin tibi, ut verius loquar, gratulor, & mihi, ut æquum est, gaudeo, quod eos consequutus sis, per quos ad solidam eruditionem brevi, facileque perveneris. Quod tuâ operâ literæ meæ recte perlatæ sint, immortales ago gratias, agamque dum vivam, teque precor, ut & tu operâ meâ audacter utaris ubicumque opus fuerit. Sed mehercules rideo, cum hæc profero; quid enim tibi, mi Melchion observande, ex hoc rure incultissimo, eodemque sordidissimo præstare possum? Ama tamen voluntatem. Sed quid reliquum est? Nihil mehercule, nisi ut Jerargum præceptorem tuum, cui, cum a Parentibus discessi, plusquam nemini mortalium debeo, ex me salutes. Vale, & me, quod facis, ama. Ex Lonato III. Nonas Septemb. MDXLIV.

(1) Scilicet Urbanum Bolsamium Bellunensem Franciscani Ordinis, cujus *Institutio extat in Linguam Græcam & alia*. V. Morhofium *Polyhistor.* tom. I., & Wadingh *Scriptor. Ord. Min.*

EPISTOLA XXIX.

JOANNI MENABENO INSTITUTORI SUO
OBSERVANDISS. S. P. D.

ARGUM. Silentii se purgat, cujus rationem ampliter reddit. Duabus nunc caussis, ut ad eum scribat, moveri. Pro summis beneficiis multum eidem se debere profitetur.

ADMIRATIONE detineri potes observandis. Præceptor, quod, cum jam fere annum hic abs te abfuerim, ne semel quidem ad te scripserim. Hoc pacto enim videor id facere, quod solent perditii adulescentes, qui simul atque a scholis absoluti sunt, non solum Præceptorem suum flocci faciunt, sed etiam penitus obliviscuntur. Sed egone hoc conari quirem, quem perinde semper amasti ac si genuisses, & quem tam amanter instituisti, ut nihil amantius posse fieri putem? Scias igitur velim, id immeritò non esse factum. Haud enim ignarus sum, te pro tua singulari in me benevolentia magnam spem cepisse de me, qui non vulgarem eruditionem essem consequuturus; ideoque hortatus es me, ut relicta Patria in urbibus versarer, & doctissimorum hominum, studioforumque adulescentium consuetudine uterer; hoc enim potissimum ad illam parandam opus mihi esse videras. Tuo igitur hortatu me Mediolanum contuli, ubi propter temporum iniquitatem, & acerbiter non diu consistere potui. Quare nunc quasi ab urbe relegatus in his locis sum, ubi nullum prælegentem audio, nullum æmulor in ediscendis literis, nullum denique habeo, quicum de literis agam, communem, certem. Quo itaque animo ad te aliquid literarum dare unquam potui? Magno quidem dolore te meis scriptis affecissem, cum iis compertum habuisses, me minime expectationi tuæ posse respondere, ne dum eam vincere, quod de me tibi sæpe pollicitus sum. Quæ res igitur me nunc impulit, ut ad te scriberem? Primum, quia sperem me hinc ad Ferias D. Michaelis extirpaturum esse, futurumque Mediolani, ubi non modo eruditionis meæ spem tuam exequar, verum etiam superabo; deinde quod mihi nuper nunciatum est, te isthinc brevi emigraturum, ut Intriæ profitearis; iccirco vellem, si datur, aliquam schedulam mitteres, ex qua, an id verum sit, plane perspicerem. Nam vix mihi verisimile fit, ut quos & literis, & moribus ingenuis in juven-

tute ornasti, eos nunc in senectute prorsus relinquere constitueris: quanquam multis de causis moveri potes, ut id facias. Quibus quidem rebus utinam ita mederi possem, ut amanter doleo. Sed tuum est, ut & hoc tempore eo animo sis, quo semper esse te cognovi. Turpe quidem tibi esset, si, cum de sapientis animo, deque magnanimitate in scholis præcipere soleas, adversâ fortunâ frangereris; imitareris enim malos Medicos, qui in alienis morbis profitentur se tenere Medicinæ scientiam, ipsi se curare non possunt. Duabus igitur de causis, ut ad prima redeam, nunc tandem ad te scribendum esse putavi; quod quanquam brevi ad te advolare decrevi, ut meo desiderio satisfaciam, ut pote qui te, totamque prolem tuam videre cupiam, id tamen prætermittere nolui, ut interim literarum aliquid ex te habeam. Hoc certe nihil unquam esse poterit jucundius, aut gratius. Sed hæc missa faciamus: minime puto huic epistolæ adscribendum esse quantum tibi pro summis in me beneficiis debeam; quippe si voluero, vix id consequi poterō. Quibus enim plus debemus, cum a Diis, & a Parentibus discedimus, quam Institutōribus nostris? Qui enim de nobis melius mereri potest, quam qui nos ex belluis homines reddit? Ego mehercules, si quid virtutis, cognitionis, & humanitatis consequutus sum, & si quid unquam eruditionis assequar, id omne per te mihi parasse semper profitebor, ut interim taceam tuum in me amorem, qui solus is est, ut me tibi obligatissimum facile redderet. Quapropter unum illud mihi dolendum est, quod meam in te pietatem tibi satis declarare nunquam potui; quod si forte in posterum fiet, Diis mediusfidius ingentes habebo gratias. Id enim præsertim mihi in votis cedit. Cum tibi adero, quod me, ut jam dixi, propediem facturum spero, multò longiori sermone, quam id scriptis fieri queat, de rebus nostris agemus. Tu interim bene vale hujus sæculi ornamentum, & Romanæ eloquentiæ decus, existimaque te Cicerinum habere, qui non solum tibi, sed etiam tuis omnibus plurimum perpetuò est debiturus. Ex Lonato Nonis Septemb. MDXLIV.

EPISTOLA XXX.

PETRO ALBUTIO (I) PHYSICO S. P. D.

ARGUM. Tot sibi ab Albutio beneficia concessa, ut insolubili erga eum debito se teneri, agnoscat. Multis laudibus eundem exornat. Cur Hero suo inservire destiterit, causam manifestat.

EGO quidem hinc discedens, Petre Albuti Medicorum princeps, non potui nihil literarum ad te dare, ex quibus, quo in te sim animo, perspicue cognosceres. Turpe enim esse existimavi, si tamquam Βάρπαχος ἐκ Σερπίων (2) ab his locis me absolverem, nec ad te literas saltem mitterem, quæ μαρτυρίαν (a) præferrent meæ perpetuæ in te observantiæ, & obligationis insolubilis. Quis enim est, cum a Diis, & a Parentibus discedo, cui plusquam tibi debeam? Plurimis quidem de causis, ex quibus illas tacebo tanquam minus vehementes, quod meus conterraneus sis, & Jerargi Mœcenatis mei amantissimus. Illas autem adferam, quibus planum fiet me tibi tantum debere, quantum nunquam exolui queat. Primum enim propter innumerabilia tua in me beneficia, ex quibus tamen hæc numerari possunt: bis certe in gravissimam febrem incidi, & operâ tuâ in pristinam valetudinem quam primum restitutus sum. Quid, quod apud Herum meum Baptistam Vicecomitem, virum tum nobilem, tum honestum, & summis virtutibus præditum me toties commendasti? Quare factum est, ut semper charus & acceptus ei fuerim. Horumne beneficiorum minima pars redderet quenquam tibi obligatissimum? Quid enim (de bonis corporeis loquor) majus est valetudine? Quid deinde homines magis appetunt, quam ut nobilissimis & amplissimis hominibus chari sint? Deinde tot ac tantæ sunt virtutes tuæ, ut omnes ad tui observantiam, & tibi debendum allicerent. Cur igitur me tibi plurimum debere, & te observare, ne dum colere, palam non profitear? Tanta est tua medendi peritia, ut meritò illud dicere possim, Æsculapium, & Galenum illum in te reviviscere. Præterea in Platonis, & Aristotelis libris tantam induxisti familiaritatem, ut, si eos tu edidisses, in eis non esses exercitior. Idem facis & in cujuslibet alius generis Autoribus, adeo ut nihil memoriæ proditum sit, quod te lateat. Sed quid de prudentia, justitia, magnanimitate, & temperantia dicam; quæ virtutes adeo in te

(a) Testimonium.

splendent, ut tu illis, non illæ tibi honori esse videantur? Quid de moribus tuis facilimis? quid de civilitate, & urbanitate commemorabo? Ego certe eos dies lætissimos, & clarissimos hic (Lonati) vidi, cum apud Herum meum cœnabas, aut paullisper commoraberis: tuos enim mores tam libenti animo observabam, & multa a te prudenter disputata, multa etiam breviter, acute, & commode dicta memoriæ mandabam, ut nunquam, si fieri potuisset, a latere tuo discessissem. Sed quid plura? Vellem ingenio multum posse, ego mediusfidius ingenti volumine, ut dignus es, te decantarem, & virtutes tuas exprimerem, quæ, cum tot ac tantæ sint, nullum marginem linearum expertem relinquerent. Habes igitur quantum tibi debeam. Quare, cum sciam me nunquam tibi solvendo futurum, perpetuoque debiturum, saltem habebō gratias maximas, &, ut Vergilianis versibus utar, (a)

*In freta dum fluvii current, dum montibus umbræ
Lustrabunt, convexa polus dum sydera pascet,
Semper honos, nomenque tuum laudesque manebunt.
Quæ me cunque vocant terræ....*

Quare vale; sed mane. Unum restat quod te scire avertere cupio, quod precor legere digneris. Ne mirere, quod Baptistæ Vicecomiti, insigni viro, apud quem sæpe me commendasti, servire destiterim. Scias id in illius rem potius esse factum; nam satis compertum habui servitutem meam prodesse nihil posse ingenuis illius filiis, & bonis moribus, & literis instituendis. Alioquin, cui potius eam quantulamcumque præbuisset? credo nobiliori? ampliori? honestiori? aut alicui, qui majorem honorem filiorum suorum Institutori adferret? aut plus amaretur? Nequaquam. Hæc enim omnia, si quæ sunt in homine, ille in se complectitur. Vale iterum. Ex Lonato die VIII. Septemb. MDXLIV. Idem tuus cliens.

(a) Æneid. 1.

(1) Joannes Petrus Albutius hic a Picinello, Morigia, Curtio, Argelati, Mazzucchelli, ac denique Clariss. Joanne Alexandro Brambilla Josephi II. Augusti Cæsaris Chirurgus (a) laudatus. Non tantum Medicam artem excoluit Albutius, sed omni etiam politoris litteraturæ genere exornatus fuit, quibus plane laudibus Albutium celebrat Cicereius, quem *conterraneum* suum, hoc est Luganensem vocat, cum cæteri Mediolanensem ipsum faciant; verum conciliari invicem possunt, si dixerimus, Albutium Luganensem fuisse origine, Mediolanensem verò diuturniori mora, qua in urbe hac degens magnum sibi nomen comparavit, ubi etiam decessit anno 1583. Ejus monumentum Mediolani prostat in Templo

(a) *Storia Fisico-Medico-Anatomico-Chirurgica*, tomo 2. parte 1.

plo S. Eustorgii, legendumque apud Allegrantiam. (*) Epigramma in Petri Albutii laudem indicat Argelati, auctore Andrea Cerruto Novariensi, quod est inter *Carmina Illustrium Poetarum* tom. 6., aliud vero epigramma * ab Argelato minime proditum, quod proinde asterisco signamus, in obitu tum Petri Albutii, tum Nicolai Boldonii Medicorum, extat in Bernardini Baldini *Lufibus* pag. 66. In MS. nostro n. 136 Gaudentii Merulæ (b) sermo est etiam de Albutia gente, ex qua prisca duo commendantur doctrinæ laude præstantes, L. Albutius Silo, de quo Seneca, (c) Svetonius, (d) Quintilianus (e) loquuntur, & L. Albutius, cujus meminit Varro. (f) Recentior vero Aurelius Albutius Poeta Mediolanensis commendatur ætate sua florens, cujus illustria evulgata sunt opera. Hujusce Aurelii MS. Orationem, *de Vita & gestis Jo. Jacobi Trivultii*, in Archivo Belgiojofiano conspexi, cujus quidem Orationis meminit Argelati. In eodem vero Archivo Carmen vidi ejusdem Aurelii Albutii, & quidem caractere scriptum Cicereii; quod Carmen consolatorium est ad Illustr. Ambrosium Vicecomitem in morte Hermæ fratris sui.

(2) *Rana Seriphia*: proverbiale dictum, quod in homines mutos, aut vehementer silentiosos manavit; nam in Seripho Insula, quæ una est Cycladum in mari Ægæo, ranæ prorsus mutæ traduntur (g).

(a) *De Sepulcr. Christ.* pag. 71.

(b) *De Clar. s. Familiis.*

(c) Lib. 3. *Controversiarum.*

(d) *De Clar. Oras.*

(e) *Institut.* lib. 2. cap. 5.

(f) Lib. 3. *de Agricultura.*

(g) V. Plin. lib. 8. cap. 58.

EPISTOLA XXXI.

SACRO FRANCISCO JERARGO S. P. D.

ARGUM. *Librum accepit: monita ejus bene cessere, plura cum eodem coram differet.*

TUUM Lexicon accepimus, quod quam gratum nobis extiterit, vix possem verbis consequi. Scias velim, admonitiones tuas non parum valuisse apud Franciscum nostrum; adeo enim mores immutavit, ut vix eum esse, qui erat, crederes. Adventum tuum avidè expecto: is enim omnem mihi mœrorem adimet. Plura scribere non audeo, cum ea tecum coram agere magis cupiam. Vale Cicerini Mœcenas: in te enim omnis eruditionis meæ spes sita, & locata est. Lonati x. Septemb. MDXLIV.

EPISTOLA XXXII.

PRESBYTERO STEPHANO GALLO S. P. D.

ARGUM. Cum Hero suo non amplius se permansurum adnonet, multis nominibus Stephano se valde devinctum agnoscit. Brevi se Mediolani futurum nunciat.

CUM hinc sim discessurus, meum esse existimavi, ut te certiore facerem de meo in te animo, & obligatione, & te admonerem, cur nolim mihi amplius Baptistæ Vicecomitis, viri tum nobilis, tum honesti, filiorum curam esse demandatam. Ego certe, si compertum haberem meam servitatem prodesse posse hujus filiis, optime & liberaliter instituendis, eam illi multos annos præstarem. Et meritò; neque enim nobiliori, meliori, aut ampliori, aut qui majori honore afficiat filiorum suorum Institutorem, aut plus amet, servire me posse existimo, si enim cuiquam sunt, illi certe Magistri curæ sunt; est enim bonarum literarum studiosorum amantissimus. Cognôsti igitur, cur hanc provinciam deferere constituerim: hoc ad te attinere intellexi, ut qui mihi gratulatus es, quod hanc tam pulchram & bonam conditionem essem nactus, habeas etiam, quare hujus expertem fieri cogar. Sed nunc eò venio, quò me ducunt tua in me beneficia, meus amor, & perpetua in te observantia. Plurimum tibi debeo, & me tibi semper esse debiturum profitebor, duabus quidem de causis vehementissimis. Primum enim hæ sunt tuæ virtutes, ut quemque ad te amandum, & tibi debendum allicerent. Cur igitur me tibi devinctum esse non dicam, qui sum illarum admirator? Deinde illam esse vehementiorem causam, cur tibi sim obligatissimus, quis neget? Cum enim ab hinc fere annum huc migrassem, nec quenquam haberem, qui me ad literarum studia excitaret, tu pio & candido animo eam provinciam, ut prodesse tibi adhuc ignoto, sumpsisti, & me crebra scriptorum tuorum lectione fatigasti. Quare factum est, ut ad ea semper inflammatus fuerim, nec bonas literas per ignaviam perdiderim, & iccirco haud me pœnitet, quod tandiu ab urbe abfuerim. Illud igitur mihi semper dolendum erit, quod nunquam ad te venerim, nec te viderim, & mihi tuo colloquio frui non licuerit. Sed illud, ut opinor, me excusat, quod nosti, quæ cura mihi delegata esset.

Utinam ita tibi adesse licuisset, ut semper aventer cupivi. Verum quas literas ex te habui, quibus nihil mihi est neque charius, neque jucundius, neque dulcius quidquam, tui loco semper apud me erunt, & eas dissuaviabor, & exosculabor, & lætabor, quod a tali amico sint missæ. Vellem medijsfidius, quandiu hic fui, mihi oblatam fuisse occasionem aliquam, quare meum erga te animum, re non scriptis declarassem. Quod si forte in posterum fiet, majorem in modum lætabor: id enim maxime mihi in votis cedit. Quare tuum est, ubi ubi ero, libere in omnibus rebus, in quibus volueris, operâ meâ utaris; eam certe apparatussimam in commoda tua semper habebis. Brevi, ut spero, eruditionis consequendæ gratiâ ero Mediolani; postea, si dabitur, in patriam remigrabo, ea enim est Luganum. Tu, si utrobique mihi imperabis, sique omnia mea tam tua esse putabis, quam mea existimo, in dies me tibi obligatiorem, & tui observantiorem, & amantiorem reddideris. Restat, ut Cicerinum plurimum semper tibi debiturum existimes, gavisurumque, quod te amicum nactus sit. Quare te oro, ut cum me apud te omni tempore esse velis, qui hæcenus fui. Vale R.^{de}, Cæsaremque Vicecomitem (1) virtutum decus, & hujus sæculi ornamentum, dominumque meum meis verbis saluta. Cum videris Angelum Reposum, Antonium Casolum, & Antonium a Caudis, R.^{dos} Præsbyteros, meique amantiſsimos, eos salvere ex me jube, dicque, precor, ut me sibi commendatos habeant. Vale iterum ac salve. Ex Lonato ad XIV. Kalend. Septemb. MDXLIV.

(1) Duo occurrunt Cæsaris nomine eo tempore Vicecomites, unus filius Theobaldi ex Comitibus Somæ, Cistelaghi &c., (a) Cæsar alius, (b) filius Scaramutiæ ex Comitibus Carinati, & Riozzii, Eques Sacri Melitensis Ordinis, Commendatarius Sanctæ Mariæ Templi, seu S. Crucis Mediolani. Quemnam vero horum indicaverit Cicereius, mihi certe conjectari non licet; sicuti, neque cui ex duobus hisce Vicecomitibus Tetrastichon emortuale inscripserit Bernardinus Baldinus in fine lib. 7. *Philosophiæ Aristot.* haud contemnendis carminibus expressæ. Incertum est etiam, utri ex iis duplicem dederit epistolam Hieronymus Fontana, quæ MS. extat in Archivo Belgiojofiano.

(a) V. Biffum *Stemm. Vicecomis.*

(b) V. Sironum *de J. PP. Collegio.*

EPISTOLA XXXIII.

PAULO PLANTANIDÆ COGNATO SUO S. P. D.

ARGUM. Pergratum ei animum ostendit, tum de sua Mediolanum profectioe.

ANTEA multis nominibus tibi obligatus eram, sed posteaquam meorum, & domesticarum literarum recte perferendarum curam ultro sumpsisti, qua re nihil absentibus nobis gratius esse potuit, effecisti, ut perpetuo tibi multum sim debiturus, non modo hac causa, verum eò magis etiam, quod ea in re talem tuam in me voluntatem prætulisti, ut quæque maxima, si opus esset, pro me faceres. Propediem hinc me absolvam, & Mediolani agam, ut eruditionis aliquid consequar. Gratissimum igitur mihi feceris, si in omnibus rebus tuis, quæ per me effici poterunt, libere operâ meâ usus fueris, eam certe semper apparatusissimam ad omnia commoda tua habebis, siquidem nihil mihi in votis magis cedit, quam ut aliquid tuâ causâ faciam, quare meum in te animum exploratum habeas, sum enim tuus. Andream Carantanum nostrum salutabis. Ex Lonato die xvii. Septembris MDXLIV.

LIBER II.

EPISTOLA I.

MARCO ANTONIO LEONTINO S. P. D.

ARGUM. *Litteras mittit, ut de iis iudicium ferat, simul in observantiæ testimonium.*

EN tui clientis literas adolescentium doctiss., de quibus, cum iudicium adferre volueris, satis compertum & exploratum habeo, te non usurum iudicio tuo acerrimo, sed certe clementia, & tuorum morum facilitate. Si enim otii literarii alimenta mihi suppeditabuntur, brevi efficiam, ut mea scripta manibus tuis multò digniora existimes. Sed hæcæ literulas non solum iccirco tibi oblatas puta, ut de mea exigua eruditione censeas, verum magis etiam, ut tibi persuadeas precer, eas meæ perpetuæ in te observantiæ testimonium fore. Sum enim perpetuò tibi debiturus. Bene vale. Mediolani ex officina libraria Andreæ Novariensis, pridie Kal. Octobris MDXLIV.

EPISTOLA II.

ELISABETH MATRI OPTIMÆ S. P. D.

ARGUM. *Mediolani se degere, ibique bene habere significat; pacem nuntiat inter belligerantes Principes initam.*

AD tertium Kalend. Octobris Mediolanum applicui adeo quidem serò, ut vix urbem ingredi potuerim. Hic nunc bono in statu sum, Diis immortalibus gratia, bene enim valeo, & multo lætior vivo, quam Lonati solebam. Nec injuria; etenim his in locis quod cupio, & in animo semper habui, brevi efficere potero, quod te non latet, in literis aliquid proficere. Provinciam satis pulchram, & optimam habeo, quæ mihi in horam est successura. Ea est, per quam a Lonato avocatus sum, & accitus. Quod factum est a nonnullis mei amantissimis, qui, ut literis operam navem, & doctus evadam, maxime cupiunt. Cum primum igitur mihi consulero, ad vos veniam; tu interea temporis fac bene valeas, meque cæteris domesticis quam officiosissime

commenda. Sed mane: pro certo habetur, pacem factam esse (1) a Galliæ Rege cum Cæsare. Attamen hic nondum voce Præconis eam declararunt. Mediolani ex officina libraria Petri Antonii Sessæ (2). Ad Kal. Octobris MDXLIV.

(1) Quæ nimirum sancita fuit XIV. Kal. Octobris ejus anni 1544. apud Crepinium in Sveffionibus Castellum (a).

(2) Ad quem plures italicæ ejusdem Cicereii epistolæ sunt in Codice Belgiojofiano.

(a) V. *Supplemens. Histor. Sabellici lib. 27. extremo.*

EPISTOLA III.

ELISABETH MATRI OPTIMÆ S. P. D.

ARGUM. *Quid Mediolani agat, consciam reddit.*

POSTRIDIE quam de meo a Lonato discessu ad te scripsi, provincia, quam præ manibus, ut tibi significavi, habebam, mihi ex animi sententia successit, nempe apud modestissimum, & ingenuissimum virum pium Advocatum: (1) is enim duos filios mihi erudiendos tradidit, quanquam tres habet; sed natu maximus multò me est doctior. Itaque eo socio in studiis utor, & me plurimum amat; is præterea audiendæ publicæ lectionis, adeundique eruditos, doctrinaque præcellentes viros mihi copiam quotidie facit. Sum deinde cæteris ejus domesticis charissimus, quandoquidem nemo est, qui me non amet, & honore afficiat. Habes igitur de statu meo; qui cum talis sit, nihil est quod doleas, quod foris vitam degam, nec verearis, quin brevi tempore solidam eruditionem mihi comparem, & expectationem tuam pulcherrime vincam. Superest, ut tuam valetudinem cures quam diligentissime, hoc enim maxime mihi opus est. Cum primum licebit, ad vos advolabo, quod averter cupio. Bene vale, meque tibi commendatum habe. Saluta Cæsarem Fratrem amantiss. Mediolani ex ædibus Pii Advocati apud D. Ambrosii, juxtaque januam Cænobii D. Michaelis IV. Nonas Octobris MDXLIV.

(1) Cui uxor fuit Lucretia Barbavaria, ac tres genuit filios Cæsarem, Pompeium, Antonium, de quibus infra ep. 1. lib. 7. Cæsar, qui natu major, uxorem sibi adiunxit Angelam Serenniam, genuitque Hieronymum (a). Idem Cæsar J. CC. Collegio Mediolani adscriptus fuit, deius Urbis ejusdem Præse-

(a) Ita ex *Stemm. Genealog. in Archivo Belgiojof.*

ctus, ac post alia demum, quæ in Patria perfunctus est, munera, diem suum obiit 1585. (a) Ad eundem epistola est Stephani Guazzi, alia Christiani Lazari, & Juliani Gofelini inter horum impressas, pariterque epistola S. Caroli Romæ scripta, in amplissima hujusce S. Antistitis Epistolarum collectione, quæ in Ambrosiana Bibliotheca servatur. In idem Collegium J. CC. Mediolani cooptatus etiam fuit Pompeius, quem laudat Jacobus Philippus Besta in descriptione italica pestilentiae, quæ anno 1577 Mediolani grassata est, ibique inter eos recensetur, quibus peculiaris cura Læmocomii extra portam Orientalem demandata erat. Decessit Mediolani 1589. (b) De Antonio nihil habeo dicere.

(a) Ex Sitono de J. PP. Collegio.

(b) Ibidem.

EPISTOLA IV.

ELISABETH MATRI OPTIMÆ, ET JACOBO FRATRI
PATRUELI CHARISSIMO S. P. D.

ARGUM. Quo minus ad eos accedat, negotiis impediri; adventurum spondet ad Christi Natalem; pacem vulgatam adscribit.

TRIDUO, quo huc me contuli, ad vos de statu meo scripsi: significavi enim vobis, quo tempore Mediolanum applicui, nempe tertio Kalend. Octobris vesperi; vosque certiores reddidi, mihi provinciam præ manibus fuisse, hanc scilicet, quæ nunc mihi successit, ob eamque me a Lonato fuisse accitum. Ad quartum autem Octobris rursus ad vos scripsi, admonuique mihi provinciam feliciter successisse, deque ejus qualitate multa scripsi, cum mihi ad parandam eruditionem sit aptissima, quam quidem epistolam Thomæ Castaneo nostro dedi. Cum verear, ne eas binas literas acceperitis, mihi sane amicus literas e vobis mihi obtulit, quas, cum me adhuc Lonati esse putaretis, Kal. Octobribus illuc miseratis, quæ quidem literæ tam gratæ mihi fuerunt, quam quæ gratissimæ esse solent; nam de vestra omnium bona valetudine factus sum certior. Sed quod, ut ad vos brevi advolem, non solum me admonetis, verum etiam oratis, & id fieri oportere ostenditis; cum Cæsarem vagari, & tempus naniis conterere non oporteat; ego si nunc ad vos venire liceret, id facerem libentissime, non solum iccirco quod videam pene necesse esse, ut vobis adsim, verum magis etiam, ut meo desyderio satisfacerem. Tanto enim desyderio vestri videndorum teneor, ut, si id literis consequi vellem, chartam mihi defuturam esse existimarem. Id præterea eò libentius facerem, quod Franciscum

Castaneum Pyladem meum isthic esse intelligam. Hæc enim sunt in caussa. Cum nuper hanc provinciam adiverim, turpe esse existimarem, si ab Hero mihi concedi peterem, ut dies aliquot a munere meo vacarem. Quare id commodius me facturum esse decrevi Christi Natali; tunc temporis, adjuvantibus Superis, ad vos advolabo, & Cæsari consulemus. Interim efficite, ut quod consuevit, scriptioni incumbat, & nonnunquam in Patruī arte se exerceat; minus temporis in cassum conterat. Sed de hoc fatis. Quod de vino Canobienſi (1) mihi scribitis, id certe gratum est; quare curetis velim, ut illud in adventum meum mihi adſervetis. Quod de pace mihi nunciavistis, non mihi ingratum extitisse credite; ea nudius tertius præconio hîc est enuntiata. (2) Velim, ex me cæteros domesticos omnes salutetis, dicatisque Francisco Castaneo, ut me sibi commendatum habeat. Salutem etiam dicite Josepho Ossutio. Bene valete. Mediolani ex ædibus D. Pii Advocati apud D. Ambrosii VII. Idus Octobris MDXLIV.

(1) Canobium, de quo hîc sermo, parvus est vicus in finibus Seprienſis Comitatus sesquimilliarī Lugano distans, ubi jura quædam, & prædia Abbates S. Ambrosii olim habuisse probant membranæ plures ab anno 857 & deinceps usque ad sæculum 14, in nostro Archivo servatæ. Cum Canobium aliud sit, & quidem celebrius ad Occiduam Verbani lacus oram in Stationenſi agro, in errorem exinde lapsi sunt Clarifs. viri Muratorius, (a) & Julinus, (b) qui citatam chartam anni 857 expedentes, ea, quæ de priori Canobio ibidem leguntur, ad aliud transtulerunt Seprienſes, & Stationenſes terminos immutando: ambo quidem hac super re dubios se esse quandoque facti sunt, verum quâ dubium deponerent, viam non iniere. De Canobio ad Verbanum sito Historiam texuit Jo. Franciscus Saxius Carmenus, quæ MS. apud nos servatur Cod. 320. Auctorem hunc laudant Picinelli, & Argelati, qui præterea inscriptionem ejus sepulcralem affert e schedis Jacobi Valerii apud nos similiter extantibus, Cod. 246. Mediolanensem se dicit Carmenus in Prologo sui operis inquit: *per l' affezione che io, benchè nato, nodrito, ed allevato nella gran Città di Milano, porto a questo Borgo (Canobio) patria, e nido de' miei antenati &c.* Ætatem pariter, qua vixit, ibidem prodit, nam de Verbani lacus Historia a Paulo Morigia elucubrata loquens, hanc inquit recens in lucem editam: *novellamente data in luce.* Ea autem Morigiæ Historia typis prodiit anno 1603, qui annum illum, quo Morigia obiit, proxime præcessit. Vitam itaque exegisse Carmenus dignoscimus desinente sexto decimo, & septimo decimo ineunte sæculo.

(2) Diem ipsummet, quo pax illa Mediolani proclamata fuit, haud facile ab alio proditum, indicatumque invenies.

(a) Tom. 2. *Antiquitatum Medii ævi* col. 213.

(b) *Memorie* volume 1. pag. 288.

EPISTOLA V.

ANTONIO LUPIONI S. P. D.

ARGUM. Quam docendi provinciam nactus sit, significat. Lupionis rem sibi commissam diligenter curat; libros quosdam nuper editos memorat. Sæpius ne scribat, a negotiis, quibus premitur, impediri.

TRIDUO, quo huc me contuli, provincia, quam præ manibus habebam, feliciter, & ex animi sententia mihi successit; quod, ut scis, per Jerargum Mæcenatem meum, & M. Antonium Leontinum doctissimum adulescentem factum est. Leontinus enim, ut in discendi avidus est animo propensissimus, cum primum eum conveni, me ad modestissimum virum Pium Advocatum perduxit, qui paullò post duos mihi filios erudiendos tradidit. Is tres habet; sed natu maximus non a me docetur, sed potius ego ab eo, atque, ut verius loquar, eo socio in studiis utor, est enim literarum græcarum, Dialectices, & Rhetoricæ satis doctus; qui quàm familiarem mihi se præbeat, vix possem verbis consequi. Is Herus præterea audiendæ lectionis publicæ, adeundique homines doctrina præcellentes magnam mihi copiam quotidie facit: hoc enim est quod laboro; ostendit deinde magnum in me amorem; idem faciunt omnes ejus familiæ. Hæc postremò provincia est minime difficilis, pueros habeo satis dociles, tantum temporis mihi suppetit, quantum ipse postularem. Cognosti igitur, quo in statu sim; quare tuum est mihi gratulari, quod voti compos sim redditus; sed brevi futurum spero, ut mutuam operam tibi reddam; hoc est, ut & ego tibi hic gratuler, & mihi gaudeam. Rem enim tuam multis mihi perfamiliaribus, quam diligentissime potui, commendavi, qui non vercor, quin omnem lapidem hac in re meâ causâ moveant. Quare magna in spe sum, imo non dubito, quin propediem succedat. Sed id facilius fieret, si tu Mediolani esses, provincias enim multas hoc tempore succedere video. Cras Sacrificulum illum olim D. Gasparis Vicecomitis (1) præceptorem alloquar, is enim, cum hanc ipsam rem ab eo quævissem, non ita pridem mihi dixit se scire, qui filiis suis Præceptorem constituere cupiat, responsurumque de ea mihi cras se se esse affirmavit. Ibo igitur, videboque qui sit agendum; non deerunt provinciæ, quanquam de hac non nihil spei habeo. Sed ad alia veniam, quæ te scire velim. Quotidie Bibliopolas adeo, & si quid no-

G

vorum libellorum habent, inspicio cognoscoque. Quare cognovi Presbyterum Antonium Mariam Majoragium (2), qui non ita pridem hic publice profitebatur, librum nuper edidisse, quem in xxv. *Decisiones* (3) divisit, quibus M. T. Ciceronem ab omnibus Cœlii Calcagnini (4) criminationibus defendit. Qui quidem libellus est Francisco Sfondrato, (5) insigni viro dictus, & Gryphianis typis excusus. Innotuerunt etiam mihi Goveani (6) pulcherrima *Epigrammata*, & in græcam linguam *Institutiones* Clenardi (a) brevissimæ. Cognovi præterea *Bellum Grammaticale*, (7) quem libellum tibi mitto, non quidem munusculi loco, sed potius, quia meum esse videtur, ut, qui Grammatices veteranus miles semper fuerim, ad te bellum inter ejus reges & principes gestum exarem. Tantum hæc nova librorum impressio mihi arridet, ut mei nummuli, si quos habeo, crumenæ fores & vincula confringant, & sese in Bibliopolarum manus recipiant. Itaque Calepini Lexicon novem minis, & assibus decem mercatus sum, coemique Justinii *Historias*, & Clenardi *Institutiones* in græcam linguam, multa denique alia, quæ non est hic narrandi locus. Ego ad te ocyus scripsissem, si licuisset: negotia enim, quibus impeditissimus hætenus fui, quæ nec satis adhuc absolvi, me sæpe a scribendo avocaverunt; scis enim quid referat hoc pacto transmigrare. Hæc ad te scripsi, ne tandiu ad te nihil scriberem. Plura inehercules scribam, cum plus otii nactus ero. Vale qui meus es, & ex me domesticos tuos, vel potius nostros, saluta. Salutem etiam dicito M. Petro sarcinatori meo, & Jacobo Cruccio. Sed mane: fere exciderat. Jerargus nudius tertius hue rediit, cum quotidie invisio, multa mihi narravit de literis, quas tu ad Petrum Albutium Medicum ex me misisti. Græcanicam editionem suam in Kalendas Aprilis distulit. Mediolani ex ædibus Pii Advocati apud D. Ambrosii MDXLIV.

(a) Nicolaus Clenardus, de quo Morer. *Diction. Histor.*

(1) Vicecomes Gaspar per id tempus alius fuit filius Camilli, Feudatarius Cassiani Magnagi, (a) alius Gaspar Vicecomes ex Condominis Somæ, & ex Feudatariis Fontaneti, ac Fagnani, filius Joannis Baptistæ armorum Ductoris, Archiepiscopus Mediolani, obiitque anno 1595. (b) Quemnam autem ex duobus hisce Vicecomitibus indicare voluerit Cicereius, statui id plane nequit, nisi divinando. Vicecomes Gaspar Archiepiscopus inter litteratos Mediolanenses connumeratur ab Argelato, qui nonnulla ab eo scripta, typisque commissa memorat, plures vero laudat, qui in ejus commendationem scripsere, inter quos Anonymum, cujus apud nos extat Oratio, Cod. 260., in ejusdem funere.

(a) Ex Aët. Coll. apud nos vol. 3.

(b) Siton. de J. PP. Collegio.

(2) Idem qui M. Antonius Majoragius deinceps hîc, ac pluries legitur, fuitque ex Mediolanensi familia de Comitibus, (a) plurimum eloquentia valuit, eamque publice in Palatino nostro Gymnasio docuit, in aliis etiam disciplinis insigniter eruditus, philosophicis videlicet, ac divinis litteris, nec non Græcæ, Hebraicæ, Arabicæ, aliarumque linguarum peritia instructus. Indicem ejus operum, quæ publicis typis mandata sunt, unacum paucis, quæ adhuc luce carent, & in exaratis calamo schedis latent, multi contexuere, veluti Argelatus, Morerius, Bælius. Quod tamen asserit Argelatus, plures extare in MSS. Francisci Cicererii epistolis, Majoragii pariter, ad eundem epistolas, contra rei veritatem prolatum arbitror; mihi enim majori, qua fieri potuit, diligentia evolventi epistolares Cicererii Codices tum nostros, tum Belgiojofianos, nullam Majoragii, quæ sit ad Ciceresium scripta, epistolam inspexi.

Commentarius * Majoragii in librum *de Oratore* ad Quintum Fratrem in 8. Venetiis prodiit 1587, ipsiusque leguntur carmina * aliqua præfixa operibus Hieronymi Cardani. Francisci Zavæ Cremonensis ad Majoragium habetur epistola, * quæ inter ipsius impressas prior occurrit.

Observatione dignum est quod Majoragius in hac Ciceriana epistola *Presbyter* dicatur; de Ecclesiastico enim, aut Sacerdotali ejus gradu verbum nullum seu apud Argelatum, seu apud Bælium. Primus, quod sciam, Tirahofschius fuit, qui ad Ecclesiasticam quandam dignitatem, eamque etiam sublimiorem provectum eum fuisse, ex epistola quadam inter Gudianas extante, deduxit, quam citat *Letterat. Ital. tom. 7 parte 3 pag. 305.*

In Majoragii epistolicis impressis quæstionibus duæ sunt ad Franciscum Ciceresium, x. lib. I. & I. lib. 2.

(3) Majoragii *Decisiones* apud Gryphium 1544 in 8., in Bibliotheca nostra habentur, & in Ambrosiana, non anni 1554., quod per errorem, arbitror, typographicum legitur apud Argelatum. Librum hunc memorare omisit Michael Maittair in *Annal. Typogr.*, ubi sane pauca ex multis laudat Majoragii operibus, quæ in lucem sæculo 16 prodierunt.

(4) *Disquisitiones* scripserat adversus Ciceronem Coelius Calcagninus Ferrariensis, in iisque nonnulla arguit, quæ in Ciceroniano sunt *de Officiis* libro, atque ipsum *de Officiis* titulum carpit. Ciceronem vero ab hisce omnibus criminationibus vindicat, ac luculenter defendit Majoragius.

(5) Franciscus hic est Joannis Baptistæ Senatoris filius, primusque qui ex præclarissima hac familia Comitatum litoris Larii lacus ad orientem solem vergentis, vulgò *della Riviera*, a Carolo V. habuit. Vide Franciscum Arisium, Morigiam, Crescentium, & inscriptionem ejusdem Francisci Sfondrati, quæ in Templo maximo Cremonæ extat, quæque legitur apud Crescentium, Morigiam, & alios. Fallitur proinde Morerius, qui Comitem primum *della Riviera* Paulum Sfondratum Francisci filium dicit. Joannes Baptista Sfondratus Cremonæ ortum habuit, interque Mediolanensis civis adscriptus ab Joanne Galeatio Sfortia Mediolani Duce an. 1487. Videatur hac de re Diploma apud Crescentium in lib. *Anfiteatro*, ubi de Sfondratis. Item verò, Cremona natali urbe relicta, Mediolani lares suos fixit, domum incolens in porta Rom. Paroch. S. Euphemie, ac Franciscum genuit an. 1494, dum hîc in suis ædibus habitabat, ut videre est in Actis Collegii pro cooptatione Joannis Sfondrati in Coll. J. CC. Mediol. 1732, 24 Maji. Franciscus Sfondratus a Consiliis Francisci II. Sfortie fuit, a quo & in Senatorum Medio-

(a) V. Argelati, Bælium, ac nos item in annot. x. ep. 23. lib. 3.

lani ordinem electus. Tum, Anna Vicecomite uxore sua defuncta, ad Ecclesiasticum transiit gradum, & Cremonæ Episcopus, & in Cardinalium Collegium cooptatus est a Pio IV. Vicecomes Anna ejus conjux, ut ex MS. apparet Joannis Baptistæ Blanchini, (a) Baptistæ illius Vicecomitis soror extitit, in cujus ædibus Lonati, filiorum ejus erudiendorum causa, commemoratus fuit Cicereius. In filiis autem, quos ex hac uxore sua ante Sacerdotium Franciscus Sfondratus susceperat, Nicolaus fuit, qui & ipse Cremonæ Episcopus, Cardinalisque electus, atque supremam etiam Christiani Sacerdotii sedem obtinuit, Gregorii XIV. appellacionem adeptus.

Cremonæ, ubi Episcopum gessit, Franciscus Sfondratus occubuit, statimque a morte in Templo majori illius urbis conditus; verum biennio post ejus cineres Mediolanum translati fuere, & in Templo S. Pauli Monialium repositi 1541. Ita ex actis Collegii supra laudatis. Porro in ejus tumulo, qui in Templo illo adhuc cernitur, hæc leguntur verba: *Francisci Sfondrati Card. & Cremon. Episc. Nicolaus & Paulus filii legitime nati hic sibi M. P. MDLII.*

Multis laudibus Franciscum Sfondratum celebrat idem Cicereius in Codice veterum Monumentorum in Archivo Belgiojofiano, sic enim ibi loquitur: *Francisci Sfondrati facilitatem probitatemque nemo non amavit, eruditionem summam non suspexit. Quæ res effecerant, ut ex nobilissimo cive evaderet in eximium legum interpretem, ex publico legum interprete in Senatorem, ex Senatore in Larii lacus Comarchum, ac Demarchum, demum in purpuratorum Patrum Collegium cooptaretur, adeoque charus esset Paulo III. Pontifici Maximo, ut pro eo gravissimas legationes multas summo cum honore obierit; neque dubium est cuiquam, quin summæ eum virtutes aliis etiam provexissent, nisi tantum nobis hominem fata invidissent, ad seque pertraxissent. Is antiquitatem in postremis non habuit, sed quoscumque lapides vetustos literis excavatos obvios habebat, si posset, imperabat, atque in ædes suas deferri jubebat, ut doctissimi homines, quorum ad ipsum mira quadam humanitate pellectorum magnus fiebat concursus, haberent in impluvio, in quo legendo sese oblectarent. In iis itaque ædibus, quas in Regibellia regione (vocant Rugabella, ubi adhuc, quæ fuerit antiqua Sfondratorum domus, ex lapideis hujusce Familiæ stemmatibus portæ infixis dignoscitur) possedit, audio fuisse magnum numerum stylobatum, basium, cipporum, mensarum, tabularum, & hujusmodi reliquorum antiqui operis, & scriptioris, quod ed facilius crediderim, quod post ejus obitum ibidem inspexi quinque egregias memorias.*

Quidquid dixerint Historici plures de solo natali Nicolai Sfondrati Francisci filii, qui postmodum Gregorius XIV. fuit, modò explorata res est, eum Mediolani primam lucem vidisse, fidemque faciunt hujus rei haud dubiam, quæ leguntur in MS. volumine Historiarum J. CC. Raphaelis Fanniani, vocant Fagnani, ubi de nobilioribus nostræ Urbis Familiis agitur. (Codice, sub littera R. S. apud Illustr. March. Fannianum) Hæc siquidem ibi habentur: *In lucem prodiit Nicolaus Sfondratus anno 1534.... in Ecclesia Parochiali S. Euphemie sancta aqua ablutus fuit, ut ex libris vetustis colligitur, præsentem se fuisse, & vidisse ad dictam Ecclesiam deferri, mihi narravit Stephanus Tortorinus Venerus Sacerdos, Canonicus Ordinarius Ecclesiæ Majoris Mediolani; & post multa: Mediolanenses lætitia affecti fuere accepto nuntio, quod Cardinalis Sfondratus Pontifex Maximus effectus fuisset, cum jam ipsius Sfondrati majores cives Mediolanenses creati fuissent, & ipse etiam Nicolaus Mediolani natus, & sacro Baptismate tinctus fuisset.*

Nicolao ad summi Pontificatus apicem evecto, latinam orationem gratulatoriam recitavit in æde B. Virginis a Scala Augustinus Bonacina eloquentiæ professor,

(a) De Serio Genealogic. Vicecomit. Cod. 144. Bibliothecæ nostræ.

quam, præmissâ ad eundem Pontificem epistolâ, Mediolani edidit anno 1590 typis Pontii. Nonnulla hujusce orationis exemplaria MSS., Codice 260, servantur in Archivo nostro, in quibus aliqua occurrunt paullo diversa ab iis, quæ in impressis leguntur. Scripsit etiam Bonacina satis prolixam epistolam ad Camillum Sfondratum laudati Pontificis nepotem, qua ipsi Cardinalatum gratulatur, eandemque pariter vulgavit Mediolani 1590 Kalendis Januariis ex officina dicti Pontii. Nec silentio prætereundum censeo, in Belgiojiosorum Archivo extare epistolam Francisci Sfondrati ad Benedictum Jovium, ibi etiam tres epistolas vidi Cæsaris Casati Papiæ Professoris ad Franciscum Sfondratum, tres Hieronymi Purpurati, unam Hieronymi Croti, aliam cujusdam Crassi, aliam Octavii Littæ, aliamque Joannis Baptistæ Sfondrati ad eundem pariter Franciscum patrum suum, ejusdem ad eundem oratiunculam, itemque plures epistolas Principum & Cardinalium, necnon epistolam Florentinæ Civitatis, ac Reipublicæ nomine scripta ad Jo. Baptistam Sfondratum 1477. 16 Maji, aliaque Ducis Mediolanensis ad Nicolaum Sfondratum 1525. 25 Maji. Quæ omnia latino sermone conscripta sunt.

Huic denique annotationi de Sfondratis coronidem imponat elegantissima Gabrielis Faerni (a) ad Franciscum Sfondratum epistola (b) ex litterario Archivo Princip. Belgiojiosii depròmpsa.

*Epistola Gabrielis Phaerni ad Franciscum Sfondratum
Cæsareum Senatorem Mediolani.*

ARGUM. Nuntiatoria est.

ETSI abhinc multos dies Cæsar diplomati tuo subscripsit, adhuc tamen id e manibus Scribarum redimere non potui, propterea quod nondum cum eis de mercede transégi, in cujus taxatione facienda videntur, supra quam ego cogitaram, spectare. Etenim non solum redditus, verum etiam jura illa concessa, illosque honores, ac titulos potestatum æstimant, & quidem magni; spero me tamen eos ad æquam æstimationis summam deducturum. Ego certe annitar, ne te ultra quam æquum est, gravent. Cæsarem incunte proxima æstate Niceam provinciæ Narbonensis trajecturum, ut cum Pontifice ad tractandam pacem congregiatur, audivisse te credo; sed sive ille trajiciat, sive non, propediem nos videbis; etenim Hermes Stampa Herus meus constituit omnino brevi domum revisere, compositum, ordinatumque res suas italicas. Itaque idem ego diplomatis tui procurator, ac scriptor, ejus etiam lator, consignatorque ero. Versiculos ad Jovium tuos, quos ad me misisti, valde mihi & latini, & venusti visi sunt, itemque his Scribis, atque Aulicis, quibus eos legi, nam pluribus legi. Aliud in præsentia quod scribam non habeo, nisi me tibi esse addictissimum. Vale. Barchinone IV. Idus Martias MDXXXVIII.

Conveni nuper Laurentium Emmanuelem, qui his proximis diebus in aulam Cæsaris venit: is negat sibi redditas esse literas tuas, quas ego Montiffone curavi in Castulensem Hispaniam ad eum deferendas. Itaque si quid de eo negotio curari voles, tuum erit me certiozem reddere, itemque ad ipsum Emmanuelem de integro scribere. Hermes Stampa tibi, uxoriq; tuæ plurimam salutem me jussit adscribere. Ser. tuus Phaernus.

(a) Faerni sic scribo, uti communiter in ejus operibus editis, quamvis ipse nomen suum cum Pb scripserit, ut in ejus autographa huc allata epistola.

(b) Septem aliæ autographæ ejusdem epistolæ ad Onuphrium Panvinium Romæ, Venetias scriptæ 1558, in Ambrosiana custodiuntur.

Nihil plane de Faerno ad annum usque 1549, quo octavum circiter vitæ suæ iustrum is agebat, constare hæctenus potuit. (a) Habes autem hic, Lector, multò ante id tempus a Faerno conscriptam epistolam. Dubius hæserat Cl. P. Mag. Thomas Augustinus Vairanus, (b) utrum Hermes, quem Faerni Herum noverat, ex Stamparum progenie, an Vicecomitum fuerit. En autem dubium illud hæc per epistolam e medio sublatum.

(6) Laudatores nactus est Antonius Goveanus Lipenium, Freherum, Menchelum, Choenigium, Morerium, & alios. *Epigrammata* ejus excusa fuere apud Sebastianum Gryphium 1539, & apud eundem 1540; utraque epigrammatum editio rarissima est. (c) Inter Jacobi Valerii *Rhapsodias*, quas possidemus, habetur etiam ejusdem MS. lucubratio, n. 133., hoc titulo: *Quid sit in jus vocare Goveani, & Vaudii conciliata sententia*. Joannes Vaudius Taurinensis fuit, ac ejusdem Valerii Præceptor, sicut is ipse in MS. hoc suo indicat. De Vaudio vide Franciscum Augustinum ab Ecclesia: *Catalogo de' Scrittori Piemontesi*.

(7) Cujus auctor Andreas Guarnus Salernitanus. Prodiit Parisiis ex officina Roberti Stephani an. 1528, & Lugduni typis Sebastiani Gryphii an. 1538., & alibi deinceps recufum. (d) Andreas Guarnus Patritius Cremonensis fuit, & Salernitanus vulgò dictus; claruit sæculo 16 ineunte. (e)

(a) V. Clar. Vairanum *Cremon. Monum.* parte 2. pag. 64.

(b) *Ibid.* p. 65.

(c) V. Clementem Davidem *de Lib. inventu difficil.*

(d) Ita apud Michaellem Maittaire *Annal. Typogr.*

(e) V. *Bibliobecam Casanatsens.*, & *Artifium Cremona litterata.*

EPISTOLA VI.

FRANCISCO VICECOMITI S. P. D.

ARGUM. *Libellos se missurum spondet.*

EQUIDEM, Francisce amantiſ., me promiſſi reum facere meritò poſſes, quod tandiu, quod tibi pollicitus ſum, id minime præſtiterim. Attamen audi: hoc ſane ejus rei in cauſſa eſt. Ego mehercules, cum primum huc applicui, eos gladiolos, quos tibi pollicitus eram, de multis quæſivi, unde meos quærebam, qui mihi affirmaverunt, ne unum quidem ejus generis, cujuſmodi volebas, jam pridem e Germania eſſe adveſtum, alioqui jam habuiſſes. Ergo promiſſo te fraudabo? Nequaquam, ſed potius illud commutabo. Quo pacto? inquires. Sæpe ad Bibliopolas eo; quare cum ad manus mihi venerit libellus aliquis nuper editus, quem tuis manibus dignum exiſtimem, eum ad te mittam. Celerius ad te ſcripſiſſem, ſi per negotia, quibus nunc quoque valde diſtineor, mihi licuiſſet. Nihil eſt quod addam, niſi ut ampliſ. virum

Jo. Baptistam Vicecomitem herum meum observandis., Magdalenam, & Veturiam (1), matronas primarias, ex me salutes. Mediolani ex ædibus D. Pii Advocati, prid. Idus Octobris MDXLIV.

(1) Vicecomes Magdalena prima uxor fuerat Jo. Baptistæ Vicecomitis, dicti Hæredis, (a) Vicecomes Veturia uxor alterius Joannis Baptistæ Vicecomitis, qui Francisci Cicereii Herus extitit. (b) Magdalena autem, & Veturia affinitate inter se conjunctæ erant; nam Joannes Baptista Hæres, cujus uxor Magdalena, amitinus erat Veturiæ (c).

(a) V. Crescent. *Anfr. Rom.* pag. 348.

(b) V. Eundem pag. 357.

(c) V. Cod. apud nos 144. Jo. Baptistæ Blanchini *Geneal. Vicecom.*

EPISTOLA VII.

JACOBO CRUCEIO DISCIPULO SUO S. P. D.

ARGUM. *Tarditatem excusat litterarum, se Mediolani agere, docendique ibi munus adeptum.*

HEVUS Jacobe, num me tui immemorem putas, quod hætenus ad te nihil scripserim, nec ubi sim admonuerim? Nihil minus. Nam potius mei obliviscar, tantus est meus in te amor: adscribe igitur litterarum mearum tarditatem negotiis, quibus adhuc valde distringor. Factus sum Mediolani incola; apud modestis. virum Pium Advocatum vivo; is duorum ingenuorum filiorum mihi curam demandavit. Cognosti ubi agam, & apud quem vitam degam; quare restat, ut, si quid tuam in gratiam per me effici potest, libere imperes; quod si feceris, tuam in me benevolentiam multò majorem prætuleris. Bene vale, & enitere, ut & moribus, & eruditione fias simillimus Patruui tui, cui me commendes precor. Quoties Petrum Reposum videris, & D. Franc. Vicedominum, juvenem tum nobilem, tum summis virtutibus præditum exceperis, eos ex me salutabis. Vale iterum. Mediolani apud D. Ambrosii, pridie Id. Octobris MDXLIV.

EPISTOLA IX.

JOSEPHO OSSUTIO CAUSIDICO S. P. D.

ARGUM. *Rurì cum degeret, nihil adfuisse quod scriberet. Mediolanì quid agat, conscium facit. Alciati opus nuper editum laudat.*

QUANDIU Lonati fui, observandis. Josepho, nihil unquam ad te scribere volui: ita enim me facturum esse constitueram. Quid enim ex illo sordidissimo & incultissimo rure tibi nunciare poteram? Nihil mercales, nisi aliquid tuis auribus indignum. Admonuissem equidem te de rebus rusticis & agrestibus, quæ nihil ad te, aut de mea in literarum studiis inertia, & somniculositate scripsissem, cum illis in locis ne sciolum quidem unquam habuerim, cujus commercio, aut consuetudine ad literas inflammatus excitatusque fuerim. Quod si fecissem, non mediocri dolore te affecissem, quippe qui me aliquid eruditionis consequuturum esse speraveris; ideoque, ut in urbe versarer, semper hortatus fueris. Nunc tandem ad te scribendum esse censui, cum iis in locis, eoque in statu sim, ut spem, quam de me adhuc puero habuisti, brevi superaturum me sperem. Mediolanum enim redii, ubi provinciam nequaquam difficilem sumpsi, & certe optimam. Siquidem per eam tantum literarum studiis inservire, viros eruditione præcellentes adire, & publicis lectionibus licet interesse, quantum ego postularem. Nam modestissimus vir Pius Advocatus duorum filiorum curæ, & eruditioni me præfecit. Huic tres sunt filii; verum natu maximus græcarum literarum, Rethoricorum præceptorum, & logicæ satis est eruditus; quare non parvo adjumento mihi est. Feriis D. Michaelis huc me contuli, sed negotia, quibus valde detentus sum, hoc tempus ad te literas dare non siverunt. Id certe multò ante fecissem. Non multò ero longior in scribendo. Quare dicam, quod restat: ubi sim, & apud quem, cognosti; iccirco tuum est, ut operâ meâ libere utaris in omnibus rebus tuis, & ubicumque opus fuerit, eam certe ad omnia commoda tua apparatusissimam semper habebis; scis enim quantum tibi debeam. Andreas ille Alciatus (1), unicum Cisalpinæ Galliæ nostræ decus, opuscula quædam (a), quæ ad jus civile attinent, nuper emisit; illorum titulos non satis memoriâ teneo. Unum autem illud scio, ea te esse dignissima. Salutem dic Andreæ Camutio (2) virtutum, &

(a) Quos tunc libros emisit Alciatus, subinde indicat Cicereius ep. 12. lib. hujus.

patræ nostræ decori. Salutabis etiam meo nomine M. Antonium Menabenum. Bene vale; sed heus tu: pene exciderat, quod maxime adscriptum esse cupiebam, Laurentium tuum, seu potius nostrum non ante hic esse cognovi, quam ex verbis Hieronymi Canevalii; alioquin eum citius, quam nudius tertius convenissem, ac ejus statum, ut par est, & valetudinem cognovissem. Probe se habet; quare & tu iterum vale. Mediolani ex ædibus Pii Advocati ad D. Ambrosii, xx. Octobris MDXLIV.

(1) Andræ Alciati operum seu MSS., seu editorum texuere indicem Argelatus, & Mazzuchellius, non tamen integrum completumque præbuerunt. Memoratam enim ab iis non videas *Vitam S. Arialdi* ab eodem conscriptam, quæ legitur apud Jo. Petrum Puricellum, (a) & in Actis Bollandianis. (b) Quamvis tamen illud non dissimulaverim, quod, licet in syllabo operum Alciati vitam illam non meminerit Argelatus, laudatam tamen ab eodem fuisse, ubi de S. Arialdo loquitur. Inter MSS. Alciati Codices, quos ignorarunt laudam scriptores, sunt 30 Epistolæ, * quæ extabant apud Marquardum Gudium, ita annotante Morhofio. (c) Præterea unum tantum ex MSS. Alciati, quæ apud nos sunt, Argelatus, & Mazzuchellius memorant, nimirum ejus epistolam ad Ruffinum Cribellum, cum alias, præter hanc, Alciati MSS. lucubrationes teneamus. Jam autem epistola illa in Codice extat 228, iterumque in alio 268; & in hoc quidem scripta est caractere Jacobi Valerii; atque utriusque epistolæ exemplum pauldè amplius, & copiosius est, quam illud, quod vulgavit Muratorius (d) ex Bibliotheca Ambrosiana depromptum. Extat insuper in Bibliotheca nostra Alciati libellus, Cod. 113, inscriptiones varias cum earundem explanatione complectens, quem quidem libellum idiographum ipsiusmet Alciati haud dubie existimo. Non enim id solum annotatum legitur in fronte operis, verum etiam manifestat ipse character, quem Alciati esse exploratum mihi est ex genuina, ac juridica manus ejusdem subscriptione, quam munit ipsiusmet Alciati sigillum. Scriptum hocce habetur apud Principem Belgioiosum.

Opuscula alia Alciati, caractere tamen alio conscripta, apud nos sunt, scilicet: *de Templo S. Eustorgii*, *de tribus Magis*; *de S. Petro Martyre*, *de porta Ticinensi*, *de S. Laurentii Templo*, & de aliis scitu dignis, Codice 52. Porro sive inscriptionum Alciati, sive aliorum ejusdem opusculorum alia, tum in Ambrosiana Bibliotheca, tum alibi ab aliis custodiuntur exempla (e).

Annotationes conscripsit Carolus a Basilica-Petri non solum in opus Alciati *De rebus patriis*, quas tantum annotationes laudarunt Argelatus, Mazzuchellius, & Lazarus Augustinus Cotta, (f) sed annotationibus etiam illustravit ejusdem opuscula *de Templo S. Eustorgii*, *de tribus Magis*, & alia supra laudata, tum etiam vitam S. Arialdi. Omnes hæc Basilicæ-Petri in Alciatum annotationes in MS. nostro habentur, n. 228.

(a) *De Sanctis Martyribus Arialdo Alciato, & Herembaldo Cotta.*

(b) Die 27 Junii.

(c) *Polybif. litterar.* tom. 1. lib. 1. cap. 25.

(d) Tom. 2. *Tbes. veter. Inscript.*

(e) V. Argelat., Mazzuchell. & Cl. Franciscum Antonium Zaccariam *Opusc. Filolog.* tom. 41.

(f) *Museo Novæ.*

Ea Andreae Alciati epistola ad Paulum Jovium, quæ hujusce *Historia* præmittitur, apocrypha fortasse est, & nequaquam ab Alciati ingenio, ac stylo profecta. Sane Alciatinus quidam in epistola, quæ MS. est in Archivo Belgiojofiano, ad Episcopum Comensem scribens paulò post impressam Historiam Jovii, ut ipsemet inquit, (quique pariter se Andreae Alciati hæreditatem crevisse ibidem innuit) illud probat, vel saltem probare intendit tum ex diversitate styli, tum ex obrectationibus, quibus ea scætet epistola, & a quibus valde alienus erat Alciatus, ipsius fœtum non esse, sed ex veteratoris Jovii officina prodiisse.

Ex variis variorum epistolis ad Alciatum datis, instrumentisque pluribus annorum 1386. 1481. 1499. 1501. 1505. 1509. (quæ omnia extant in Archivo Belgiojofiano) liquet ejus majores, ipsumque Andream Mediolani habitasse prope Templum S. Alexandri, in quo patri suo Ambrosio duplicem is posuit memoriam, quæ typis etiam consignata est in *Comment. latinar. inscript. ad usum Scholarum C. R. S. Pauli*.

Non solum cuso numismate, quod non infrequens est in Museis, honestata fuit Andreae Alciati virtus, verum etiam sepulchrali inscriptione a gentili suo Francisco Alciato, postea Cardinali, quam ei posuit in Templo S. Epiphaniæ Papiæ, afferuntque Picinellus, & Argelatus. Oedipo indigent postrema illius sigla J. C. B. M. P. P. Ea tamen post alios divinare aggressus est Constantius Landus Complanus in sua in Andreae Alciati sepulchrum explicatione, quæ MS. servatur in Archivo Belgiojofiano. Sic itaque Landus notas illas interpretari se posse putat: *Juris Consulto benemerenti patrono, vel Præceptori, vel etiam Parenti posuit ex veterum usu, qui Præceptores ita amabant, ut Parentes etiam vocarent.*

(2) Lukanensis ortu, ut verba ipsa Cicereii asserunt: *patriæ nostræ decori*, ac, tum Medica arte, tum aliis etiam disciplinis ætate sua celebratus, cujus plures meminerunt; Gefnerus, Lindanus, Curtius, Mangetus, Argelatus, Brambilla. Mediolanenses Civitatis suæ honore, ac privilegio eum condecorarunt. (a) Sitonius, *de Leg. Nobil.*, Andream Camutium laudat, ubi etiam genealogicam exhibet Camutiorum seriem a sæculo 15. ad hujus usque filios. Bernardini Baldini (b) sequens extat ad eundem distichon.

Cui virtus testata tua est, memorande Camuti,

Semine mortali te negat esse satum.

Epistola italica Cicereii ad Camutium est in Cod. Belgiojofiano, & binæ sunt ejusdem Camutii ad Cicereium inter epistolas Gudii.

(a) V. Argelati *Bibliorb.*

(b) In *Lufibus* pag. 48.

EPISTOLA X.

ANTONIO LUPIONI S. P. D.

ARGUM. *Nihil operis sui prætermisisse pro docendi provincia Lupioni Mediolani obinenda, atq; athen eo præsentate opus esse, ut sui voti compos evadat.*

NULLA admiratione te detineri vellem, Antoni mellitissime, quod raras literas ad te mittam, nam ex quo ad te scripsi (scripsi enim ad Idus Octobris) vix semel ad Matrem mihi scribere licuit; tot nego-

H ij

tiis tum meis, tum cujusdam municipis mei impeditus fui: semper tamen eram tui memor. Rem enim tuam fere quotidie commendabam Polydoro Bonacopæ, Jacobo a Rosa, Pr. Galeacio e Mirabilibus, & Donino Calumbræ, multisque aliis ludi Magistris, quos non nominabo, ne meum erga te officium ostentare, & in majus extollere videar. Hi vero docti viri, & mei quidem amantissimi omnem suam operam mihi sunt polliciti; sed ajunt non posse fieri, quod & ego judicasset, ut ulla provincia nobis succedat te absente; ii enim qui Præceptores suscipiunt, prius eos vident, & de eorum eruditione periculum faciunt. Ego quidem de moribus tuis, & eruditione multa merito omnibus polliceri possem; sed ea non est mea autoritas, ut mihi crederetur. Quare ita faciendum mihi videtur, ut hic quatuor dies esses, quod commode facere possis; tum enim non dubitarem, quin haberemus, quod cuperemus. Qua in re scripsi ad Patrem tuum, & eas literas in his inclusi, quas velim legas, ut, si tibi videbitur, ei reddas. Ego certe omnia faciam, ut hinc te abstraham, & unâ nonnunquam esse possimus. Quod, quantum efficere cupiam, si consequi vellem, longiores literas, quàm oporteat, seu potius volumen ex me haberes. Nec injuriâ. An me putas immemorem tuæ in me benevolentiae? Nec tibi persuades mihi molestissimum esse, quod tandiu caream fructu jucundissimæ consuetudinis tuæ? Quid enim illa dulcius, suavius, aut gratius unquam fuit? Multum etiam tuâ causâ laboro, quod hic sis, & in hac tam florenti urbe, & liberalissimis studiis affluentem verferis. Ubi quam tibi facile esset ingenii cultum capere, & solidam eruditionem consequi, animum denique divinarum, humanarumque rerum scientia explere, tuum sit judicium, qui aliàs hic fuisti, & quam pulchre publicis in gymnasiis omnium literarum, & disciplinarum genera exerceantur, cognovisti. Sed jam ad ea quæ restant, venio. Superioribus literis scripsi, me loquuturum esse de re tua cum quodam Sacrificulo; quare scias me eum convenisse quo die constitueramus, eumque dixisse, provinciam, priusquam mecum collocutus esset, se imprudente, fuisse ab alio sumptam. Verum quanquam hanc provinciam nemo intercepisset, eam tamen, te absente, fortiri non potuissimus. Quare, ut ad primam redeam, hic opus est tua præsentia. Sperabam te ad superiores meas literas responsurum, at fortassis non licuit: nihil enim literarum, ex quo isthinc discessi, tuo nomine mihi adlatum est; quamobrem cave idem & hoc tempore facias. Hæ enim literæ responsum maxime requirunt. Hanc epistolam jam me absolvisse putabam, sed mihi succurrit, te adhuc de studiis meis non factum esse certiorum. Breviter igitur

accipe: Quotidie, quantum datur per occupationes, me in paradeigmatibus verborum græcorum, & in Ciceroniana lectione exerceo. Bono mane Othonem Lupanum (1) audio Tullianas orationes, & Æncidos secundum publice lectitantem, vigesima vero tertia hora Lascaris (a) institutiones in Græca lingua a Josepho Nigro (b) interpretatas. Quid? quod diebus festis inter sum lectioni Arithmetices ex Euclide, & *Sphæra* ex Sacrobusto, (c) has enim scientias publice proficitur Ludovicus Ferrarius (2) omnium artium præceptor. Habes igitur, quibus studiis tempus, quo nihil pretiosius, transigam. Quare unum illud restat, ut huc te conferas precer. Vale, domesticos tuos omnes ex me suluta. Salvebit etiam a me Ambrosius Calimarus virtutum decus, & Romanæ eloquentiæ parens. Verum nihil est, quod Franciscum, & Nicolaum Vicecomites, & Jacob. Cruceium discipulos meos insalutatos relinquant, eos igitur plurima salute impertitor. Mediolani ex ædibus D. Pii Advocati, XIV. Novembris MDXLIV.

(a) Constantinus Lascaris, de quo Baillet, Bælius, & alii.

(b) De quo vide Orat. Franc. Cicer. de Barthol. Ferrario.

(c) Quæ Venetiis impressa 1508., & alibi deinceps.

(1) Mediolani biennio eum audivit Cicereus. (a) Porro inter eos, qui summa cum fama eloquendi munus in Palatinis Mediolanensibus scholis professi sunt, eum laudat Augustinus Bonacina in hujus, quæ MS. apud nos est, Oratione, Cod. 260, in iisdem scholis habita pro publico docendi munere sibi concessio, atque anno dicta 1574 Non. Novembris, die Saturni, hora 18, sic autem inquit: *Itaque vigent adhuc, semperque vigeant laudes Marchesonii, Palearii, Majoragii, Lupani, multorumque innumerabilium doctissimorum virorum, quorum industria in hoc publice interpretandi munere fuit illustris.*

Lupani etiam mentionem facit Majoragius in supplici ad Senatum Mediolani libello, qui inter *Orationes, Præfationesque* ejusdem continetur, inquit autem: *neque hoc fuit Othonis Lupani publici professoris incommodo.*

Porro Othoni Lupano in oratorio munere successit Franciscus Cicereus. Ita ex *Precibus* Lucilii Terzagi ad Senatum Mediolanensem, quibus probat lectionem græcam Mediolani semper fuisse sejunctam a latina. Ibi autem sic legitur: *abeunte Othone senio confecto Viglevanum, conductus fuit Cicereus.* Atque Cicereium quidem in locum Othonis Lupani susceptum, cernere etiam licet in *Præfatione* Primi Comitibus in *Rhetoricam* Majoragii iis verbis: *Franciscus Cicereus, qui Othoni successit.*

Librum typis edidit Lupanus, *Toricella* nuncupatum, de quo hæc ep. 16. lib. 4. In libro hocce, quem in Bibliotheca Braydensi impressum vidi Mediolani anno 1540., hæc in fronte leguntur: *Toricella ossia Dialogo delle statue e miracoli, i quali per quelle far si veggono, e parimenti di Demoni ec.* Cur opus suum istud ita appellatum voluerit Lupanus, ipsemet aperit in epistola nuncupatoria ad Alphonsum a Luna inquiring: *Siccome gli antichi Scrittori dalli ampiloro poderi alle loro opere li titoli talvolta ponevano, come M. Tullio, il quale*

(a) V. Ep. 16. lib. 4.

chiamò *Tusculane disputationi*, ed *Accademiche questioni i libri da se composti*, così io avendo riguardo alla picciola opera, ed alla picciola torre da me fatta nella mia casa in Casale, ove il tempo, che mi restava alla servitù verso l'E. V. ricoverandomi, scrivea il presente trattato, non ho voluto, che altro nome, che *Torricella nel fronte se ne porti*.

Natus est Lupanus Casali, (a) quod dicitur S. Evassii, & Montis Ferrati est caput, ut ipsemet in sua nunc laudata epistola inquit, ex qua & illud ediscimus eundem Lupanum ab epistolis fuisse dicti Alphonfi a Luna, quum is Montisferratenfi regioni Cæsareo nomine præerat. Lupanum non ignoraverat Franciscus Augustinus ab Ecelesia, qui in suo ipsum reposuit Pedemontii Scriptorum Catalogo, recensetque latinam, quam ipse confecit, *Luciani de Dea Syria* versionem, & poemata quædam; hunc tamen ejus librum *Torricella* non agnovit. *Epigramma* videre est Lupani in *Christianarum Institutionum* Aurelii Albutii commendationem, huicce operi præmissum.

(2) Qui Bononiæ natus Mediolanensi genitore fuit. (b) Litterarias concertationes habuit Ferrariæ cum Joanne Colla, & Nicolao Tartalea, ambobus Brixiensibus Mathematicis, publiceque eos superavit. (c) Quæstionum monumenta, quas cum Tartalea habuit, impressa inspexi in libro Bibliothecæ Belgiojosiænæ; Italicus liber est, unam si excipias latinam epistolam Ferrarii ad Tartaleam Mediolani datam Kal. Aprilis 1547, ac partim Venetiis excusus per Octavianum Scottum, & partim, ut videtur, Mediolani. Initio libri italicum est Carmen MS. Joannis Antonii Gazzuli, qui in litteratis Mediolanensibus est apud Picinellum, & Argelatum.

(a) V. Orat. Franc. Cicer. de Octav. Ferrar.

(b) V. ejus *Vitam* apud Cardanum tom. 9., & ejusdem Cardani *de Vita propria* cap. 30., ubi de eo iterum fit mentio.

(c) V. eundem laudato tomo 9.

EPISTOLA XI.

ANTONIO LUPIONI S. P. D.

ARGUM. *Epistolam mire, multumque complicatam accepit, invidorum obreclationes despicit, & nauci facit. De oblata docendi provincia nunciat, quam, ut obtineat, Mediolani Lupionem esse oportere, monitum facit.*

CUM a lectione publica bono mane redirem, ad Fratrem tuum, quicum est mihi magnus usus, diverti rogaturus quidem, num literarum aliquid ex te haberet. Ille igitur læta, atque hilari fronte, ut solet quoties me videt, epistolam unâ mihi obtulit. Quam cum vix resignare possem, admiratus sum, erat enim plurimis filis transfixa, multiplici chartâ texta; & multis signis obsignata. At postea quam eam legi, & quid in ea esset, plane cognovi, minime admiratus sum, at potius prudentiam tuam laudavi. Ad rumores, quos isthic superioribus

diebus de mea infelici, imo felici & prospera profectioe, & , ut ajebant, mendicitate, & æsurie a meis invidis circumlatos fuisse.... nihil respondeo, cum brevi futurum spero, ut unâ simus. Quod scire vis, quo pacto in præceptorem susceptus sim, & qua conditione, & num, qui me susceperunt, ingenium meum adhuc noverint, aut de eo periculum fecerint, unum illud sic habeto, me tanti facturum oblatrationes, & detractioes malivolorum, quanti muscam elephantus indicus. Nam satis notum est meum ingenium & mores Jerargo nostro, & M. Antonio Leontino, qui hanc mihi provinciam obtulerant, didiceruntque, quantum in literis valeam, & qui sit animus meus in earum studiis. Præterea, nonne Heri mei adhuc perspectum habent, quibus moribus sim præditus, quamque curam, & diligentiam in docendis pueris adhibeam? Non scribo hæc temere; nam iccirco te ea dixisse intelligo. Sed illud moleste fero, quod in febrim incideris, & eâ fere quotidie infesteris. Nudius tertius scripsi ad te de provincia nobis oblata; quare te hortor, ut huc te conferas, modò tibi liceat, & hic sis præstituto tempore, ut eam sumas; nam sumenda mihi mehercule videtur. Sin per febrim, quod nollem, & Dii avertant, tibi non licuerit, me admone. Quanquam enim eam provinciam te absente (die enim constituta te adesse oporteret) fortasse amitemus, nullum tamen tempus cogitandi de tuis commodis prætermittam; id enim tibi præstare debeo. Plura certe scripturus eram, sed temporis angustia me epistolæ finem imponere cogit. Illud tamen non prætermittam: cave ornatum ullum meis in literis requiras; ita enim ad amicissimos, & pene domesticos scribere consuevi; quod etiam a Cicerone factitatum est, cum ad Tironem, aut ad Atticum suum scriberet. Bene vale. Mediolani ex ædibus Pii Advocati, postridie Festivitatis D. Catherinæ, MDXLIV.

EPISTOLA XII.

JOSEPHO OSSUTIO CAUSIDICO S. P. D.

ARGUM. *Summam in litteris ad se datis eruditionem, unâque benevolentiam agnoscit. De libris nuper ab Alciato editis, aliisque ab alio. De Josephi Ossutii Fratris a se correpto, ad meliorem frugem converso.*

DIVI Ambrosii festivitate Laurentius frater tuus literas mihi ex te attulit, quæ quam gratæ mihi fuerint, si literis consequi vellem, ve-reor, ne volumen potius ad te mitterem, quam epistolas; nec me-

hercule injuriâ. Primum enim a te proficiscebantur, qui amicorum omnium meorum arcem tenes; deinde ex quo isthinc discessi, nihil unquam literarum a te habueram. Quod factum non me præterit propter negotia, quæ tibi quotidie ingruunt. Meritò igitur tua scripta desiderabam, quæ tandem accepi eruditionis quidem, humanitatis, & summae benevolentia refertissima; sed ego, quæ de eorum laude dicere possem, ea pluribus non consequar, quod exigere videtur mutua inter nos benevolentia. Illud autem dicam, ea te esse dignissima, quæ tuum incredibilem in me amorem, & amici, imo, ut verius dicam, fratris candidissimum animum præferant, & testentur. Qui quidem tuus in me amor, etsi semper perspectus mihi fuit, quippe qui mihi prope nascenti non defuerit; tamen in dies vehementior fieri est recognitus. Quantum enim gaudiorum? quantum lætitiæ? quantum voluptatis? quantum denique jucunditatis te ex eo cepisse ostendis, quod Mediolanum haud inauspicatò remigrarim, & spem maximam eruditionis consequendæ nactus sim? Id si tibi contigisset, non majori gaudio, opinor, afficereris. Sed quid præterea? quam me amanter ad literarum studia adhortaris, & inflammas? Quanquam me adhortationibus tuis minime egere affirmes. Id tu quidem facis, qui humanitatis semper studiosissimus fueris; imo tibi persuadeas velim, me multò incitatiores ad egregia literarum studia tuis literis effectum fuisse. Sed hoc aliàs pluribus. Venio nunc ad ea, quæ magis responsum requirunt. Superioribus literis ad te scripsi, Andream Alciatum aliquot libellos non ita pridem emisisse, qui judicatu meo, & juris civilis consultissimorum virorum judicio te digni esse videntur. Te igitur eorum titulos per me cognoscere cupere ex tuis literis intellexi. Cognosce igitur. *Juris civilis paradoxa*. Non enim te latet, quid sibi velint *paradoxa*, a nobis enim dicuntur mirabilia, inaudita, sive quæ sunt præter omnium opinionem; cognosce secundum, qui sic inscriptus est: *De verborum Juris civilis significato*, item reliquos: *Parergon juris*, hoc est, ornamentum, *De singulari certamine*, sive duello.

Habes igitur, Josephæ ornatissime, idemque charissime, Andreæ Alciati librorum titulos. Superest ut tibi significem, quæ a Christophoro Hegendorphino (a) scripta sunt, quæ ad jus civile attineant. Sunt certe paræneses aliquot ad juris civilis studiosos, sed eæ non sunt seorsum excusæ, sed adnexæ *Civilis juris Lexico*, quod, ut & aliàs ad te scripsi, Spiegelli (b) cujusdam Germani est. Sed de his

fatis.

(a) De quo V. Moser.

(b) Spiegellus Jacobus, de quo idem.

fatis. Egi cum Fratre tuo ea, quæ mihi literis mandasti, accusavique graviter, quod eum erga Institutorem suum præberet, quem nunquam putassem, quodque domesticorum, amicorumque omnium expectationem de se conceptam falleret. Quare primum, ut aliquam excusationem adferret, (nam jam facti pœnitebat) dixit, se iccirco talem fuisse, quod ab Institutoris filio verberibus affectus fuisset. Attamen admonitionibus meis cedere, & locum relinquere tandem visus est: siquidem pollicitus est, se in posterum daturum operam, ut prorsus nihil tale de se audiat, cum sit Magistro suo in omnibus rebus obtemperaturus, in artemque, ad quam missus est, omnibus conatibus incubiturus, quin etiam scriptioni festis diebus sedulam operam daturus. Cui si ego quid præstare potero, nullum laborem me declinare intelliges, ita enim de me meritus es. Quod de domesticorum valetudine me certiore feceris, valde mihi gratum est; sed velim eos ex me salutes, sed in primis tuos, seu potius nostros, quos omnes paucis diebus ego coram salutabo, videboque. Quare & tu vale, meque expecta. Mediolani ex ædibus Pii Advocati, III. Idus Decembr. MDXLIV.

EPISTOLA XIII.

JOSEPHO OSSUTIO SUO S. P. D.

ARGUM. *Quo tempore sit ad eum profecturus significat. Commendationis sibi factæ magnam se rationem habiturum pollicetur.*

ERO brevis in rescribendo, dulciss. Josephe, tum quod tempus ita me admonet, tum quod ad tuas breves (a) respondeo, quod mehercule multò ante fecissem, si per negotia licuisset, quibus & hoc tempore valde distineor. Quod doleas, adventum meum tardiozem esse, id certe ex tuo in me singulari amore proficiscitur, ut meam absentiam diutinam esse, non facile patiaris. Equidem ad Natalem ad vos advolare decreveram, imo quidquid ad proficiscendum attinebat, adornaveram; verùm occupationes mihi obstiterunt. Sed quæ negotia tanta sint, non video, quæ me ad dies Bacchanales ab itinere sint deterritura, cum domesticorum visendorum magno desiderio tenear, tui vero amplectendi cupiditate ardeam. Sed de hoc satis. Quod Muginum mihi commendas, scias velim eum, ejusque eruditionem tantæ curæ mihi

(a) Breves sic posuit juxta scribendi regulam, quæ Cicereii tempore obtinebat, quod nempe nomina, quorum genitivus pluralis in *ium* definit, per *eis* in accusativo scribantur.

esse, ut commendatione ulla non egeat. Ergo, inquires, mea commendatio apud te levis est, & vulgaris? Nequaquam. Nam, si qua ad meum erga illum officium accessio fieri potuerit, intelliges magnum pondus habuisse, plurimumque valuisse. Tuum fratrem Laurentium sæpe video, vidi & heri; probe se habet, &, ut ex Institutore cognovi, cessit admonitionibus, Patrisque minis; dixit se ab herili Filio scriptiorem edoceri. Velim mihi salutes Andream Camutium tum hujus sæculi, tum patriæ nostræ ornamentum. Mediolani ex ædibus Pii Advocati, XXIII. Januarii MDXLV.

EPISTOLA XIV.

ANTONIO MARIÆ MENABENO S. P. D.

ARGUM. *Erasmi libellos, aliumque Jerargi excriptum mittit.*

CUM primum Mediolanum applicui, & Bibliopolas, quod facere soleo, adivi, mandatum tuum curavi. Nam libellos Erasmi Rotherodami *de octo partium orationis constructione*, ut volebas, mercatus sum, sed treis dumtaxat, cum tu mihi plures coemi mandaveris. Siquidem ceteris omnibus libellis ejusmodi addita sunt commentaria Rubrii cujusdam, quæ, nescio, an tibi arrisissent. Hoc igitur tantummodo mitto. Si plures subtractis commentariis invenissem excusos ad numerum, quot volebas, haberes. Quod autem ad rationem accentuum attinet, quorum brevis, atque absolutas præceptiones aliquas ad te mitti cupiebas, Franciscus Jerargus vir non indoctus, præsertim his humanioribus literis, libellum de Grammatica nuper emisit, in quo præceptiones, quas volebas, reperi, sed, cum ejus generis libellum nullum, ne apud ipsum quidem Autorem, invenerim, præter illum, quem apud me adservavi, non codicem ipsum, qui de Tonis tractatum habet, sed ipsum tractatum excriptum tibi transmitti volui. Eum itaque habes his literis adpositum. Ad has literas quid præterea addam nescio, nisi ut Petrum Bonum communem amicum salute plurima ex me impertias. Bene vale, meque tuum existima. Mediolani ex ædibus Pii Advocati, VI. Nonas Martii MDXLV.

EPISTOLA XV.

JOSEPHO OSSUTIO S. P. D.

ARGUM. De mittendo libro sententiam exposcit.

SIMUL atque Mediolanum redii, accessi ad Bibliothecas, ut mandatum tuum curarem, jussique Librarios, ut quam tibi mercari volebas, Jo. Petri Ferrarii *Practicam* (a) exposuissent. Illi eam statim obtulerunt, sed ex veteri impressione, & minutissimis typis excussam. Quam quidem cum inspexissem, quæsi num ex præstantiori, atque elegantiori editione ejusmodi Codicem haberent, qui negarunt; se tamen expectare dixerunt. Quod cum intellexissem, quæsi iterum, quanti, quam obtulissent, venire soleret; quare dixerunt, non minoris quam assibus xxxv., si more Romano conglutinetur. Ex ea impressione liber te indignus mihi esse videtur, tu tamen quid in hac re fieri tibi placeat, primo quoque tempore ad me scribas, velim. Hæc enim iccirco ad te scripsi, alioqui librum nondinatus fuisset, eumque tibi misissem. Vale, meque ama. Mediolani ex ædibus Pii Advocati, Kal. Martii MDXLV.

(a) Ferrarii Papiensis *Practica aurea* Noriberg. 1482. Mediol. 1496, & alibi impressa. V. Maittaire, & *Biblioth. Imperial.*

EPISTOLA XVI.

JOSEPHO OSSUTIO CAUSIDICO S. P. D.

ARGUM. Responsum petit. Quidpiam de ejus Fratres.

KALEND. Martii ad te scripsi, cum mihi coram mandasses, ut Jo. Petri Ferrarii *Practicam* tibi emissem, admonique quidnam de ea emenda mihi videretur; ad quas quidem literas non respondisti, cum illæ responsum requirerent, ut scirem quid de ea re agerem juxta animi tui sententiam. Nam liber ille ex præstanti editione, quam te velle arbitrabar, non reperiebam. Hujus tamen tuæ taciturnitatis causam non tibi, sed occupationibus tuis adscribo; scio enim te non paucis detineri. Attamen non prætermittas velim, quin his lectis ad ea rescribas, quæ quæro. Nam liber hoc tempore ex emendatiori editione, quam nuper, nusquam venundatur. Sed de hoc satis. Laurentius frater tuus,

I ij

quem & heri conveni, cum Institutore suo, optime se habet, & artem perdiscere conatur. Sed parum abest, quin de Patre conqueratur, cum ab eo per me multa petierit, nihilque adhuc sit assequutus. Sed jam exiit epistola longior, quàm eam scribere constitueram; quare vale, meque tuum puta. Mediolani ex ædibus Pii Advocati, IX. Aprilis MDXLV.

EPISTOLA XVII.

ALEXANDRO CAMUTIO S. P. D.

ARGUM. *Studium, ac benevolentiam suam profitetur.*

NON fatis credidissem, Alexander amantissime, amicitiam teneris ab annis contractam, tantam vim habere, quantam ostendunt literæ humaniores, nisi id mihi experiri liceret. Nam, cum pueri sub eodem præceptore militaremus, inter nos amicitiam inivimus, quæ adeo vehemens fuit, ut quanvis ambo tunc temporis brevi literarum addiscendarum gratia Patria discesserimus, hactenusque aucti fuimus, in dies tamen mihi sit tui memoria jucundior, adeo ut, nisi tanto locorum intervallo ante hoc tempus a me abfuisses, non me continere potuissem, quin te vel octavo quoque die meis literulis invisissem. Verum cum hoc tempore te in Patria esse sciam, liceatque per locorum distantiam, qua disjuncti sumus, id efficere, quod hactenus mihi maxime in optatis fuit, ejus rei exordium hoc breve epistolium esse volui. In quo, si meam in te amoris vim, & magnitudinem fatis explanare voluissem, non schedulam, sed librum ad te misissem. Brevis igitur esse volui tum eâ causâ, tum quia te brevitate delectari sæpe cognovi. Vale, velim mihi salutes Franciscum (a) patrum, & Andream fratrem patruelem tuum, quorum alter ad utilitatem Reipub. nostræ, alter ad ejus gloriam, decus & dignitatem natus est. Vix enim crederes, quantum hic doctissimi viri hujus eximiam eruditionem, & gravissimarum disciplinarum exactissimam cognitionem laudibus extollant. Vale iterum. Mediolani X. Aprilis MDXLV.

(a) Italia ad hunc epistola Cicereii in Cod. Belgiojof.

EPISTOLA XVIII.

ANTONIO MARIAE MENABENO S. P. D.

ARGUM. Comitatem ejus, humanitatemque extollit. Nonnulla de accentibus dubia solvit.

SI tuas literas, quas ad me xv. Kal. Aprilis dederas, duabus ante horis accepissem, meas, quibus abs te respondendi officium requirebam, a P. Mugino non haberes. Nam cum ei istuc redienti meas literas ad te dedissem, nudius tertius ad Galli Judicem, quocum mihi est magnus usus, accessi, qui tuas mihi reddidit, ex quibus cognovi, te officiosum esse, quod mihi rescripseris, multò præterea officiosorem, quam erga amicos esse oporteat, qui pro tantillo munusculo tantas mihi gratias agas, quantas ego pro tot maximis in me beneficiis nec egerim, nec tibi unquam agere cogitaverim. An nescio nimiam τῆς εὐχαριστίας (a) amicitiam lædere solere? Hoc ego certe tibi vitio darem, nisi plane scirem, te id non fecisse commotum munusculo illo, sed potius, uti urbanitatis, cujus studiosus semper fuisti, jura teneres. Verum hujusmodi multa, quæ dici possent, omittamus, ne epistolam habeas occupato minime congruentem. Veniam igitur ad ea, quæ a me te doceri velle scribis, de quibus non te docebo, sed admonebo, & ut melius dicam, sententiam meam adferam. Dicis primò, te addubitare, an, quæ Jerargus differentię causâ de accentu quintâ regulâ dixit, ad omnia composita ex duobus integris dictionum compositarum trahi possint. Quare scias velim, nihil esse dubii, quin trahantur, & ad cætera omnia composita faciant; sed videndum est, quam ratione id fiat. Scis, quamlibet dictionem uno accentu contentam esse, accentu, inquam, quo syllabæ tonus elevatur; nam cæteræ dictionis syllabæ gravem habeant necessum est. Dictio igitur composita, cum ex pluribus una tantum fiat, unum tantummodo ejusmodi accentum possidet, alioqui dictiones compositæ pronuntiatione a simplicibus nihil prorsus differrent: ut si quis *dùmtaxat* pro *dùntaxat*, quod *solummodo* significat, proferat. Jerargus itaque dixit accentum transferri debere (1): transferri, intelligo a loco, quem haberet in illis iisdem dictionibus simplicibus in antepenultimam compositæ; qui, si in dictione simplici eum locum teneret, non permutatur, ut in *respública reipública*:

(a) Gratiarum actionem.

quibus quidem dictionibus accentus quandoque notam adpingimus, ne scilicet indoctiores pluribus accentibus, quam uno, compositam dictionem proferant, aut alioqui perperam pronuntient. Quæris deinde, an quæ idem in septima regula de tonis tradidit, ad omnes dictiones, quæ syncopen patiuntur, pertineant. Ego ad ea respondeo, Autorem ibi loci verba fecisse de iis nominibus tantum, quæ a nobis *in as* per syncopen, ab antiquis *in is* integre dicebantur: ut *Ravenâtis Ravenâs*. Verum, si plura quæris de iis, quæ syncopata circumflexo proferuntur, sunt & illa, cujusmodi multa in genitivo secundæ nominum inflexionis: ut *Deûm, numûm, festeriûm, virûm, divûm*:... ubique in *ûm* contractum, quibus etiam sui toni notam adnectere solemus, ut eo pacto a rudibus ab accusativo singulari discernantur. Cætera syncopem habentia generalibus præceptionibus libenter parent: ut *amassẽm amassẽ, dixi, amântum, legẽntum, ornântum*. Tua accentus definitio, non possum verbis consequi, quam non solum mihi, sed etiam pluribus multò me doctioribus placeat. Tu igitur velim me admoneas quid tu de his, quæ & nos scribimus, sentias; quod si feceris, erit mihi gratissimum. Salutem dic Baptistæ Cribello, (2) juveni tum nobili, tum optimis moribus, tum non vulgari juris civilis scientia imbuto. Vale. Mediolani ex ædibus Pii Advocati, pridie Idus Aprilis MDXLV.

(1) Docuere id Servius in 6 *Æneidos* in illum versiculum: *quisque suos parimur manes*, itemque Annianus, & Probus apud Gellium lib. 7. cap. 7. Vulgatio tamen usus adversatur, in compositis scilicet dictionibus, quarum penultima syllaba naturaliter producta sit, accentu signari, non antepenultima solet, sed penultima potius.

(2) Aliquæ sunt in Archivo Belgiojosiense ad Baptistam Cribellum epistolæ italicæ Francisci Marcaldi, qui Mediolanensibus Litteratis ab Argelato accenseretur, duobus ejusdem enunciatis opusculis, quæ apud nos sunt Cod. n.º 13.

EPISTOLA XIX.

ANTONIO MENABENO S. P. D.

ARGUM. *Multum se tum docendi, cum discendi negotio occupari, non omiffurum tamen, quin omnibus ejus litteris præbeat responfionem.*

HIS literis paucis tecum agam, jucundissime Menabene, tum quod tuæ literæ pauca mihi significarunt ad quæ respondeam, tum quia iccirco me in tanto otio, ut tibi persuades, non esse cognoscas. Nam quamvis parvâ docendi curâ distinear, non mediocri tamen discendi negotio impediior. Siquidem etsi dies omnes nobis longiores essent quam

in æstivis Thulem Insulam colentibus, nullam tamen dici partem, quamvis minimam, sine maximis curis transigerem; sine ulla enim intermissione aut gymnasia mihi sunt adeunda, aut quæ in illis audiui meditanda, atque ruminanda. Accedit ad hoc meum otium, nam tu illud otium appellas, quod a tot epistolis laceffor quotidie, ut, si omnibus rescribere vellem, omne tempus, non mentior, in conscribendis epistolis consumerem. Sed jam ad tuas respondeo, ne cum longiori epistola garriam, me rursus otiosum existimes. Quod addicas mihi omne tempus, quo ab occupationibus vacaveris, gratias tibi agendas esse non duco, quandoquidem ego in tantis negotiis pares tibi vices rependam. Conabor enim pro virili, ut temporis partem aliquam occupationibus meis arripiam, quo tuis literis omnibus respondeam. Hæc ea erant, quibus rescribere cupiebam ad ea, quæ in priori tuarum literarum parte reposueras. Ad cætera vero nihil est, quo respondeam. Essent quidem multa, ad quæ responsum adnectere minime licet per occupationes; hoc tamen non prætermittam: resaluta, qui me salutat, & vale. Mediolani ex ædibus Pii Advocati, VII. Maji MDXLV.

EPISTOLA XX.

JOSEPHO OSSUTIO CAUSIDICO S. P. D.

ARGUM. *Librum emit, consuendum probe curavit, Typographorum negligentiam accusat.*

NONIS Majis & literas, quibus mihi significabas, ut Petri Ferrarii *Præcticen*, de qua aliàs ad te scripseram, primo quoque tempore mercarer, & nummos, quibus id fieri volebas, a Baptista Somatio (a) ex te accipi. Quare, cum primùm licuit, eum Codicem diligenter consuendum, conglutinandumque esse curavi. In eo emendo insumpsi asses 34., superfuerunt igitur ex tuis nummis 18., nam summa erant 52. Eos, ut te velle mihi significaveras, tuo Fratri tradidi, eique simul mandata dedi tua, quæ se libenter obiturum est pollicitus; is præterea se cum Institutore suo optime habet, atque, ut perspicio, in artem gnaviter incumbit. Sed ad Codicem redeo. Eum ita concinnari volui, tum quia eo pacto ejusmodi libelli hoc tempore soleant, tum quia diutius durabit, eritque ad evolvendum, & circumferendum aptior, & tractabilior. Quod si in eo evolvendo nonnulla folia, quæ sectionem non subierint, offenderis, id a me de industria

(a) Ad quem tres Italice Ciceronii epistolæ sunt in Cod. Belgiojof., & una ad Stephanum Somatium.

factum fuisse existima, ne scilicet margo esset minor, quam oporteat. Soleo nonnunquam mirari, quod Typographi adeo se negligentes præbeant in excudendis hisce libris, qui de jure civili sunt conscripti. Nam omnes, quos adhuc vidi, contractis quibusdam typis, & formulis illis præscam barbariem referentibus sunt impressi, nullo interim adscripto accentu, diphtongo, aut membrorum distinctione. Quare audi quid de tuo Codice sentiam. Est quidem ille ex novissima impressione, sed ita ut, antequam ars typographica esset excogitata, impressus esse videatur. Sed, cum meliorem non invenerim, eum qualem licet, habeto, mementoque te nunc ea in re efficere, quod in proverbio habetur, *vulpem scilicet pyra comedere*; (1) sed jam vale, ac tuos meosque domesticos saluta, VII. Maji, Mediolani ex ædibus Pii Advocati MDXLV.

(1) Proverbium de re admodum facili ex Plauto in *Mostell.* desumptum 3. I. 32.

EPISTOLA XXI.

JOSEPHO OSSUTIO J. C. S. P. D.

ARGUM. *Librum quem miserat non delatum miratur, indignaturque.*

TUÆ literæ mihi gratissimæ fuerunt, cum ex eis id intellexerim, quod mihi omnium est gratissimum, nempe & te, meosque omnes reliquos optime se habere, verum cum perveni ad earum pagellam fere extremam, indignatus sum, cum scriberes te adhuc expectare *Practicen*; non quod tu id facias, quod tuum est, sed quia illud verum esse experiri cogar, quod est apud Vergil. *nusquam tuta fides* (a), nam Codicem ad te misi VII. Maji, & per D. Jacobum Ferrarium (1) municipem nostrum, cui hujusmodi literæ erant adnexæ, tu lege:

Nonis Majis & literas, quibus mihi &c.

Cum igitur Codicem hætenus non acceperis, miror. Quare Jacobum ipsum adeas velim, ab eoque petas, quod ad te ei dedi in diversorio Falconis, teste Josepho Mugino, quem propter literas tuas commendatiorem habeo, quibus de rebus ad me literas quam primum mittes, ut quod meum sit, non prætermittam. Vale.

(a) *Æneid.* 3.

(1) Joannes Jacobus Ferrarius Luganensis egregius Militum ductor fuit sub vexillis Joannis Jacobi Medici, obiitque anno 1552. V. Ballarin. *Croniche di Como* pag. 226.

EPI-

EPISTOLA XXII.

JOANNI OPORINO (a) IMPRESSORI DILIGENTISS. S. P. D.

ARGUM. *Libellum de Grammatica recudi mandat, tetraſticho, quod ipſi jungat, adſcripto. Oporini in imprimendis libris diligentiam laudat.*

SEBASTIANUS Gryphius, (1) Lugdunensis Typographus, nuper de Grammatica libellum quendam excuſit, cujus venalia exemplaria per pauca Mediolanum aſportata ſunt, eaque ſtatim vendita. Quare accidit, ut unum ex illis ad manus mihi pervenerit; quem quidem libellum cum revolverim, utiliſſimum eſſe cognovi. Sed fato quodam evenit, ut ego interim Lugani ludum literarium aperuerim. Hujus igitur libelli utilitate permotus decrevi pueris, quos erudiendos ſuſcipio, eum prælegere. Qua de re illud meum exemplar ad te mitto, precorque prælo tuo committas, ut ejus libelli terendi diſcipulis meis fiat copia. Ego enim per hunc ipſum, a quo literas acceperis, trecenta hujusmodi opuscula abs te mercabor, præciumque polliceor, nempe ſcutatos tres Italos. Ego mihi te unum elegi hac in re ex cæteris omnibus, quos multos iſthic eſſe non ignoro, cum ſciam eum eſſe, qui & typorum elegantia, & diligentia in excudendo reliquos omnes excellas. Quod teſtantur ea, quæ ſuperioribus diebus, dum Mediolani agerem, ex officina tua prodiſſe cognovi, nempe volumen de *Jure civili* a Catellano Cotta (2) compoſitum, totiuſque *Græciæ deſcriptionem*, (3) multaque alia, quæ hoc loco commemorare neceſſe non eſt. Verum aliò ſermonem noſtrum convertamus. Si hæc conditio tibi placet, rem accelerabis, & negocium expedies, priuſquam iſthinc diſcedant ii, quibus aſportandorum librorum mandata dedi. Sed, ut jam ſcias, qualem velim impreſſionem, an exemplari prorsus ſimilem, necne, hæc pauca ſuperioribus adſcribenda ſunt; in quibus illud non leges, me velle librum diligenter impreſſum, hoc eſt, mendarum expertem, ſed imprimas, ut ſoles. Primum curabis, cudatur typis *curſivis*, vel, ut appellant, *Cancellariis*, quibus exemplar confectum vides; deinde characteres, qui paſſim inſunt libello, non commutabis, ſac omnino exemplari reſpondeant. Poſtremo præſationem, & carmina nuncupatoria præ-

(a) Plures hujusce epiſtolæ ſunt ad Franciſcum Cicereium in collectione Gudii.

termittas velim; quamobrem in prima pagina a tergo hos quatuor versiculos ita collocabis:

Francisci Cicerini Τετραστιχου (a)

Cessent ambages, versetur ubique libellus

Hic, bene Grammaticen qui docet, & breviter.

Haud avidus famæ, atque juvandi cupidus Autor

In titulo voluit, nomen abesse suum.

His igitur prætermiſſis, ſcilicet præfatione, & carminibus, tibi facilimum erit, quidquid excudendum eſt, minori volumine, quàm quaternionibus tribus concludere; ab abbreviationibus tamen tantum abſtineas velim, quantum poteris, & dabitur. Nihil jam reliquum eſt, niſi ut impreſſis libellis, quod futurum ſpero, reddendi mihi exemplaris ſis memor. Vale, & diu vive, qui ad Rempublicam literariam adminiſtrandam, atque incolumem ſervandam natus es, & a me majora expecta. Lugani, Idibus Octobris MDXLV.

(a) Tetrastichon.

(1) Pauca ſubjiciam, quæ de Sebaſtiano Gryphio auctor coævus Gaudentius Merula tradidit. (a) *Gryphii gentes ſunt Ælvetiæ; floret hac tempeſtate Sebaſtianus Gryphius, cui quidquid eſt per Europam literarum, debet maxime. Debent etiam Scriptorum manes, quorum, incuriâ temporum, fere conclamata opera priſtino candori ſuere reſtituta.*

(2) Mediolanum huic patria, qui doctrinæ laude excelluit, & cum literatis Mediolanenſibus eſt apud Picinellum, & Argelatum; laudatur etiam a Friſio, Teiſſerio, Sitono, Bælio, aliisque. Ejus inſcriptio eſt in S. Mariæ Gratiarum Mediolani, & apud Allegrantiam. (b) Opus de jure civili, de quo in hac epiſtola, Oporinianiſ typis excuſum eſt in fol. 1545. Vide dictum Argelatum.

(3) Baſileæ prodiit in fol. per Jo. Oporinum 1545 menſe Septembri, Nicolao Gerbilio autore. Extat in Bibliotheca noſtra.

(a) *De Clav. Famil.* MS., apud nos n. 136.

(b) *De Sepulcr. Chriſt.* pag. 123.

EPISTOLA XXIII.

PETRO MARTYRI ROSINO S. P. D.

ARGUM. *Bonis artibus jam deditum, ut sedulo, & in posterum operam dare pergat, hortatur.*

INCREDIBILI lætitia me affecerunt literæ tuæ, cum antea nunquam votis, & tuorum expectationi apertius, quam nunc, illis te eſſe reſponſurum oſtenderis. Nihil enim eſt in tuis literis, quod meritò probari non debeat, præſertim, cum Cicronem, Oratorum facile principem, imi-

teris. Sed nunc a te diligenter curandum est, ut animo constans in hac sententia permanens, quousque ex indoctorum maximo numero emergas. Quod ut efficias, Deos hominesque adjuturos se esse, confido. Quod, si diligenter curaveris, futurum spero, ut, qui tibi bene cupiunt, omnes summopere lætentur, qui male, non mediocriter doleant. Non enim te latet, quamnam hi spem de te conceperint, nec te, credo, præterit, quæ illi de te distitent, & male ominentur, cum hoc pacto de te obloqui consueverint: hui P. Martyr is est, per quem Rosinorum domus est interitura, juvenis est omni vitiorum genere imbutus, in aliquo bono studiorum genere nunquam proficiet, paternæ bona aleis, & scortis brevi est consumpturus. Hæ sunt, ut jam dixi, malivolorum voces fere quotidianæ, qui ut mentiantur, tuum erit acri diligentia, studio, & cura providere. Id facillime assequeris, si, quod facis, facere perrexeris. Cura valeas. Lugani, Idib. Novembris MDCXLV.

EPISTOLA XXIV.

M. ANTONIO LEONTIO S. P. D.

ARGUM. *E gravi se ægritudine convaluisse inquit. In magna, quæ grassatur, morborum pernicie, incolumem Leontium gaudet.*

SINGULARIS tuus in me amor efficit, ut ad te scribere non erubescam, cum sciam tibi minime molestum futurum, si de mea valetudine fies certior. Alioqui nihil stultius, nihil ineptius, atque insulsum magis existimarem, quam tibi gravissimis Philosophiæ studiis intento his nugis aureis obtundere. Ego enim hætenus febre graviter laboravi, adeo ut Medici sæpius salutem meam desperaverint; hoc vero tempore ferme convalui, & ad literas redii. Quare D. O. M. immortalis gratias ago, agamque dum vivam, sed eò majores, quod te, ut audio, a tot morborum agminibus humana corpora grassantibus reservavit, ac valentem præstitit. Quod ea de causâ factum intueor, quod is sis, qui virtutibus, quas benigne foves, tanto ornamento sis futurus, quantum illæ sunt cæteris, qui ipsas . . . Sed dabitur aliàs locus ad tuas laudes opportunior, atque commodior; quantum tibi debeo, nec viva voce, nec scriptis me satis cuiquam consequi posse confido. Quamobrem illud confitear necesse est, quandiu vixero, plurimum debiturum. Ad Heros meos scripsissem libenter, nisi eos adhuc rusticari ex quodam Municipe meo cognovissem. Hæc ad te nunc eò familiarius scripsi, quod, qua sis morum facilitate, exploratum habeam. Vale, Lugani, Idib. Novembris MDCXLV.

K ij

EPISTOLA XXV.

FRANCISCO JERARGO LIBERALIUM ARTIUM
PROFESSORI S. P. D.

ARGUM. *Gratum, memoremque Jerargi se proficitur, cui diuturnam, prosperamque vitam exoptat.*

NE horam quidem tranfigo, quin tui in me amoris, & innumerabilium beneficiorum recordatio mihi in mentem veniat. Quare sæpius cogito, quam via efficiam, ut aliquando tibi me gratum præbeam, ac ostendam: re intelligo; nam animo, quin perpetuò tibi gratus sim, non dubium est. Cujus rei opportunitas, si quando mihi oblata fuerit, summopere lætabor, ac Deo gratias agam maximas. Ego D. O. M. precor, ut te, qui ad ornandas Musas es natus, firmum, ac valentem diu servent, ut, quod jandiu tibi in animo est, prospere perficias. Josephum nostrum nihil est quod commendem, tanta enim cura, studio, & diligentia a te edocetur, ut jam suorum omnium votis respondeat, & expectationi plene satisficiat. Quare charior, ac gratior effectus est omnibus. Vale, ac me ama. Lugani, Idib. Novembris MDXLV.

EPISTOLA XXVI.

JULIO CATTO (I) S. P. D.

ARGUM. *Graviter laborasse non absque vitæ suæ discrimine, nunc ad pristinam fere redditum valetudinem.*

ETSI non penitus febre carebam, & pectoris dolore graviter laborabam, tamen, quin ad te scriberem, me continere non potui. Cum enim dies noctesque mihi ante oculos verferis, neque tamen adsis, egit me tui desiderium, ut tecum scriptis colloquerer. Quandoquidem nullum tempus tranfigo, quin jucundissimæ consuetudinis nostræ recorder, simulque doleam, quod tandiu illius fructu caruerim. Verum, inquires, quid agis præterea? Quid agam, quæris? Hactenus graviter multis morborum generibus laboravi in tantum, ut a Medicis destitutus sæpius fuerim, cum spem omnem meæ salutis amisissent. Nunc tandem ad

litteras redii, & omnium consensu ludum literarium aperui. Habes quid agam, Juli optime; quare restat, ut Fratrem tuum meis verbis salutes. Salutabis etiam Stephanum Columnam, & Ludovicum Ferrarium institutores nostros observandis. Bene vale. Lugani, XVIII. Kalend. Decembris MDXLV.

(1) In eodem nostro epistolarum Ciceroni Codice sequens est distichon ad Julium Catum pag. 130.

Quod quondam evexit Ciceronem ad sydera Cali,
Hoc modo, Cate, tibi Pallas amica dedit.

L I B E R T E R T I U S .

E P I S T O L A I .

DISCIPULIS SUIS S. P. D.

ARGUM. *Melancthonis ediscendos canones suadet.*

EX omnibus Grammaticis nemo est, qui syllabarum quantitatem brevius, atque dilucidius scriptis tradiderit, quam Philippus Melancthon, (a) vir quidem insigniter eruditus. Ejus igitur ea de re canones cupio discatis, memoriæque mandetis: ea enim, quæ brevitate prædita sunt, & obscuritate carent, facilius percipiuntur, & fidelius continentur. Valet.

(a) De quo plures, itemque Mazzuchellius in *Museo*.

E P I S T O L A I I .

JOANNI MENABENO INSTITUTORI SUO S. P. D.

ARGUM. *Prius scribere, sibi per valetudinem non licuisse, seque in eodem profitendi munere Menabeno successisse, significat.*

ADVERSA mea valetudo eò diuturnior mihi visa est, quod eam rem, quam in animo habebam, efficere me non permetteret. Nam ex quo tempore, cum me invisisses, hinc discessisti, mihi semper in optatis fuit, ut ad te scriberem, ut quod aliàs, quandiu abfui, vel locorum magno intervallo, vel corporis infirmitate mihi non licebat, id nunc non ita a te disjunctus facerem. Verum non poteram per valetudinem,

quæ meum hoc desiderium in hunc usque diem distulit. Interim hic fuere tui Luganenses contubernales, ut vindemiis interessent a te dimissi, quorum ego profectum, & eruditionem, ipsorum Parentibus merito laudavi. Cæterum est, quod cognoscas: ego tibi successi, nempe magistro discipulus, magister effectus; siquidem, cum primum convalescui, ludum literarium aperui. Bonis, malisve auspiciis id fecerim, plane ignoro. Habes, cui studiorum generi animum adjunxerim; quare restat, ut tu, & tota familia bene valeatis, meque tui nominis studiosum semper fore, tibi persuadeas. Datum Lugani, iv. Kal. Decembris MDXLV.

EPISTOLA III.

ANDREÆ CAMUTIO S. P. D.

ARGUM. *Valetudinem sibi ejus operâ potissimum restitutam agnoscit.*

*ACCIPERE Pompei deductum carmen ab illo,
Debitor est vitæ qui tibi, Naso, suæ (a).*

Licet enim eisdem versibus, paucis immutatis, mihi affari te, Camuti, quibus affatur Ovidius Sextum Pompeium, quanquam certo scio, Ovidium non tam vere hæc dixisse, quam ut Sexti Pompeii favorem venaretur; ego vero ea de te quam verissime proferre possum. Quidquid enim lucis usuræ mihi datum est, id omne D. O. M., & ex omnibus mortalibus nemini, quam tibi, acceptum refero; nec immerito: siquidem, cum superioribus diebus essem valetudine deplorata, tu solerti cura, & summa in medendo diligentia effecisti, ut vitæ meæ spatium aliquantò longius sit. Quare merito te Æsculapium alterum appellare possem; eo namque in statu eram, ut non magis mirum sit, Æsculapium Hippolytum Medicis artibus Virbium reddidisse, (b) quam me tuâ operâ convalescere. Sed hæc aliàs pluribus. Superioribus diebus ex æqualium meorum sermone ad me perlatum est, te in florenti Ticinensi Academia, magno cum auditorum concursu τὴν ἰατρικὴν θεωρίαν (c) profiteri; quod certe mihi jucundum fuit. Quanquam hanc meam epistolam inanem fore certò sciebam, non tamen tam ad te mittere me puduit; propterea quod ex eo saltem cognosces, me hoc tempore ea

(a) Ovid. De Ponto lib. 4. Eleg. 1.

(b) Fabula apud Ovid. Metamorph. l. 15.

(c) Medicinæ theoriam.

esse valetudine, ut (gratia Superis) ad literas redierim. Id quod pro tua in me singulari benevolentia tibi gratum fore confido. Vale. Lugani, vii. Idus Decembris.

EPISTOLA IV.

FRANCISCO CASTANEO SUO S. P. D.

ARGUM. *Morbo, ne prius scriberet, prohibitum; ludi Magistrum se factum nuntiat.*

PROXIMIS diebus Hieronymus Canevalius tuus, & idem meus isthinc rediens, tibi bene esse mihi nunciavit, quod, quam jucundum mihi fuerit, vix possem verbis consequi, præsertim cum, ex quo die hinc decessisti, nihil ferme de te audivissem. Ante hoc tempus ad te scribere non potui, cum valetudinis infirmitas non fineret. Nunc (gratia Superis) convaleui, & ad literarum studia redii. Ludum literarium aperui; quare adhuc sunt mihi discipuli numero ad quinque & viginti, inter quos aliquot, quibus M. T. Ciceronis opera prælego. Habes jam quid agam. Tui domestici bene valent; Thomas frater tuus nuper in Germaniam, ut puto, discessit. Epistolam habes longiorem, quàm tibi gravissimis studiis occupato conveniat. Quare vale, & me, ut soles, ama. Lugani, vii. Idus Decembris MDXLV.

EPISTOLA V.

JOSEPHO MUGINO DISCIPULO SUO S. P. D.

ARGUM. *Gratas sibi Mugini literas fuisse, gratiores tamen futuras, se quidpiam de Mæcenate suo adscripsisset.*

NON est quod mirer meas tibi literas gratas fuisse. Tui enim moris semper fuit iis te oblectare, quæ aut tibi præsentem dicerem, aut literis absenti nunciarem; quod mihi semper placuit, & te ejus generis esse gaudeo, non meâ, sed tuâ causâ: hoc enim signum est optimæ indolis, se doctioribus adjungere, illisque sedulam operam dare. Sed quam gratas tuas mihi fuisse existimas, cum a te mihi charissimo, & eodem jucundissimo proficiscerentur, cumque ea mihi nunciarent, quæ mihi significari diu in votis fuerat? Sed tamen multò gratiores fuissent, si

quid de Jerargo Mœcenate meo adscriptiffes. Verum, cum nihil scripseris, facile adducor, ut eum bene valere credam. Quare fit, ut etiam tua de eo taciturnitas me delectet. Ne tamén putes, hoc. eò a me dictum, ut posthac, quoties literas miseris, nihil de illo dicas, tibi concedam; quod mehercule non faciam. Quid enim gratius? quid jucundius mihi esse potest, quam de eo aliquid audire, cui tantum debeo, ut solvendo non sim? Vides igitur tuas literas mihi esse gratissimas; gratiores tamen efficies, si illis junxeris, quod & nunc adjunctum cuperem. Vale, ac salutem amicis dic omnibus. Natali S. N. J. C. MDXLV.

EPISTOLA VI.

JULIO CATTO S. P. D.

ARGUM. Mirum in modum ejus litteris delectatur, quam arctissimo amicitiae fœdere sibi devinctum agnoscit. Gaudet Mediolani illum hoc tempore adesse, quo litteraria studia efflorescere intelligit.

CUM tuæ mihi literæ sunt redditæ, jam plane firmus eram; illis lectis multò firmior sum redditus: adeo gratæ, adeo jucundæ mihi fuerunt. Quare fit, ut sæpe mecum hæc dicam: utinam Cattus meus multò antè ad me scripsisset, mala valetudo non tandiu me profecto tenuisset, medicinam mihi fecisset, medelam optimam gravissimo animo meo attulisset. Nec mehercule injuriâ. Quid enim jucundius? quid suavius? quid denique charius mihi accidere potuit, quam tuas literas accipere? Tuas, inquam, quicum non minori amicitiae vinculo conjunctus sum, quam quisquam priscorum illorum, quorum amicitiae firmitatem Cicero, & Valerius (1) maxime admirati, eorum nomina posteris tradiderunt, eosque immortales reddiderunt. Quare, etsi magno locorum intervallo disjuncti sumus, tecum tamen animo conjunctissime, atque amantissime vivo: tecum semper esse, tecum colloqui, tecum de literis disserere videor. Hoc pacto, tui desiderium æquiore animo fero, alioqui tui absentia me quiescere non pateretur. Sed ad epistolam tuam redeo: tantam ea mihi voluptatem attulit, quantam me non consequi posse considerem, cum præsertim ex ea cognoverim, nunc isthic esse tot viros-doctos, qui linguarum peritiam, optimasque disciplinas profiteantur, ut res litteraria reviviscere videatur, quæ me, agente Mediolani, prope jacere, atque propter bellorum tumultus intermissa esse videbatur.

tur. Non enim me abesse Mediolano, tanto dolore afficit, quanto ego gaudio, te cum doctis viris versari, te eos audire, te demum his rebus frui, afficior. Quare faxit Deus Optimus Maximus, ut diu valeas, ut id, ad quod aspiras, nempe ad summum eruditionis culmen, consequaris, ad illudque feliciter pervenias. Nullum quidem finem scribendi facerem, cum non scribere, sed tecum coram suavissime colloqui videar. Quare restat, ut ex me salutem dicas benemeritissimis nostris Institutioribus. Vale, Juli suavissime, facque tibi persuadeas, te quidem plures amicos, sed, cui ego cedam, habere neminem. Natali S. N. J. C. MDXLV. Lugani.

(1) Valerius Maximus, quem Romanum communius reputant, nonnulli ex Mediolanensibus Scriptoribus, urbem hanc nostram ei patriam adjudicant, veluti Alciatus, (a) & Paulus Morigia, (b) quorum sententiæ exteri etiam aliqui accedunt, Gaudentius Merula, (c) Leander Alberti, (d) & Argelatus. (e) Hujus opinionis veluti antesignanus fuit Alciatus, qui nimirum ex Valerii inscriptione, olim ex Sancti Simpliciani Templo effossa, colligere sibi posse videtur, Valerium Maximum, cujus est opus *Dictorum, factorumque memorabilium*, revera Mediolanensem fuisse. En inscriptionis verba:

M. VALERII
MAXIMVS
SACERDO
D. S. I. M. STV
ASTROLOGIA
SIBI ET
EVERIAE APR
VXORI
H. M. H. N.

In porticu hæc visitur ædium Illustr. Marchionum Fratrum, Hieronymi Aloylii, & Antonii Talentorum de Florentia nuper inibi feliciter detecta, unacum inscriptione alia, de qua infra libro XII. epistola 33, cum ambæ diu ibi prorsus latuissent, parietis tectorio, seu calce obductæ. Allatum de Valerio monumentum exhibent Alciatus citatis locis, Apianus, (f) Gruterus, (g) Paulus Merula, (h) Gaudentius Merula, (i) Argelatus, (k) Albertus Fabritius, (l) & Anonymus Laudensis, Cod. apud nos 268. pag. 297., qui ad alium ibi referendam inscriptionem putat ab eo Valerio Maximo, quem intelligit Alciatus. Ejus verba in medium proferam, ut facta nimirum hujusce, atque Alciati argumentorum, si Lector velit, collatione, consultius hac de re, certiusque ferre judicium queat. Sic autem scribit: *primo aspectu quemque potest inducere* (allata nempe inscriptio), *ut credat hunc Valerium illum esse, cujus novem libri priscorum exemplorum maximo*

(a) *Rev. Patr. lib. 2. & in Inscript. Cod. 133.*
apud nos pag. 41.

(b) *Nobilità di Milano pag. 196.*

(c) *Antiquit. Gall. Cisalp.*

(d) *Descriz. d' Ital.*

(e) *Bibliotheca Mediolan.*

(f) *Inscript. pag. 44.*

(g) *Inscript. antiq. p. 313.*

(h) *Cosmograph. pag. 1299.*

(i) *Cit. lib. pag. 32.*

(k) *Cit. lib.*

(l) *Bibliotheca.*

L

cum honore circumferuntur, non enim repugnant Sacerdotii dignitas ac Astrologiæ studium, historiarum compilationi, cum & ille Sacerdos, & Astrologiam studiosus ex præfatione sui operis Tiberio Cæsari præferre videatur (sic). Verum hunc Mediolanensem, illum verò Romanum fuisse judico, cum pronomen M. huic detur, quod illi non tribuitur (monitum hic Lectorem volo, Valerium Maximum Marci nomine insignitum legi in Cod. Heinshano ex Alberto Fabricio in Bibliotheca) & illius vitæ narratio Romanum fuisse testificatur, cum Romanam urbem nostram appellet, & legationem Romanam nostram, ac exercitum populi Romani nostrum vocet. Si tamen hic Valerius Romanus est, potius intelligendum est de illo M. Valerio Maximo, de quo habetur apud Cicero nem in libro de Claris Oratoribus, qui ita inquit: videmus etiam paucis ante annis post Reges exactos, quum plebs prope ripam Anienis ad tertium miliarium consedisset, eumque montem, qui sacer est appellatus, occupavisset, M. Valerium dicendo sedavisse discordias. Hæc Anonymus Laudensis, quem ita appello, quia de ejus nomine nihil mihi compertum, illudque tantum ex Codicis lectione perspexi, Laudensem fuisse, (ibi pag. 243) hacque in patria sua opus illud elaborasse (ibid. pag. 120. 188. 494.) circa medium sæculi 16, ut ex variis, quæ in eodem opere sparsim leguntur.

Quomodo celebre istud Valerii monumentum ad Florentios devenerit, aliter scribit Anonymus noster in dicto Cod. 268., & aliter laudatus Merula, (a) hic enim inquit, ex S. Simpliciani Templo (ubi illud extare ajebant Apianus, & Gruterus) Gabrielem Florentium ad ædes suas transferri jussisse. Anonymus autem lapidem illum extare scribit in ædibus Hieronymi Florentii, illuc a Gabriele Florentio ex Laude Pompeia translatum.

Gabriel Florentius Senator fuit initio sæculi 16, diciturque ab Andrea Alciato: (b) *Vir consularis dignitatis, omnisque historiæ scientissimus.* Hieronymus Talentus de Florentia nepos fuit Gabrielis, filius nempe Ambrosii Senatoris, qui Gabrielis frater. Laudis Pompeiæ Prætozem egit anno 1552, obiitque 1571. (c) Duo hi clarissimi viri ex Florentia familia, una cum aliis, in unica inscriptione laudantur, quæ antiquo charactere scripta habetur in tabulario Marchion. Talentorum de Florentia, qui, ut eam typis mandarem, libentes, atque humaniter tradidere.

D. O. M.

IO. ANGELO TALENTO VRBE FLORENTIA ORIVNDO
GENERE NOBILISSIMO IVR. CONS. SEN.
MVLTIPLIQVE LEGATIONVM MVNERE IN GRATIAM
PRINCIPVM SFORT. EGREGIE PERFVNCTO

AVO

AMBROSIO TALENTO FLORENTIO IVR. CON. SEN.
ET REGIO LIBELLOR. MAGISTRO POSTQVE SVSCEPTO
EX IVSTIS NVPTIIS LIBEROS ASTENSI ATELLANO
ANTISTITI OPT.

PATRI

GABRIELI TALENTO FLORENTIO SACER. PROTONO.
IVR. CON. REG. DVCA. CAESA. VENA.

PATRVO B. M.

THEODORVS ET HIERONYMVS

FR. F. F. C.

(a) *Gall. Cisalp.* lib. 1. cap. 5.

(b) *Opuscoli Filologici* tom. 41. pag. 143.

(c) *Ex Sitono de J. PP. Colleg.*, & *ex Actis ejusdem Colleg.*

Unum adhuc ad Valerii monumentum, quod supra laudavi, addendum mihi superest, visum nempe, expositumque fuisse a Francisco Cicereio. In antiquis enim ipsius *Monumentis* apud Princip. Belgioiosum pag. 22. inquit: *Ego legi in lapide, quem in ædibus suis habent Florentii viri ornatissimi, H. M. H. N., hoc monumentum hæredibus negetur.*

Multa Valeriorum monumenta antiqua passim vel visuntur, vel olim extabant, Mediolani, ac propinquis in locis, ut ex Apiano, Grutero, Puccinello, aliisque inscriptionum collectoribus, simulque interpretibus nondum evulgatis, qui apud nos sunt, Cod. 113. 259. 268. & aliis, tum etiam ex antiquis monumentis collectis a Lazaro Caraffino Episcopo Novocomensi, & in porticu sui viridarii collectis anno 1644, quæ in miscellaneis nostris habentur.

Tot Valeriorum antiquæ inscriptiones, quæ in Mediolanensi regione occurrunt, ut frequentiora sane aliorum quorumvis nomina in priscais lapidibus cæлата minime legas, vetustam esse Valeriorum Mediolanensem familiam comprobant; & quidem in inscriptione, quæ extat Cod. 268. pag. 401., ac fuisse dicitur in Tabernario vico, legitur:

L. COELIO VALERIO VI. VIRO MEDIOLANENSI &c.

Valeriorum nomina nonnullæ produnt inscriptiones, quæ Mediolani sunt in hortis *Archintorum* dictis; alia vero Valeriæ gentis maxime insignis ea est, quæ non multis abhinc annis ex infimo solo prope Templum S. Celsi, (a) aptiori in loco ad parietem apposita est in area ejusdem Templi, sic vero se habet:

ARCAM . CONPARAVIT . ET AVR
O : VALERIA . VIRGINIA . MEA QVI . VIXI
T. ANNOS MECVM . XXVII MENSIS . IIII SIC
FATO . DECESSIT

Affertur a Puccinello, (b) nostro Alciati Cod. 113. pag. 35., alioque Anonymi 268. pag. 151. Quæ autem Alciatus in hanc inscriptionem inibi adnotavit, adscribere non gravabor.

Ad Celsi, cui Fanum est extra urbis mania, area est effossa antiquis inscripta literis, quæ, cum aperta fuisset, duorum ibi corpora uxoris, arbitror, & mariti inventa sunt, omnibus integris membris, præter nasi summum, & vestes, quæ, etsi coccineæ essent, atque adhuc inter se consertæ, vel solo tamen tactu rumpebantur, & cadebant. Certe ipsam mulierem contendebam esse Virgineam, cujus libentius mentionem facio, quoniam Virginiorum familia apud nos in honore fuit. Quod & eorum tumulus a me supra relatus indicat, nec minus Virginius Rufus, quo nemo apud Dionem, & Plinium Cæcilius celebratior, ut tanto cive habeant, cur gaudere possint hac gloria Mediolanenses adaucti.

In eandem inscriptionem in alio etiam Codice, n. 268, animadversiones habentur nedum præfati Anonymi, sed etiam autographæ aliæ Jacobi Valerii, sed sufficiat Alciati annotationes adjecisse.

(a) S. Martyris ibi jacet Corpus, de quo, itemque de cultu ejusdem perquam eruditum opus hoc anno in lucem edidit Cl. D. Cajetanus Bugati unus ex Ambrosianæ Bibliothecæ Doctoribus.

(b) *Memorie di Milano* pag. 34.

EPISTOLA VII.

P. MARTYRI ROSINO S. P. D.

ARGUM. Gaudio afficitur, quod is litterarum studio, ut par est, animum adjungat: summopere laudat, quod Ciceronem suis in scriptis studeat imitari.

INCREDIBILEM lætitiã me ex superioribus literis tuis percepisse intellexisti, cum tales essent, ut me hortarentur, quo te eruditionem consequuturum sperarem; ex proximis vero, quæ non solum me sperare te profecturum, verum etiam firmum esse, quod speravimus, ostendunt, quantum voluptatis, quantum lætitiæ, quantum denique gaudii cœperim, non quo literis consequi. Verum quonam gaudio Matrem tuam, & cognatum Petrum Bonum tuum affectos existimas, cum ad eos ejusmodi nuncium attulerim? nempe incredibili. Nec mehercle injuriã: vident enim nunc te, de cujus ingenii cultu jam desperaverant, non parum adhuc profecisse. O beatam Matrem tuam, quæ nunc te litterarum studio animum adjunxisse, clarum atque perspectum habet, cum antea, quoties de te mentionem faciebat, de quo actum, atque transactum putabat, tanta vi lacrymarum impediabatur, ut sermonem imperfectum relinquere cogeretur. Sed nunc ad ea venio, quæ ad respondendum attinent. Scribis te ea de causa tardum in scribendo fuisse, ne in eum errorem amplius incideres, in quem te in superioribus literis lapsum esse, ex superioribus meis cognovisti. Quare scias velim, me nequaquam vitio dedisse, quod in tuo illo epistolio M. T. Ciceronem imitareris, imo laudavi id, quod debui; nam eum imitaris, qui solus omnium fere doctorum consensu, & judicio imitatione dignus censetur. Quis enim, ut breviter dicam, melius dixit, aut scripsit, quam Cicero? Tu vero ex te illud addidisti, nam me id dixisse minime verum est, nempe te omnia, quæ scripseras, ex Cicerone surripuisse. Quod si fecisses, non iccirco peccasses, imo te majore laude dignum existimassem; id enim vere est imitari, verbis Auctoris uti, si ad ea faciunt, quæ scripturus sis. Sed jam plura scriberem, nisi docendi cura me a scribendo avocaret. Illud tantum scribo, quod meus incredibilis in te amor cogit, quodque epistolæ ordo ex suo quodam jure postulat. Cognovisti quantæ voluptati & mihi, & cæteris omnibus,

qui te amant, tuæ fuerint literæ, quæ omnium de te spem, & expectationem valde auxerunt. Habes me summopere laudare, quod Ciceronem imiteris, pro cuius imitatione orationem latinam efficies. Unum igitur illud restat, ut diu maneat in hac sententia, &, quod cœpisti, in eo pergas, idque feliciter perficias. Id enim si feceris, non dubito quin facias, hæc assequeris: laudaberis, amaberis, observaberis, gratus omnibus eris, omnium expectationem viceris, salutis, atque honori tuo mature consulueris. Vale. Lugani, Nonis Februarii MDXLVI.

EPISTOLA VIII.

JOANNI OPORINO BASILEENSI TYPOGRAPHO
DILIGENTISSIMO ET EIDEM ERUDITISSIMO S. P. D.

ARGUM. Libellos accepit diligenter excusos, quodque pretio tenui sibi iidem fuerint traditi, in maximi beneficii loco habet. Libri alii quanti veneant, scire exoptat.

IDIBUS Decembr. qui meas literas tibi attulit, idem tuas mihi reddidit, deditque, quæ abs te petieram, 300 exemplaria ejus libelli, quem tu in meam gratiam typis tuis commisisti. Quæ mehercule te mihi eum esse ostenderunt, quem, priusquam mihi tecum res fuisset, existimabam; cum ea opera, quæ tu excudi curasses, legerem, aut, qui te nominarent, audirem, nempe virum bonum, & eundem summa virtute, & singulari humanitate præditum, nec putes velim me hæc assentationis causâ nunc dicere: nihil enim est, a quo magis abhorream, quam ab assentationibus, quodque æque oderim, ac cuiquam assentatorie aliquid scribere; quæque enim scribo ex animo proficiuntur, nec alia sunt ab eo, quod sentiam. Siquidem tuum in me non vulgare beneficium, & mihi adhuc ignoto gratificandi studium efficiunt, ut non solum cum æqualibus meis laudes, quas mereris, tibi tribuam, & tibi me devinctum esse ingenue fatear, verum etiam, ut tecum loquens tacere non queam quid de te sentiam, sentiremque & antea, cum mihi tecum nullum adhuc fuisset commercium. Nec mehercule injuriâ. Cum primum enim quid abs se peterem cognovisti, omnia gravia, magnique ponderis negotia, quibus eo nundinarum tempore distinebaris, reliquisti, seposuisti, ut mihi morem gereres, & meum illum libellum excuderis. Qua in re, quantum mihi satisfeceris, vix possem consequi. Ejus

enim libelli facies, & impressio adeo pueris meæ fidei commissis placet, ut nullo fere labore ad literarum rudimenta percipienda impellantur, cum libelli, tanta typorum venustate excusi, lectione summopere delectentur. Illud etiam tuum in me beneficium accrescit, quod eo precio non parvam mihi eorum libellorum copiam misisti, quo certò scio, si tibi cum alio commercium fuisset, minime vendidisses; plus enim tibi dari voluisses. Quapropter tibi persuadeas velim, tui in me maximi beneficii memoriam, nullam unquam deleturum oblivionem. Faxit Deus Optimus Maximus, ut tibi aliquando gratiam referre possim, habebo quidem semper; gratissimum igitur erit, si mihi offerretur occasio, qua tibi gratificer, & me tibi gratum esse ostendam. Quare tuum est mihi imperare, & uti meâ operâ, si quid hîc tuam in gratiam per me fieri posse cognoveris. Quod si feceris, me ad omnia iussa tua exequenda apparatusimum esse intelliges. Sed de his satis. Si tibi, quod mihi gratissimum erit, ad me rescribere placuerit, velim significes, quanti hæc opera vendere soleas: Homeri Græca, Isocratis Græca, Theodori Gazæ *Grammatica Græca*, Erasmi *Adagia*. Vale eruditissime Oporine, & me, quod facis, ama. Lugani, XIII. Kal. Februarii MDXLVI.

EPISTOLA IX.

JULIO CATTO S. P. D.

ARGUM. *Amicitia quæ vera sit definit, eamque sibi cum illo intercedere affirmat; quod priscos, ac maxime Tullium imitari curet, gratulatur, & gaudet.*

BREVITER ad tuas gratissimas literas respondebo, quod docendi curâ impeditis non multum temporis ad scribendum suppetat. Quod sentis, nulla alia de causa utriusque nostrum literas alteri esse jucundissimas, quam propter studiorum communitatem, & conformitatem, bene te sentire existimo. Amicitia enim non alia ratione contrahitur: amicitia, inquam, ea, quæ vera censetur. Id quod & Ovidius hoc versiculo attestatur (a):

*Rusticus Agricola, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubiæ navita puppis amat.*

Genus autem hoc amicitia inter nos esse confido, semperque futurum, nam, cum ortum habuerit a virtute, quæ æterna est, & ipsa

(a) *De Ponto* ep. v. 61.

erit æterna. Hæc igitur, cum nos disjunctos esse moleste ferat, literis nos colloqui, & fere præsentis esse delectatur. Quare non potest non gratum esse, quod facere cœpimus; a quo ne desistas precor. Id enim & ego minime intermittam, cum eo pacto tui desiderium æquiore animo ferre consueverim. Quod scribis, epistolæ meæ chartam adustam, me tam rarò a studiis recedere, tibi indicio fuisse, ut non solum diem, verum etiam bonam noctis partem conteram; vide ne potius id me tibi desidem in illis, & ignavum esse significarit, qui ad ignem epistolas scribam. Admoneam igitur te, cujus animus in studia est admodum intentus, ut me imiteris, cujus ingenium torpet? Hoc si faciendum existimas, stultitiæ notam tibi inuram. Illud profecto tibi gratulor, & mihi gaudeo, quod tantopere priscos imiteris, nam & dictione M. Tullium multum refers, & scribendo unam tantummodo chartæ faciem delineas, & characteribus repleas: non enim antiqui in tergo scribere (1) consueverant. Sed, ut has nugas omittamus, velim, si isthic est Pompeius Heri mei filius, (nam esse audio) eum ex me salutes, horterisque, ut sibi persuadeat, me nunquam quantum ipsius Parentibus debeam esse obliturum. Item posthac velim tibi persuadeas, literas tuas minime gratas fore, nisi illis aliquid de Fratrem tuo, de Natali nostro nunciaveris; dicerem etiam de Institutoribus tuis, nisi tibi tantum oneris imponere me subpuderet. Vale. Lugani, prid. Kal. Intercal. MDXLVI.

(1) Ludovici Vivis (a) verba huic loco illustrando idonea sunt. Una in facie olim scribebant, nam, quæ duabus essent scripta, ea nuncupabant epistographa, cujusmodi erat Orestes ille Juvenalis: (b) scriptus & in tergo, nec dum finitus, propterea quod una tantum facies erat lævigata, & literis recipiendis idonea, nempe interior, quæ carnea sane nuncupatur, exterior autem villosa.

(a) In Miscell. de Veteri Epistol. consuetud.

(b) Sat. I. v. 6.

EPISTOLA X.

FRANCISCO CASTANEO S. P. D.

ARGUM. *Negotiis admodum distringitur; de Castanei studiis bene procedentibus gratulatur; Fratrem ejus vexationibus affici dolet.*

BACCHANALIBUS redditæ sunt tuæ mihi literæ. Quare, cum paulò post ad te rescribere constituissem, ingruerunt mihi negotia quædam domestica, quæ me a scribendo sevocarant, adeo ut has meas literas

in hunc usque diem rejecerint. Audio tua Medicinæ studia prosperissime procedere, id, quod tibi gratulor, & mihi gaudeo; nec enim id mihi minus gratum est, atque mihi contigisset. Illud tamen non parum doleo, quod audiam Fratrem tuum, & eundem Mæcenatem meum vexari. Sed tamen ille me consolatur, qui inquit: *non vidi hominem justum derelictum*; (a) non dereliquetur tandem, & quantis virtutibus valeat, exploratum erit viris bonis, atque prudentibus. Sed minus nobis dolendum est, propterea quod videamus fere viros optimos non sibi, sed Reipublicæ natos, ita tractari. Mater, & Soror tua belle se habent, idemque & tibi exoptant; quod ex meis commodis maximam voluptatem capias, facis tu quidem, ut soles, qui tuam in me incredibilem benevolentiam præ te feras. Quos voluisti per me salutari, salutavi, iidem te resalutant. Sed velim mihi pares vices rependas, & mutuam operam reddas, ut Andream Camutium, Philosophum insignem, Patronum ac Mæcenatem meum bene meritissimum ex me salutes. Scio nuper isthuc venisse Marcum Somatium discipulum meum, quem vellem salutes, nisi hinc me insalutato discessisset. Eum tamen tibi commendo, si modò apud te commendatione egeat. Vale. Lugani, x. Kal. Aprilis MDXLVI.

(a) Psal. 36. v. 25.

EPISTOLA XI.

JOSEPHO MUGINO S. P. D.

ARGUM. *Ternis litteris respondet. Ad primam, de Mugini eruditione, & singulari in se benevolentia gratum se esse ostendit; ad alteram in posterum responsurum spondet; ad tertiam, ejus Fratrem summæ sibi curæ habere.*

LITERÆ, quas te mihi misisse scribis, omnes redditæ fuerunt, sed non eo, quo tu dederas, ordine. Nam quas XII. Kal. Martii scripseras, aliquot ante diebus accepi, quanquam jam XVIII. Kal. dederas. Quare vides, quanta sit Nunciorum negligentia. Ad harum nullas hætenus respondi, non quod nollem ad te scribere, ut opinaris, cum sæpius jam id fecerim; sed certe quod negotia quædam domestica me multum temporis a scribendo avocaverint. Quare, cum detur, nunc ad eas ordine respondendum esse censeo. Scribis meas literas, quas tibi Laurentius noster attulit, plurimam lætitiâ tibi attulisse; id facile crediderim, idque ex me conjicio, cui tuæ adeo gratæ sunt, ut nihil

nihil supra; & id quidem duabus de causis, primum, quod illæ tuam in me singularem benevolentiam testentur; deinde, quia ex illis clarum, atque mihi perspicuum sit, tuam in dies eruditionem accrescere, quo nihil mihi gratius esse potest. Neque solum id a te fieri video in Latinis, sed etiam in Græcis literis; quare fit, ut illæ ed etiam mihi gratiores sint. Quod de Mæcenate meo, & eodem præceptore tuo scribis, id mihi quidem jucundissimum est, idque perpetuum illi esse cupio, cui mehercule doleo, non posse me pro innumerabilibus ejus in me officiis gratiam referre; sed ut ait ille: (a)

Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.

Quamobrem, cum non detur referre, habebō saltem semper. Hæc sunt, Josephæ mi, quibus responsum velim ad primas tuas literas. Nunc ad alteras venio, in quibus unum tantum est, quod responsum requirat. Vis enim, in eo tibi obtemperem, ut crebrius, quod major amor noster fiat, meis te literis invisam: id libenter in posterum me tibi præstaturum fore polliceor. Quid autem causæ fuerit, quod in rescribendo hoc tempore piger fuerim, jam supra exposui; quamobrem restat, ut ad proximas respondeamus. Quod tibi gratum fuerat, me Lugani ludum literarium aperuisse, non miror, cum, quod soles, facias. Quod vero Fratrem tuum meæ fidei commissum nulla apud me commendatione egere judicas, recte te judicare censeo. Est enim tui apud me loco; nec puto unquam futurum, ut mihi dedecori sit, eum sub me militasse: adeo graviter in literas incumbit; sed doleo eum hoc tempore in febrim incidisse. Sed, quoniam puto me, respondendo tribus tuis epistolis, nunc tandem satisfecisse, restat, ut mihi salutes Mæcenatem meum, tuque valeas. Si videris Julium Cattum, juvenem mehercule φιλήκουον, (b) fac eum ex me diligenter salutes. Vale iterum. Lugani, x. Kal. Aprilis.

(a) Ovid. 3. de Ponto Eleg. 4.

(b) Studiosum, seu gratiosum.

EPISTOLA XII.

JOANNI MENABENO S. P. D.

ARGUM. *De libello judicium petit.*

TANDIU habes apud te libellum meum, & te eum legisse non ignarus sum. Quare scribe, quid de illo sentias. Pluris enim faciam censuram tuam, quam invidorum omnium morsus. Vale, & me discipulum tuum ana. Lugani, xiv. Kal. Maji MDXLVI.

M

EPISTOLA XIII.

JOSEPHO MUGINO S. P. D.

ARGUM. Idoneos se nondum habere discipulos, quibus propositos ab eo prælegere canones queat, aliena reddenda admonet. Morbo cum vexetur identidem, pangendis haud aptum esse carminibus.

Ex tuis literis, quas proxime accepi, cognovi epistolam meam, quam tibi Avunculus tuus reddidit, quam gratissimam tibi fuisse, quod, etsi minime scripsisses, facile credidissem. Quapropter sic & de tuis, quas ad me scribis, velim existimes, quod crebriores mittuntur, eò esse gratiores; & id quidem pluribus de causis, quas non ignotas tibi esse confido. Quod de regulis eruditissimi Præceptoris nostri scribis, id breviter scias velim, pueros meæ fidei commissos eruditionis nondum eò pervenisse, ut canones aurei mehercule eis prælegi debeant: vix enim nominum, ac verborum inflexionem perceperunt; cum vero aliquantulum profecerint, quod brevi futurum fore spero, cognosces, an quod, cum Mediolani essem, laudabam, nunc id meritò spernam, atque inutile existimare videar, quod cæteris ejus generis facile præponerem. Sed hoc satis. Proximas tuas literas, cum lætarer tuæ eruditionis incremento, ostendi Francisco Joannis Menabeni institutoris filio, qui, cum eas legisset, multum de te loquutus est, neque parum questus est, quod sibi nunquam reddidisses, quæ tibi, ut adservasses, dederat. Cum, quid hoc esset, nescirem, quæsi vi quidnam tibi commisisset, quare dixit se pugionem, & librum quendam manuscriptum commisisse, teque ea habuisse, nunc ire incipias; quod mehercule non facile credidissem, nisi &, qui aderant cum eo, id affirmassent. Nec profecto injuriâ, nunquam enim te ejus generis esse cognovi, ut, quæ aliena sunt, tibi asseras, cum te non lateat, eam rem viro bono, ne dum Christiano, indignam prorsus esse. Attamen fit, ut ita rem sese habere existimem, ut & Franciscus te immeritò accuset, & tu, quæ is dicit, ex se habeas, sed ita ut, dum ille ea tibi credit, & hinc se absolvit, tu quoque hinc discedens id oblivioni tradideris: quod sæpe iis accidit, qui gravioribus negotiis animum intentum habent. Peccasti igitur, pro ut certò habeo, imprudenter. Quamobrem cura, ut quamprimum, quæ ejus apud te sunt, ei restituantur, ne pro tantillo animum adolescentis amicissimi alienes, cum præsertim is sit, qui Insti-

tutoris olim tui filius sit. Sed quid hæc? cum citius, ut ajunt, dicto, posteaquam in memoriam rediit, eas sis transmissurus. Transmittes igitur ea ad me, si lubet, ut apud eum idonea excusatione uti possim. Cum hæc scripsissem in memoriam rediit, te lepidis aliquot versiculis, me ad scribenda carmina invitavisse. Qua quidem in re tibi libenter morem gererem, nisi multæ mihi causæ essent impedimento; quarum præcipuas recensero, ne id me fingere existimes. Primum excruciat me dolor ex valetudine Matris meæ; deinde non rarerent febris in me reciprocatur; quæ mehercule fuit in causâ, quin has literas a Fratrem tuo acceperis. Quæ qui habet, non facile carmina facere poterit, si Ovidio credendum est, qui ait: (a)

Carmina proveniunt animo deducta sereno.

Ait & idem alibi: (b)

Carmina secessum scribentis, & otia quærent.

Quare vide, an fieri possit, ut carmina ego faciam, qui tot negotiis sum circumventus, ut temporis pars minima literarum studiis impendatur. Accedit, quod etsi, quæ recensui, minime mihi obstant, huic tamen epistolæ versiculos addendos esse non putarem, ne scilicet extra limites suos progredieretur. Verum, cum id nunc.... cognoveris, dabitur in posterum. Valeas igitur, & Mæcenatem meum salvere jubeas.

MDXLVI.

(a) Lib. 1. Trist. El. 1.

(b) Ibidem infra.

EPISTOLA XIV.

PAULO MANUTIO (1) ALDI (2) FILIO S. P. D.

ARGUM. *Studium ac benevolentiam suam profitetur, Aldum ejus patrem magnis extollit præconiis. Pauli ejusdem eruditionem doctrinamque commendat.*

Vix crederes, doctissime Manuti, quam tandiu incredibili cupiditate ardeam, ut te & videam, & colloquar etiam; sed hæcenus minime darum est, ut huic meo desiderio satisfacerem. Quod cum ita sit, illud tandiu differre nolui, cogitavique id saltem literis, quod coram facere institueram. Quid autem me huic.... festinaverit, scire potes etiam me tacente. In manibus habeo fere quotidie eruditissimorum virorum opera, quæ ex Aldi patris tui officina prodierunt, imo & quæ ipse composuit. In quibus cum intueor, atque considero, quantamnam

M ij

diligentiam, quantum laboris, operæ, industriæ, atque patrimonii insumpserit, ut a situ, quo per tot sæcula obducta fuerant, ea vindicaret, fit, ut doleam, mihi per ætatem minime licuisse, quantascumque possem gratias agere ei viro, cui & vivo debuerunt, & mortuo semper debebunt omnes, qui literas amant, ac profitentur. Fuit enim is literarum restaurator, illas enim amissas nobis restituit, pristino candore eas non parum auxit. Quod ejus in Plautum Commentaria, Grammatica tum Græca, tum Latina, multaque alia probe testantur. Sed quid ego indoctus virum ab eruditissimis nunquam satis laudatum coner laudare? Redeat igitur, unde effluxit oratio. Cum igitur Patri tuo, cui plurimum debebam, gratias agere vel literis non potuissem, ad te videndum venire constitueram, & gratias tibi meritas egissem, meque tibi plurimum debere profiterer. Sed in præsentia, cum facere non licuerit, in aliud tempus distuli, interim per has literas tibi maximas gratias agens. Invitarunt me ad illud faciendum virtutes, quæ in te sunt maximæ, tu enim perpulchre Patrem refers, paternæ virtutis vestigia in te sunt expressa. Patris enim summa eruditio; eloquentia, omnium pene rerum cognitio, multijuga disciplina in te conspiciuntur. Id enim videre est ex iis, quæ tu conscribis: cui enim erudito viro non placent tuæ annotationes in M. Tullii Epistolarum Familiarium locos obscuriores? Placent, & ab omnibus merito laudantur. Artem vero typographicam multò elegantiorē reddidisti, quàm Pater tuus. Quare, quod potius divinum est, quam humanum, merito dicere possumus, te Patre majorem esse. Verum veniam abs te mihi datum iri spero, quod apertius forte, quam par erat, te laudarem, præsertim cum nihil soleam alicujus auribus dare. Hoc enim meum in te doctissimum virum amor facere coegit. Quod reliquum est, precor D.O.M., ut te diu sospitem præstet, ut pote qui Reipublicæ literariæ maximo adjumento sis, majorique in posterum sis futurus. Vale. Lugani, Kal. Julii MDXLVI.

(1) Venetias hæc scripta epistola est, nani anno illo 1546 infra signato; Venetiis degebat Manutius, quo eodem anno uxorem ibidem suscepit. (a) Scriptam tantum, non autem missam ad Manutium hanc epistolam existimo; namque alia, quam ad eundem scripsit Cicereius anno 1569, quamque non ita pridem typis edidit Cl. Angelus Maria Bandini, Arreti 1752 (b) [hæc eadem autographa epistola continetur in Codice Bibliothecæ nostræ n.º 49] iis exorditur verbis, ut non aliam eâ priorem ad eum misisse epistolam ostendat. In Ambro-

(a) V. Apostolum Zenum, *Notizie de' Manuzj*. Venezia 1736.

(b) *Collect. veter. atiq. Monument.*

fiana Bibliotheca, autographa pariter Manutii epistola est ad Lazarum Bonanicum Venetiis data VI. Idus Decembris 1544. (a) Plures ejusdem MSS. adhuc epistolæ latebant in Gudiana apud Danos Bibliotheca, annotante Morhofio (b).

In Codice *Variorum Carmina* tomo I. apud Princip. Belgiojosi duo sunt Epigrammata incerti Auctoris in obitu Pauli Manutii; hæc nempe:

I.

Hic, o posteritas, Paulus Manutius Aldi
Filius, in cineres versus, & ossa jacet.
Roma dedit tumulum, meritas sed carmine laudes,
Qui caneret toto nullus in orbe fuit.
Defecit vox, & linguæ decus omne latinæ,
Scilicet hoc ipso, quod cadit ille, loco.

II.

Paule, licet duro condas data lumina somno;
Et terra extincti corporis ossa tegas,
Non omnis moreris, nam, dum Romana per orbem
Lingua, suos cultu reddat ab ore sonos.
Magnis pro meritis divini filius Aldi
Clarus honorato numine semper erit.

(2) Aldus hic, senior vulgò dictus, ut ab Aldo distinguatur alio, qui Manutii Pauli fuit filius, a pluribus, itemque a cœvo Scriptore celebratur Assarracho Sarracho in Triultiade Mediolani impressa anno 1516, qui postremus Aldi vitæ fuit; (c) de cujus morte reapse verba facit Assarrachus, eo in opere lib. 6.

O inopinatam mortem, si viveret Aldus,
Cui debet græca, & lingua latina viro.

Aldi epistolæ quædam autographæ sunt in Ambrosiana, de quibus Petrus Paulus Bosca de *Ambrosiana* pag. 55.

(a) Quam indicat Petrus Paulus Bosca de *Origine & Statu Ambros. Bibliotheca* pag. 55.

(b) *Polybistor* tom. I. pag. 317.

(c) V. *Morerium Dictionn.*

EPISTOLA XV.

JOSEPHO MUGINO S. P. D.

ARGUM. Antiquam benevolentiam ex litterarum suarum infrequentia paullo imminutam existimare ne velit, suadet. In ejusdem negotio mandata ipsius peracturum, pollicetur. Medicinæ studium juri civili præferendum consulit, simul admonitum, ut Præceptoris sui in id mentem sententiamque exquirat.

BINAS eodem tempore a te literas accepi, quas tu diverso tempore ad me dederas; ad has igitur ordine respondebo. In prioribus pauca admodum sunt, quæ responsum postulent; eas enim scripseras, antequam proximas meas accepisses. In his itaque legi te vereri, ne meus

in te amor languescat. Languescat? Non satis, quod pace tua dixerim, plane adhuc me nosti, Iosephe mi. Nunquam enim illud, quod vulgò dictum est, apud me locum habuit:

Qui procul est oculis, procul est a lumine mentis.

Mei enim in te animi facilè testes essent Pater, & Frater tui, imo omnes domèstici, quos cum video, video enim quotidie, sic soleo: numquid de Iosepho nostro? num habetis ab eo literas? Si enim languesceret, ut ais, meus in te amor, non, puto, hæc dicerem. Atque hæc ed dixi, ut scias me ingenue de te canere posse, quod Tityrus ille Vergilianus de Augusto Cæsare. Sic igitur inquam: (a)

Ante leves ergo pascentur in æthere cervi.

Et freta destituent nudos in litore pisces,

Ante pererratis amborum finibus, exul

Aut Ararim Parthus bibit, aut Germania Tibrim;

Quàm nostro Ioseph labatur pectore vultus.

Quod autem dixeris, te vereri, ne meus in te animus evanescat, illud fuit in caussa, quod fuerim minus creber, ac frequens in scribendo, quod mehercule non facerem, nisi me aliquando negotia adeo impedirent, ut ne latum quidem unguem discedere liceat. Sed detur me nunquam ad te scripssisse; non tamen iccirco ea dicere debebas. Non enim, Iosephe, literæ ac scripta ea sunt, quæ inter absenteis amicitiam fartam, tectam atque integram servant, sed animus, quem, qui vere amicus est, ob absentiam, aut quampiam aliam rem, nunquam mutat. Verum tu hanc potissimum causam fuisse dicis, quare illud de amicitia dixeris; ego vero aliter sentio. Siquidem, ut arbitror, non ita apte suppetebant ea, que volebas, ut epistolam tuo arbitratu longam concinnares; id quod & in versiculis epistolæ suppositis fecisti; nihil igitur erat, quod hac de re verba faceres. Verum id tibi concedatur. Feceris: præsertim exercitationis caussa. In tuis versiculis, ut jam ad reliqua respondeam, petis ex me, ut aliquot versus scribam. Qua quidam in re, etsi nollem, non tamen facere possum, quin tibi morem geram. Atqui audias:

Carmina me, Ioseph, me, quæso, carmina poscis?

A me, quem Musæ vix docuere loqui?

Carmina ne quæras, cui nunquam favit Apollo,

Dulcia nec voluit verba sonare lyra.

Sic poscis prognos modulos cantare cuculum,

Sic petis a corvo, quod philomela daret.

(a) *Ecloge 3.*

Sed jam desino, ne longiuscula ineptissimorum carminum lectione in tantum risus adducaris, ut reliqua legere nequeas, quæ seria esse arbitror; his igitur contentus esto. Sed nunc vetustioribus literis tuis respondendo satisfactum esse existimo. Quare respondebo ad eas, quas acceptis meis proximis scripsisti. De pugione, atque libro aliter atque tu respondes, rem se se habere, minime profecto unquam opinatus sum; te enim ab incunabulis probe novi. Sed, ut te expurgem, & illi Francisco morem geram, te admonere volui, etsi, cum ille mihi hoc dixisset, non ita esse fretus tuis moribus multum contendissem. Ego hac in re, quæ vis, propediem faciam. Quod autem pro tua in nos benevolentia offers, non sperno, si quid enim isthic fieri in rem nostram cognovero, admoneberis, sed hæcenus respondi ad tuas literas. Sed faciendum mihi videtur, ut ansam præbeam, quam & tu ad rescribendum arripas. Alioqui non satis haberes quid mihi scriberes, cum Patrem tuum convenissem, ut illum ex literis tuis, quantum profecisses, admonuissem: is mihi dixit, se ab te per literas consultum fuisse, cuinam potissimum studiorum generi animum tuum adjungeres, Medicinæ ne, an Juri Civili. Hoc mehercule consilium tuum non potui non vehementer laudare, qui in re gravi tam diligenter Patrem consulas. Is igitur me sibi in consilium adhibuit; quamobrem multis verbis ultro, citroque factis utilius videbatur, si Medicinæ operam daret. Jurisconsultis quidem magnæ opes parantur, patetque ad magnos honores aditus; atque Jurisconsultis nostratibus hoc forte difficilius, neque in nostro oppido nullus est illis locus. Medicis autem contra ubique locus est, ruri etiam habent, unde lucrentur; quanvis amplissimos illos honores non consequantur. Hæc a nobis non eò dicta esse existima, quò te in sententiam nostram adducamus, sed potius, ut quid nobis faciendum videbatur, ac placebat, exploratum habeas. Deliberatio hæc tota tibi in integro est. Te consule, ex te consilium cape, positis tamen ob oculos exemplis nostratium, & Jure consultorum & Medicorum exemplis. Ita enim fiet, ut prudentius deliberes, nec instituti tui pœniteat. Placebat etiam, ut, si tibi videretur, Præceptorum tuum hac in re tibi adjungas, eumque consulas; quis enim melius consilium tibi administrare poterit? Quis prudentior consultor? Is enim est, qui nullius propemodum scientiæ est expertus; si volueris Medicinæ insudare, is efficiet, ne tanquam hospes te in Ticinense gymnasium conferas. Sed quid hæc? Tu propius vides hæc, quam ego, tu tamen ad illud studiorum genus animum adducas, ad quod parandum, te magis idoneum, atque propensioem esse cognoveris. Dabis

operam, ut Jerargo præceptori tuo, & eidem Mœcenati meo observandis. salutem plurimam dicas, xv. Kal. Julias MDXLVI. Lugani.

EPISTOLA XVI.

FRANCISCO JERARGO S. P. D.

ARGUM. *Non oblivione, sed pudore se a scribendo revocatum.*

MIRUM tibi videri potest, Jerarge doctissime, quod tandiu nihil ad te scripserim. Hoc igitur quare factum sit, te cognoscere cupio, ne id accidisse oblivione tuorum in me meritorum existimes. Quoties enim illius tuæ in me benevolentiae in mentem venit, id enim fit quotidie, tanto pudore corripior, ut nullo pacto ad te scribere audeam. Video enim nunquam mihi datum esse, ut aliquo saltem munusculo me tibi gratum esse ostenderem, neque mihi concessum est, ut ibi sim, ubi aliquid tuam in gratiam per me curari posse cognoscerem. Sic igitur gratus sum in Jerargum, per quem, quidquid in me est, adsequutus sum? Quum meum ita agatur, quam fronte ad te scriberem? Deceveram ad te nunquam scribere, adeo me pudebat. Sed cum hoc tempore recordatus sim melius, quam unquam aliàs, hoc meum consilium repudiavi, decrevique ad te aliquid literarum dare, ut verbis saltem me tibi debere appareat. Interim aperto, ut ajunt, ore occasionem, qua tibi gratificer, expectabo. Sed de his aliàs pluribus. Josephum nostrum nulla commendatione egere intelligo, neque opus est admonere cures, ut propediem tantum profecerit, ut ad altiora scientiarum semina animum applicet. Quandoquidem te in eum eo semper animo fuisse cognovi, ut loco filii habeas. Hunc admoneas velim, ut literas ad me mittere non intermittat, jam enim intermisit; nullas enim abhinc mense uno ad me transmisit. Sed jam cesso, non enim par est, ut pluribus caput obtundam. Lugani, III. Kal. Quintil. MDXLVI.

EPISTOLA XVII.

AUGUSTINO PLANTÆ S. P. D.

ARGUM. *Carmina exscripta mittit.*

TVA in me singularis benevolentia effecit ut me carminum, quæ tibi ab humanissimo, eodemque nobiliss. viro missa sunt, participem feceris.

Hæc

Hæc igitur, cum primùm accèpi, excripti, quanvis serò domum venissem; exscriptorum vero, & tu exemplum ex me habeas velim. Id nunc accipe.

Hieronymi Frick (a) in laudem Excellentissimi J.U.D. D. Ulrici Zafii. (b)

Zafius ingenio præstans, calamoque disertus

Præstitit ornandis juribus auxilium.

Totus ab ore fidus, calamoque fidelior illo

Nullus erat, dono hoc crevit, honore, opibus.

Ergo, dum minor est meritis tua gloria, Zafi,

Jura juvasse tibi gloria magna satis.

Sat fuerit, quod te omnis amat, laudatque juvenus,

Et dicat: felix Zafius astra colat.

Sequentia mihi tradita ab eruditiss. viro D. Hieronymo Frick cive Bernensè Capitaneo moderno Lugani, sub die Dominica 1. Augusti MDXLVI., dum equitabamus Sonvicum.

Hieronymus Frick D. Augustino Plantæ suo.

Quò fit, ut immerito mittas tua dona frequenter?

Scilicet, ut vivam totus in ære tuo?

Totus, ut ante fui, efficiar, totusque per omne.

Tempus, & officii nil tibi reddo mei.

Quando ita vis gratis mecum contendere donis

En age, vincenti, cessero sponte tibi.

Cum confidero, quàm decenter incedant, quam amœnis jocis condiantur isti versiculi, quanta denique sententiarum gravitate polleant, non possum facere, quin suspiciam hujus tanti viri eruditionem; & præterea maximas D. O. gratias agam, qui huic nostræ Reipub. Luganensi hunc virum e cælo demissum, hoc vere felici biennio, præesse voluerit. Nec mehercule immeritò; ea enim, si unquam fuit, beatissima tali ac tanto Prætore est futura. Quod facilè Plato comprobat, qui tum demum beatum terrarum orbem futurum prædicavit, cum aut sapientes regnare, aut reges sapere cœpissent. Sed dabitur aliàs laudandi locus. Nunc cum epistolaris angustia plura non patiat, finem faciam dicendi mihi. Tu vale, & me, ut soles, ama.

(a) Hieronymus Frickius in epistola Majoragii ad Franciscum Cicereium, quæ in collectione habetur Gudii pag. 125 græce, & latine dicitur *peritissimus*.

(b) Quem laudatum videas apud Morerium, Ghilinum, & in *Elogiis* Joannis Cloeseri.

EPISTOLA XVIII.

JOSEPHO MUGINO S. P. D.

ARGUM. *Tarditatis in respondendo se purgat. Falsum rumorem de bello circumferri scribit. De Fratris Mugini ægritudine dolet. De quibusdam sibi nuntiari exoptat.*

SI quibus meas ad te literas dedi, ii eas, quo tempore debebant, tibi reddidissent, nihil esset, quod me tarditatis insimulares. Quo enim tempore eas ad te dederim, facilè te ex illis jam jam cognovisse existimo. Si igitur meæ literæ tardius tibi redditæ sunt, quam par erat, id mihi non est adscribendum, sed tabellariis. Verùm obmitto tabellariorum negligentiam, & tarditatis in caussa me fuisse, tibi facilè concedo; non tamen tuum id erat dicere, te mirari quod tandiu tacerem. Opinor enim te adhuc memoria tenere, quam lege, cum hinc discedere velles, te sæpissime mihi scribere voluerim, eâ mehercule, ut tu sæpius, quàm ego scriberem. Ita enim fieri par erat, quod tibi plus otii daretur, quam mihi negotiis undique circumvento. Quanquam constitueram literas tuas expectare, quibus te parum prudenter fecisse, ut me tarditatis accusares, confitereris; tamen, cum parvulum laxamenti nactus essem, ad te scribere volui. Quotiescunque ad me scribis, non tibi satis est epistolas tuas literulas appellare, nisi easdem & ineptas, & insipidas voces. Obsecro, Josephè mi, ne tantopere illas apud me extenua; id enim facias velim, cum ad eruditum aliquem scripseris, cui tu minus notus sis. Quid attinet sic ad me scribere? Sed hæc levia obmittamus, ut ad ea veniamus, quibus de bello agitur. Scribis te cupere fieri certiolem, an verum sit, quod isthic de Helvetiis nostris nunciatur, scilicet in Cæsarem arma parare. Quare scias velim, hic pro certo haberi, eos Cæsari nec favere, nec adversari hoc tempore, quo, ut scis, is bellum gesturus est in Germanos inferiores (1). Potes igitur omnibus te hac de re percunctantibus sic dicere. Nihil nobis hoc minus verum nunciatum est. Ego, ut jam ad reliqua respondeam, bene me habeo, gratia Superis. Esset tamen mihi melius, nisi frater tuus Simon gravi morbo laboraret; spero tamen eum brevi firmum futurum. Speramus proximis vindemiis te visurum omnes, qui te amamus. Cupio mihi per proximas tuas literas significari, an quibus volebam, meas literas dederis. De Vi-

cecomite hero meo ad me scribas velim, an Mediolani sit, an ejus liberi valeant. Ego mehercule tibi gratificari cupio, Josepho mi, & tu eo in me animo esse debes, ut, quæ mihi grata esse cognoscis, ea in me conferre studeas. Ardeo incredibili cupiditate, neque, ut arbitror, reprehendenda, ut quoties ad me scribis, toties multis de Jerargo nostro, viro singularissimo, mecum agas, quem ego in oculis fero. Neque enim mihi quicquam gratius facere potes: hinc, si vis, amplissimam scribendi materiam habebis, si, quæ scribenda videbuntur, ea de hoc homine scribere volueris: nullum certe scribendi genus ingenium tuum exercere melius poterit. Sed discipulorum cura jam manum de tabula compellit. Tu vale, saluta Jerargum. Lugani, XII. Kal. Septem.

(1) Ad illam nempe bellicam compescendam seditionem, quam contra Cæsarem Protestantes tunc moverant, quorum præcipui erant Fridericus Saxoniz Dux, & Philippus Langravius Hassiæ. (V. Murator. *Annal. d' Italia* tom. x.)

EPISTOLA XIX.

JOSEPHO OSSUTIO MARITO NOVO S. P. D.

ARGUM. *Oratiunculam mittit.*

DEDI heri treis horas huic oratiunculæ scribendæ, scsquihoram enim inventioni, ejusque scriptioni, temporis autem tantundem reliquum impendi, ut eam ad incudem revocarem. Quam, etsi te indignam esse scribam, tamen ad te mittere non dubitavi, cum sciam te pro tua in me benevolentia, qualiscumque est, boni consulturum. Vale.

EPISTOLA XX.

PETRO VARRONO (a) S. P. D.

ARGUM. *Orationem conscripsisse significat, & mittit.*

CONSCRIPSI hodie bono mane oratiunculam quandam, quam me in nuptiis Josephi Ossutii habuisse finxi. Id feci, tum ut me exercerem, tum ut quibusdam invidis meis mendacii notam inurerem, qui suis ineptiis me ab egregiis humaniorum Musarum studiis ad otium avocare conantur. Eam igitur legendam ad te misi. Vale, saluta S. Petrum,

(a) Ad quem plures italicæ Cicereii epistolæ sunt in Cod. Belgiojofiano.

N ij

virum meherecule & morum integritate, & religione maxime illustrem.
Vale, xi. Kal. Septemb.

EPISTOLA XXI.

JOSEPHO MUGINO S. P. D.

ARGUM. *De temporis habenda æstimatione, & cura: ad pangenda, mittendaque sibi carmina excitat, de Parentum munusculo, ut iis suo nomine agat gratias, rogat.*

Ex veterum monumentis collegi, Theophrastum Philosophum insignem illud dicere solitum fuisse: *Tempus preciosissimum sumptus est* (a); nec certe immeritò. Nam si vestem, aut aliud quippiam profcideris, aut amiseris, facile aut refarcieris, aut habebis, unde ejus rei simile petas. Tempus vero, quod jam elapsum est; nullo pacto nobis restituerimus, ut ἐπιβόλωσ (b) hercle ille in illo versiculo:

*Nec quæ præterit, rursus revocabitur unda,
Nec quæ præterit, hora redire potest.*

Quare, Josephè mi, diligenter cura, ne literarum studium intermittas, ut te nunquam pœniteat contriti temporis. Hac in re imiteris velim viros prudentes, qui, quantò majoris præcii rem aliquam nacti sunt, eò illius sunt studiosiores. Nihil tibi charius est tempore, quare in hoc infumendo diligens sis oportet. Partire igitur illud in suas partes, ut decet rem omni auro, & margaritis preciosiorem. Ejus primam partem somno tribue, proximam, quæ maxima esse debet, lubricationibus & studiis, reliquam vero cessationi. Sed hoc, dum tener es, faciendum est, & dum eam ætatem agis, qua ad literas nulla aptior. Sic enim faciendum & illud Ovidii admonet: (c)

*Utendum est ætate, cito pede labitur ætas,
Nec bona tam sequitur, quàm bona prima fuit.*

Sed ad quem ego hæc? Etsi te non admodum egere hac mea cohortatione perspexeram; quippe quem hac in re diligentissimum esse non ignorem, tamen meus in te amor incredibilis, ut hæc ad te perscriberem, persuasit. Puto te scire urbanos homines, hoc est, ingenuos ruri poetari consuevisse; nam eruditis rusticantibus nulla poetica fa-

(a) V. Diogenem Laertium in *Vita Theophrasti Ereffi*.

(b) *Ingeniose*, vel *apte*.

(c) Lib. 3. *De arte amandi*.

cultas facile deesse potest, præsertim hoc tempore, quo vitibus pendent uvæ pampinæ, arboribus poma, aves, non minus quam vere ipso, amænissimo cantu perstrepunt, torcularia crepitant, ut Bacchum affatim non digne exprimant, Baccho Poetis amicissimo (is enim furorem illis Apollineum incutit) vasa omnia redundant. Quare hujus instituti me obliviscaris, ut carmina ex te legam. Nihil enim te, ut arbitròr, impedit, quo minus carmina facias, nam & te sereno esse animo existimo, & nullis negotiis distringi certum est. Parentibus tuis de me benemeritissimis immortales gratias ex me agas velim pro uvis tam dulcibus, quam maturis. Quando ego grande illud æs alienum mihi cum illis conflatum dissolvam? non illis sat est, (ut cætera merita hic non commemorem) si sapius ad cœnam perducunt, nisi & uvis donent. Admonebis Patrem tuum, me cum Andrea Camutio colloquutum fuisse nudius tertius de ejus discessu, quem tardiozem futurum non sperat, quam 22, aut 24 die Octobris proxime futuri. Vale. Lugani.

EPISTOLA XXII.

PETRO VARRONO S. P. D.

ARGUM. *Tullii Rhetoricam mitti postulat, cujus studio se vacare velle constituit.*

NIHIL mihi unquam molestius fuit, quàm quod nundinis proximis longiori sermone te alloqui non potuerim. Cujus quidem rei causa fuit, quod eo tempore multis, ac magnis negotiis impediabar. Sed, cum coram ea tibi significare non licuerit, quæ magnopere cupiebam, absens per literas nunciabo; non equidem omnia, sed ea dumtaxat, quæ differre non constitui. Ciceronis *Rhetoricam* quam primum ad me transmittas velim; *Inventioni* enim his longioribus notis studere constitui. Illud mihi credas velim, nisi exploratum haberem, sane perquam parum esse, quod per te proficere possis in eo opere legendo, non adduci potuissem, ut illum abs te repeterem. Tu igitur parum per te proficere posses, at ego multum. Quod igitur parum tibi prodesse potest trans mitte ad me, cui multum prodesse poterit: sic enim solent amici. *Alphabetum græcum*, si non uteris, mittas velim, ut Frater tuus uti possit. Scribe ad me aliquid, quod scriptione dignum existimes. Vale. Lugani, Nonis Octobris MDXLVI.

EPISTOLA XXIII.

ANTONIO MAJORAGIO (I) S. P. D.

ARGUM. *Tum illi, tum Fratri ejusdem, quibus plurimum debet, gratificari cupit. Adolescentes aliquot ut in suam disciplinam recipiat, rogat.*

TUÆ in me voluntatis memoriam nulla unquam delebit oblivio, cum, ut mihi prodesse, olim tantopere conatus fueris. Memini enim, eum isthic, anno ab hinc tertio, provinciam, per quam ingenium mihi excolere liceret, nancisci cuperem, te sæpius doluisse, quod id mihi non suppeteret, imo studuisse etiam, ut, quod cupiebam, haberem. Ejus etiam in me animi fuisse Fratrem tuum Primum (2), virum summa laude dignissimum, in memoria habeo. Tunc enim, ut nunc etiam, is unà tecum vivebat, & non longè a Cœnobio D. Marthæ, cum M. Antonio Majoragio, maximæ eruditionis adolescente, fratre tuo patruæ humaniores literas profitebaris. Quare eo in te, & in Fratrem animo sum, ut si quando occasio aliqua sese mihi obtulerit, qua vobis gratificer, tunc arbitraturus sim, Deos votis meis maxime favisse. Interim tuarum laudum tubicen hic ero, & familiam tuam laudibus, quibus potero, extollam. Nam quibus debeo, id me facere non considerem; ea enim est, de qua sic dixerim:

Quis laudem illius gentis, quis munera fando

Explicet? aut dictis possit æquare labores? (a)

Nec immeritò: ea enim Mediolanum urbem florentissimam literis illustrat: qua publico stipendio utranque linguam profitetur, qua florentissimis gymnasiis præest. Sed dabitur aliàs laudandi locus. Nunc ad reliqua. Adolescentes, qui has tibi literas reddiderunt, sunt mei municipes, boni mehercule, & ex optimis Parentibus progeniti. Isthuc se contulerunt expoliendi animi causâ. Cum eorum Parentes ex me quasivissent, cui nam isthic Institutori eos erudiendos traderent, persuasi, ut te illis deligerent; quare velim, ut illos tibi commendatos habeas. Erit tibi res cum viris gratissimis; quod ad victum attinet, habent, unde petant, instituendi tantum tibi cura demandatur. Non dubium est his viris, quin filii sui, si tibi eos credunt, ab Instituto-

(a) Simile est illud *Æneid.* 3. *Quis cladem illius gentis &c.*

rum istius ætatis principe doceantur. Natalem Venetum, (a) si adhuc est apud te, ex me salutes velim. Vale. Lugani, xv. Kal. Novemb. MDXLVI.

(a) Natalem Comitem, cujus sat celebre in litteraria republica est nomen.

(1) Antonius Majoragius, ex antiquo suæ familiæ agnomine, Comes dicebatur, quemadmodum sub hoc nomine ab Argelato laudatur; (a) patrem habuit Aloysium de Comitibus Ducalem peditum ductorem. (b) Primus, & Franciscus Comites ejus fratres, fuere pariter doctrinæ laude præstantes, ac Primum Comitem quidem ejusdem fratrem dicit Cicereius in hac epistola, itemque patruelum M. Antonii Majoragii. Fratrum eorum de Comitibus meminere ante Argelatum, Morigia, Crescentius, Picinellus, & Adrianus Majoragius Cisterciensis noster Monachus, qui sub ementito nomine *Adaniri Comitii Romagiolæ* librum edidit *de Comite Majoragia Familia*, Modoetiæ 1656.

Cur autem hæc de Comitibus familia novam aliam Majoragiorum nomenclaturam sortita sit, diserte prodit idem M. Antonius Majoragius *Orat.* 10. pag. 165 inquiens. *Cum hoc nomen Comitii hoc tempore ambiguum esse viderem, & ab omnibus, quibus familia nostra nota non erat, pro dignitate capi intelligerem, statui mihi esse dimittendum, cum præsertim Majoragii cognomen habere adhuc a Patre hæreditarium. Hæreditarium inquit, quod ex aliis ejusdem pauld supra intelligitur pag. 164. Julianus Comes . . . mihi pater fuit, qui, cum Majoragium vicum habitaret, atque ita se comiter, liberaliterque ageret, ut vicinis omnibus gratus & charus haberetur, cognomen a loco sortitus est, & Majoragius appellatus.*

Primus, & Antonius Comites una cum Angelo Appiano loquentes instituuntur in eo M. Antonii Majoragii *Dialogo de Eloquentia*, qui in calce extat ejusdem *Orationum, Præfationumque* libri. Is porro Dialogus in horto habitus fingitur Ambrosiani hujus nostri Cœnobii, cujus regimini præerat Abbatis dignitate ornatus idem Angelus Appianus. Affirmat vero ibi Majoragius, se ab ineunte ætate, unacum Antonio Comite, perpetuam fere vitam duxisse, eundemque præceptorem Primum audisse. Fuit autem & Angelus Appianus Majoragii præceptor, quod ipsemet asserit in suis *Reprehensionum* libris pag. 197, dicens: *in Grammaticis, atque Rhetoricis Angelum Appianum, ac Primum Comitem confobrinum meum habui præceptores, de quibus nihil dico amplius, quam quod omnes intelligunt, viros neque doctiores, neque meliores usquam inveniri.* Angelus Appianus ad Ambrosiani Cœnobii præfecturam admotus fuit primùm anno 1539, tum iterum 1544. (c) Inter *Heroidum Epistolas* Aurelii Albutii Mediolani impressas 1542 ea, quæ libro 2. legitur pag. 21. est Angeli Appiani Abbatis ad Paulam Marianam Taurillam, & quæ sequitur, est Taurillæ ad Appianum.

In Archivo Belgiojosephano Epistola * est Antonii Majoragii Comitii ad D. Hilariionem Cassinatem data Cerriani 1539, 13 Septembris, item Hieronymi Montii Epigramma * ad Antonium Comitem de Oratione * in laudem senilis conjugii ab eo composita, & de Barbara Colea puella elegantissima, quæ seni nupserat; & in epistolis authographis Jacobi Ælii, quæ ibidem servantur, Antonius Comes hujusce Ælii præceptor fuisse memoratur.

(a) In *Biblioth. Scriptor. Mediol.*

(b) Ibidem.

(c) V. Barthol. Aresium in *Ambrosiane adis Abbatum serie* pag. 70. & 71.

In Epistolis Gudii, aliorumque simul, Epistola * extat pag. 129 Gaudentii Merulæ ad Joannem Mariam de Comitibus, ubi sane mendii suspecta mihi admōdum est hæc inscriptio; eam enim epistolam datam potius reor ad Antonium Comitem, quem revera nominat, sermonem ad eum convertens in epistola, ibique verò se, ait, Sylvam * quandam ab eo elucubratam, legisse.

(2) Scilicet Comitem, ut ex modò dictis. Non repetam hîc, quæ de Primo Comite literis consignarunt Picinellus, Ghilinus, Crescentius, Argelatus. Aliqua tantum ab his non observata in medium adducam. Nihil ejus, quod typis commissum sit, nuntiant Argelatus, aut alii, quanvis tamen, quas ipse noverim, duæ extent Præfationes, vel Epistolæ * ejus impressæ, quæ duobus præmissæ sunt Majoragii operibus, nempe in *Partition. Orator. Ciceronis*, & in *Rhetoricam Aristotel.*, itemque Epigramma * in fine libelli Antonii Mariæ Venusti, qui epistolam, orationemque continet in laudem Augustini Montalcini. Præter hæc edita, Primi Comitis ad Cardinalem Alciatum Elegia habetur in Archivo Belgiojosiiano, ubi & quatuor italicæ sunt Cicereii ad eundem Comitem epistolæ. Ex laudato mox Majoragii *de Eloquentia Dialogo* constat Primum Rhetoricæ præceptorem Novocomi egisse, quod Argelatus non tradidit.

Genti Comitum plurimum debet Cavæ Cremonensis Ordinis nostri Cœnobium, in quod tamen jus patronatus eam exercuisse perperam scribit Morigia, (a) quo tempore commendatario nomine illud obtinuerat Joannes Maria Comes, nonnullis Cœnobio concessis redditibus ejus familiam auxit, accedente Diplomate Julii II. Pontificis Maximi anni 1510. (b)

(a) *Historia di Milano* lib. 4. cap. 23.

(b) In Archivo Monasterii nostri.

LIBER QUARTUS.

EPISTOLA I.

MARCO ANTONIO LEONTINO S. P. D.

ARGUM. Pro multis, magnisque beneficiis vices rependere exoptat. Laudat dicendi facundiam, exquisitamque doctrinam. Adolescentis cujusdam commendatio.

CUM tuorum in me beneficiorum magnitudinem considero, me tantis beneficiis tibi devinctum esse perspicio, ut nemini mortalium plus debeam; nec mehercule injuriâ. Tu enim ornamentorum meorum, si qua sunt, auctor extitisti. Quare magno mihi dolori illud semper fuit, quod meum in te animum adhuc declarare non potuerim, quod si in posterum aliquando dabitur, tunc demum me fortunatissimum esse judicabo, quod mihi tanto viro gratificari licuerit. Illud tibi persuadeas velim

velim me sæpissime mihi ipsi gratulari, quod tibi maxime debeam, tibi, inquam, qui Gorgiam Leontinum eloquentiâ, M. Tullium latinâ facundiâ perpulchre refers, adeo ut & prænomen, & cognomen hinc adipisci promeritus fueris. Sed quid de divinarum, humanarumque rerum scientia dicam, quæ mehercule tanta in te est, quantam quisque crederet? Sed ne fineis epistolæ transcendam, dum virtutes, quibus maxime polles, hic conor recensere, ad reliqua veniam. Adolescens, cui has literas ad te dedi, est, ut arbitror, tibi amicus; istuc se contulit expoliendi animi gratiâ, & est, ut mihi videtur, discendi sane quam cupidus. Cum ejus Parentes mihi dixissent, te, quæ tua est humanitas, illum idonea aliqua provincia ornaturum promississe, cœpi large de te illis polliceri, nempe te plura re ipsa præstaturum, quam verbis promissisti, tuum semper fuisse de omnibus, & de iis præsertim, qui literis erudiri cupiunt, benemereri. Vale, meque tibi devinctissimum ama, XIII. Kal. Decembris MDXLVI.

Marcus Antonius Leontinus ita superstes sit, ut ad mansuetiores, & graviores Musas excolendas natus est.

EPISTOLA II.

F. CORNELIO SICULO (I) S. P. D.

ARGUM. *Pecuniarum aliquid mittit pro edocendi cura sibi impensa.*

CUM consydero quanta non modo diligentia, verum etiam dextertate nos pulcherriman differendi artem edoceas, quantumque ideo utilitatis ex tuis lectionibus ad nos perveniat, fit, ut nullo præmio, quanvis maximo, tibi satisfieri posse existimem. Quamobrem, cum pecuniarum aliquid ad te mitto, non ideo id facio, ut id reddi tibi pro lectionibus te arbitrari velim. Quid ergo? nihil sine causa; ut hoc pacto animum satisfaciendi non deesse, sed facultatem mihi non esse intelligas. Illud tamen mehercule doleo non dari mihi, ut plus numerorum mittam, ut laboribus saltem ex aliqua parte responderem. Sed ego plura animo ad te mitto, quam tu re ipsa tibi dari videas. Quare tuæ humanitatis erit, non muneris parvitatem, sed animum meum perpendere, atque illud Ovidii recordari: (a)

Ut desint vireis, tamen est laudanda voluntas:

Hac ego contentos suspicor esse Deos.

(a) *De Ponto* l. 3. El. 4.

*Hæc facit, ut veniat pauper quoque gratus ad aras,
Et placeat cæso non minus agna bove.*

Illud etiam tibi in mentem veniat, farre solum illum litare, qui thure non potest. Illud præterea te admonebit, si Artaxerfis (a) Persarum Regis memorabile facinus considerabis, qui aquam manu haustam ab operario oblatam boni consuluit. Sed jam cesso, ne pluribus tibi molestus sim. Tu vale, meque perpetuo tibi devinctum fore existima. Lugani ex ædibus nostris, VI. Kalend. Decembris MDLXVI.

(a) Plutarch. in *Vita Artaxerf.*

(1) Franciscanus instituto fuit, & patriâ Messanensis, de quo in vita Francisci Cicereii. Ad Cornelium Siculum Endecasyllabon est Jacobi Sannazarii, aliudque Honorati Fascitelli in *Selectis Carminibus*. Veronæ 1732, itemque Epistola est Sarravii apud Gudium, pag. 45.

EPISTOLA III.

AD F. CORNELIUM SICULUM S. P. D.

ARGUM. *Carmina mittit eucharistica, tum alia Jovii tumulo affigenda.*

CORNELI, quanquam haud, quæ mihi, digna fuerunt
Munera te, quoniam parva fuere nimis,
Tu tamen ingenio pollens, & moribus æquis
Consulis hæc æqui nostra, bonique facis.
Quin etiam grates agis, ah tu desine grates:
Hoc nostrum munus, si placuisset, erat.
Quod quia jam placuit, per cæli sydera testor,
Qua tibi non tenear, nulla futura dies.
Hyberno ante igitur frondebunt tempore sylvæ,
Æstate & fuerit terra repleta nive,
Ante mari pisces licito aspera saxa tenebunt,
Gratia quam docto non sit habenda tibi.
Sed posteaquam nostrarum nugarum lectione non dedignaris, adscribam
huc Epitaphium, quod hodie ante lucem composui.

D. O. M.

Benedicto Jovio (1) viro insigni.
Hic Jovius tegitur Benedictus rite sepulchro:
Terram corpus habet, spiritus astra poli.

Hunc probitas ingens cælestes vexit ad oras,
 Et Fama illustrem reddidit orbe virum.
 Ingenio pollens, & doctis artibus orbi
 Multa legenda dedit, plura daturus erat.
 At quæ sæva bonis Parca est plane invida nostris
 Sustulit e nobis, hunc voluitque mori.
 Nunc igitur raptum Charites, Musæque trilingues,
 Atque gemit sanctâ cum pietate fides.
 Huncque Novum magno luget fletu inclita Comum,
 Urbs iterum Plinio (2) nam viduata suo.

Quod si hæc non sunt palati tui, quem ego emunctissimæ naris esse scio, non est quod mireris. Non enim est mihi vena publica, & ut Persius ait: (a) *nec fonte labra prolui caballino*; nec enim unquam exoptavi fieri Poeta, cum hoc tempore tam rari sint Mæcenates, quam albi corvi. (b) Tu vale, meque, ut cœpistis, dilige. Ex ædibus nostris.

(a) In *Prologo*.

(b) Juvenal. dictum *Satyra 7. vers. 202.*

(1) Præter duo illa, quæ typis commissa præclari hujus, summeque docti Novocomensis viri opera laudat Hieronymus Tiraboschius, (a) nempe *Historiam Novocomensem*, & *Poema de Venetis Gallicum Trophæum*; alia haud pauca habemus ingenii ejus monumenta. Hæc sunt: Disticha plura ad Julium Franciscum Calvum, Basileæ 1518, Epigrammata quædam latina, quæ publici juris facta commemorat Corradus Gesnerus in *Bibliotheca*, Epistola ad Petrum Paulum Parravicinum, & *Sylva*, quæ incipit: *Credendum libris nunquam minus esse putavi* in libro *de Balneis* per Junctas, Venet. 1553 pag. 194, denique binæ epistolæ, altera ad Gabrielem Parravicinum, altera ad Matthæum Gibertum Episcopum Veronensem, præter partem alterius ad Nicolaum Castilioneum, quas vulgavit Comes Antonius Joseph a Turre Rezzonicus. (b) Sed longe plures adhuc sunt MSS. lucubrationes, quas reliquit Benedictus Jovius, quasque enumerant Tatti, Ballarinus, Porcacchi. His accedunt epistolæ aliæ ejusdem, aliaque MSS. opuscula apud laudatum Comitem Rezzonicum. (c) MSS. plura Joviorum Fratrum Benedicti, & Pauli, nec non Pauli Jovii junioris servantur Comi apud Comitem Jo. Baptistam Jovium, (d) & apud Principem Belgiojosium nonnulla speciatim Benedicti Jovii. Hæc inter meritò connumerandus est Codex in folio maximo, optimæ notæ, in quo apparatus describitur urbis Novocomensis in adventu Caroli V., præmissâ Jovii dedicatoriâ epistolâ ad Alphonsum Davalum Marchionem Vasti, Cæsareum apud Intubres Moderatorem, cujus in fine legitur ad Jovium responsio. Duos ejusdem MSS. Codices, qui epistolas, epigrammata, aliaque partim edita, partim nondum vulgata continent, extare vidi apud D. Carolum Masnagum Cassinensem Abbatem. Duos pariter Bibliotheca nostra Jovii

(a) Tom. 7. par. 1. *Letterat. Ital.*

(b) In *Disquisit. Plinian.* tom. 1.

(c) Vide Argelat. pag. 280. 383. 1535., & alibi.

(d) V. Tirabosch. *Letterat. Ital.* tom. 9.

O ij

Codices servat, quorum alter, n.º 314, Collectanea sunt veterum monumentorum, quæ Comi, & in ejus agro continentur, de quibus Collectaneis epistola extat Cl. Francisci Antonii Zaccariæ. (a) Porro Novocomensium marmora per Benedictum Jovium fuisse descripta, asserit Alciatus in Inscriptionibus apud nos MSS., Cod. 113. pag. 16., atque hujusmodi Novocomensium Collectanea laudat etiam Cicereius in *Appendice* ad eas Alciati inscriptiones, Cod. apud nos 104. Codex alius Jovii, n.º 88, in Bibliotheca nostra MS. Latina est versio Apollonii Thyazni Epistolarum, quibus præmittitur epistola eiusdem Jovii ad Alexandrum Holocatum Patritium Mediolanensem.

(2) Insigne Plinii Novocomensis, vulgò Junioris, monumentum in Templo nostro extabat, nempe inscriptio marmoreæ tabulæ insculpta, quo Plinius Themas, Bibliothecam, puerorum, ac puellarum Collegium, annum Plebi epulum, ex testamento legasse perhibetur, legendaque prostat apud multos, nempe Trifstanum Calchum, Tacuinum Tridinensem, Petrum Apianum, Cl. Comit. Octavium Bovari, & inter *Inscriptiones* Muratorii, (b) ubi epistola Alciati exhibetur ad Ruffinum Cribellum, cujus epistolæ, ut vidimus pag. 58., duo in Archivo nostro servantur MSS. exempla, Cod. 228 & 268. Totum vero hujusmodi Alciati epistolæ argumentum est, dictam Plinii Inscriptionem per singula verba discutendo enarrare, & exponere. Jam vero huic Alciati epistolæ, quæ MS. est Cod. 268 Jacobi Valerii characterè descripta, commentatio adjicitur ejusdem Valerii in idem Plinii monumentum. Pariter de hoc ipso agit iterum Alciatus tum *Histor. rer. Patr.* lib. 2., tum in *Inscriptionibus*, Cod. apud nos 113. pag. 4. Legi etiam possunt de eodem Pliniano monumento Anonymus Laudensis eodem, quem supra laudavi, Cod. 268., & Bonaventura Castilioneus in *Vitis italicæ scriptis primorum Mediolani Antistitum in vita S. Eustorgii*, Cod. alio Bibliothecæ nostræ 82, & plures alii, quorum vulgata opera eruditorum manibus tractantur.

Monumentum istud Plinianum, quod duabus primùm egregii marmoris tabulis (c) continebatur, in quatuor dissectum partes deinde fuit, ut pro cenotaphio inserviret Lotharii Imperatoris, Inscriptionis litteris ad interiores tumuli facies obversis, extabatque in ædícula S. Georgii sacra, in Ambrosiana nostra Basilica: characteres inibi sculptos legerunt Trifstanus Calchus, & Tacuinus, qui Venetiis eam Inscriptionem vulgavit anno 1525. Verùm post medium sæculum 16 disiecto tumulo, separatimque partibus, quæ ex Sacello tum translatae in Monasterium fuerunt, primus, qui Inscriptionem legerit, Bonaventura Castilioneus fuit, Canonorum hujusce Basilicæ Præpositus, qui statim hac de re monitum fecit doctissimum Alciatum, (d) hic autem monumenti litteras, quæ non sat recto ordine collocatae erant, tum alicubi etiam excusæ, eâ, qua ponit, diligentia restituere aggressus est. Non diu tamen fragmenta illa ibi permanferunt, nam majores nostri, quod non facile his condonaverim, ea inde amoveri permiserunt. Sane in Codice nostro 259, qui profectò ante sæculum 17 exaratus est, tres legi inscriptiones mutilas in oppido Tradate extantes, quæ totidem partes sunt Inscriptionis Plinianæ, de qua modò egimus. Nil proinde mirum, si Cardinali Friderico Borromæo vota minime cesserint, cum Jacobo Valerio curam demandavit hujus inquirendæ Inscriptionis, quam in insigni a se constructa Ambrosiana Bibliotheca collocare meditabatur.

Quæstio autem non levis est, ævo etiam nostro excitata, ad quos pertineat

(a) *Opuscoli Filologici* tom. 40.
(b) Tom. 2. pag. 732.

(c) Vide Castilion. Cod. 82.
(d) Vide eundem.

illud, de quo in Inscriptione, Plinii legatum, quod alii nimirum ad Mediolanenses referunt, alii ad Novocomenses. Jam sane momenta utriusque sententiæ nolo hic ad examen revocare, ac ne in medium quidem proferre, id enim extra operis mei institutum foret: satis fuerit aliorum sententiam indicasse. Itaque Alciatus ad Mediolanenses spectare contendit illud Plinii legatum, pro qua opinione mordicus pugnat Joseph Antonius Saxius, (a) nec aliter sentiunt Jacobus Valerius, & Bonaventura Castilioneus; nostrisque temporibus Cl. Comes Octavius Bovari in peculiari edita *Dissertatione* Mantuæ 1773. Dubius hac in re hæsit Trifstanus Calchus, (b) pro Novocomensibus autem stat Anonymus Laudensis, dicto Codice 268, quod sentire etiam visum est Hieronymo Tiraboschio (c).

Duo alia Plinii monumenta Mediolani erant, quæ similiter periere; aliud ex Templo S. Juliani in loco Phægii, huc translatum in hortos Archintorum, (d) & Inscriptio alia, quæ super fornicibus extabat portæ Orientalis cum aquila inter coronam insculpta. (e)

Novocomi, ubi natales suos sortitus est Plinius, antiqua ipsius Inscriptio adhuc superstes est, ad exteriorem parietem dextrum Templi majoris, quæ antea, ut in Cod. MS. 314. *Monumentor.* Jovii intelligo, in ignobili quadam domo gradus vicem vilissime præbebat. Descriptam cernere licet Inscriptionem hanc in *Historia* Benedicti ejusdem Jovii pag. 223, & in Apiani *Inscriptionibus* pag. 80. Scribit insuper eo in Codice Jovius, se in solo primarii Templi Comensis nonnullos invenisse characteres, quos ejusdem Plinii Cæcilii memoriæ portionem arbitratus est; verba hæc sunt:

NIO
CAECI
IDO

Vetustæ illi Plinianæ Inscriptioni ad Comi Templum extanti subjecta hæc leguntur verba, recentiori tamen manu adposita.

QVO IUVENIS PROPERAS
OCVLOS HVC FLECTE
PARVMPER
LÆTVS ERIS, SED MOX
NON SINE LACHRYMVLIS.

(a) Lib. 10. de *Stud. Mediol.* cap. 20.

(b) *Hist. Patr.* lib. 1.

(c) Tom. 2. *Litterar. Ital.*

(d) Vide Puccinellum pag. 10., & Cod. no-

strum 268.

(e) Vide Alciat. *Rev. Patr.* lib. 2., Gruterum pag. 862., Apianum pag. 45., & Valerium, Cod. 268.

EPISTOLA IV.

F. CORNELIO SICULO S. P. D.

ARGUM. *Menda corrigi in carminibus missis dilapsa; multis urgeri se curis subjungit, paupertate insuper premi, non ita proinde animo comparatum esse, ut carminibus pangendis valeat.*

HERI vesperi, cum primum a te discedens domum applicui, eorum carminum, quæ ad te misi, τὸν πρωτότυπον (a) in manus sumpsi, ac legi. Quare deprehendi mendam unam dumtaxat in illis esse, nempe in spi-

(a) Exemplar primitivum.

ritus, quem ego semper te coram alloquens pro dactylo posuisse existimabam. Nam mendæ reliquæ duæ, cum, quæ feceram, excriberem, & non ita mihi vacaret, a me commissæ sunt; nam in scripto non habentur. Quamobrem habeas igitur ea tria carmina emendata, in quorum postremo errasse me fateor, in reliquis quidquid erroris erat, hoc, si considerabis, facilè me excusabit:

Emendaturus, si licuisset, eram. (a)

Nam, cum versiculos illos conscripisssem, & excriberem, cura Discipulorum effecit, ut illis minime recognitis manum de charta compellerem. Quod ad errores illos duos descriptionis vitio commissos attinet, jam me satisfecisse arbitror. Nunc ad tertii expurgationem venio. Puto te memoriâ tenere, utpote Poetarum studiosus, quid de faciendis carminibus sentiat Ovidius, ait enim ille lib. 1. *Tristium*: (b)

Carmina proveniunt animo deducta sereno.

Considera quî ego sereno animo esse possum, quem tot curæ impediunt? Hinc Grammaticæ naniæ me angunt, semper enim

Grammatici certant, & adhuc sub Iudice lis est. (c)

Hinc dialecticæ *σοφιστικῆ* (d) animum a cæterarum rerum cura avocant. Sed hæc essent tolerabilia, nisi ad ea etiam paupertas, onus grave, accederet, quacum dies, noctesque bella gero; sed nescio, an unquam eam repulsero. Jam vides sereno ne animo, an nubiloso carmina mea provenerint. Accedit huc, quod Ovidius & alibi in eodem libro sic inquit: (e)

Carmina secessum scribentis, & otia quærunt.

Tantum abest, ut ego secessum, & otia, quibus Musæ delectantur, nancisci possim, quantum cælum a terra; tam enim hæc ludi Magistris conceduntur, quam Tantalo malorum efus, & sitis expurgatio. Quapropter majori admiratione dignum videtur, quod in plures errores, quam in unum, lapsus non sim. Sic senserit quicumque, quæ supra retuli, æqua lance perpenderit, sed hæc tecum jocus te valere cupio, meque, quod jam facis, amare perge.

Desine mirari, quod te non cesso tabellis

Visere non doctis, hoc facit altus amor.

(a) Ovid. *Trist.* 1. *Eleg.* 6.

(b) *Eleg.* 1.

(c) Horat. *de Arte Poet.*

(d) Latine sonat *inanem sapientiam*.

(e) *Eleg.* 1.

EPISTOLA V.

S. CRISTOPHORO TORRESELLÆ (a) S. P. D.

ARGUM. Carmina in mensæ consecrationem mittit.

CUM paululum otii nactus fuisset, hodie versiculos aliquot composui, & eos quidem Sapphicos, ex quibus mensæ consecratio facillè habetur. Eos, qualescunque sunt, tibi dicandos esse censui, atque dedico. Sed, cum me non lateat hoc munusculum te prorsus indignum esse, perinde ac si tibi viro crepundia mitterem, dabis illud Andræ tuo, seu potius nostro, cui hoc nostrum poema congruit. Sed jam me tempus admonet, ut eos adscribam:

Cuncta qui pascis, vegetas, & ornas
Orbe quæ vivunt animata, Summe
Fac Deus structis dapibus fruamur
Munere sancto.

Dona sint nobis Cereris saluti,
Nec patris Bacchi noceant reperta,
Sint quoque & carnes alimenta nostri
Corporis, oro.

Ergo sint jube, rogo, sancta cuncta
Corpori ut nostro facillè refectis
Viribus, Divis meritos, tibi que
Deimus honores.

Sat cecini, vos nunc structis accumbite mensis
Felices, profit vobis apposita cœna.

Post degustationem.

Sunt mensæ motæ, est ardor compressus edendi.
Magna Deo Patri reddatur gloria nostro.

Vale, meque mutud dilige.

(a) Ad quem epistola est Cicereii in Codice Belgiojofiano, & plures ad Torricellam Andream, italico sermone exarata.

EPISTOLA VI.

F. CORNELIO SICULO S. P. D.

ARGUM. *Nummorum quidpiam cum munusculo mittit in grati animi argumentum.*

XENIOLUM ad te mittimus, quod & nobis a Discipulis nostris donatum est; sed par erat, ut eò majus mitteremus, quò tu me es eruditior. Tu tamen, quæ tua est morum facilitas, boni consulas velim, tibi que persuadeas, me eo in te animo hæc parva, te sane quàm indigna, mittere, ut si majora, teque digna mitteremus, libentius te donatum iri vellemus. Cæterum, ut non minus utilis, quam jucundæ lectionis tuæ memores esse videamur, accipies eo, quo soles, animo hoc parum pecuniarum, memor nos hoc pacto significare, nos tibi tantum debere, quantum quisquam mortalium alicui potest. Ex ædibus nostris, Natali MDXLVI.

EPISTOLA VII. (a)

JOSEPHUS OSSUTIUS PETRO CRIBELLO SORORIO (b)
SUO S. P. D.

ARGUM. *Ad bonarum artium studium pluribus, multaque facundiâ hortatur, tum ad se ut sæpius, latineque conscribat.*

CUM superioribus diebus ad te scribere instituissem, negotia, quibus non parum impedi soleo, in hunc usque diem illud rejecerunt. Quare ne tibi persuadeas velim, me levi causa motum nunc ad scribendum venire. Hæc enim sunt, quibus adducor, ut ad te scribam: primum ut te ad bonarum literarum, & solidæ eruditionis studium adhorter; deinde ut tibi gratuler, cui in tam florenti gymnasio versari, in tanta doctorum virorum frequentia commorari contigerit, postremò, ut his expositis singularem meum in te amorem attester; hinc igitur mearum
literarum

(a) A Francisco Cicereio, nomine Josephi Ossutii, conscripta, ut in Codice.

(b) Qui nempe Josephi Ossutii uxoris frater erat. V. ep. 2. l. 5.

literarum exordium sumendum cenſeo. Quanquam te eo in literas animo eſſe confido, ut omnem cohortationis laborem eſſe mihi præreptum exiſtimem; tamen mea in te benevolentia mihi faciendum admonet, ut te ad præclarum eruditionis ſtudium inflammem. Quare ſcio non multis ad hoc mihi opus eſſe. Cui enim difficile eſt volentem trahere? Vides mehercule hoc noſtro ſæculo nullos majori in pretio eſſe, quam, qui bonis literis ſunt dedolati; quandoquidem ii ſunt, quibus omnes favent, quibus in Repub. adminiſtranda honores deferuntur, ii ſunt, qui ab omnibus laudantur, ii probitatem, cæterasque bonas artes amplectuntur, ac ſovent, ii demum, quo pacto D. O. M. ſe gratos præbeant, exploratum habent. Puto te perſpicere nihil aliud Ciceronem obſcuro genere natum ad ſummos honores, & uſque ad ſydera eveſſiſſe, quam bonarum literarum ſcientiam; quid Vergilium, quid Plinium, nobiliſſimis Romanorum viris, atque adeo ipſis Cæſaribus gratos ac charos effecit? Nihil præter eruditionem optimam. Sed quid hæc commemoro, cum ejus generis ſint innumera? Quamobrem his veteribus ſepoſitis, ad proximum, domesticumque exemplum veniam. Conſyderæ quid in cauſſa fuerit, quod noſtrates tantum Patri, & Fratribus tuis ſemper detulerint, ut noſtræ Reipub. Luganenſis graviffima quæque illis committant. Invenies non gentilitia ſtemmata, quibus maxime polent, at potius literas, quibus non parum valent, id efficere. Quare videre eſt verum eſſe illud Diogenis de eruditione elogium: (a) *eruditio juvenibus ſobrietas eſt, ſenibus ſolatium, pauperibus divitiæ, divitibus ornamentum*. Quapropter jam eſt tibi perſpicuum, quam honeſtum, quam utile, quam denique laudabile ſit in eruditum virum evadere, imo, inquam, ex bellua hominem fieri. Tales enim literæ ſunt, ut ideo in nos a Diis immortalibus collatum ſit earum munus, ut a belluis dignoſcamur. Cæterum eæ illæ ſunt, quibus Philoſophus quidam olim dicere ſolitus erat, doctum hominem ab indocto tantum differre, quantum, qui vivit ab eo, qui jam ex humanis exceſſit. Tibi igitur maxime gratulandam eſt, cui tam belle eas aſſequi liceat. Pater enim tuus, & idem focer meus te rebus omnibus, quibus ad id opus eſſe noverat, ornavit; te namque iſthuc miſit, ut interim de cæteris taceam, ubi linguæ tres, cæteræque ſcientiæ, & diſciplinæ non minus vigent, quam & olim Athenis bonarum literarum ſtudia. Iſthic (b) enim Friſius Joannes, Rodolphus Gualtherus, Corradus Geſnerus, viri trium linguarum peritiſſimi, multijugæque eruditione mirabiles, non ſolum tres

(a) V. Diogenem Cynicum in ejus Vita apud Plutarch.

(b) Nempe Figuri, ubi tres hic laudati Profeſſores egerunt. V. *Diſſion. Morenii*.

linguas, sed etiam omnis generis scientias profitentur. O te felicem, qui talem provinciam sis fortitus! qui tam pulchram discendi facultatem sis nactus! Inviderem mehercule, nisi te magno amore prosequer, adeo ut quod tibi contigit, id mihi evenisse existimem. Jam vide, quanto vitio tibi dandum esset, si spem, quam apud nos omnes non vulgarem sustines, falleres. Sed cui hæc ego? Nonne exploratum habeo, te non solum spem de te conceptam æquaturum, verum etiam brevi, superaturum? Quare velim, hoc tibi persuadeas, me hæc ed non dixisse, quodd de tuo in virtutem animo dubitarem; sed potius, ut supra dixi, quo meum in te amorem testificarer: qui etsi tantus est, ut ad eum nullam posse fieri accessionem arbitrer, tamen tunc non parum in te accrescam, cum, ut spero, talis ad nos redieris, qualem speramus. Sed video te nostram omnium spem mirifice confirmaturum, si ad nos literas aliquot dare institueris; sic enim & te in scribendo exercueris, & nos tui amantissimos maxima lætitia affeceris. Accedit quod nihil, quod magis eruditionis tuæ profectum adjuvet, efficere potes, quam si sæpius ad nos latine scripseris. Quare tuum erit quamprimum ad scribendas literas animum inducere: id si feceris, alacriores nos in tui expectatione reddideris. Domestici tui tibi salutem dicunt. Lugani, XI. Kal. Decembris MDXLVI.

E P I S T O L A VIII.

FRANCISCUS CICEREIUS JOANNI OPORINO IMPRESSORI
SOLERTISSIMO S. P. D.

ARGUM. *Delatæ ne fuerint priores ad eum datæ litteræ, exploratum sibi non esse, dicit. Libros quosdam petit.*

UNDECIMO ferme ab hinc mense literas ad te dedi, quibus, ut par erat, immortalis tibi gratias agebam, quod pro tua in me benevolentia libellum illum de Grammatica, quem ad te miseram, typis tuis elegantissimis commisisses, excusaque ex eo exemplaria CCC. mihi misisses, quæ quidem literæ an tibi perlatæ sint, nescio. Eas si accepisti, gaudeo; sin minus, hoc breviter scribo, ut habeas, quidnam tibi illis longiori sermone scriberem. Video tam propenso te animo mihi satisfecisse, teque cum mihi animum hac in re ostendisse, ut nullum tempus futurum sit, quin tibi debeam. Dabis, si placet, huic, a quo

has literas acceperis, libros, quorum titulos statim adscribemus. Id verò feceris, si mihi fidem adhibes; pretium enim, si mihi credis, cum primùm libros acceperò, statim ad te transmittam.

Ex novissima editione tua.

- Aristotelis opera, omnium postremò latine reddita.
- Plinii *Naturalis Historiæ* libri.
- Plutarchi vitæ a pluribus viris doctis latinitate donatæ.
- Fab. Quintiliani Opera.
- Othonis Bronfelsii *Puerorum institutio*.

Horum omnium quaterniones dissolutos esse volumus, quales ex officina tua solent prodire. Sint præterea ex paginis, quæ ex una tantum *plica* componuntur, hoc est, ex maximis. Reliquum est, ut quam optima conditione mecum transigas, quod facere soles pro tuo in eos, qui bonas literas exercent, animo. Vale, meque tibi commendatum habe. Lugani, postridie Natalis Servatoris nostri MDXLVI.

EPISTOLA IX.

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *Libros ut amico suo tradat, Oporinum rogat.*

POSTRIDIE ejus diei, quo ad te literas dedi, quibus libros aliquot abs te petebam, adolescens sane quam nobilis, amicus, & idem municipis noster, quicum de tua in excudendo exacta diligentia sæpe loquutus sum, oravit me, ut ad te scriberem, peteremque, ut huic, qui has literas tibi reddiderit, hos libros daret, quorum tituli paulo post legentur. Curabis igitur, si me amas, ut ex officina tua nuperrime prodierunt. Quaterniones dabis dissolutos, qui constent ex paginis maximis, quæ una tantum *plica* sunt contentæ. In summa quidquid huic adolescenti diligentia in hac re, mihi ipse præstiteris, quem tibi amicum esse persuadeas velim. Cui volumina dederis, ab eodem pretium habebis, is enim hic pretium accepit. Tu tamen quantum æstimaris, nos certiores feceris. Sed nos tempus admonet, ut librorum titulos adscribamus:

Commentaria (D. Thomæ Aquini in Aristotel. *Dialect.*
(Joannis Grammatici in ejusdem *Dialect.*

Plinii *Naturalis Historiæ* libri.

Plutarchi vitæ a pluribus viris doctis latinitate donatæ.

Marsilii Ficini Opuscula, quæ ad studiosorum valetudinem attinent.
Si quod non aliter eveniet, huic adolescenti libri illi placuerint, brevi

P ij

futurum spero, ut libros omnes, qui ad Medicinæ studium attinent, abs te petat. Nos tua erga nos benevolentia freti, familiariter tecum loqui non dubitamus, imo forte tibi molesti sumus, cum tibi gravissimis negotiis impedito, de re parvi admodum momenti tecum agentes, tot verbis caput obtundimus. Sed hoc mihi condonabit tuorum morum facilitas. Faxit D. O. M., ut diu sis superstes, ut opera tua Reipub. literariæ maximum adjumentum adfert. Vale, Lugani, Kal. Jan. MDXLVII.

E P I S T O L A X.

S. CRISTOPHORUS LEPORARIUS, ET FRANCISCUS
CICEREIUS F. CORNELIO SICULO S. P. D.

ARGUM. *De palinodia, quam ab eo decantatam audierant, veritatem exquirunt, factumque istud, aliorum exemplo, dedecori non esse, tribuendum ostendunt.*

NON mediocri admiratione tenemur, quod, ut coram pollicitus fueras, nos tui amantissimos nunquam certiores feceris, quo nam pacto se habeant res tuæ, ex quo a nobis te absolvisti. Heri nobis nunciatum est, te a disputatione victum discessisse, & palinodiam recantasse, quod verum ne sit, ex te scire cupimus. Si verum isti nunciant, nihil est, quod hoc iniquo animo feras: si enim te emendasti, fecisti, quod prorsus est angelicum, cum peccasse humanum fuisset. Caterum fecerunt hoc & alii multi, qui te doctiores habebantur, inter quos fuit D. Augustinus, (1) & Petrus Lombardus, quem, ut nosti, Parisiis emendarunt. (2) Ea est tua prudentia, ut, ne scribamus plura, deterreamur. Quare, si unum addiderimus, finem dicendi faciemus; si bene sentientibus cessisti, est mehercule, quod tibi gratulemur, quod tua morum facilitate dignum feceris. Vale, nosque tibi commendatos habe. Lugani, Kal. Februarii MDXLVII.

(1) Hujus eximii Ecclesiæ Doctoris Codices nonnullos habemus; in uno autem ex illis, qui nuper ex Morimundensi Monasterio in hanc S. Ambrosii Bibliothecam translati fuerunt, sign. n.º 315, integer Sermo extat in illud Evangelii *Petite & accipietis*, cujus dumtaxat fragmentum ex Beda nondum vulgato ediderunt Maurini Patres inter fragmenta Sermonum S. Doctoris, qui adhuc desiderantur, Tom. 5. p. 1519.

(2) Joannes Aleaume, & Lovanienses Professores a mendis pluribus, quibus *Sententiarum* Petri Lombardi liber antea scatebat, expurgandum curarunt, sicque emendatum typis concessere Lovanii 1546, idemque ab iis correctus liber Parisiis fuit impressus 1550. V. Ceiller *Histoire des Auteurs Sacres, & Ecclesiastiques* tom. 23.

EPISTOLA XI.

FRANCISCUS CICEREIUS ANTONIO CASTOREO S. P. D.

ARGUM. *Gratas sibi ejus literas fuisse ait; tum, quod optimo Præceptori det operam, gaudet.*

NISI mehercule tuis literis præventus fuisset, ego te ad scribendum provocare institueram, nunc tuis literis respondeam necesse est, non tuas expectare; quod pro mea in te singulari benivolentia mihi pergratum est. Et certe tuis factis dignum fecisti, ut ad Cicerinum tuum amantissimum scriberes. Sed tantum mihi tribuis in literis tuis, quantum nec agnosco, nec mereo. Sed, cum illud amice facias, facile tibi concedo, & id te facere facile patior, cum tuam erga me benevolentiam adductus eum me describas, quem non esse non te lateat. Nunciavit mihi Pater tuus, te in Orthonis Lupani contubernium receptum esse, quod profecto tibi inviderem, nisi mihi amicus esses; nec injuriâ. Qui enim eorum omnium, qui humaniores literas profitentur, facile princeps est, eum tu pro Præceptore habes. O te felicem, si, quod spero, tanto Præceptore dignus evaseris! quod te præstaturum tuarum literarum elegantia pollicetur. Quare ego, & Pater tuus, & cæteri omnes tui magnopere gaudemus. Tu vale, & bonarum literarum studium, quod facis, complectere. Lugani, Kal. Febr. MDXLVII.

EPISTOLA XII.

JOANNI MENABENO S. P. D.

ARGUM. *Jovii Carmen mittit.*

NOLI putare tuam in me benevolentiam recordationem iccirco imminui, quod rarius ad te scribam: imo velim tibi persuadeas ad eam in dies non parvam fieri accessionem. Nactus sum proximis diebus lucubratiunculam (1) hanc Jovii eruditissimi, carmine conscriptam; quam ut descripsi, digna mihi visa est, quæ tibi dono mittatur, cum quod in ea Carolus V. Cæsar laudatur, cujus nunquam intermorbitorum gloriæ es admodum studiosus, tum quia ab eo profecta est, cujus rarissimum ingenium, & summam eruditionem adeo suspicis, ut & vivum semper

amaveris, & mortuum (2) meritis laudibus prosequaris. Accipies igitur hunc libellum eo animo, & fronte, qua soles omnia, quæ a Cicerino tuo tibi transmittuntur. Vale. Lugani, ex ædibus nostris, VII. Idus Feb. MDXLVII.

(1) Lucubratio hæc ea est, de qua ep. 17 hujus, nempe *Farrago de Turca fuga viso Cesaris apparatu*. Librum hunc descriptum vidi in Codicibus Principis Belgiojossii, & Abbatis Masnagi.

(2) De Benedicto Jovio jam defuncto mentio est in epistola Cicerii (Codice Belgiojossiano) scripta I Decembris 1546, pag. 3. Erravit ergo Aloysius Tatti, (a) qui Benedicti Jovii mortem ad decennium protrahit, consignatque anno 1556, quo ejus Filii elogium ipsi apposuerunt in Templo Comi primario, ut Inscriptio ipsa indicat, quæ apud laudatum Auctorem legiatur, idque fortasse errandi occasionem ipsi tribuit.

(a) *Annal. Dyr. 3. pag. 632.*

EPISTOLA XIII.

ANDRÆ CAMUTIO S. P. D.

ARGUM. *Fratri ejus nomine gratias agit, tum suum erga eundem obsequium ad omnia paratum esse adfirmat.*

FRATER tuus Hieronymus, Medicus mehercule solertissimus, narravit nobis, quæ tua est humanitas, & in omnes municipes tuos non obscura benevolentia, te de contubernio Mugini nostri, cum nobili, atque bono quodam viro Papiensi convenisse, comparasseque illi locum non longe ab ædibus tuis. Quare quantas gratias tibi agat ejus Pater, non paucis possem consequi. Tuum enim in eum studium perbelle declarasti, cum confestim ei obtemperaveris; quare nunc tibi plurimum debet, plus tamen se tibi debiturum in posterum confidit, cum sciat te non parvo adjumento futurum suo eidem Filio, quem ad ea percipienda istuc perducit, quæ tu in florenti Ticinensi Academia profiteris, & jam aliquot annis cum magno auditorum concursu professus es. Sed næ ego stultus sum, qui, dum tua in alios merita commemoro, quæ in me contulisti, taceam. Id tamen a me consulto factum esse, velim tibi persuadeas. Videntur enim mihi epistolares limites angustiores esse, quàm ut ibi tot, ac tanta merita recenseri possint. Quare mihi satis pro tempore futurum arbitror, si, quod ad id attinet, illud nunc ad te scripsero. Existimabo tibi gratum esse, quod debeam, si iis rebus, meis, quibus tibi gratificari me posse perspicias, libere uti volueris.

Quare mihi impera, meâ utere operâ. Nam, si qua in re ea tibi grata esse poterit, mihi ipse gratulabor; nihil enim habeo, quod meritò tibi acceptum non referam. Quod si secus facerem, aut opinarer, omnium, qui sunt, aut fuerunt, ingratiſſimus habendus essem. Sed hæc melius aliàs. Nunc ad Muginum redeo. Etsi cum apud te commendatione non egere sciebam, tamen facere non potui, quia illum tibi non commendarem. Habebis igitur commendatum adulescentem, quem non secus ac germanum fratrem diligimus, ac charum habemus. Sed jam finem scribendi faciam, memor te gravioribus occupationibus detineri. Vale, Lugani, Kalend. Martii MDXLVII.

EPISTOLA XIV.

FRANCISCO CASTANEO S. P. D.

ARGUM. *Muginum commendat; aliqua nunciat.*

MIHI faciendum existimavi, ut Josephum Muginum ad vos proficentem tibi commendarem, quem etsi sciebam tibi satis commendatum fore, tamen tua in me benevolentia hortabatur, ut illum tibi commendarem, præsertim cum propter meam commendationem illum tibi chariorem fore considerem. Commendo igitur tibi Muginum nostrum, quem tanti facio, quanti Fratrem chariss., cum propter ejus Patris in nos amorem, tum, quia discendi avidum eum esse cognoverim. Bacchanalibus proxime celebratis nihil Lugani actum est, quod tuis auribus dignum putemus, nisi forte illud vis audire: Hieronymus Canevalius uxorem duxit. Quam? inquires. Antoniam Roviliam adulescentulam certe lectissimam, tibi, ut arbitror, cognatam. Restat tamen unum, quod tibi significem, quod utinam ita non accidisset, ut lachrymans illud tibi nuntio. Joannes Marius Moreſinus, æqualis noster suavissimus, decimo abhinc die, vulnere in sinistro jugulo accepto periit; nosque mœstissimos reliquit. Domestici tui bene valent. Marcum Somaticum, & Stephanum Brocchum, juvenes summa virtute, & summo ingenio, mihi salutem velim. Vale, Lugani, Kal. Martiis MDXLVII.

EPISTOLA XV.

FRANCISCO JERARGO S. P. D.

ARGUM. *Excusatio de litterarum tarditate; de libris ejus perscribi cupit, itemque de libro, cui adlaborat. Grammaticam ejusdem laudat, & quare hanc discipulis suis nondum prælegat, causam indicat.*

ADMIRATIONI tibi esse non debet, Jerarge doctissime, quod rarius ad te scribam, id enim fit, quod perquam rari sint, quos ad te perventuros putamus. Cum igitur cognovissem Josephum nostrum inter eundem Papiam te conventurum esse, has ei ad te dedi, quibus non commemorabo tua in me innumerabilia beneficia, cum tot ac tanta sint, ut, si id facerem, non epistolam, sed librum ad te scribere mihi necesse esset. Illud tantum dicam, me summopere cupere, ut aliquando tibi gratificari possim, mihi in optatis esse, efficere, ut intelligas, qui sit meus in te animus. Cupio mihi significari, an adhuc lites tuas sedaveris. Dixit mihi Josephus noster, quod & præsens ex te audivi, te sub incude habere *Institutiones Græco-Latinas*. Eas an hætenus perfeceris, nisi tibi molestum esset, mihi significares vellem, & ubi eas prælo impressorio committi constitueris. Nam, si fortasse id Basileæ fieri tibi placeret, haberemus, qui nobis satisfacerent, qui mihi & noti, & amici sunt non vulgares. *Grammaticales Canones* tuos latinos, quos æternitatem adepturos spero, pueris qui mihi crediti sunt, libenter jam pridem prælegissem, & nunc prælegerem, sed mihi res est cum ejusmodi hominibus, ut in emendis libris perparci sint, adeo ut rarè admodum, nonnisi rogati, liberis suis libros mercentur. Quare frustra tentassem tuos libros illis emendos exponere, cum tanti non emissent, quanti vel duos quaterniones æstimares. Tu vale, nosque, ut soles, ama. Lugani, Kalend. Martiis MDXLVII.

EPI-

EPISTOLA XVI.

ANTONIO CASTOREO S. P. D.

ARGUM. *Litterarum ejus elegantiam laudat, monetque ne ab incepto studio desciscat, cui omnia abunde suppetere dicit, quæ ad scientiæ consecutionem desiderari queant. Ad scribendas sibi, easque latinæ litteras excitat.*

HERI a prandio paulisper a docendi labore quiescebam, cum Pater tuus unâ cum AVO tuo summa cum lætitia me domum meam convenerunt, & tuas mihi literas obtulerunt, eas, inquam, quibus ad meas proximas apte quidem respondebas, quas cum obtulissent, eas resignare, coramque legere me voluerunt. Quo facto, anxii, tuæque eruditionis studiosi, de me quærere cœperunt, quid mihi de illis videretur, quodve judicium adferrem. Quamobrem dixi, literas tuas mihi vehementer probari, te (id quod erat) non solum scite, verum etiam ornate, atque eleganter respondisse, addidique te eorum expectationem non tantum æquaturum, sed etiam brevi superaturum. Quo accepto nuntio, quanta lætitia affecti a me discesserint, vix mille chartarum scripturâ consequi me posse considerem. Avus ad cælum manus sufferebat, Pater Deo Optimo gratias maximas agebat: tanta erat eorum lætitia; neque mehercule aliter res se habebat, adeo ut, si secus me sentire dixissem, mendacio certe non caruissem. Nunc autem illud tibi diligenter curandum est, ne ab incepto desistas; alioqui vides, quanta turpitudinis nota & tibi, & mihi inurenda esset: tibi, qui (quod Deus avertat) tuorum spem de te conceptam fefellisses, mihi, qui eosdem inani spectastem. Hoc te præstare tuum est, & nihil est, quod id te præstitutum sperare non debeam, imo, ut rectius loquar, polliceri non possum. Primum enim ingenio, & memoriâ non modicâ te ornavit natura, deinde (o te felicem!) Pater iis rebus omnibus, quibus ad capiendum ingenii cultum opus esse perspexerat, te munitum esse voluit. Quare, quod certe gaudeo, tibi minime dicendum est, quod cum ego, tum multi alii dicerent:

Ingenio poteram superas volitare per arces,

Me nisi paupertas invida deprimeret.

Notum enim est tibi illud Junii Juvenalis: (a)

Haud facîle emergunt, quorum virtutibus obstat

Res angusta domi

(a) Lib. 3. *Satyra* 3.

Ut igitur potes sic erudiri, bonisque disciplinis dedolari, velle debes. Postremò cum Institutorem nactus es, quo nec meliorem, nec præstantiorem bonis literis inveniri posse existimo. Id faciliè arguunt multa ab eo elegantissime conscripta, tum certe liber Tusca lingua compositus, cui *Torricella* ipse titulum indidit. Illum autem me biennium isthic publice profitentem audivisse, dum vivam, semper mihi gaudebo. Cum itaque nihil tibi ad solidam eruditionem comparandam deesse videam, teque id maxime cupere perspiciam, fit, ut nihil esse existimem, quod te facturum & mihi, & cæteris tuis omnibus non pollicear; quæ spes si nos nequaquam fefellerit, illud, ut hic reliqua taceam, assequere: qui tibi male volunt, atque te nihil unquam profecturum esse dicunt, mendaces videri cogentur. Nunc me tempus admonet, ut rescribam ad ea, quæ in suavissimis, iisque gratissimis literis tuis legi. Dicis, te mihi maximas habere gratias, & ideo cupere, ut aliqua digna tibi referendæ gratiæ offeratur occasio. Hic autem, mi Antoni, non satis video, quare mihi debeas: quod si ita est, ut dicis, ut aliquo modo mihi devinctus sis, nulla certe alia ratione te mihi gratiorem ostendere potes, quàm si tuo labore, atque diligentia meæ de te expectationi responderis. Num digniorem referendæ gratiæ occasionem tibi offerri exoptabis? Quò enim doctior evaseris, eò mihi gravior es futurus. Quare contende, mi Antoni, & in literas toto incumbe pectore. Non parum autem adjuvabit tuæ eruditionis profectum frequens scribendarum epistolarum exercitatio. Nullo igitur pacto ad me sæpius scribere intermittas: sic enim te facturum esse literæ tuæ nobis significarunt. Ego autem has ad te longiores dedi, ut intelligeres, me non minores abs te expectare. Adde, quod tuas literas tantò mihi gratiores futuras esse, quantò crebriores miseris, intelliges. Ut ego tibi Matrem meam salutavi, ita tu mihi Othonem Lupanum magistrum tuum salutabis. Vale, v. Nonas Martii MDXLVII. Lugani.

EPISTOLA XVII.

JOANNI OPORINO TYPOGRAPHO S. P. D.

ARGUM. Libros poscit, elegantes ejus typos commendat. Orationem transmittit, alias, semel ac obtinebit, lucubrationes missurus.

CUM haberem, cui literas recte darem, facere non potui, quin ad te scriberem. Quanvis scirem te occupationibus tam gravibus detine-

ri, ut absurdum esset, & parum æquum videretur, te nostris literis inanioribus interpellare; tamen tuus in nos animus, & in omnes, qui literas amant, non obscura benevolentia effecit; ut non vererer, quin pro tua morum facilitate, quæ scribo, æqui, bonique facias. Tertio abhinc mense literas ad te dedi, quibus hos libros, quorum titulos statim adponam, dissolutos mihi transmitti petebam. Has an adhuc accepisses nesciebam; quod si accepisti, confestim ad me transmittas, precor. Si pretium scivissem, nummos cum literis tibi exarassem. Cum primum igitur eos accepero, curabo, ut pretium tibi adnumeretur; atque eorum tituli tales sunt, quales hic descriptos vides: ex novissima editione tua

Aristotelis opera omnium postremò vel emendata, vel latine reddita.

Plinii *Naturalis Historiæ* libri.

Plutarchi Vitæ a pluribus doctis viris latinitate donatæ.

Fabii Quintiliani opera.

Othonis Bronfelsii *Puerorum Institutio*.

His adjungas velim Lycophronis *Cassandram* cum Zeze (a) interprete, & Joannis Zezis varias Historias. Quos libros, tu juvandi cupidissimus, primus anno superiori in lucem emisisti, hos libros omneis dabis, si placet, nobili & insigni viro Leonardo Lucelmano, cujus fervorum operâ Luganum ad me deferentur. Vellem mehercule aliquam mihi occasionem offerri, qua tibi gratificarer, & meum in te doctissimum, & eundem humanis virum animum declararem: ita enim es meritis, non solum a me, quem tibi non vulgari beneficio devinxisti, sed etiam ab omnibus, quibus manifestum est, quo animo sis affectus erga bonarum literarum studiosos. Is enim est eruditiss. tuus animus, ut nec sumptui ulli, vel labori parcas, dummodo veterum libri aut typis non ante editi perquirantur, & per typorum tuorum elegantiam omnibus studiosis publicentur, & communicentur, aut jam cogniti a mendis repurgentur, & nativo candori restituantur. Quemadmodum cum aliàs, tum certe proxime te fecisse cognovimus ex eruditiss. Gerbelii (b), Arnoldi, (c) Borrharii, (d) Sebastiani Castellionis (e) epistolis, tum Lycophroni, tum aliis libris præfixis. Quare nihil attinere videtur, ut ego te laudem, cum id fa-

(a) Zezes, vel Tzetzis Jacobus *Cassandra* interpres, Joannis Historici, & Poetæ Frater. V. *Dictionn. Morerii*.

(b) Nicolaus Gerbelius, de quo Melchior Adam in *Vita Juriscons. Germanor.*

(c) Arnoidus Arlenius Peraxvlus, de quo Bælius *Dictionn. Critique*, & hic infra ep. 16. lib. 5.

(d) Martinus Borrhauus, de quo Teillier *Eloge des Homm. sçavans*.

(e) V. eundem.

cient viri nostræ ætatis eruditissimi. Illud autem non prætermittam, esse, quod mihi gratuler, quod tecum amicitiam inierim, quod in tuam benevolentiam vel ignotus admissus fuerim: tuam, inquam, qui, ut es literarum scientia præstantissimus, ita illud unum in animo habes, ut nemini noceas, pro sis omnibus, de omnibus benemerearis.

Amicus quidam meus, heri mihi misit orationem (a) a M. Antonio Majoragio, homine doctissimo, proxime conscriptam, in qua de nominis mutatione agitur. Quæ cum nova sit & materiâ, & editione, eam ad te mittimus. Hujus dictionem, & lucubrationes, si tibi ex hujus lectione probari intellexero, curabo, ut aliquot aliæ ejusdem orationes, quas adhuc in Germania minime vulgatas esse arbitramur, tibi reddantur. Est etiam, qui se nobis daturum sit pollicitus *Farraginem quandam de Turcæ fuga viso Cæsaris apparatu, & librum de XII. Fontibus Comum ambientibus*, & alium librum carmine conscriptum, cui titulus est *Philautia*, (b) quæ conscripsit vir non parum eloquens Benedictus Jovius, Episcopi Nucerini (1) frater. Hæc, quæ impressa nunquam in lucem prodierunt, si, ut spero, nactus fuero, ad te transmittam. Quanquam quid attinet, hæc tibi levia polliceri, cum non desint, qui tibi maxima opera e pluteis, in quibus multa sæcula delituerant, eruta, vel e longinquis, & remotis petita regionibus mittant? Sed magna tibi a magnis dentur æquum est. Ego pene indoctus, & adulescens parva, ac levia daturum me tibi polliceor, non quod his tibi opus esse existimem; sed ut gratificandæ voluntatem adesse mihi, facultatem autem abesse intelligas. Vale, VI. Kal. Mart. MDXLVII.

(a) Quæ impressa tum seorsim est, tum una cum aliis Majoragii *Orationibus*. V. Argelatum.

(b) Tria hæc Jovii opera MSS. habentur in Archivo Belgiojosi.

(1) Scilicet Pauli Jovii celebris Historici, qui frater natu minor Benedicto fuit. (a) Mentionem ejus facit Benedictus ipse in calce *Historiæ Novocomensis*, Ghilinus, Morerius, & alii sexcenti. Manuscripta aliquot Pauli Jovii videre hinc Mediolani mihi licuit, veluti *Chorographiam Larii Lacus* (alioquin impressam) caractere antiquo descriptam in Archivo Belgiojosiano, & in Ambrosiana Bibliotheca autographas epistolas varias, ex quibus una ad Hieronymum Angleriam in lucem edita fuit in libro, *Raccolta Milanese* fol. 40. 1756. In altero ex Codicibus Benedicti Jovii penes Abbatem Masnagum legitur: *ad Paulum Jovium Pontificis Maximi Medicum meritissimum M. Antonii Liburnatis Exastichon*, quod incipit: *Est fortuna Comes*, & ibidem: *Pauli Jovii Nucerini Præsulis designati Responso ad lepidissimum Poetam M. Antonium Liburnatem*, cujus hæc priora sunt verba: *Carmina quæ nuper*. Pauli Jovii, qui Episcopi Nucerinæ, ac dicti Pauli pronepos fuit, (b) nonnulla sunt carmina in *Elogiis* Pauli Jovii senioris, tum unum ejus-

(a) V. Bælium *Diçionnaire*.

(b) V. Aloysium Tatti *Annal.* Dec. 3. pag. 626.

dem lego, Cod. nostro 304, (a) fol. 36, quod, cum inter alia Jovii junioris vulgata carmina, mihi saltem comperta, minime extet, evulgare nunc operæ pretium arbitror. Carmen est in laudem Alphonfi Davali:

Quid sceptræ ad tumultum, vincitæ quid compede Reges?

Quidve tot invictæ signa relata manu?

Quid galeæ? quid scuta nitent? quid gasa? quid enses?

Quid viret æternis laurus opaca comis?

*Num Mars, num Davalus tumulo jacet? hinc fitus, hinc est
Heu Davalus, quin Mars cum Davalo ipse jacet.*

(a) *Inscription. Jacobi Valerii.*

EPISTOLA XVIII.

ANDRÆ SAXO S. P. D.

ARGUM. *Ut amicorum suorum numero se accenseat, Saxum deprecatur, quem ab eruditione, & eximiis moribus commendat.*

HECTOR, opinor, apud Nævium (a) se a Patre gravi viro laudari lætabatur. Hujus exemplo postea & M. Cicero sua, quæ faceret, probari M. Catoni summopere gaudebat. Quandoquidem ea est vera atque jucunda laus, quæ laudatos habet Autores. Quare, mi Saxe, nihil est, quod & tu gloriari, & vehementer lætari non debeas, quod Joannis Menabeni, viri eruditione, atque integritate mirabilis, acerrimo judicio commendatus, apud nos eruditus, & idem optimus juvenis habearis, quales omnes ii esse deberent, qui juventutem erudiendam suscipiunt. Ille namque, cum apud me proxime esset, tantis laudibus ingenium, eruditionem, & mores tuos prosequutus est, ut postea semper maxime illud mihi in votis fuerit, ut per literas amicitiam tecum inire conarer. Is enim sum, ut quanvis pene indoctus, doctos tamen suspiciam, & vehementer observem, adeo ut (quod ajunt) omnem lapidem moveam, quod me in suorum amicorum numerum recipiant. Id quoties tentavi, toties mihi, D.O.M. beneficio, feliciter successit. Hoc enim modo Basileæ aliquot viri undequaque eruditissimi benevolentiam se mihi conjunxerunt; idem fecit Venetiis Paulus Manutius Aldi filius, vir rarissimo ingenio, & summa eruditione præditus. Quapropter idem quoque a te factum iri sperare debeo. Nollem tamen interim temeritatis, aut assentationis me insimulares, quod ad ignotum hujus generis literas mittam, quodque te laudem. Hæc namque crimina a me penitus sunt transferenda, & in alium quenpiam conferenda. Siquidem ab iis sem-

(a) *Cicer. Epist. Famil. 6. lib. 15.*

per abhorruit genius meus. Quod si tamen tibi damnandus videbor, mea de te opinio, & meus in literatos, & probos homines amor absolvere me debebunt, quibus adductus & te laudavi, & scriptis meis te visere non dubitavi. Hæc ed brevius scribo, quodd sperem, tuas literas, quibus ad has rescripseris, latiore atque ampliore scribendi materiam mihi subministraturas. Joannem Menabenum amicum nostrum, & præceptorem saluta. Vale. Lugani, xvii. Kalend. Maji MDXLVII.

EPISTOLA XIX.

F. MAURITIO VIGLEVANENSI DIVINI VERBI
INTERPRETI S. P. D.

ARGUM. *Dantis carmina exposcit, tum carmina alia, quæ ad ejus effigiem applicta noverat.*

CUM proximis diebus in hortis vestris, ut a cœna fieri consuevit, cum Hieronymo Camutio, atque Augustino Planta confabulareris, multis verbis ultro, citroque factis sermonem tuum ad Dantem (1) Florentinum Poetam lepidissimum convertisti: quare non pauca de ejus vita, ac moribus attulisti, præsertim exulem illum Florentia, Ravennæ fato concessisse, ibique te vidisse ejus effigiem ad vivum delineatam; huic etiam appensa esse carmina aliquot pulcherrima. (2) Hæc igitur cum memoriâ teneas, vellem scripta ad me mitteres, illis enim commentariolos quosdam nostros ornatum iri cuperem. His adjunges etiam carmina illa a Dante dicta. Tua morum facilitate fretus, hoc oneris tibi imponere non erubesco, & id audacius facio, quod cum me esse cupiam, qui tibi tali ac tanto viro plurimum sit obligatus. Lugani, ex ædibus nostris, xi. Kalend. Majas MDXLVII.

(1) Dantis Aligherii Florentini MSS. tum pergamena, tum chartacea in Ambrosiana Bibliotheca sunt, quæ enumerat Saxius; (a) aliusque Codex Dantis *de Monarchia* in Archivo Belgiojofiano servatur.

(2) Bernardus Bembus Petri Cardinalis frater, cum Præturam Ravennæ ageret, instaurari jussit tumulum Dantis, eidemque Exastichon apponi, quod legitur apud Morerium. (b) Instauratio alia ejusdem tumuli facta est an. 1692. (c)

(a) *Histor. Typograph. Litteras. Mediol.* pag. 132.

(b) *Dictionn. Historiq.*

(c) *Stato presente di tutti i Paesi, e Popoli del Mondo*, Vol. 21. pag. 425.

EPISTOLA XX.

AUGUSTINO PLANTÆ J. C. S. P. D.

ARGUM. *Orationem mittit. Litterarium Plantæ studium celebrat.*

HERI vesperi, cum unâ tecum animi molestias deambulatione sublevarem, de politioribus literis mecum statim agere cœpisti. Quare multa verba ultro, citroque fecimus, & in mentionem incidimus ejus orationis nuper Mediolani habitæ, in qua de nominis mutatione agitur: hanc autem orationem ad te legendam mitto, quod sperem ejus lectionem tibi jucundam fore, quemadmodum ejusmodi reliquæ consueverunt. Is namque est tuus in literas animus, Augustine, ut quidquid ocii a sanctissimarum legum studio tibi datur, id omne in humanioribus literis consumere consueveris, adeo ut quanvis graviora studia pertractes, mansuetiores tamen Musas non parum suspicias. Quod fit, ut te non solum amem, verum etiam vehementer observem. Quod si aliquot tui similes haberemus, fieret mehercule, ne bonæ literæ domi nostræ tantopere parvipenderentur. Vale. E palæstra nostra literaria.

EPISTOLA XXI.

AUGUSTINO PLANTÆ S. P. D.

ARGUM. *Laudat carmina, quæ censuræ suæ subjecerat.*

FELICI *prosa quæ Marcus tractat acute*
Vidi, Franciscæ, grata fuere mihi.
Reddere transmissum cupienti sæpe libellum,
Lectio Prætoris distulit: ecce tuum.

Quod hæc pulcherrima carmina meæ, qui indoctus sum, subjicias censuræ, facis tu quidem civiliter; quare huc spectat proverbium illud, Minerva vult se a sue edoceri, (a) sed tamen tibi morem geram. Censuram nostram accipe:

Tam bene conveniunt versus, ut diceret hospes:
 Hæc cecinit, Nemesis cujus amica fuit.

(a) Adagium apud Ciceron. lib. 1. *Academ. Quæst.*

Desine Planta igitur, mihi vena hæc aurea non est;

Dicere, cur non est publica vena tibi?

Omnia dixisset si sic nam Tullius olim,

Quis legeret, Marcum publica vena fugit?

EPISTOLA XXII.

HIERONYMO FRICK LUGANENSI PRÆTORI S. P. D.

ARGUM. Majoragii Decisiones mittit. Friccii eruditionem probitatemque laudibus extollit.

AUGUSTINUS Planta, vir non vulgari eruditione præditus, quocum mihi magnus est usus, heri vesperi inter deambulandum multa mihi de te narravit, præsertim tibi summopere probari Majoragii dictionem, cum ejus orationem, quam de mutatione sui nominis habitam emisit, proxime videris, teque ideo cupere alias ejusdem lucubrationes evolvere. Quod cum primùm audivi, non mediocriter lætari cœpi, sperans scilicet iccirco ansam, ut ajunt, mihi præberi, ut, quod jamdiu mihi est in votis, aliquando tibi viro eruditissimo, & eidem optimo gratificarer, simulque te meis literis non satis latinis inviferem, & id mihi statim feliciter successurum sum arbitratus, si Majoragii *Decisiones* xxv. ad te legendas mitterem, eas, inquam, quibus ille Cœlium Calcagninum injustissimum Ciceronis criminatorem insectatur. Id igitur libentissime præstiti, easque ad te dedi. Nunc autem spero, quæ tua est humanitas, me temeritatis a te non accusatum iri, quod & indoctus, & ignotus te talem ac tantum virum literulis meis alloqui audeam. Excusare namque me debet vehemens meus in omnes Germaniæ viros literaturâ præstantissimos amor, inter quos tu certe postremus non es, quod facillè ab iis omnibus judicatur, qui scripta tua, cedro quidem digna, & cupresso servanda lectitarunt, cujus eruditionem & probitatem adeo suspicio, ut quanvis temeritatis extremæ notam mihi inustum iri perspicerem, ideo tamen minime prætermittendum non judicarem, ut mihi non obtemperarem, & te per epistolam qualemcumque non alloquerer. Atque in hac re mihi fidem faciet Planta, quocum nunquam confabulor, id enim fere quotidie accidit, quin tribus primis verbis dicam: quid noster Prætor? quod librorum genus evolvit hoc tempore? & alia id genus plurima. Plura scriberem, nisi pudor me a scribendo deterreret. Nec injuriâ, cum mihi non satis esse videatur, quod

quod indoctus, & ignotus ad te scribam, nisi etiam tecum familiariter agere incipiam. Quare vale. E palæstra nostra literaria.

EPISTOLA XXIII.

ANTONIO CASTOREO S. P. D.

ARGUM. *Nunquam sibi non gratissimas Castorei futuras literas testatur; dictionem quandam ab eo improbatam tuetur.*

AD XVII. Kalend. Junii accepi tuas literas, quæ, perinde ac solent, mihi gratissimæ, & jucundissimæ fuerunt. His me admones, te ideo rarius ad me scribere, ne, cum scias me negotiis non modicis impediri, importunus magis quam officiosus videreris. Nihil est quod aut id tale dicas, aut arbitreris, semper enim tuæ mihi literæ exoptatæ redduntur: siquidem nunquam adeo negociosum me judicarem, quin tuas literas libenter inspicerem. Atque hoc jure quodam suo postulat mea in te non vulgaris benevolentia. Quapropter cave posthac hoc vereare; & tuas literas eo mihi gratiores fore, quo sapius ad me scripseris, existima. Cæterum dicis, te in literis meis mendosam quandam τὴν σύνταξιν (a) comperiisse; quod cum legi, mirabiliter lætatus sum, id namque signi est, te diligenter & tua, & aliorum scripta lætitare. Sed tamen non video, qua ratione adductus non probaveris, atque barbarum judicaveris, quod dixerim: *ad tuas literas respondeo*. Nam & Plinius junior in *Epistolis* ejusmodi locutionis genere utitur, cum inquit: *Quum ad eos brevissime respondiissem*; proinde, si quis dicit: *respondeo ad eum*, quis prohibet, quin latine dicatur: *respondeo ad tuas literas*? Ad hanc autem orationem meam confirmandam hoc satis esse existimo; alioqui innumera exempla ex illustrium Authorum monumentis deprompta possem adferre. Quare rectius dixisses, si, te quædam esse in epistola mea animadvertisse, protulisses, quæ tibi non satis latina viderentur. *Non videtur mihi latine dici, ita dicendum videtur*, erat scribendum, non autem, *menda est, ita dicendum est*. Memineris, Antoni mi, Philosophos maximos de rebus vel plane apparentibus *videtur*, non autem *est* dicere consuevisse; quod in ejus generis rebus *est* arrogantia, *videtur* autem modestia nescio quid habere videatur. Atque hæc admonendi, non criminandi causa a me dicuntur. Ego namque quæque dicis, aut scribis, boni consulo. Anne boni consulam, quæ mihi sunt jucundis-

(a) Constructionem.

sima, quòd nobis de te conceptam spem augeant? Quòd mandatum meum de Petro Varrono diligenter obiveris, immortales tibi ago gratias. Vale. Lugani, xv. Kal. Junias MDXLVII.

EPISTOLA XXIV.

FRANCISCO CASTOREO S. P. D.

ARGUM. Diuturni silentii post receptas postremò litteras excusatum habet, petit tamen, ut frequentior deinceps in scribendo sit. Mendum aliquod in ejus litteris corrigit, quarum tamen scriptionem in univrsam probat.

JAM tibi non parum succensebam, quod tandiu absens ne tribus quidem verbis me salutasses. Noveram enim hoc a te iccirco non fieri, quod consuetudinis nostræ memoriam ex animo tuo delevisses: ii namque, qui vere sunt amici, licet locorum, atque temporum magno intervallo sejungantur, non tamen amicitiam oblivioni tradunt; neque negotia tibi impedimento esse arbitrabar, quòd minus me tuis literis inviseres. Quis enim occupationibus est adeo districtus, uti tantillum temporis desit, quod in scribendo epistolio infumitur? Quare illa de te suspicarer, erat necesse: valde jam superciliosus est Castoreus noster, qui ad me, hominem prope domesticum, literas dare gravetur: posteaquam Mediolanum attigit, & eruditos Majoragios, atque Comites audire cœpit, tam magnifice de se sentit, ut tertium Catonem se se existimet. Nec mehercule immeritò hæc de te suspicabar, præsertim cum, quæ mihi coram promisisses, absens minime præstares. Receperas enim mihi, te ad me literas daturum, priusquam de rebus tuis alium quempiam certiozem faceres. Has, cum nunquam reddi viderem, quid de te sentire, aut opinari, aut suspicari debebam, nisi te nostram amicitiam parvifacere? Verum literæ tuæ amantissimæ, & eadem exoptatissimæ, non solum omnem spretæ suspicionem amicitie mihi ademerunt, sed etiam illam non parum auxerunt, arctioremque reddiderunt; unde fit, ut te meritò excusatum habeam. Nollem tamen arbitrareris, me tuis argumentis, atque rationibus ingeniose excogitatis adeo lenitum, atque pacatum esse redditum, ut posthac silentii tui excusationem sim accepturus. Non faciam, crede mihi, Francisce. Quare illud cures non oro, sed jure quodam meo postulo, ut posthac sæpissime scribendo, non solum quod debes, præstes; verum etiam tempus illud omne,

quod in silentio contrivisti, loquacitate refarcias. Sed existimo te perspicere hoc non temere a te curatum iri velle. Video enim te hinc duplicem consequuturum utilitatem: primum enim mihi tui amantissimo gratum feceris, deinde, quod exercitationis genus tibi majori adjumento esse potest ad Romanam dictionem comparandam, quàm frequens scribendarum epistolarum usus? Sed hæc dixisse satis esse existimo, ut intelligas, te superciliosi hominis notam subiturum, si literas tuas e somno non excitaveris; contra vero magnam apud nos laudem adepturum, si crebrò scripseris. Nunc ad tuas literas venio, quarum dictionem mihi quidem vehementer probari Patri tuo affirmavi. Nihil enim in eis legi, quod mihi latinum non visum sit, nisi quod alicubi sic scribis: *Tecum mehercule libentius, quam cum nullo alio consummere studebam.* Ubi arbitror supervacaneam esse negationem, neque scribendum *consummo*, ita ut duplex *m* adscribatur. Hoc autem censuræ meæ adjungere placuit: me non sequi vulgarium amicorum consuetudinem, qui in hujusmodi rebus assentantur potius, quam ingenue fateri velint. Atqui, ut nullius propemodum momenti errata tua correxi, ita si graviores mendas in illis comperissem, minus tacerem. Neque enim te eum esse puto, apud quem, ut ait Terentius, (a) veritas odium pariat. Cæterum eæ sunt tuæ literæ, ut maximam fidem faciant, spem, quam de te concepi, non solum æquaturum, sed etiam incredibili celeritate superaturum esse. Quare fit, ut cum mihi, tum tibi maxime gratulandum existimem; mihi quidem, qui omnia de te polliceri nunquam dubitaverim, tibi verò, qui solidam eruditionem, qua nihil sanctius, nihil nobilius, nihil utilius, nihil denique dulcius, Deorum immortalium beneficio, in nos collatum est, consequi liceat. Plura scribam aliàs, cum plus otii nactus fuero. Velim per proximas literas tuas mihi significes, an adhuc sit isthic Julius Cæsar adulescens, qui aliàs in Antonii Majoragii Gymnasio versabatur. Vale. Lugani, Kal. Jun. MDXLVII.

(a) *Andr. Act. 1. Sc. 2.*

DE CICERONIS IMITATIONE SENTENTIA
AD ERUDITISSIMUM VIRUM HIERONYMUM FRICK
PRÆFATIO.

ARGUM. *Friccii humanitatem, atque eruditionem commendat. Deinde non eam esse Majoragii sententiam contendit, quod unius Ciceronis ad eloquentiam capeffendam imitatione opus fit, fere ac veteres quicumque alii contemnendi Scriptores sint. Tum suam de imitatione Ciceronis mentem aperit, nempe in eloquentia sibi comparanda Tullium omnibus anteponendum esse, simul tamen ad veteres etiam alios aureæ ætatis Auctores confugiendum. Denique duo genera Ciceronis Imitatorum distinguit.*

NIQUEO satis admirari, Hieronyme, tantam, tamque multiplicem eruditionem tuam, nam ex prima tua confabulatione (nunquam enim antea te coram audieram) tot subtiliter atque prudenter a te disputata memoriæ mandavi, ut meritò mihi gratulandum censeam: quemadmodum non mediocri afficior læticia, quod multò felicius mihi successerit, quod in optatis erat, quàm ego arbitratus fuisset; optabam namque summopere mihi occasionem aliquam offerri, per quam mihi tecum per epistolam confabulari liceret. Id Deorum immortalium beneficio mihi successit, occasionemque mittendarum literarum sum nactus; literas meas qualescumque misi, quæ tua est humanitas, læta atque hilari fronte accepisti, teque illis responsurum es pollicitus. Sed tuorum morum facilitas fecit, ut hoc satis tibi non videretur, nisi me hoc etiam munere cohonestares, & tuo colloquio dignum judicares. Humanitate igitur adductus, non solum mihi permisisti, ut tua confabulatione per epistolam fruerer, verum etiam liceret, quod ait Vergilius:

. . . veras audire, ac reddere voces. (a)

quod adeo mihi gratum, ac jucundum evenit, ut una cum Ovidio sic dicam:

Proveniant læti sic mihi sæpe dies. (b)

Quid enim in illo sermone tuo intentatum reliquisti? Omnia fere scientiarum semina magna cum eloquentia attigisti. Postremò verò de Erasmo Roterodamo, Melancthone, Grynæo, (c) Piscardo, Othorino, Picar-

(a) *Æneid. 2.*

(b) *Amor. L. 1. Eleg. 5. v. 26. Proveniant medii sic mihi sæpe dies.*

(c) *Simon Grynnæus, de quo Gesnerus in Bibliotheca, & Mazzuchellius in Museo.*

do, (a) Camerario (b), Pellicano, (c) Munstero, (d) viris literatis, quos omneis & præceptores, & familiares habuisti, non pauca narraſti, quæ memoratu digniſſima omnibus videri poſſent: quapropter futurum eſt, ut, dum vivam, tui ſim memor, dicamque: hæc per Frick virum eruditiffimum tum conſequutus; & ideo me tibi plurimum debere profitear. Quæ quum in memoriam revoco, fieri non poteſt, quin me negligentæ, atque tarditatis incuſem, qui ante hoc tempus omnem, quod ajunt, lapidem non moverim, ut ad te audiendum pateret aditus. Quoties enim ad te acceſſiſſem, toties etiam multò doctior diſceſſiſſem; is enim es, in quem meritò hoc diſtichon, qualecumque eſt, contulerim:

Mantua Vergilio, ſic Berna Helvetica Fricko

Gaudet, quem Muſæ perpoliere novem.

Nam tales, ac tantæ ſunt virtutes tuæ, ut meritò Luganenſibus gratulandum exiſtimem, qui te Prætorem habeant. O felicia ſæcula, ſi tui ſimiles eſſent omnes qui Magiſtratum gerunt! Sed jam tuarum laudum amplum, atque patentem campum me ſenſim ingredi ſentio, cujus planitiem quum circumſpicio, unde mihi exeundi fiat copia, nuſquam video. Fuſiorem itaque tuarum laudum catalogum hic nequaquam texero, memor id non eſſe virium mearum, quas imbecilles admodum eſſe non me præterit. Laudent te igitur alii, quibus a natura ingenii tantum eſt conſeſſum, ut virum omnigena eruditione expolitum meritum laudibus proſequantur. Ego nanque interim orationem meam alio convertere inſtitui. Cum ea, quæ ſuperius commemoravi, diſſeruiſſes: quid tibi de Majoragio videretur, cujus *Decisiones* jam fere evolveras, libere protuliſti. Ejus nanque diſtichonem vehementer te commendare dicebas, magnam autem ejus eruditionem te admirari libentiſſime prædicabas. In ſumma ejus hominis omnia tibi probari affirmabas, niſi quod dicat, atque aſſeveret latini ſermonis candorem, atque elegantiam ab uno Cicerone comparari poſſe. Quare hinc ſtatim aliam diſſerendi occaſionem arripuiſti, multaque de Ciceronis imitatione in medium protuliſti. Iccirco ego quoque, utcumque coram licuit, ea de re ſententiam meam dixi. Eam nunc abſens reſumo, & pluribus explico, ſimulque non tam cognoscendi, quam emendandi cauſſa tibi tranſmitto. Sed id facilius me facturum eſſe arbitror, ſi quid ſibi velit Majoragius, in quo ab eo diſſentiris, brevibus prius expoſuero. Quum dicit,

(a) Michael Picardus V. *Diſtichon*. Moreſii.

(b) Joachimus Camerarius. {

(c) Corradus Pellicanus. { V. eundem.

(d) Sebaſtianus Muſterus. {

ab uno Cicerone latini sermonis candorem, atque elegantiam comparari posse, hoc certe facit, ut Ciceronem, quantum potest, laudet, & Calcagninum, utpote audacissimum, quod eum carpere ausus fuerit, lectoribus in odium, in invidiam, in contemptionem adducat. Quare minime existimandum videtur, Majoragium judicasse, nullius veterum, præterquam unius Ciceronis, imitatione nobis ad eloquentiam opus esse, & juniores omnes, qui latine, atque eleganter scripserunt, ex eruditorum, facundorumque hominum numero proscribendos censuisse; imo veteres imitandos docet, eos, inquam, qui ex linguæ cultu magnam laudem adepti sunt, nec interim juniores sua laude fraudat. Quod facilè datur ex eo intelligere, quod in suis lucubrationibus non est adeo Ciceronis unius studiosus, quin, quum opus est, & res ipsa exigat, ad eloquentissimorum veterum imitationem confugiat. Quantis vero laudibus neotericos prosequatur, manifestum est ex ejus oratione, quam *De nominis mutatione* inscripsit. In ea namque Erasimum virum Divino pene ingenio nominat, Angelum Politianum (1) virum facundum, & oratione politum appellat. Sed, cum jam planam fecerim Majoragii de Ciceronis imitatione sententiam, meam de eadem re subjungendam tempus admonet. Laudo Authores omnes & veteres, & recentiores, quos aut propter admirabilem rerum cognitionem, aut excultum dicendi genus eruditorum consensus approbavit; sed eos maxime, qui suam eruditionem verbis Romanæ facundiæ majestate dignissimis expresserunt. Verum, quod ad imitationem attinet, Ciceronem unum esse censeo, quem reliquis omnibus præponamus, & cujus imitatione latinam nobis eloquentiam comparemus. In iis autem, in quibus nostram dictionem, quantum per nos fieri poterit, ad illius divinæ eloquentiæ modulum & exemplar informare non licuerit, ad veteres confugiendum esse sentio: ad eos, inquam, qui in dicendo claruerunt; veluti ad Terentium, Julium Cæsarem, Sallustium, & alios aliquot horum similes. Quare & hic intelligo opus esse *mediocritate*, quæ *aurea* ab Horatio (a) meritò appellatur: ita, ne omnem ætatem, quæ ad excolendum animum maxime facit, in Cicerone uno conteramus, & disciplinarum ignari ad senectutem perveniamus, neve adeo Ciceronis studiosi simus, ut ex iis finibus, in quibus se continuit Cicero, pedem efferre non audeamus, nihilque proferamus, quod Cicero non dixerit; neque interim tantum a Cicerone discedamus, ut sermo noster, non ad Ciceronis imitationem, sed potius ad alius cujusquam compositus esse videatur. Exposui quænam mea sit sententia de M. Tullii imitatione.

(a) Lib. 2. Ode 2.

Nunc operæ pretium me facturum existimo, si quibus rationibus adductus sic sentiam, planum ac dilucidum fecero. Qua quidem in re eo utar ordine, quo sententiam ipsam attuli; ita enim fiet, ut & facilius intelligar, & commodius, quæ institui, persequar. In ipso meæ sententiæ vestibulo dixi probatos Authores mihi etiam probari, quod ideo feci, ne quis de cæteris Authoribus omnibus me male sentire existimet, cum Ciceronem Romanæ parentem eloquentiæ primùm, maximeque, & post eum aliquot alios, quum opus est, imitandos esse judicem. Nam quis ego sum, ut quod communia doctorum omnium suffragia approbarunt, id mihi displicere prædicem? An hos Authores non legendos existimem? Nemo est ita demens, qui omnes libros, vel barbaros ipsos nobis legendos esse non arbitretur, ut immensam (si fieri potest) rerum sylvam nobis comparemus. Illud nanque Plinii notum est, nullum esse librum tam malum, qui lectori aliquam utilitatem non adferat. Quid ergo? (dicet aliquis) si eos imitatione nostra indignos censes, omni eloquentiæ latinæ laude privas, linguæ latinæ ignorantæ accusas, barbaros denique facis? Nihil minus. Quid igitur? legendos non sequendos, evolvendos non imitandos, conterendos non æmulandos esse doceo, cum Ciceronem Romani sermonis castimoniæ, atque lautitiæ authorem præcipuum, cujus eloquentiam intuentes non satiamur, imitandum habeamus; cui non omnem eloquentiæ laudem, sed principatum meritò tribuimus. Sed jam ad alia transeamus. Judicavi Ciceronem, utpote Oratorum omnium facilè principem, nos ante alios æmulari debere, nec mehercule immeritò. Nam si quem interrogavero: cujus vestigiis nobis præcipue insistendum censes, ut eloquentes evadamus? Is, modò quæ ad eloquentiam faciant noverit, sic, nec me animus fallit, respondebit: ejus, qui primas in cultu, atque ornatu latinæ linguæ tenet, qui cæteros facundia multum excellit; quo magistro eloquentes usi sunt, non qui latine solum loquitur, non qui in eloquentium numero tantum recensetur, non qui superiorem, aut parem in dicendo habet. Atque quis hic, si non est Cicero? cui eruditorum omnium consensu eloquentiæ palmam delatam esse multis jam sæculis constat, in quem illud elogium unicum consentiunt eruditi: Musas, si latine loqui vellent, non alio, quam Ciceroniano sermone uti. Quid? quod Andreas Alciatus, Jurisconsultorum, atque adeo Oratorum omnium hujus ætatis facilè princeps, scite facit, Cicerone occiso, Romanum quoque perditum fuisse eloquium; inquit enim in *Emblematibus*: (a)

*Romanum eloquium postquam, Cicerone perempto,
Perdiderat patriæ pestis acerba suæ;*

(a) XXIX. inter ejus *Emblematibus*.

Neque ignoro quantas tragœdias agam, & quot in me concitem, cum Ciceroni nec superiorem, nec parem adhuc ullum inventum esse asseverem; quare longius hæc oportet agam, hic diutius aliquanto immorandum esse existimo, quod nonnullorum opinionem refellam. Audio enim nonnullos, qui unum, atque alterum ex recentioribus divino Ciceroni non solum æquiparent, verum etiam præponunt, quod certe non secus faciunt, quam qui χαλκίει τῶν χρυσεῖων (a) meliora & pretiosiora existimant. Sed desinent, opinor, isti aliquem Ciceroni præponere, cum illum ne parem quidem adhuc habuisse ratione probavero. Quanquam quid attinet in comprobando elaborare, cum res ipsa sit luce clarior? Memini, quum non ita pridem Ciceronis orationes legerem, me doctam admodum Andreæ Navagarii (b) viri eloquentissimi præfationem ipsis orationibus præfixam vidisse, in qua vir ille doctissimus differendo iudicabat, eloquentiam primum a multis Romanis & excultam, & auctam fuisse, deinde Hortensium sic in ea excelluisse, ut in eo pene perfecta esse videretur, postremò unius Ciceronis operâ tantum effectum, ut ad eam nullam accessionem fieri posse existimeretur, cum ei extremam manum imposuerit, & colophonem addiderit; quod ita esse is demum facile comperiet, qui Ciceronianam phrasim cum cujuslibet veterum stylo contulerit. Antiquorum multi in dicendo flourerunt, sed ii potissimum, Plautus scilicet, Terentius, Sallustius, Julius Cæsar, Vergilius, Livius Patavinus, Quintilianus. Ciceronem horum unicuique conferamus, neminem certe ei parem, nedum superiorem esse videbimus. Quod si nemo ex iis, quos retuli, cum Cicerone certare potest neotericos, illis multò inferiores, Ciceroni aut anteponeamus, aut certe æquabimus? Absit id procul: equidem fateor Franciscum Philephum, (2) Leonardum Aretinum, (3) Laurentium Vallam, Guarium Veronensem, (4) Georgium Trapezuntium, Hermolaum Barbarum, Joannem Picum, Angelum Politianum, Aldum Manutium, Erasmmum Roterodamum, Gulielmum Budæum, (5) multosque alios latine terse, atque eleganter scripsisse, eorumque operâ bonas literas, tanquam ædificium putre vetustate collapsum, restitutas fuisse; quam quidem laudem, & gloriam nemo est, qui libenter illis non concedat. Sed qui eloquentiâ veteribus, quos attuli, comparandi sint (nam de scientiarum cognitione non loquor) nemo vel mediocriter eruditus existimaverit. Quibus enim latinæ linguæ usus, castimonia, lautitia propria, atque peculiaris fuit, illi sibi eos, quibus lingua latina fuit aliena, eloquentiâ

(a) *Enea aureis.*(b) V. Niceron *Mémoire* t. 13.

quentiã se æquare patientur? Nequaquam. Hi nanque ex illis, tanquam e fontibus, latinæ linguæ castimoniam hauserunt, hi latina in dictione comparanda accuratissime illos sibi æmulandos duxerunt. Hoc autem sic esse, nemo est, qui neget. Sed argumenta mea novi adversariis minime probari, & frigida atque infirma existimari, cum dicant, facilimum esse inventis addere, & id Ciceronis exemplo comprobent in hunc modum argumentantes: quemadmodum Cicero elegantia ac eloquentia latinæ sibi per majorum præclara monumenta tradita tantum adjunxit, ut omnes eloquentes, qui ante se floruerunt, facillè superaverit, ita & juniores vicissim Ciceronis industria plurimum addentes præstiterunt. Hoc isti argumento putant se probasse recentiores scriptores non tantum Ciceroni pares, verum etiam in dicendo superiores esse. Nullo labore illis concederem juniores Ciceronem assecutos fuisse, modò eloquentia, latinæque linguæ elegantia talis ad eorum manus pervenisset, qualis Ciceroni fuit tradita. Verum neque illud satis esset, nisi etiam hi quoque tantum ingenio possent, quantum unus Cicero valuit. Sed cum & hoc, & illud junioribus defuerit, quò fieri potest, ut illi Ciceronem sint assecuti? Quod si Ciceronem ne æquarunt quidem, quis illos ei antecellere affirmabit? Dicamus igitur audaciter, Ciceronem præcipue sequendum esse, ut eloquentes evadamus, propterea quod nemo post homines natos inventus fuerit, quem, sive linguæ latinæ simplicitate, sive puritate, sive lautitia, atque elegantia, sive artificio, sive denique quibusvis eloquentia viribus illi æquemus, nedum præponamus. Sed jam ad judicium meum redeo. Illa etiam me ratio invitavit, ut dicerem Ciceronis unius vestigiis nobis maxime insistendum esse, quod sciam aliquem nunquam imitationem suam ad exitum, sive ad scopum quandam posse perducere, si plures sibi æmulandos accuratissime duxerit. Qui nanque pluribus similis esse enititur, is sæpius imitationis ludit operam, & neminem in dicendo refert. Siquidem fit, ut maxime incertus, in tanta dicendi varietate, in tam varia differendi ratione, viam, qua dexteritate quadam ad scopum perveniat imitationis, ignoret; & non aliter illi eveniat in hoc itineris genere, quàm imprudenti viatori evenire consuevit, qui relicta via regia, & ea certissima, diverticula quædam, & ea valde diversa ingressus, non semel, sed iterum atque iterum fallitur, neque eò, quo intendit, pervenit, nisi facto interim non parvo viæ dispendio in rectam viam redeat. Non male igitur censuisse videor, si Ciceronis imitationem præcipuam dixi nobis esse debere. Præcipuam, primamque dico, non unicam, ut, cum necesse fuerit, ad aliquot aliorum veterum imitationem ingenii nostri

S

vires conferamus. Cujus quidem rei ea est ratio, quod, quanvis Cicero ea, qua diximus, eloquentia fuerit, tamen fieri non potest, ut natura omnes dicendi vires, atque facultates in eum unum contulerit. Siquidem nihil simplici in genere omnibus ex partibus ea perfectum expolivit. Id quod viderat & Heracleotes ille Zeuxis pictor clarissimus, qui, cum excellentem muliebris formæ pulchritudinem Helenæ simulacrum exprimere instituisset, ejus venustatem non ex una virgine, sed ex aliquot vere formosis effinxit. Itaque ne putemus omnia, quæ querimus ad eloquentiam, uno in corpore, hoc est autore nos reperire posse. Ex uno nanque Cicerone eloquentiæ, latinique sermonis elegantiae, castimonie, venustatis tantum hauriemus, quantum nobis licuerit, ut stylo nostro illius phrasim, potius quam cujusquam alius, quoad ejus facere poterimus, referamus. Sed interdum cæterorum veterum aliquot imitationem non aspernabimur, memores ex uno Cicerone, quæ imitemur, plura, quam ex omnibus aliis, non tamen omnia petenda. In reliquis autem meæ sententiæ partibus, quare sic judicem, planum esse arbitror. Exposui quamquam me invitarint, ut Ciceronem unum præcipue sequendum in eloquentia, atque latina elegantia dixerim, & post eum aliquot veteres alios imitandos judicaverim: quæ eò pluribus tecum agere volui, Hieronyme humanissime, bonarumque literarum peritiss., ut intelligas, quantum ego video, duo esse genera eorum, qui sibi Ciceronem imitandum proponunt; unum scilicet, cujus sunt ii, qui se ideo appellari Ciceronianos nolunt, quod Ciceronianis verbis tantum utantur, sed potius, quod rerum cognitionem, & scientias, quibus præditus fuit Cicero, Ciceronianis dicendi characteribus exprimant, neque adeo sunt imitandi Ciceronis studiosi, ut nihil, quod ille non dixerit, ipsi dicant, nec dicere audeant, & ideo ex aliorum veterum, qui ex linguæ cultu non parvam sibi gloriam paraverunt, imitationem negligent. Qualem fuisse videmus olim D. Hieronymum, & multos alios; nostris vero temporibus Andream Alciatum, Julium Camillum Carnum, (6) Marc. Ant. Majoragium, & Jacobum Sadoletum, (7) qui ob egregiam eruditionem, dicendique ubertatem admirabilem, magnam apud omnes nominis claritatem est consequutus, & Paulum Manutium Aldi filium, juvenem cum summa eruditione, tum orationis elegantia præstantem, & Franciscum Crassum, (8) virum maximis rebus gestis clarissimum, qui non ita pridem Mediolani coram V. Carolo Cæsare invictissimo orationem (9) habuit, totam ad imitationem Ciceronis facundiæ compositam, qua omnes, qui aderant, in maximam sui admirationem adduxit. Alterum Ciceronianorum genus est eorum, qui Ciceronis phrasim adeo

sunt studiosi, ut illius suavitate mirum in modum affecti, allecque tantam tamque variam disciplinarum supellectilem aspernentur, satis arbitantes se eruditos fore, si ejus verba expresserint, si sermonis nuda liniamenta repræsentaverint, si denique verba Ciceronis ad omnem argumenti occasionem in promptu habeant; qui interim tam variarum scientiarum ignari, nihil prorsus Ciceronis imitatore dignum agunt, adeo ut mira religione, aut superstitione alligati uni Ciceroni, nimia imitationis cura, bonam naturam corrumpant, proptereaquod dicta grandia rebus exiguis, & contra parva magnis accomodent. Accedit etiam, quod tales Ciceronis imitatores adeo sunt inepti, ut nullum verbum efferant, quod Cicero dentibus non attriverit, & barbaros eos existiment, qui non ad præscriptum, regulamque Ciceronis verba enuncient, & angustis adeo finibus circumscriptam arbitrantur eloquentiam, ut nihil recte se habere putent, quod Cicero non expresserit, usque adeo uni Ciceroni omnem eloquentiæ laudem, & latinæ elegantiae gloriam concedant, & reliquos omnes, cum veteres, tum juniores authores omni earum rerum laude privent. Hujus generis multos novi, qui indigni sunt ut hic nominentur. Qui hoc pacto se Ciceronis imitatores esse profitentur, hi (dicam apertius quod sentio) non Ciceroniani, sed picæ, aut psittaci Ciceronis sunt appellandi, hi *δῖοτ* (a) ab *Echo* Erasmi (b) merito sunt nominandi, nec injuriâ; tales enim communis sensus sunt penitus expertes. His hac insania purgandis opus est tuo helleboro, quod illis præbes ex epistola, quam ad Plantam nostrum proxime scripsisti. Quam quidem epistolam legere non desistimus, & ut decet doctissimam lucubrationem, caram habemus. Vale, Id. Maji MDXLVII.

(a) Asini.

(b) In Colloquiis.

(1) In Archivo Belgiojof. Angeli Politiani Epistola est ad Trifanum Calchum satis diversa ab impressa Norembergæ 1499, inter *Epistolas Illustr. Viror.*

(2) Græcas, latinæque litteras Mediolani docuit Franciscus Philolphus. Sane in Precibus impressis Lucilii Terzagi ad Senatum Mediolani, Cod. nostro 260 aliàs laudato, sic legitur: *Primo Mediolani Duce Franciscus Sforzia... dominante Mediolani publice profuebatur græcas, & latinæ litteras Franciscus Philolphus, Eques auratus, Poetaque laureatus, & Georgius Valla, ut ex eorum libris in lucem editis apparet.* Plures Philolphi vitam, & gesta litteris consignarunt, veluti Niceronius, Foppius, Saxius, Lancellotus. Philolphi uxor Theodora, Emmanuelis Chrysoloræ neptis, unacum hoc ipso avunculo suo, humata est in Templo S. Eustorgii, ut monumentum eorum ostendit, quod videtis apud Allegrantiæ. (a)

Tres apud nos Philolphi sunt Codices, quorum unus, n. 128, versio est *Apophtegmatum Plutarchi* per Philolphum, scriptusque Codex infra annotatur per

(a) De Sepulchr. Crislian. pag. 83.

S ij

Balsarinum Caymum an. 1464. In alio Cod., n. 306, plures sunt Orationes, & nonnulla Orationum exordia, quorum nihil typis impressum, nec ab ullo enunciatum agnovi. Prima, quæ ibi legitur Oratio, est de laudibus Philippi Mariæ Angli Mediolani Ducis; Orationes aliæ varii sunt argumenti, nempe pro Capitulo Provinciali, pro electione Prætidis, in Nativitate Domini, de Eucharistia, de Divina Scriptura, ac de aliis. Codex alius, n. 307, nuper Bibliothecæ nostræ accessit ex humanissimo dono P. Allegrantiæ: mutilus ab initio est, continetque primò Comœdiam quamdam latino eleganti sermone conscriptam, in qua Philogenia quaedam primas agit partes. Nullum quidem Auctorem Comœdia hæc præfert; sed facillè crediderim Philelphi opus, cum alia, quæ sequuntur in Codice, Philelphi auctoris nomen exhibeant, eodemque tum caractere, tum etiam styli similitudine totus Codex exaratus sit; sequitur autem in Codice sic: *Supplicazione di Francesco Filelfo alla SS. Vergine Maria per la conservazione del Gloriosissimo Principe Filippo Maria*. Carminibus conscriptum est opus. Concluditur Codex opusculo, ubi de virtutibus, ac de vitiis agitur, suntque hîc alia italico, alia latino sermone concepta. De his autem, quæ in hoc sunt Codice, Philelphi luebrationibus mentionem non faciunt nec Niceronius, (a) neque Apostolus Zenus (b).

In Codice apud Principem Belgioiosum est Francisci Philelphi *Cantio Moralis ad Christum Salvatorem, & Ambrosium Pontificem pro pace*, & in alio Codice apud eundem est *Philelphi Parænesis in Francisci Sfortiæ felicitate*. De his pariter verbum nullum apud Niceronium, Zenum, aut alios, quos sciam.

Magni voluminis autographus Codex latinarum, græcarumque epistolarum Philelphi est penes Illustr. Marchion. D. Georgium Theodorum, & Fratres Trivultios, ex quibus epistolis duas evulgandas desumpsit Cl. D. Angelus Theodorus Villa in Ticinensi Lyceo Eloquentiæ Professor, typisque edidit, unacum annotationibus, latinaque versione. (c) Duos Philelphi Codices in fol. possidet eruditione Clarissimus D. Carolus prædictorum Marchionum patruus; alter epistolas, Orationesque continet, alter autem, qui autographus, ejus *Sfortiadem*, in cujus priori pagina duo visuntur stemmata ipsius Philelphi: in primo dux aquilæ imperiales habentur, & quatuor capita ursorum, quæ capita stemma sunt Ursetæ Osnaghæ, secundæ ejus uxoris, de qua Zenus in *Dissertationibus Vossianis*; stemma aliud Mercurium exhibet, quod symbolum erat sibi a Philelpho assumptum, de quo Mazzuchellius in *Museo*: e lateribus, seu supra stemmata literæ extant FR. PH.

In Conventu S. Mariæ Coronatæ MSS. sunt *Plutarchi Apophthegmata per Philelphum*. Codice 25, in quo etiam extat *Oratio Lysæ in defensionem occisi Eratosthenis* latine reddita per eundem. Jam vero in annotationibus, quibus indicem Bibliothecæ Conventus illius illustravit Cl. P. Thomas Veranus Augustinensis, optime animadversum est, quod ea Lysæ Orationis versio singulis plane convenit verbis cum ea, quam Janus Vitalis Panormitanus Romæ edidit, typis Mazzochii an. 1515, atque hinc propterea constat Janum Vitalem, qui Philelpho posterior fuit, totam illam Philelphi versionem pro sua venditasse. Eodem in Codice, quod minime silendum arbitror, est Xenophontis *Oeconomicon* * per Lampium Biragum Mediolanensem latine factum.

In Bibliotheca Principis Belgioiosii sunt Francisci Philelphi *Exercitiumcula*, impressæ Mediolani per Antonium Zarotum Parmensem, 10 Februarii 1498. Edi-

(a) *Mémoire des Hommes illustres*.

(b) *Dissert. Voss.*

(c) In Libro *Raccolta Milanese 1757*.

tionem hanc non indicat in *Catalogo* librorum Mediolani sæculo XV. impressorum Saxius, qui tantum nominat Mediolanensem editionem an. 1489.

(3) Aliquos Leonardi Aretini, seu Bruni Codices MSS., quos hic Mediolani inspexi, palam facere haud ineptum erit. Primum ejus Codicem, n. 157, nos possidemus *della prima Guerra Cartaginese*. Venetiis impressus hic liber est per Junctas an. 1545, eundemque inter rariores accenset libros Nicolaus Franciscus Haymus. (a) MS. Codex, in quo *Tyrannus Xenophontis*, & *Isocratis Parænesis* latine versa per Leonardum Aretinum, extat apud Principem Belgioiosium, penes quem etiam est nitidissimus alter, & optimæ notæ *Codex della Guerra Italiana contro i Goti*. Idem hoc opus, sed latine scriptum, servatur in Bibliotheca Conventus SS. Cosmi, & Damiani, Augustinensium Discalceatorum. *Tyrannus Xenophontis* typis impressus est ex Bibliotheca Fabritii. Opus pariter de Bello Gothico, seu italicum, seu latinum, editum est, (Vide Niceron. tom. 25.) licet istud memorare omiserit Fabritius. An autem *Parænesis* excusa sit, plane ignoro; non enim hæc recensetur, nec ab Apostolo Zeno, (b) nec a Mazzuchellio. (c) In Codice Ambrosianæ, M. 44., duo sunt opuscula MSS. Aretini, *Laudatio Florentiæ Urbis*, ac *de Militia*, quæ a Mazzuchellio indicantur.

In Conventu S. Mariæ Coronatæ Codex, n.º 25., continet Aretini *Invektivam contra hypocritas ex omni genere hominum*, quam impressam esse constat ex Fabritio, & *Bibliotheca Imperiali*. In eodem Codice habentur Commentaria Aretini in I., & II. *Oeconomicorum* Aristotelis. Quanvis nondum hæc prodidisse scribat Fabritius, typis tamen Junctarum vulgata revera sunt, ut constat ex *Bibliotheca Imperiali*. Pariter in eodem Codice epistola est Poggii Florentini ad Leonardum Aretinum, de morte Hieronymi Pragæ, cujus exemplum aliud prostat in Codice Bibliothecæ S. Victoris Monachorum Olivetanorum, aliudque in Ambrosiana, (d) lucemque epistola hæc vidit in editione Basileensi. (e) In Codice alio, n.º 28, S. Mariæ Coronatæ Oratio est in funere cujusdam Othonis, de qua mentionem facit Laurentius Mehus in Vita ejusdem Aretini, & in eodem Cod. epistola ad Omobonum, de qua idem Mehus.

(4) Codicem Guarini possidet hæc nostra S. Ambrosii Bibliotheca, n.º 241, ubi Commentaria ejus sunt in Ciceronis *Paradoxa*, de *Amicitia*, & *Senectute*, sæculo XV. exeunte, vel ineunte XVI. conscriptum, quod colligo ex nomine Cardinalis Grimani, olim illius possessoris. Guarini annotationes in Ciceronis *Paradoxa*, & de *Senectute* eruditæ hæctenus incompertas arbitror, cum hæc memorari non viderim nec a Fabritio in *Bibliotheca*, nec a Maffeo *Verona illustrata*, neque a Zeno in *Dissert. Voss.* Codicem autem Guarini annotationes continentem in Ciceronem de *Amicitia*, sed imperfectas, possideri a Doctore Jacobo Facciolato proditum est (*Diario Veneto* tom. 12. pag. 362.)

Guarini epistolæ sex in Ambrosiana extant, duæ ad Bartholomæum Capram Archiepisc. Mediolani, tres ad Joannem de Casate, & alia ad Joannem Lamolam. Plures itidem extant Guarini MSS. epistolæ, ac orationes apud Augustinenses tum S. Mariæ Coronatæ Mediolani, tum S. Mariæ de Populo Romæ, quas erudite descripsit Cl. P. Thomas Veranus; (f) sed in Archivo Belgioiosiano Guarini opusculum occurrit in libellum Isocratis *Nicoctes*, seu *Symmachicus* ad illustr.

(a) *Notizia de' libri rari.*

(b) *Dissertat. Voss.*

(c) *Scrittori d' Italia.*

(d) De quo Saxius *Hist. Typogr. litter.*

pag. 127.

(e) V. eundem.

(f) *Novo Diario di Modena* tom. 20. an. 1780.

D. Nicolaum Estensem, itemque ejusdem de *Affentatoris*, & amici *differentia ex Plutarcho*. Guarini opus in *Nicoclem* ab nullo unquam citatum comperi, secus tamen illud de *differentia affentatoris*, quod laudatur in opere (*Diario Veneto* tom. 12. pag. 361) ubi citatum dicitur a Panvinio, & aliis, ac dicti operis Codicem possessum a Doctore Jacobo Facciolato una cum aliis Guarini scriptis. Ibidem etiam citantur epistolæ MSS. Guarini ad Tortellium, & Poggium, & alius Codex epistolarum, pag. 369.

Inter paucos, sed selectos Codices, quos possidet eruditus, mihiq̄ue affinitate, & amicitia junctus D. Joannes Recalcati, unus extat in folio, ubi nonnulla exhibentur carmina Guarini, de quo huc usque dixi, senioris, tum alia etiam Joannis Baptistæ Guarini, hujus filii, & quidem utriusque autographa, quorum aliqua nondum typis fuisse impressa facillè arbitror. Sunt vero in eodem Codice aliorum carmina ad utrumque pariter ex Guarinis. Baptistæ alterius Guarini Junioris epistolæ italicæ plures sunt apud Principem Belgiojosium ad Marchionem Philippum Estensem Taurinum scriptæ, ubi is tunc primarius Ducis Sabaudiz Administrat̄ agerat.

(5) Latina hujus Epistola MS. ad Benedictum Jovium continetur in altero ex duobus Jovii Codicibus apud Abbatem Masnagum.

(6) Eum nempe, qui Delminius dicebatur, a Ghilino laudatum, Gaddio, Morhofio, Morerio, & aliis. Præter ejus opera communius explorata, aliquot sunt ipsius epistolæ italicæ in variis epistolarum collectionibus, scilicet *Lettere volgari di diversi*, Venet. 1560, in aliis per Bernardinum Pinum, Venetiis 1582, & aliis per Bartholomæum Gualdum, ibidem 1592. Ejusdem Carmen *Davalus*, Miscell. n. 299, in Ambrosiana Bibliotheca extat, ac denique epigramma, seu epitaphium pro sepulcro celeberrimæ Lauræ, Francisco Petrarchæ dilectæ, ab Julio Camillo compositum, mandante Francisco I. Galliarum Rege, habetur in operibus ejusdem Petrarchæ, Lugduni apud Rovilium 1574. Ad eundem Camillum Ode legitur Petri Angeli Bargæi, pag. 248., Venet. 1568. Mediolani extat ejus Inscriptio in clauetro interiori Conventus S. Mariæ Gratiarum, eaque, prout legitur apud Allegrantiã, (a) sic habet:

IVLIO . CAMILLO . VIRO . AD
 OMNIA . OMNIVM . SCIENTI
 ARVM . SENSU . MIRIFICE
 ERVENDA . ET . AD . SCIEN
 TIAS . IPSAS . IN . SVVM
 ORDINEM . APTE . CONSTI
 TVENDAS . NATVRA . MIRE
 FACTO . QVI . APVD
 DOMINICVM . SAVLIVM
 ID . MAII
 MDXLIV
 REPENTINO . MORTVVS
 CONCIDIT
 DO . SAVLIVS . AMICO
 DESIDERATISSIMO
 POSVIT

Hinc annum dignoscimus, quo e vivis discessit Camillus, quod ignoravit Morenius, qui eum obiisse scribit anno circiter 1550. Dominicus ille Saulius, de quo

(a) De Sepulcr. Cbrist. pag. 132.

in Inscriptione, pater fuit B. Alexandri Saulii Congregationis Regularium S. Pauli, ac Ticinensis Ecclesiae Anglicis: atque hunc quidem filium suum Mediolani, ubi eum genuerat, humanioribus litteris in primori sua adolescentia imbuendum tradiderat tum aliis, tum eidem etiam Julio Camillo Delminio. Vide ejusdem B. Episcopi Vitam ab Joanne Antonio Gabutio conscriptam, atque additamentis illustratam a P. D. Paulo Onufrio Branda, Mediolani 1748, pag. 45.

(7) Epistolæ 4. Jacobi Cardinalis Sadoleti ad Cardinalem Viseum, quæ inter opera Sadoleti etiam postremæ editionis Veronensis non habentur, in Archivo extant Belgiojohano. In eadem Veronensi editione epistola desideratur a Sadoleta conscripta nomine Leonis X. ad Federicum Gonzagam Mantuæ Ducem, 1. Julii 1521, quæ legitur in fine Mantuani Commentarii per Marium Æquicolam, Mantuæ, 1607.

(8) Manuscripta *Dissertatio in Bibliotheca nostra habetur, Cod. 73, De origine, antiquitate, & nobilitate Familie Crassæ Romanæ in diversas Italie urbes propagata, deque ejusdem viris roga, sagove conspicuis*, auctore Joanne Baptista Blanchino, qui ibi etiam laudat Franciscum Crassum. Scripta *Dissertatio* est ipsius Blanchini caractere. Aliaque similis pariter idiographa custoditur in Bibliotheca Belgiojohana. Franciscus Crassus clara Mediolanensi Familia ortus Pater Antonium parentem habuit; primum forenses res tractavit, fuit enim Fiscii advocatus, Jurisconsultus Colleg., Quæsturæ Ordinar. Præses, Senator, Genuæ, Cremonæ, atque alibi Prætor, tum Ecclesiasticæ vitæ se addixit, atque ad Cardinalitiam usque dignitatem evehctus fuit. Romæ obiit anno 1566, ejusque cadaver Mediolanum delatum est, atque in Templo S. Mariæ Pacis conditum, ubi sepulchrale ejus elogium spectatur. Vide Sitonum, Argelatum, Benalium; inter quos tamen non convenit de anno, quo Advocatus Fiscii evaserit noster Crassus, quove J.C.C. Collegio fuerit adscriptus. Ex libello dierum utilium, vulgò *Diutile*, hæc mihi comperta sunt, nempe Fiscii Advocatum egisse an. 1528, & 1529, Quæstorem & Senatorem 1554, Præsidem Magistratus reddituum 1560, Romanam deinde purpuram habuisse an. 1565, & extremum ejus vitæ an. 1566 ex Argelato didici.

In *Constitutionibus Domini Mediolanensis* per Franciscum Crassum collectis, Epigramma legitur Gabrielis Faerni in laudem ejusdem, quod minime commemorarunt, nec Franciscus Arisius in *Cremona literata*, nec alii, qui omnia Faerni scripta, parva quamlibet, indagare, ac recensere studuerunt.

In litteratis Mediolanensibus apud Argelatum, præter eum, de quo nunc dixi, Franciscum, alter laudatur Franciscus Crassus Alberto genitus, eodem florens tempore. Paulus Camillus hujusce filius fuit, in cujus cooptatione in Collegium J.C.C. Oratio extat Francisci Alciati MS. apud Princip. Belgiojosium.

(9) Oratio hæc habita in Templo primario Mediolani fuit, die 24 Augusti 1541, typisque edita apud Malatestam. Alia item ejusdem Oratio in funere Caroli V. Mediolani impressa est apud Franciscum Moschenium an. 1559. Latinas etiam orationes alias, aliaque elucubravit opera idem Franciscus Crassus partim edita, partim nondum in vulgus emissa, de quibus videndus Argelatus.

EPISTOLA VI.

F. CORNELIO SICULO S. P. D.

ARGUM. *Nummorum quidpiam cum munusculo mittit in grati animi argumentum.*

XENIOLUM ad te mittimus, quod & nobis a Discipulis nostris donatum est; sed par erat, ut eò majus mitteremus, quò tu me es eruditior. Tu tamen, quæ tua est morum facilitas, boni consulas velim, tibi que persuadeas, me eo in te animo hæc parva, te sane quàm indigna, mittere, ut si majora, teque digna mitteremus, libentius te donatum iri vellemus. Cæterum, ut non minus utilis, quam jucundæ lectionis tuæ memores esse videamur, accipies eo, quo soles, animo hoc parum pecuniarum, memor nos hoc pacto significare, nos tibi tantum debere, quantum quisquam mortalium alicui potest. Ex ædibus nostris, Natali MDXLVI.

EPISTOLA VII. (a)

JOSEPHUS OSSUTIUS PETRO CRIBELLO SORORIO (b)
SUO S. P. D.

ARGUM. *Ad bonarum artium studium pluribus, multaque facundiâ hortatur, tum ad se ut sæpius, latineque conscribat.*

CUM superioribus diebus ad te scribere instituissem, negotia, quibus non parum impediri soleo, in hunc usque diem illud rejecerunt. Quare ne tibi persuadeas velim, me levi causa motum nunc ad scribendum venire. Hæc enim sunt, quibus adducor, ut ad te scribam: primum ut te ad bonarum literarum, & solidæ eruditionis studium adhorter, deinde ut tibi gratuler, cui in tam florenti gymnasio versari, in tanta doctorum virorum frequentia commorari contigerit, postremò, ut his expositis singularem meum in te amorem attester; hinc igitur mearum
literarum

(a) A Francisco Ciceroio, nomine Josephi Ossutii, conscripta, ut in Codice.

(b) Qui nempe Josephi Ossutii uxoris frater erat. V. ep. 2. l. 5.

literarum exordium sumendum censeo. Quanquam te eo in literas animo esse confido, ut omnem cohortationis laborem esse mihi præreptum existimarem; tamen mea in te benevolentia mihi faciendum admonet, ut te ad præclarum eruditionis studium inflammem. Quare scio non multis ad hoc mihi opus esse. Cui enim difficile est volentem trahere? Vides mehercule hoc nostro sæculo nullos majore in pretio esse, quam, qui bonis literis sunt dedolati; quandoquidem ii sunt, quibus omnes favent, quibus in Repub. administranda honores deferuntur, ii sunt, qui ab omnibus laudantur, ii probitatem, cæterasque bonas artes amplectuntur, ac fovent, ii demum, quo pacto D. O. M. se gratos præbeant, exploratum habent. Puto te perspicere nihil aliud Ciceronem obscuro genere natum ad summos honores, & usque ad sydera evexisse, quam bonarum literarum scientiam; quid Vergilium, quid Plinium, nobilissimis Romanorum viris, atque adeo ipsis Cæsaribus gratos ac charos effecit? Nihil præter eruditionem optimam. Sed quid hæc commemoro, cum ejus generis sint innumera? Quamobrem his veteribus sepositis, ad proximum, domesticumque exemplum veniam. Considera quid in causa fuerit, quod nostrates tantum Patri, & Fratribus tuis semper detulerint, ut nostræ Reipub. Luganensis gravissima quæque illis committant. Invenies non gentilitia stemmata, quibus maxime polent, at potius literas, quibus non parum valent, id efficere. Quare videre est verum esse illud Diogenis de eruditione elogium: (a) *eruditio juvenibus sobrietas est, senibus solatium, pauperibus divitiæ, divitibus ornamentum*. Quapropter jam est tibi perspicuum, quam honestum, quam utile, quam denique laudabile sit in eruditum virum evadere, imo, inquam, ex bellua hominem fieri. Tales enim literæ sunt, ut ideo in nos a Diis immortalibus collatum sit earum munus, ut a belluis dignoscatur. Cæterum eæ illæ sunt, quibus Philosophus quidam olim dicere solitus erat, doctum hominem ab indocto tantum differre, quantum, qui vivit ab eo, qui jam ex humanis excessit. Tibi igitur maxime gratulandum est, cui tam belle eas assequi liceat. Pater enim tuus, & idem socer meus te rebus omnibus, quibus ad id opus esse noverat, ornavit; te namque isthuc misit, ut interim de cæteris taceam, ubi linguæ tres, cæteræque scientiæ, & disciplinæ non minus vigent, quam & olim Athenis bonarum literarum studia. Isthic (b) enim Frisius Joannes, Rodolphus Gualtherus, Corradus Gesnerus, viri trium linguarum peritissimi, multijugæque eruditione mirabiles, non solum tres

(a) V. Diogenem Cynicum in ejus Vita apud Plutarch.

(b) Nempe Tiguri, ubi tres hic laudati Professores egerunt. V. *Dictionn. Morerii*.

linguas, sed etiam omnis generis scientias profitentur. O te felicem, qui talem provinciam sis fortitus! qui tam pulchram discendi facultatem sis nactus! Inviderem mehercule, nisi te magno amore prosequer, adeo ut quod tibi contigit, id mihi evenisse existimem. Jam vide, quanto vitio tibi dandum esset, si spem, quam apud nos omnes non vulgarem sustines, falleres. Sed cui hæc ego? Nonne exploratum habeo, te non solum spem de te conceptam æquaturum, verum etiam brevi, superaturum? Quare velim, hoc tibi persuadeas, me hæc ed non dixisse, quodd de tuo in virtutem animo dubitarem; sed potius, ut supra dixi, quo meum in te amorem testificarer: qui etsi tantus est, ut ad eum nullam posse fieri accessionem arbitrer, tamen tunc non parum in te accrescam, cum, ut spero, talis ad nos redieris, qualem speramus. Sed video te nostram omnium spem mirifice confirmaturum, si ad nos literas aliquot dare institueris; sic enim & te in scribendo exercueris, & nos tui amantissimos maxima lætitia affeceris. Accedit quod nihil, quod magis eruditionis tuæ profectum adjuvet, efficere potes, quam si sæpius ad nos latine scripseris. Quare tuum erit quamprimum ad scribendas literas animum inducere: id si feceris, alacriores nos in tui expectatione reddideris. Domestici tui tibi salutem dicunt. Lugani, XI. Kal. Decembris MDXLVI.

E P I S T O L A VIII.

FRANCISCUS CICEREIUS JOANNI OPORINO IMPRESSORI
SOLERTISSIMO S. P. D.

ARGUM. Delatæ ne fuerint priores ad eum datæ litteræ, exploratum sibi non esse, dicit. Libros quosdam petit.

UNDECIMO ferme ab hinc mense literas ad te dedi, quibus, ut par erat, immortalis tibi gratias agebam, quod pro tua in me benevolentia libellum illum de Grammatica, quem ad te miseram, typis tuis elegantissimis commisisses, excusaque ex eo exemplaria CCC. mihi misisses, quæ quidem literæ an tibi perlatæ sint, nescio. Eas si accepisti, gaudeo; sin minus, hoc breviter scribo, ut habeas, quidnam tibi illis longiori sermone scriberem. Video tam propenso te animo mihi satisfecisse, teque eum mihi animum hac in re ostendisse, ut nullum tempus futurum sit, quin tibi debeam. Dabis, si placet, huic, a quo

has literas acceperis, libros, quorum titulos statim adscribemus. Id verò feceris, si mihi fidem adhibes; pretium enim, si mihi credis, cum primùm libros acceperò, statim ad te transmittam.

Ex novissima editione tua.

- Aristotelis opera, omnium postremò latine reddita.
- Plinii *Naturalis Historiæ* libri.
- Plutarchi vitæ a pluribus viris doctis latinitate donatæ.
- Fab. Quintiliani Opera.
- Othonis Bronfelsii *Puerorum institutio*.

Horum omnium quaterniones dissolutos esse volumus, quales ex officina tua solent prodire. Sint præterea ex paginis, quæ ex una tantum *plica* componuntur, hoc est, ex maximis. Reliquum est, ut quam optima conditione mecum transigas, quod facere soles pro tuo in eos, qui bonas literas exercent, animo. Vale, meque tibi commendatum habe. Lugani, postridie Natalis Servatoris nostri MDXLVI.

EPISTOLA IX.

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *Libros ut amico suo tradat, Oporinum rogat.*

POSTRIDIE ejus diei, quo ad te literas dedi, quibus libros aliquot abs te petebam, adolescens sane quam nobilis, amicus, & idem municipis noster, quicum de tua in excudendo exacta diligentia sæpe loquutus sum, oravit me, ut ad te scriberem, peteremque, ut huic, qui has literas tibi reddiderit, hos libros dares, quorum tituli paulo post legentur. Curabis igitur, si me amas, ut ex officina tua nuperrime prodierunt. Quaterniones dabis dissolutos, qui constent ex paginis maximis, quæ una tantum *plica* sunt contentæ. In summa quidquid huic adolescenti diligentia in hac re, mihi ipse præstiteris, quem tibi amicum esse persuadeas velim. Cui volumina dederis, ab eodem pretium habebis, is enim hic pretium accepit. Tu tamen quantum æstimaris, nos certiores feceris. Sed nos tempus admonet, ut librorum titulos adscribamus:

(D. Thomæ Aquini in Aristotel. *Dialect.*
Commentaria (Joannis Grammatici in ejusdem *Dialect.*

Plinii *Naturalis Historiæ* libri.

Plutarchi vitæ a pluribus viris doctis latinitate donatæ.

Marsilii Ficini Opuscula, quæ ad studiosorum valetudinem attinent.

Si quod non aliter eveniet, huic adolescenti libri illi placuerint, brevi

P ij

futurum spero, ut libros omnes, qui ad Medicinæ studium attinent, abs te petat. Nos tua erga nos benevolentia freti, familiariter tecum loqui non dubitamus, imo forte tibi molesti sumus, cum tibi gravissimis negotiis impedito, de re parvi admodum momenti tecum agentes, tot verbis caput obtundimus. Sed hoc mihi condonabit tuorum morum facilitas. Faxit D. O. M., ut diu sis superstes, ut opera tua Rcipub. literariæ maximum adjumentum adfert. Vale, Lugani, Kal. Jan. MDXLVII.

E P I S T O L A X.

S. CRISTOPHORUS LEPORARIUS, ET FRANCISCUS
CICEREIUS F. CORNELIO SICULO S. P. D.

ARGUM. De palinodia, quam ab eo decantatam audierant, veritatem exquirunt, factumque istud, aliorum exemplo, dedecori non esse, tribuendum ostendunt.

NON mediocri admittatione tenemur, quod, ut coram pollicitus fueras, nos tui amantissimos nunquam certiores feceris, quo nam pacto se habeant res tuæ, ex quo a nobis te absolvisti. Heri nobis nunciatum est, te a disputatione victum discessisse, & palinodiam recantasse, quod, verum ne sit, ex te scire cupimus. Si verum isti nunciant, nihil est, quod hoc iniquo animo feras: si enim te emendasti, fecisti, quod prorsus est angelicum, cum peccasse humanum fuisset. Cæterum fecerunt hoc & alii multi, qui te doctiores habebantur, inter quos fuit D. Augustinus, (1) & Petrus Lombardus, quem, ut nosti, Parisiis emendarunt. (2) Ea est tua prudentia, ut, ne scribamus plura, deterreamur. Quare, si unum addiderimus, finem dicendi faciemus; si bene sentientibus cessisti, est mehercule, quod tibi gratulemur, quod tua morum facilitate dignum feceris. Vale, nosque tibi commendatos habe. Lugani, Kal. Februarii MDXLVII.

(1) Hujus eximii Ecclesiæ Doctoris Codices nonnullos habemus; in uno autem ex illis, qui nuper ex Morimundensi Monasterio in hanc S. Ambrosii Bibliothecam translati fuerunt, sign. n.º 315, integer Sermo extat in illud Evangelii *Petite & accipietis*, cujus duntaxat fragmentum ex Beda nondum vulgato ediderunt Maurini Patres inter fragmenta Sermonum S. Doctoris, qui adhuc desiderantur, Tom. 5. p. 1519.

(2) Joannes Aleaume, & Lovanienses Professores a mendis pluribus, quibus *Sententiarum* Petri Lombardi liber antea scatebat, expurgandum curarunt, sicque emendatum typis concessere Lovanii 1546, idemque ab iis correctus liber Parisiis fuit impressus 1550. V. Ceiller *Histoire des Auteurs Sacres, & Ecclesiastiques* tom. 23.

EPISTOLA XI.

FRANCISCUS CICEREIUS ANTONIO CASTOREO S. P. D.

ARGUM. *Gratas sibi ejus literas fuisse ait; tum, quod optimo Præceptori det operam, gaudet.*

NISI mehercule tuis literis præventus fuisset, ego te ad scribendum provocare institueram, nunc tuis literis respondeam necesse est, non tuas expectare; quod pro mea in te singulari benevolentia mihi pergratum est. Et certe tuis factis dignum fecisti, ut ad Cicerinum tuum amantissimum scriberes. Sed tantum mihi tribuis in literis tuis, quantum nec agnosco, nec mereo. Sed, cum illud amice facias, facile tibi concedo, & id te facere facile patior, cum tuam erga me benevolentiam adductus eum me describas, quem non esse non te lateat. Nunciavit mihi Pater tuus, te in Othonis Lupani contubernium receptum esse, quod profecto tibi inviderem, nisi mihi amicus esses; nec injuria. Qui enim eorum omnium, qui humaniores literas profitentur, facile princeps est, cum tu pro Præceptore habes. O te felicem, si, quod spero, tanto Præceptore dignus evaseris! quod te præstaturum tuarum literarum elegantia pollicetur. Quare ego, & Pater tuus, & cæteri omnes tui magnopere gaudemus. Tu vale, & bonarum literarum studium, quod facis, complectere. Lugani, Kal. Febr. MDXLVII.

EPISTOLA XII.

JOANNI MENABENO S. P. D.

ARGUM. *Jovii Carmen mittit.*

NOLI putare tuam in me benevolentiam recordationem iccirco imminui, quod rarius ad te scribam: imo velim tibi persuadeas ad eam in dies non parvam fieri accessionem. Nactus sum proximis diebus lucubrationunculam (1) hanc Jovii eruditissimi, carmine conscriptam; quam ut descripsi, digna mihi visa est, quæ tibi dono mittatur, cum quod in ea Carolus V. Caesar laudatur, cujus nunquam intermōrituræ gloriæ es admodum studiosus, tum quia ab eo profecta est, cujus rarissimum ingenium, & summam eruditionem adeo suspicis, ut & vivum semper

amaveris, & mortuum (2) meritis laudibus prosequaris. Accipies igitur hunc libellum eo animo, & fronte, qua soles omnia, quæ a Cicerino tuo tibi transmittuntur. Vale. Lugani, ex ædibus nostris, VII. Idus Feb. MDXLVII.

(1) Lucubratio hæc ea est, de qua ep. 17 hujus, nempe *Farrago de Turcæ fuga viso Cæsaris apparatu*. Librum hunc descriptum vidi in Codicibus Principis Belgiojosi, & Abbatis Masnagi.

(2) De Benedicto Jovio jam defuncto mentio est in epistola Cicereii (Codice Belgiojosi) scripta 1 Decembris 1546, pag. 3. Erravit ergo Aloysius Tatti, (a) qui Benedicti Jovii mortem ad decennium protrahit, consignatque anno 1556, quo ejus Filii elogium ipsi apposuerunt in Templo Comi primario, ut Inscriptio ipsa indicat, quæ apud laudatum Auctorem legitur, idque fortasse errandi occasionem ipsi tribuit.

(a) *Annal. Dnt. 3. pag. 632.*

EPISTOLA XIII.

ANDREÆ CAMUTIO S. P. D.

ARGUM. Fratris ejus nomine gratias agit, tum suum erga eundem obsequium ad omnia paratum esse adfirmat.

FRATER TUUS Hieronymus, Medicus mehercule solertissimus, narravit nobis, quæ tua est humanitas, & in omnes municipales tuos non obscura benevolentia, te de contubernio Mugini nostri, cum nobili, atque bono quodam viro Papiensi convenisse, comparasseque illi locum non longe ab ædibus tuis. Quare quantas gratias tibi agat ejus Pater, non paucis possem consequi. Tuum enim in eum studium perbelle declarasti, cum confestim ei obtemperaveris; quare nunc tibi plurimum debet, plus tamen se tibi debitum in posterum confidit, cum sciat te non parvo adjumento futurum suo eidem Filio, quem ad ea percipienda istuc perducit, quæ tu in florenti Ticinensi Academia profiteris, & jam aliquot annis cum magno auditorum concursu professus es. Sed næ ego stultus sum, qui, dum tua in alios merita commemoro, quæ in me contulisti, taceam. Id tamen a me consulto factum esse, velim tibi persuadeas. Videntur enim mihi epistolares limites angustiores esse, quàm ut ibi tot, ac tanta merita recenseri possint. Quare mihi satis pro tempore futurum arbitror, si, quod ad id attinet, illud nunc ad te scripsero. Existimabo tibi gratum esse, quod debeam, si iis rebus, meis, quibus tibi gratificari me posse perspicias, libere uti volueris.

Quare mihi impera, meâ utere operâ. Nam, si qua in re ea tibi grata esse poterit, mihi ipse gratulabor; nihil enim habeo, quod meritò tibi acceptum non referam. Quod si secus facerem, aut opinarer, omnium, qui sunt, aut fuerunt, ingratiſſimus habendus essem. Sed hæc melius aliàs. Nunc ad Muginum redeo. Etsi cum apud te commendatione non egere sciebam, tamen facere non potui, quin illum tibi non commendarem. Habebis igitur commendatum adulescentem, quem non secus ac germanum fratrem diligimus, ac charum habemus. Sed jam finem scribendi faciam, memor te gravioribus occupationibus detineri. Vale, Lugani, Kalend. Martii MDXLVII.

EPISTOLA XIV.

FRANCISCO CASTANEO S. P. D.

ARGUM. *Muginum commendat; aliqua nunciat.*

MIHI faciendum existimavi, ut Josephum Muginum ad vos proficiscentem tibi commendarem, quem etsi sciebam tibi satis commendatum fore, tamen tua in me benevolentia hortabatur, ut illum tibi commendarem, præsertim cum propter meam commendationem illum tibi chariorem fore considerem. Commendo igitur tibi Muginum nostrum, quem tanti facio, quanti Fratrem chariss., cum propter ejus Patris in nos amorem, tum, quia discendi avidum eum esse cognoverim. Bacchanalibus proxime celebratis nihil Lugani actum est, quod tuis auribus dignum putemus, nisi forte illud vis audire: Hieronymus Canevalius uxorem duxit. Quam? inquires. Antoniam Roviliam adulescentulam certe lectissimam, tibi, ut arbitror, cognatam. Restat tamen unum, quod tibi significem, quod utinam ita non accidisset, ut lachrymans illud tibi nuntio. Joannes Marius Moreſinus, æqualis noster suavissimus, decimo abhinc die, vulnere in sinistro jugulo accepto periit; nosque mœstissimos reliquit. Domestici tui bene valent. Marcum Somaticum, & Stephanum Brocchum, juvenes summa virtute, & summo ingenio, mihi salutes velim. Vale, Lugani, Kal. Martiis MDXLVII.

EPISTOLA XV.

FRANCISCO JERARGO S. P. D.

ARGUM. Excusatio de litterarum tarditate; de litibus ejus perscribi cupit, itemque de libro, cui adlaborat. Grammaticam ejusdem laudat, & quare hanc discipulis suis nondum prælegat, causam indicat.

ADMIRATIONI tibi esse non debet, Jerarge doctissime, quod rarius ad te scribam, id enim fit, quod perquam rari sint, quos ad te perventuros putamus. Cum igitur cognovissem Josephum nostrum inter eundem Papiam te conventurum esse, has ei ad te dedi, quibus non commemorabo tua in me innumerabilia beneficia, cum tot ac tanta sint, ut, si id facerem, non epistolam, sed librum ad te scribere mihi necesse esset. Illud tantum dicam, me summopere cupere, ut aliquando tibi gratificari possim, mihi in optatis esse, efficere, ut intelligas, qui sit meus in te animus. Cupio mihi significari, an adhuc lites tuas sedaveris. Dixit mihi Josephus noster, quod & præsens ex te audivi, te sub incude habere *Institutiones Græco-Latinas*. Eas an hætenus perfeceris, nisi tibi molestum esset, mihi significares vellem, & ubi eas prælo impressorio committi constitueris. Nam, si fortasse id Basileæ fieri tibi placeret, haberemus, qui nobis satisfacerent, qui mihi & noti, & amici sunt non vulgares. *Grammaticales Canones* tuos latinos, quos æternitatem adepturos spero, pueris qui mihi crediti sunt, libenter jam pridem prælegissem, & nunc prælegerem, sed mihi res est cum ejusmodi hominibus, ut in emendis libris perparci sint, adeo ut rarè admodum, nonnisi rogati, liberis suis libros mercentur. Quare frustra tentassem tuos libros illis emendos exponere, cum tanti non emissent, quanti vel duos quaterniones æstimares. Tu vale, nosque, ut soles, ama. Lugani, Kalend. Martiis MDXLVII.

EPI-

EPISTOLA XVI.

ANTONIO CASTOREO S. P. D.

ARGUM. *Litterarum ejus elegantiam laudat, monetque ne ab incepto studio desciscat, cui omnia abunde suppetere dicit, quæ ad scientiæ consecutionem desiderari queant. Ad scribendas sibi, easque latinas litteras excitat.*

HERI a prandio paulisper a docendi labore quiescebam, cum Pater tuus unâ cum AVO tuo summa cum lætitia me domum meam convenerunt, & tuas mihi literas obtulerunt, eas, inquam, quibus ad meas proximas apte quidem respondebas, quas cum obtulissent, eas resignare, coramque legere me voluerunt. Quo facto, anxii, tuæque eruditionis studiosi, de me quærere cœperunt, quid mihi de illis videretur, quodve judicium adferrem. Quamobrem dixi, literas tuas mihi vehementer probari, te (id quod erat) non solum scite, verum etiam ornate, atque eleganter respondisse, addidique te eorum expectationem non tantum æquaturum, sed etiam brevi superaturum. Quo accepto nuntio, quanta lætitia affecti a me discesserint, vix mille chartarum scripturâ consequi me posse considerem. Avus ad cælum manus sufferebat, Pater Deo Optimo gratias maximas agebat: tanta erat eorum lætitia; neque mehercule aliter res se habebat, adeo ut, si secus me sentire dixissem, mendacio certe non caruissem. Nunc autem illud tibi diligenter curandum est, ne ab incepto desistas; alioqui vides, quanta turpitudinis nota & tibi, & mihi inurenda esset: tibi, qui (quod Deus avertat) tuorum spem de te conceptam scellisses, mihi, qui eisdem inani spe lactassem. Hoc te præstare tuum est, & nihil est, quod id te præstiturum sperare non debeam, imo, ut rectius loquar, polliceri non possum. Primum enim ingenio, & memoriâ non modicâ te ornavit natura, deinde (o te felicem!) Pater iis rebus omnibus, quibus ad capiendum ingenii cultum opus esse perspexerat, te munitum esse voluit. Quare, quod certe gaudeo, tibi minime dicendum est, quod cum ego, tum multi alii dicerent:

Ingenio poteram superas volitare per arces,

Me nisi paupertas invida deprimeret.

Notum enim est tibi illud Junii Juvenalis: (a)

Haud facîle emergunt, quorum virtutibus obstat

Res angusta domi

(a) Lib. 2. Satyra 3.

Q

Ut igitur potes sic erudiri, bonisque disciplinis dedolari, velle debes. Postremò eum Institutorem nactus es, quo nec meliorem, nec præstantiorem bonis literis inveniri posse existimo. Id facillè arguunt multa ab eo elegantissime conscripta, tum certe liber Tusca lingua compositus, cui *Torricella* ipse titulum indidit. Illum autem me biennium isthic publice profitentem audivisse, dum vivam, semper mihi gaudebo. Cum itaque nihil tibi ad solidam eruditionem comparandam deesse videam, teque id maxime cupere perspiciam, fit, ut nihil esse existimem, quod te facturum & mihi, & cæteris tuis omnibus non pollicear; quæ spes si nos nequaquamefellerit, illud, ut hic reliqua taceam, assequere: qui tibi male volunt, atque te nihil unquam profecturum esse dicunt, mendaces videri cogentur. Nunc me tempus admonet, ut rescribam ad ea, quæ in suavissimis, iisque gratissimis literis tuis legi. Dicis, te mihi maximas habere gratias, & ideo cupere, ut aliqua digna tibi referendæ gratiæ offeratur occasio. Hic autem, mi Antoni, non satis video, quare mihi debeas: quod si ita est, ut dicis, ut aliquo modo mihi devinctus sis, nulla certe alia ratione te mihi gratiorem ostendere potes, quàm si tuo labore, atque diligentia meæ de te expectationi responderis. Num digniorem referendæ gratiæ occasionem tibi offerri exoptabis? Quò enim doctior evaseris, eò mihi gratior es futurus. Quare contende, mi Antoni, & in literas toto incumbere pectore. Non parum autem adjuvabit tuæ eruditionis profectum frequens scribendarum epistolarum exercitatio. Nullo igitur pacto ad me sæpius scribere intermittas: sic enim te facturum esse literæ tuæ nobis significarunt. Ego autem has ad te longiores dedi, ut intelligeres, me non minores abs te expectare. Adde, quod tuas literas tantò mihi gratiores futuras esse, quantò crebriores miseris, intelliges. Ut ego tibi Matrem meam salutavi, ita tu mihi Othonem Lupanum magistrum tuum salutabis. Vale, v. Nonas Martii MDXLVII. Lugani.

E P I S T O L A XVII.

JOANNI OPORINO TYPOGRAPHO S. P. D.

ARGUM. Libros poscit, elegantes ejus typos commendat. Orationem transmittit, alias, semel ac obtinebit, lucubrationes missurus.

CUM haberem, cui literas recte darem, facere non potui, quin ad te scriberem. Quanvis scirem te occupationibus tam gravibus detine-

ri, ut absurdum esset, & parum æquum videretur, te nostris literis inanioribus interpellare; tamen tuus in nos animus, & in omnes, qui literas amant, non obscura benevolentia effecit, ut non vererer, quin pro tua morum facilitate, quæ scribo, æqui, bonique facias. Tertio abhinc mense literas ad te dedi, quibus hos libros, quorum titulos statim adponam, dissolutos mihi transmitti petebam. Has an adhuc accepisses nesciebam; quod si accepisti, confestim ad me transmittas, precor. Si pretium scivissem, nummos cum literis tibi exarassem. Cum primum igitur eos accepero, curabo, ut pretium tibi adnumeretur; atque eorum tituli tales sunt, quales hic descriptos vides: ex novissima editione tua

Aristotelis opera omnium postremò vel emendata, vel latine reddita.

Plinii *Naturalis Historiæ* libri.

Plutarchi Vitæ a pluribus doctis viris latinitate donatæ.

Fabii Quintiliani opera.

Othonis Bronfelsii *Puerorum Institutio*.

His adjungas velim Lycophronis *Cassandram* cum Zeze (a) interprete, & Joannis Zezis varias Historias. Quos libros, tu juvandi cupidissimus, primus anno superiori in lucem emisisti, hos libros omnes dabis, si placet, nobili & insigni viro Leonardo Lucelmano, cujus servorum operâ Luganum ad me deferentur. Vellem mehercule aliquam mihi occasionem offerri, qua tibi gratificarer, & meum in te doctissimum, & eundem humanis virum animum declararem: ita enim es meritis, non solum a me, quem tibi non vulgari beneficio devinxisti, sed etiam ab omnibus, quibus manifestum est, quo animo sis affectus erga bonarum literarum studiosos. Is enim est eruditus tuus animus, ut nec sumptui ulli, vel labori parcas, dummodo veterum libri aut typis non ante editi perquirantur, & per typorum tuorum elegantiam omnibus studiosis publicentur, & communicentur, aut jam cogniti a mendis repurgentur, & nativo candori restituantur. Quemadmodum cum aliis, tum certe proxime te fecisse cognovimus ex eruditiss. Gerbelii (b), Arnoldi, (c) Borrharii, (d) Sebastiani Castellonis (e) epistolis, tum Lycophroni, tum aliis libris præfixis. Quare nihil attinere videtur, ut ego te laudem, cum id fa-

(a) Zezes, vel Tzetzes Jacobus *Cassandra* interpres, Joannis Historici, & Poetæ Frater. V. *Dictionn. Morerii*.

(b) Nicolaus Gerbelius, de quo Melchior Adam in *Vita Jurisconf. Germanor.*

(c) Arnoidus Arlenius Peraxvius, de quo Bælius *Dictionn. Critique*, & hic infra ep. 16. lib. 5.

(d) Martinus Borrhauus, de quo Teiffier *Eloge des Homm. Sçavans*.

(e) V. eundem.

ciant viri nostræ ætatis eruditissimi. Illud autem non prætermittam, esse, quod mihi gratuler, quod tecum amicitiam inierim, quod in tuam benevolentiam vel ignotus admissus fuerim: tuam, inquam, qui, ut es literarum scientia præstantissimus, ita illud unum in animo habes, ut nemini noceas, pro sis omnibus, de omnibus benemerearis.

Amicus quidam meus, heri mihi misit orationem (a) a M. Antonio Majoragio, homine doctissimo, proxime conscriptam, in qua de nominis mutatione agitur. Quæ cum nova sit & materiâ, & editione, eam ad te mittimus. Hujus dictionem, & lucubrationes, si tibi ex hujus lectione probari intellexero, curabo, ut aliquot aliæ ejusdem orationes, quas adhuc in Germania minime vulgatas esse arbitramur, tibi reddantur. Est etiam, qui se nobis daturum sit pollicitus *Farraginem quandam de Turcæ fuga viso Cæsaris apparatu, & librum de XII. Fontibus Comum ambientibus*, & alium librum carmine conscriptum, cui titulus est *Philautia*, (b) quæ conscripsit vir non parum eloquens Benedictus Jovius, Episcopi Nucerini (1) frater. Hæc, quæ impressa nunquam in lucem prodierunt, si, ut spero, nactus fuero, ad te transmittam. Quanquam quid attinet, hæc tibi levia polliceri, cum non desint, qui tibi maxima opera e pluteis, in quibus multa sæcula delituerant, cruta, vel e longinquis, & remotis petita regionibus mittant? Sed magna tibi a magnis dentur æquum est. Ego pene indoctus, & adulescens parva, ac levia daturum me tibi polliceor, non quod his tibi opus esse existimem; sed ut gratificandi voluntatem adesse mihi, facultatem autem abesse intelligas. Vale, VI. Kal. Mart. MDXLVII.

(a) Quæ impressa tum seorsim est, tum una cum aliis Majoragii *Orationibus*. V. Argelatum.
 (b) Tria hæc Jovii opera MSS. habentur in Archivo Belgiojosi.

(1) Scilicet Pauli Jovii celeberrimi Historici, qui frater natus minor Benedicto fuit. (a) Mentionem ejus facit Benedictus ipse in calce *Historiæ Novocomensis*, Ghilinus, Morerius, & alii sexcenti. Manuscripta aliquot Pauli Jovii videre hinc Mediolani mihi licuit, veluti *Chorographiam Larii Lacus* (alioquin impressam) caractere antiquo descriptam in Archivo Belgiojosi, & in Ambrosiana Bibliotheca autographas epistolas varias, ex quibus una ad Hieronymum Angleriam in lucem edita fuit in libro, *Raccolta Milanese* fol. 40. 1756. In altero ex Codicibus Benedicti Jovii penes Abbatem Masnagum legitur: *ad Paulum Jovium Pontificis Maximi Medicum meritissimum M. Antonii Liburnatis Exastichon*, quod incipit: *Est fortuna Comes*, & ibidem: *Pauli Jovii Nucerini Præsulis designati Responso ad lepidissimum Poetam M. Antonium Liburnatem*, cujus hæc priora sunt verba: *Carmina quæ nuper*. Pauli Jovii, qui Episcopi Nucerinæ, ac dicti Pauli pronepos fuit, (b) nonnulla sunt carmina in *Elogiis Pauli Jovii senioris*, tum unum ejus-

(a) V. Bælium *Dictionnaire*.
 (b) V. Aloysium Tatti *Annal. Dec.* 3. pag. 626.

dem lego, Cod. nostro 304, (a) fol. 36, quod, cum inter alia Jovii junioris vulgata carmina, mihi saltem comperta, minime extet, evulgare nunc operæ pretium arbitror. Carmen est in laudem Alphonſi Davali:

Quid ſceptra ad tumulum, vinciti quid compede Reges?

Quidve tot invictâ ſigna relata manu?

Quid galeæ? quid ſcuta nitent? quid gæſa? quid enſes?

Quid viret æternis laurus opaca comis?

*Num Mars, num Davalus tumulo jacet? hîc ſirus, hîc eſt
Heu Davalus, quin Mars cum Davalo ipſe jacet.*

(a) *Inſcription. Jacobi Valerii.*

EPISTOLA XVIII.

ANDREÆ SAXO S. P. D.

ARGUM. *Ut amicorum ſuorum numero ſe accenſeat, Saxum deprecatur, quem ab eruditione, & eximiis moribus commendat.*

HECTOR, opinor, apud Nævium (a) ſe a Patre gravi viro laudari lætabatur. Hujus exemplo poſtea & M. Cicero ſua, quæ faceret, probari M. Catoni ſummopere gaudebat. Quandoquidem ea eſt vera atque jucunda laus, quæ laudatos habet Autores. Quare, mi Saxe, nihil eſt, quod & tu gloriari, & vehementer lætari non debeas, quod Joannis Menabeni, viri eruditione, atque integritate mirabilis, acerrimo judicio commendatus, apud nos eruditus, & idem optimus juvenis habearis, quales omnes ii eſſe deberent, qui juventutem erudiendam ſuſcipiunt. Ille namque, cum apud me proxime eſſet, tantis laudibus ingenium, eruditionem, & mores tuos proſequutus eſt, ut poſtea ſemper maxime illud mihi in votis fuerit, ut per literas amicitiam tecum inire conarer. Is enim ſum, ut quanvis pene indoctus, doctos tamen ſuſpiciam, & vehementer obſervem, adeo ut (quod ajunt) omnem lapidem moveam, quò me in ſuorum amicorum numerum recipiant. Id quoties tentavi, toties mihi, D.O.M. beneficio, feliciter ſucceſſit. Hoc enim modo Baſileæ aliquot viri undequaque eruditiffimi benevolentiam ſe mihi conjunxerunt; idem fecit Venetiis Paulus Manutius Aldi filius, vir rariffimo ingenio, & ſumma eruditione præditus. Quapropter idem quoque a te factum iri ſperare debeo. Nolle tamen interim temeritatis, aut aſſentationis me inſimulare, quod ad ignotum hujus generis literas mittam, quodque te laudem. Hæc namque crimina a me penitus ſunt transferenda, & in alium quenpiam conferenda. Siquidem ab iis ſem-

(a) *Cicer. Epiſt. Famil. 6. lib. 15.*

per abhorruit genius meus. Quod si tamen tibi damnandus videbor, mea de te opinio, & meus in literatos, & probos homines amor absolvere me debebunt, quibus adductus & te laudavi, & scriptis meis te visere non dubitavi. Hæc ed brevius scribo, quodd sperem, tuas literas, quibus ad has rescripseris, latiore atque ampliore scribendi materiam mihi subministraturas. Joannem Menabenum amicam nostrum, & præceptorem saluta. Vale. Lugani, xvii. Kalend. Maji MDXLVII.

EPISTOLA XIX.

F. MAURITIO VIGLEVANENSI DIVINI VERBI
INTERPRETI S. P. D.

ARGUM. Dantis carmina exposcit, tum carmina alia, quæ ad ejus effigiem applicta noverat.

CUM proximis diebus in hortis vestris, ut a cœna fieri consuevit, cum Hieronymo Camutio, atque Augustino Planta confabulareris, multis verbis ultro, citroque factis sermonem tuum ad Dantem (1) Florentinum Poetam lepidissimum convertisti: quare non pauca de ejus vita, ac moribus attulisti, præsertim exulem illum Florentia, Ravennæ fato concessisse, ibique te vidisse ejus effigiem ad vivum delineatam; huic etiam appensa esse carmina aliquot pulcherrima. (2) Hæc igitur cum memoriâ teneas, vellem scripta ad me mitteres, illis enim commentariolos quosdam nostros ornatum iri cuperem. His adjunges etiam carmina illa a Dante dicta. Tua morum facilitate fretus, hoc oneris tibi imponere non erubesco, & id audacius facio, quod eum me esse cupiam, qui tibi tali ac tanto viro plurimum sit obligatus. Lugani, ex ædibus nostris, xi. Kalend. Majas MDXLVII.

(1) Dantis Aligherii Florentini MSS. tum pergamena, tum chartacea in Ambrosiana Bibliotheca sunt, quæ enumerat Saxius; (a) aliisque Codex Dantis *de Monarchia* in Archivo Belgiojofiano servatur.

(2) Bernardus Bembo Petri Cardinalis frater, cum Præturam Ravennæ ageret, instaurari jussit tumulum Dantis, eidemque Exastichon apponi, quod legitur apud Morerium. (b) Instauratio alia ejusdem tumuli facta est an. 1692. (c)

(a) *Histor. Typograph. Litterar. Mediol.* pag. 132.

(b) *Dictionn. Historiq.*

(c) *Stato presente di tutti i Paesi, e Popoli del Mondo*, Vol. 21. pag. 425.

EPISTOLA XX.

AUGUSTINO PLANTÆ J. C. S. P. D.

ARGUM. *Orationem mittit. Litterarium Plantæ studium celebrat.*

HERI vesperi, cum unâ tecum animi molestias deambulatione sublevarem, de politioribus literis mecum statim agere cœpisti. Quare multa verba ultro, citroque fecimus, & in mentionem incidimus ejus orationis nuper Mediolani habitæ, in qua de nominis mutatione agitur: hanc autem orationem ad te legendam mitto, quod sperem ejus lectionem tibi jucundam fore, quemadmodum ejusmodi reliquæ consueverunt. Is namque est tuus in literas animus, Augustine, ut quidquid ocii a sanctissimarum legum studio tibi datur, id omne in humanioribus literis consumere consueveris, adeo ut quanvis graviora studia pertractes, mansuetiores tamen Musas non parum suspicias. Quò fit, ut te non solum amem, verum etiam vehementer observem. Quod si aliquot tui similes haberemus, fieret mehercule, ne bonæ literæ domi nostræ tantopere parvipenderentur. Vale. E palæstra nostra literaria.

EPISTOLA XXI.

AUGUSTINO PLANTÆ S. P. D.

ARGUM. *Laudat carmina, quæ censuræ suæ subjecerat.*

FELICI *prosa quæ Marcus tractat acute
Vidi, Francisce, grata fuere mihi.
Reddere transmissum cupienti sæpe libellum,
Lectio Prætoris distulit: ecce tuum.*

Quod hæc pulcherrima carmina meæ, qui indoctus sum, subjicias censuræ, facis tu quidem civiliter; quare huc spectat proverbium illud, Minerva vult se a sue edoceri, (a) sed tamen tibi morem geram. Censuram nostram accipe:

Tam bene conveniunt versus, ut diceret hospes:
Hæc cecinit, Nemesis cujus amica fuit.

(a) Adagium apud Ciceron. lib. 1. *Academ. Quæst.*

Desine Planta igitur, mihi vena hæc aurea non est;
 Dicere, cur non est publica vena tibi?
 Omnia dixisset si sic nam Tullius olim,
 Quis legeret, Marcum publica vena fugit?

E P I S T O L A XXII.

HIERONYMO FRICK LUGANENSI PRÆTORI S. P. D.

ARGUM. *Majoragii Decisiones misit. Friccii eruditionem probitatemque laudibus extollit.*

AUGUSTINUS Planta, vir non vulgari eruditione præditus, quocum mihi magnus est usus, heri vesperi inter deambulandum multa mihi de te narravit, præsertim tibi summopere probari Majoragii dictionem, cum ejus orationem, quam de mutatione sui nominis habitam emisit, proxime videris, teque ideo cupere alias ejusdem lucubrations evolere. Quod cum primùm audiui, non mediocriter lætari cœpi, sperans scilicet iccirco ansam, ut ajunt, mihi præberi, ut, quod jamdiu mihi est in votis, aliquando tibi viro eruditissimo, & eidem optimo gratificarer, simulque te meis literis non satis latinis inviserem, & id mihi statim feliciter successurum sum arbitratus, si Majoragii *Decisiones* xxv. ad te legendas mitterem, eas, inquam, quibus ille Cœlium Calcagninum injustissimum Ciceronis criminatorem insectatur. Id igitur libentissime præstiti, easque ad te dedi. Nunc autem spero, quæ tua est humanitas, me temeritatis a te non accusatum iri, quod & indoctus, & ignotus te talem ac tantum virum literulis meis alloqui audeam. Excusare namque me debet vehemens meus in omnes Germaniæ viros literaturâ præstantissimos amor, inter quos tu certe postremus non es, quod facilè ab iis omnibus judicatur, qui scripta tua, cedro quidem digna, & cupressu servanda lectitarunt, cujus eruditionem & probitatem adeo suspicio, ut quanvis temeritatis extremæ notam mihi inustum iri perspicerem, ideo tamen minime prætermittendum non judicarem, ut mihi non obtemperarem, & te per epistolam qualemcumque non alloquerer. Atque in hac re mihi fidem faciet Planta, quocum nunquam confabulor, id enim fere quotidie accidit, quin tribus primis verbis dicam: quid noster Prætor? quod librorum genus evoluit hoc tempore? & alia id genus plurima. Plura scriberem, nisi pudor me a scribendo deterreret. Nec injuriâ, cum mihi non satis esse videatur, quod

quod indoctus, & ignotus ad te scribam, nisi etiam tecum familiariter agere incipiam. Quare vale. E palæstra nostra literaria.

EPISTOLA XXIII.

ANTONIO CASTOREO S. P. D.

ARGUM. *Nunquam sibi non gratissimas Castorei futuras literas testatur; dictionem quandam ab eo improbatam tuetur.*

AD XVII. Kalend. Junii accepi tuas literas, quæ, perinde ac solent, mihi gratissimæ, & jucundissimæ fuerunt. His me admones, te ideo rarius ad me scribere, ne, cum scias me negotiis non modicis impediri, importunus magis quam officiosus videreris. Nihil est quod aut id tale dicas, aut arbitraris, semper enim tuæ mihi literæ exoptatæ redduntur: siquidem nunquam adeo negotiosum me judicarem, quin tuas literas libentèr inspicerem. Atque hoc jure quodam suo postulat mea in te non vulgaris benevolentia. Quapropter cave posthac hoc vereare; & tuas literas eo mihi gratiores fore, quo sapius ad me scripseris, existima. Cæterum dicis, te in literis meis mendosam quandam τὴν σύνταξιν (a) comperiisse; quod cum legi, mirabiliter lætatus sum, id namque signi est, te diligenter & tua, & aliorum scripta lectitare. Sed tamen non video, qua ratione adductus non probaveris, atque barbarum judicaveris, quod dixerim: *ad tuas literas respondeo*. Nam & Plinius junior in *Epistolis* ejusmodi locutionis genere utitur, cum inquit: *Quum ad eos brevissime respondiissem*; proinde, si quis dicit: *respondeo ad eum*, quis prohibet, quin latine dicatur: *respondeo ad tuas literas*? Ad hanc autem orationem meam confirmandam hoc satis esse existimo; alioqui innumera exempla ex illustrium Authorum monumentis deprompta possem adferre. Quare rectius dixisses, si, te quædam esse in epistola mea animadvertisse, protulisses, quæ tibi non satis latina viderentur. *Non videtur mihi latine dici, ita dicendum videtur*, erat scribendum, non autem, *menda est, ita dicendum est*. Memineris, Antoni mi, Philosophos maximos de rebus vel plane apparentibus *videtur*, non autem *est* dicere consœvisse; quod in ejus generis rebus *est* arrogantia, *videtur*, autem modestia nescio quid habere videatur. Atque hæc admonendi, non criminandi causa a me dicuntur. Ego namque quæque dicis, aut scribis, boni consulo. Anne boni consulam, quæ mihi sunt jucundis-

(a) Constructionem.

sima, quòd nobis de te conceptam spem augeant? Quòd mandatum meum de Petro Varrono diligenter obiveris, immortales tibi ago gratias. Vale. Lugani, xv. Kal. Junias MDXLVII.

EPISTOLA XXIV.

FRANCISCO CASTOREO S. P. D.

ARGUM. *Diuturni silentii post receptas postremò litteras excusatum habet, petit tamen, ut frequentior deinceps in scribendo sit. Mendum aliquod in ejus litteris corrigit, quarum tamen scriptionem in unum versum probat.*

JAM tibi non parum succensēbam, quod tandiu absens ne tribus quidem verbis me salutasses. Noveram enim hoc a te iccirco non fieri, quod consuetudinis nostræ memoriam ex animo tuo delevisse: ii namque, qui vere sunt amici, licet locorum, atque temporum magno intervallo sejungantur, non tamen amicitiam oblivioni tradunt; neque negotia tibi impedimento esse arbitrabar, quòd minus me tuis literis inviseres. Quis enim occupationibus est adeo districtus, uti tantillum temporis desit, quod in scribendo epistolio insumitur? Quare illa de te suspicarer, erat necesse: valde jam superciliosus est Castoreus noster, qui ad me, hominem prope domesticum, literas dare gravetur: posteaquam Mediolanum attigit, & eruditos Majoragios, atque Comites audire cœpit, tam magnifice de se sentit, ut tertium Catonem se se existimet. Nec mehercule immeritò hæc de te suspicabar, præsertim cum, quæ mihi coram promisisses, absens minime præstares. Receperas enim mihi, te ad me literas daturum, priusquam de rebus tuis alium quempiam certiozem faceres. Has, cum nunquam reddi viderem, quid de te sentire, aut opinari, aut suspicari debebam, nisi te nostram amicitiam parvifacere? Verum literæ tuæ amantissimæ, & eadem exoptatissimæ, non solum omnem spretæ suspicionem amicitie mihi ademerunt, sed etiam illam non parum auxerunt, arciozemque reddiderunt; unde fit, ut te meritò excusatum habeam. Nollem tamen arbitraris, me tuis argumentis, atque rationibus ingeniose excogitatis adeo lenitum, atque pacatum esse redditum, ut posthac silentii tui excusationem sim accepturus. Non faciam, crede mihi, Francisce. Quare illud cures non oro, sed jure quodam meo postulo, ut posthac sæpissime scribendo, non solum quod debes, præstes; verum etiam tempus illud omne,

quod in silentio contrivisti, loquacitate refarcias. Sed existimo te perspicere hoc non temere a te curatum iri velle. Video enim te hinc duplicem consequuturum utilitatem: primum enim mihi tui amantissimo gratum feceris, deinde, quod exercitationis genus tibi majori adjumento esse potest ad Romanam dictionem comparandam, quàm frequens scribendarum epistolarum usus? Sed hæc dixisse satis esse existimo, ut intelligas, te superciliosi hominis notam subiturum, si literas tuas e somno non excitaveris; contra vero magnam apud nos laudem adepturum, si crebrò scripseris. Nunc ad tuas literas venio, quarum dictionem mihi quidem vehementer probari Patri tuo affirmavi. Nihil enim in eis legi, quod mihi latinum non visum sit, nisi quod alicubi sic scribis: *Tecum mehercule libentius, quam cum nullo alio consummere studebam.* Ubi arbitror supervacaneam esse negationem, neque scribendum *consummo*, ita ut duplex *m* adscribatur. Hoc autem censuræ meæ adjungere placuit: me non sequi vulgarium amicorum consuetudinem, qui in hujusmodi rebus assentantur potius, quam ingenue fateri velint. Atqui, ut nullius propemodum momenti errata tua correxeris, ita si graviores mendas in illis comperissem, minus tacerem. Neque enim te cum esse puto, apud quem, ut ait Terentius, (a) veritas odium pariat. Cæterum cæ sunt tuæ literæ, ut maximam fidem faciant, spem, quam de te concepi, non solum æquaturum, sed etiam incredibili celeritate superaturum esse. Quare fit, ut cum mihi, tum tibi maxime gratulandum existimem; mihi quidem, qui omnia de te polliceri nunquam dubitaverim, tibi verò, qui solidam eruditionem, qua nihil sanctius, nihil nobilius, nihil utilius, nihil denique dulcius, Deorum immortalium beneficio, in nos collatum est, consequi liceat. Plura scribam aliàs, cum plus otii nactus fuero. Velim per proximas literas tuas mihi significes, an adhuc sit isthic Julius Catus adolescens, qui aliàs in Antonii Majoragii Gymnasio versabatur. Vale. Lugani, Kal. Jun. MDXLVII.

(a) *Andr. Act. 1. Sc. 2.*

DE CICERONIS IMITATIONE SENTENTIA
AD ERUDITISSIMUM VIRUM HIERONYMUM FRICK
PRÆFATIO.

ARGUM. *Friccii humanitatem, atque eruditionem commendat. Deinde non eam esse Majoragii sententiam contendit, quod unius Ciceronis ad eloquentiam capeffendam imitatione opus fit, fere ac veteres quicumque alii contemnendi Scriptores sint. Tum suam de imitatione Ciceronis mentem aperit, nempe in eloquentia sibi comparanda Tullium omnibus anteponendum esse, simul tamen ad veteres etiam alicuius aetatis Auctores confugiendum. Denique duo genera Ciceronis Imitatorum distinguit.*

NEQVE satis admirari, Hieronyme, tantam, tamque multiplicem eruditionem tuam, nam ex prima tua confabulatione (nunquam enim antea te coram audieram) tot subtiliter atque prudenter a te disputata memoriæ mandavi, ut meritò mihi gratulandum censeam: quemadmodum non mediocri afficior lætitia, quod multò felicius mihi successerit, quod in optatis erat, quàm ego arbitratus fuisset; optabam namque summopere mihi occasionem aliquam offerri, per quam mihi tecum per epistolam confabulari liceret. Id Deorum immortalium beneficio mihi successit, occasionemque mittendarum literarum sum nactus; literas meas qualescumque misi, quæ tua est humanitas, læta atque hilari fronte accepisti, teque illis responsurum es pollicitus: Sed tuorum morum facilitas fecit, ut hoc satis tibi non videretur, nisi me hoc etiam munere cohonestares, & tuo colloquio dignum judicares. Humanitate igitur adductus, non solum mihi permisisti, ut tua confabulatione per epistolam fruerer, verum etiam liceret, quod ait Vergilius:

. . . *veras audire, ac reddere voces.* (a)

quod adeo mihi gratum, ac jucundum evenit, ut una cum Ovidio sic dicam:

Proveniant læti sic mihi sæpe dies. (b)

Quid enim in illo sermone tuo intentatum reliquisti? Omnia fere scientiarum semina magna cum eloquentia attigisti. Postremò verò de Erasmo Roterodamo, Melancthone, Gryngo, (c) Pficardo, Othorino, Picar-

(a) *Æneid. 1.*

(b) *Amor. 1. 1. Eleg. 5. v. 26. Proveniant medii sic mihi sæpe dies.*

(c) *Simon Gryngus, de quo Gesnerus in Bibliotheca, & Mazzuchellius in Museo.*

do, (a) Camerario (b), Pellicano, (c) Munstero, (d) viris literatis., quos omneis & præceptores, & familiares habuisti, non pauca narraſti, quæ memoratu digniſſima omnibus videri poſſent: quapropter futurum eſt, ut, dum vivam, tui ſim memor, dicamque: hæc per Frick virum eruditiffimum jam conſequutus; & ideo me tibi plurimum debere profiter. Quæ quum in memoriam revoco, fieri non poteſt, quin me negligentæ, atque tarditatis inculſem, qui ante hoc tempus omnem, quod ajunt, lapidem non moverim, ut ad te audiendum pateret aditus. Quoties enim ad te acceſſiſſem, toties etiam multò doctior diſceſſiſſem; is enim eſt, in quem meritò hoc diſtichon, qualecumque eſt, contulerim:

Mantua Vergilio, ſic Berna Helvetica Fricko

Gaudet, quem Muſæ perpoliere novem.

Nam tales, ac tantæ ſunt virtutes tuæ, ut meritò Luganenſibus gratulandum exiſtimem, qui te Prætorem habeant. O felicia ſæcula, ſi tui ſimiles eſſent omnes qui Magiſtratum gerunt! Sed jam tuarum laudum amplum, atque patentem campum me ſenſim ingredi ſentio, cujus planitiem quum circumſpicio, unde mihi exeundi fiat copia, nuſquam video. Fuſiorem itaque tuarum laudum catalogum hic nequaquam texero, memor id non eſſe virium mearum, quas imbecilles admodum eſſe non me præterit. Laudent te igitur alii, quibus a natura ingenii tantum eſt conſeſſum, ut virum omnigena eruditione expolitum meritis laudibus proſequantur. Ego nanque interim orationem meam alio convertere inſtitui. Cum ea, quæ ſuperius commemoravi, diſſeruiſſes: quid tibi de Majoragio videretur, cujus *Deciſiones* jam fere eolveras, libere protuliſti. Ejus nanque dictionem vehementer te commendare dicebas, magnam autem ejus eruditionem te admirari libentiſſime prædicabas. In ſumma ejus hominis omnia tibi probari affirmabas, niſi quod dicat, atque aſſeveret latini ſermonis candorem, atque elegantiam ab uno Cicerone comparari poſſe. Quare hinc ſtatim aliam diſſerendi occasionem arripuiſti, multaque de Ciceronis imitatione in medium protuliſti. Iccirco ego quoque, utcumque coram licuit, ea de re ſententiam meam dixi. Eam nunc abſens reſumo, & pluribus explico, ſimulque non tam cognoscendi, quam emendandi cauſſa tibi tranſmitto. Sed id facilius me facturum eſſe arbitror, ſi quid ſibi velit Majoragius, in quo ab eo diſſentiris, brevibus prius expoſuero. Quum dicit,

- (a) Michael Picardus V. *Diſtichon*. Morerii.
 (b) Joachimus Camerarius. {
 (c) Corradus Pellicanus. { V. eundem.
 (d) Sebaſtianus Munſterus. {

ab uno Cicerone latini sermonis candorem, atque elegantiam comparari posse, hoc certe facit, ut Ciceronem, quantum potest, laudet, & Calcagninum, utpote audacissimum, quod eum carpere ausus fuerit, lectoribus in odium, in invidiam, in contemptionem adducat. Quare minime existimandum videtur, Majoragium judicasse, nullius veterum, præterquam unius Ciceronis, imitatione nobis ad eloquentiam opus esse, & juniores omnes, qui latine, atque eleganter scripserunt, ex eruditorum, facundorumque hominum numero proscribendos censuisse; imo veteres imitandos docet, eos, inquam, qui ex linguæ cultu magnam laudem adepti sunt, nec interim juniores sua laude fraudat. Quod facilè datur ex eo intelligere, quod in suis lucubrationibus non est adeo Ciceronis unius studiosus, quin, quum opus est, & res ipsa exigat, ad eloquentissimorum veterum imitationem confugiat. Quantis vero laudibus neotericos prosequatur, manifestum est ex ejus oratione, quam *De nominis mutatione* inscripsit. In ea namque Erasimum virum Divino pene ingenio nominat, Angelum Politianum (1) virum facundum, & oratione politum appellat. Sed, cum jam planam fecerim Majoragii de Ciceronis imitatione sententiam, meam de eadem re subjungendam tempus admonet. Laudo Authores omnes & veteres, & recentiones, quos aut propter admirabilem rerum cognitionem, aut excultum dicendi genus eruditorum consensus approbavit; sed eos maxime, qui suam eruditionem verbis Romanæ facundiæ majestate dignissimis expresserunt. Verum, quod ad imitationem attinet, Ciceronem unum esse censeo, quem reliquis omnibus præponamus, & cujus imitatione latinam nobis eloquentiam comparemus. In iis autem, in quibus nostram dictionem, quantum per nos fieri poterit, ad illius divinæ eloquentiæ modulum & exemplar informare non licuerit, ad veteres confugiendum esse sentio: ad eos, inquam, qui in dicendo claruerunt; veluti ad Terentium, Julium Cæsarem, Sallustium, & alios aliquot horum similes. Quare & hic intelligo opus esse *mediocritate*, quæ *aurea* ab Horatio (a) meritò appellatur: ita, ne omnem ætatem, quæ ad excolendum animum maxime facit, in Cicerone uno conteramus, & disciplinarum ignari ad senectutem perveniamus, neve adeo Ciceronis studiosi simus, ut ex iis finibus, in quibus se continuit Cicero, pedem esse non audeamus, nihilque proferamus, quod Cicero non dixerit; neque interim tantum a Cicerone discedamus, ut sermo noster, non ad Ciceronis imitationem, sed potius ad alius cujusquam compositus esse videatur. Exposui quænam mea sit sententia de M. Tullii imitatione.

(a) Lib. 2. Ode 2.

Nunc operæ pretium me facturum existimo, si quibus rationibus adductus sic sentiam, planum ac dilucidum fecero. Qua quidem in re eo utar ordine, quo sententiam ipsam attuli; ita enim fiet, ut & facilius intelligar, & commodius, quæ institui, persequar. In ipso meæ sententiæ vestibulo dixi probatos Authores mihi etiam probari, quod ideo feci, ne quis de cæteris Authoribus omnibus me male sentire existimet, cum Ciceronem Romanæ parentem eloquentiæ primùm, maximeque, & post eum aliquot alios, quum opus est, imitandos esse judicem. Nam quis ego sum, ut quod communia doctorum omnium suffragia approbarunt, id mihi displicere prædicem? An hos Authores non legendos existimem? Nemo est ita demens, qui omnes libros, vel barbaros ipsos nobis legendos esse non arbitretur, ut immensam (si fieri potest) rerum sylvam nobis comparemus. Illud nanque Plinii notum est, nullum esse librum tam malum, qui lectori aliquam utilitatem non adferat. Quid ergo? (dicit aliquis) si eos imitatione nostra indignos censes, omni eloquentiæ latinæ laude privas, linguæ latinæ ignorantæ accusas, barbaros denique facis? Nihil minus. Quid igitur? legendos non sequendos, evolvendos non imitandos, conterendos non æmulandos esse doceo, cum Ciceronem Romani sermonis castimoniam, atque lautitiæ authorem præcipuum, cujus eloquentiam intuentes non satiamur, imitandum habeamus; cui non omnem eloquentiæ laudem, sed principatum meritò tribuimus. Sed jam ad alia transeamus. Judicavi Ciceronem, utpote Oratorum omnium facilè principem, nos ante alios æmulari debere, nec mehercule immeritò. Nam si quem interrogavero: cujus vestigiis nobis præcipue insistendum censes, ut eloquentes evadamus? Is, modò quæ ad eloquentiam faciant noverit, sic, nec me animus fallit, respondebit: ejus, qui primas in cultu, atque ornatu latinæ linguæ tenet, qui cæteros facundia multum excellit; quo magistro eloquentes usi sunt, non qui latine solum loquitur, non qui in eloquentium numero tantum recensetur, non qui superiorem, aut parem in dicendo habet. Atque quis hic, si non est Cicero? cui eruditorum omnium consensu eloquentiæ palmam delatam esse multis jam sæculis constat, in quem illud elogium unicum consentiunt eruditi: Musas, si latine loqui vellent, non alio, quam Ciceroniano sermone usuras. Quid? quod Andreas Alciatus, Jurisconsultorum, atque adeo Oratorum omnium hujus ætatis facilè princeps, scite facit, Cicerone occiso, Romanum quoque perditum fuisse eloquium; inquit enim in *Emblematis*: (a)

*Romanum eloquium postquam, Cicerone perempto,
Perdiderat patriæ pestis acerba suæ;*

(a) XXIX. inter ejus *Emblemata*.

Neque ignoro quantas tragœdias agam, & quot in me concitem, cum Ciceroni nec superiorem, nec parem adhuc ullum inventum esse asseverem; quare longius hæc oportet agam, hic diutius aliquanto immorandum esse existimo, quò nonnullorum opinionem refellam. Audio enim nonnullos, qui unum, atque alterum ex recentioribus divino Ciceroni non solum æquiparent, verum etiam præponunt, quod certe non secus faciunt, quam qui χαλκίεζ τῶν χρυσεῖων (a) meliora & pretiosiora existimant. Sed desinent, opinor, isti aliquem Ciceroni præponere, cum illum ne parem quidem adhuc habuisse ratione probavero. Quanquam quid attinet in comprobando elaborare, cum res ipsa sit luce clarior? Memini, quum non ita pridem Ciceronis orationes legerem, me doctam admodum Andree Navagarii (b) viri eloquentissimi præfationem ipsis orationibus præfixam vidisse, in qua vir ille doctissimus differendo iudicabat, eloquentiam primùm a multis Romanis & excelsam, & auctam fuisse, deinde Hortensium sic in ea excelluisse, ut in eo pene perfecta esse videretur, postremò unius Ciceronis operâ tantum effectum, ut ad eam nullam accessionem fieri posse existimetur, cum ei extremam manum imposuerit, & colophonem addiderit; quod ita esse is deinum facile comperiet, qui Ciceronianam phrasim cum cuiuslibet veterum stylo contulerit. Antiquorum multi in dicendo floruerunt, sed ii potissimum, Plautus scilicet, Terentius, Sallustius, Julius Cæsar, Vergilius, Livius Patavinus, Quintilianus. Ciceronem horum unicuique conferamus, neminem certe ei parem, nedum superiorem esse videbimus. Quod si nemo ex iis, quos retuli, cum Cicerone certare potest neotericos, illis multò inferiores, Ciceroni aut anteponemus, aut certe æquabimus? Absit id procul: equidem fateor Franciscum Philephum, (2) Leonardum Aretinum, (3) Laurentium Vallam, Guarium Veronensem, (4) Georgium Trapezuntium, Hermolaum Barbarum, Joannem Picum, Angelum Politianum, Aldum Manutium, Erasmm Roterodamum, Gulielmum Budæum, (5) multosque alios latine terse, atque eleganter scripsisse, eorumque operâ bonas literas, tanquam ædificium putre vetustate collapsum, restitutas fuisse; quam quidem laudem, & gloriam nemo est, qui libenter illis non concedat. Sed qui eloquentiâ veteribus, quos attuli, comparandi sint (nam de scientiarum cognitione non loquor) nemo vel mediocriter eruditus existimaverit. Quibus enim latinæ linguæ usus, castimonia, lauticia propria, atque peculiaris fuit, illi sibi eos, quibus lingua latina fuit aliena, eloquentiâ

(a) Enea aureis.

(b) V. Nicron *Mémoire* t. 13.

quentiâ se æquare patientur? Nequaquam. Hi nanque ex illis, tanquam e fontibus, latinæ linguæ castimoniam hauserunt, hi latina in dictione comparanda accuratissime illos sibi æmulandos duxerunt. Hoc autem sic esse, nemo est, qui neget. Sed argumenta mea novi adversariis minime probari, & frigida atque infirma existimari, cum dicant, facillimum esse inventis addere, & id Ciceronis exemplo comprobent in hunc modum argumentantes: quemadmodum Cicero elegantiae ac eloquentiae latinæ sibi per majorum præclara monumenta traditæ tantum adjunxit, ut omnes eloquentes, qui ante se floruerunt, facillè superaverit, ita & juniores vicissim Ciceronis industriæ plurimum addentes præstiterunt. Hoc isti argumento putant se probasse recentiores scriptores non tantum Ciceroni pares, verum etiam in dicendo superiores esse. Nullo labore illis concederem juniores Ciceronem assecutos fuisse, modò eloquentia, latinæque linguæ elegantia talis ad eorum manus pervenisset, qualis Ciceroni fuit tradita. Verum neque illud satis esset, nisi etiam hi quoque tantum ingenio possent, quantum unus Cicero valuit. Sed cum & hoc, & illud junioribus defuerit, quæ fieri potest, ut illi Ciceronem sint assecuti? Quod si Ciceronem ne æquarunt quidem, quis illos ei antecellere affirmabit? Dicamus igitur audaciter, Ciceronem præcipue sequendum esse, ut eloquentes evadamus, propterea quod nemo post homines natos inventus fuerit, quem, sive linguæ latinæ simplicitate, sive puritate, sive lautitia, atque elegantia, sive artificio, sive denique quibusvis eloquentiæ viribus illi æquemus, nedum præponamus. Sed jam ad judicium meum redeo. Illa etiam me ratio invitavit, ut dicerem Ciceronis unius vestigiis nobis maxime insistendum esse, quod sciam aliquem nunquam imitationem suam ad exitum, sive ad scopum quendam posse perducere, si plures sibi æmulandos accuratissime duxerit. Qui nanque pluribus similis esse enititur, is sæpius imitationis ludit operam, & neminem in dicendo refert. Siquidem fit, ut maxime incertus, in tanta dicendi varietate, in tam varia differendi ratione, viam, qua dexteritate quadam ad scopum perveniat imitationis, ignoret; & non aliter illi eveniat in hoc itineris genere, quàm imprudenti viatori evenire consuevit, qui relicta via regia, & ea certissima, diverticula quædam, & ea valde diversa ingressus, non semel, sed iterum atque iterum fallitur, neque eò, quo intendit, pervenit, nisi facto interim non parvo viæ dispendio in rectam viam redeat. Non male igitur censuisse videor, si Ciceronis imitationem præcipuam dixi nobis esse debere. Præcipuam, primamque dico, non unicam, ut, cum necesse fuerit, ad aliquot aliorum veterum imitationem ingenii nostri

vires conferamus. Cujus quidem rei ea est ratio, quod, quanvis Cicero ea, qua diximus, eloquentia fuerit, tamen fieri non potest, ut natura omnes dicendi vires, atque facultates in eum unum contulerit. Siquidem nihil simplici in genere omnibus ex partibus ea perfectum expolivit. Id quod viderat & Heracleotes ille Zeuxis pictor clarissimus, qui, cum excellentem muliebris formæ pulchritudinem Helenæ simulacrum exprimere instituisset, ejus venustatem non ex una virgine, sed ex aliquot vere formosis effinxit. Itaque ne putemus omnia, quæ quærimus ad eloquentiam, uno in corpore, hoc est auctore nos reperire posse. Ex uno nanque Cicerone eloquentiæ, latinique sermonis elegantiae, castimoniam, venustatis tantum hauriemus, quantum nobis licuerit, ut stylo nostro illius phrasim, potius quam cujusquam alius, quoad ejus facere poterimus, referamus. Sed interdum cæterorum veterum aliquot imitationem non aspernabimur, memores ex uno Cicerone, quæ imitemur, plura, quam ex omnibus aliis, non tamen omnia petenda. In reliquis autem meæ sententiæ partibus, quare sic judicem, planum esse arbitror. Exposui quænam me invitarint, ut Ciceronem unum præcipue sequendum in eloquentia, atque latina elegantia dixerim, & post eum aliquot veteres alios imitandos judicaverim: quæ eò pluribus tecum agere volui, Hieronyme humanissime, bonarumque literarum peritiss., ut intelligas, quantum ego video, duo esse genera eorum, qui sibi Ciceronem imitandum proponunt; unum scilicet, cujus sunt ii, qui se ideo appellari Ciceronianos nolunt, quod Ciceronianis verbis tantum utantur, sed potius, quod rerum cognitionem, & scientias, quibus præditus fuit Cicero, Ciceronianis dicendi characteribus exprimant, neque adeo sunt imitandi Ciceronis studiosi, ut nihil, quod ille non dixerit, ipsi dicant, nec dicere audeant, & ideo ex aliorum veterum, qui ex linguæ cultu non parvam sibi gloriam paraverunt, imitationem negligent. Qualem fuisse videmus olim D. Hieronymum, & multos alios; nostris vero temporibus Andream Alciatum, Julium Camillum Carnum, (6) Marc. Ant. Majoragium, & Jacobum Sadoletum, (7) qui ob egregiam eruditionem, dicendique ubertatem admirabilem, magnam apud omnes nominis claritatem est consequutus, & Paulum Manutium Aldi filium, juvenem cum summa eruditione, tum orationis elegantia præstantem, & Franciscum Crassum, (8) virum maximis rebus gestis clarissimum, qui non ita pridem Mediolani coram V. Carolo Cæsare invictissimo orationem (9) habuit, totam ad imitationem Ciceronis facundiæ compositam, qua omnes, qui aderant, in maximam sui admirationem adduxit. Alterum Ciceronianorum genus est eorum, qui Ciceronis phrasim adeo

sunt studiosi, ut illius suavitate mirum in modum affecti, allestique tantam tamque variam disciplinarum supellectilem aspernentur, satis arbitantes se eruditos fore, si ejus verba expresserint, si sermonis nuda liniamenta repræsentaverint, si denique verba Ciceronis ad omnem argumenti occasionem in promptu habeant; qui interim tam variarum scientiarum ignari, nihil prorsus Ciceronis imitatore dignum agunt, adeo ut mira religione, aut superstitione alligati uni Ciceroni, nimia imitationis cura, bonam naturam corrumpant, proptereaquod dicta grandia rebus exiguis, & contra parva magnis accomodent. Accedit etiam, quod tales Ciceronis imitatores adeo sunt inepti, ut nullum verbum efferant, quod Cicero dentibus non attriverit, & barbaros eos existiment, qui non ad præscriptum, regulamque Ciceronis verba enuncient, & angusti adeo finibus circumscriptam arbitrantur eloquentiam, ut nihil recte se habere putent, quod Cicero non expresserit, usque adeo uni Ciceroni omnem eloquentiæ laudem, & latinæ elegantiae gloriam concedant, & reliquos omnes, cum veteres, tum juniores authores omni earum rerum laude privent. Hujus generis multos novi, qui indigni sunt ut hic nominentur. Qui hoc pacto se Ciceronis imitatores esse profitentur, hi (dicam apertius quod sentio) non Ciceroniani, sed picæ, aut psittaci Ciceronis sunt appellandi, hi *δῖοι* (a) ab *Echo* Erasimiana (b) merito sunt nominandi, nec injuriâ; tales enim communis sensus sunt penitus expertes. His hac insania purgandis opus est tuo helleboro, quod illis præbes ex epistola, quam ad Plantam nostrum proxime scripsisti. Quam quidem epistolam legere non desistimus, & ut decet doctissimam lucubrationem, caram habemus. Vale, Id. Maji MDXLVII.

(a) Afini.

(b) In *Colloquiis*.

(1) In Archivo Belgiojof. Angeli Politiani Epistola est ad Tristanum Calchum satis diversa ab impressa NoreMBERGÆ 1499, inter *Epistolas Illustr. Viror.*

(2) Græcas, latinæque litteras Mediolani docuit Franciscus Philelphus. Sane in Precibus imprethi Lucilii Terzagi ad Senatum Mediolani, Cod. nostro 260 aliàs laudato, sic legitur: *Primo Mediolani Duce Francisco Sfortia... dominante Mediolani publice proficiebatur græcas, & latinæ litteras Franciscus Philelphus, Eques auratus, Poetaque laureatus, & Georgius Valla, ut ex eorum libris in lucem editis apparet.* Plures Philelphi vitam, & gesta litteris consignarunt, veluti Niceronius, Foppius, Saxius, Lancellotus. Philelphi uxor Theodora, Emmanuelis Chrysoloræ neptis, unacum hoc ipso avunculo suo, humata est in Templo S. Eustorgii, ut monumentum eorum ostendit, quod videtis apud Allegrantiam. (a)

Tres apud nos Philelphi sunt Codices, quorum unus, n. 128, versio est *Apophtegmatum Plutarchi* per Philelphum, scriptusque Codex infra annotatur per

(a) *De Sepulchr. Crislian.* pag. 83.

S ij

Balsarinum Caymum an. 1464. In alio Cod., n. 306, plures sunt Orationes, & nonnulla Orationum exordia, quorum nihil typis impressum, nec ab ullo enunciatum agnovi. Prima, quæ ibi legitur Oratio, est de laudibus Philippi Mariz Angli Mediolani Ducis; Orationes aliæ varii sunt argumenti, nempe pro Capitulo Provinciali, pro electione Prætidis, in Nativitate Domini, de Eucharistia, de Divina Scriptura, ac de aliis. Codex alius, n. 307, nuper Bibliothecæ nostræ accessit ex humanissimo dono P. Allegrantiæ: mutilus ab initio est, continetque primò Comœdiam quamdam latino eleganti sermone conscriptam, in qua Philogenia quædam primas agit partes. Nullum quidem Auctorem Comœdia hæc præfert; sed facile crediderim Philelphi opus, cum alia, quæ sequuntur in Codice, Philelphi auctoris nomen exhibeant, eodemque tum caractere, tum etiam styli similitudine totus Codex exaratus sit; sequitur autem in Codice sic: *Supplicazione di Francesco Filelfo alla SS. Vergine Maria per la conservazione del Gloriosissimo Principe Filippo Maria*. Carminibus conscriptum est opus. Concluditur Codex opusculo, ubi de virtutibus, ac de vitiis agitur, suntque hîc alia italico, alia latino sermone concepta. De his autem, quæ in hoc sunt Codice, Philelphi luebrationibus mentionem non faciunt nec Niceronius, (a) neque Apostolus Zenus (b).

In Codice apud Principem Belgiojosium est Francisci Philelphi *Cantio Moralis ad Christum Salvatorem, & Ambrosium Pontificem pro pace*, & in alio Codice apud eundem est *Philelphi Parænesis in Francisci Sfortiæ felicitate*. De his pariter verbum nullum apud Niceronium, Zenum, aut alios, quos sciam.

Magni voluminis autographus Codex latinarum, græcarumque epistolarum Philelphi est penes Illustr. Marchion. D. Georgium Theodorum, & Fratres Trivultios, ex quibus epistolis duas evulgandas desumpsit Cl. D. Angelus Theodorus Villa in Ticinensi Lyceo Eloquentiæ Professor, typisque edidit, unacum annotationibus, latinaque versicne. (c) Duos Philelphi Codices in fol. possidet eruditione Clarissimus D. Carolus prædictorum Marchionum patruus; ejus *Sfortiadem*, in cujus priori pagina duo visuntur stemmata ipsius Philelphi: in primo duæ aquilæ imperiales habentur, & quatuor capita ursorum, quæ capita stemma sunt Ursæ Onaghæ, secundæ ejus uxoris, de qua Zenus in *Dissertationibus Vossianis*; stemma aliud Mercurium exhibet, quod symbolum erat sibi a Philelpho assumptum, de quo Mazzuchellius in *Museo*: e lateribus, seu supra stemmata literæ extant FR. PH.

In Conventu S. Mariæ Coronatæ MSS. sunt *Plutarchi Apophtegmata* per Philelphum, Codice 25, in quo etiam extat *Oratio Lysiz in defensionem occisi Eratosthenis* latine reddita per eundem. Jam vero in annotationibus, quibus indicem Bibliothecæ Conventus illius illustravit Cl. P. Thomas Veranus Augustinensis, optime animadversum est, quod ea Lysiz Orationis versio singulis plane convenit verbis cum ea, quam Janus Vitalis Panormitanus Romæ edidit, typis Mazzochii an. 1515, atque hinc propterea constat Janum Vitalem, qui Philelpho posterior fuit, totam illam Philelphi versionem pro sua vendidisse. Eodem in Codice, quod minime silendum arbitror, est Xenophontis *Oeconomicon* * per Lampium Biragum Mediolanensem latine factum.

In Bibliotheca Principis Belgiojosii sunt Francisci Philelphi *Exercitatio uncula*, impressæ Mediolani per Antonium Zarotum Parmensem, 10 Februarii 1498. Edi-

(a) *Mémoire des Hommes illustres*.

(b) *Dissert. Voss.*

(c) In Libro *Raccolta Milanese 1757*.

tionem hanc non indicat in *Catalogo* librorum Mediolani sæculo XV. impressorum Saxius, qui tantum nominat Mediolanensem editionem an. 1489.

(3) Aliquos Leonardi Aretini, seu Bruni Codices MSS., quos hic Mediolani inspexi, palam facere haud ineptum erit. Primò ejus Codicem, n. 157, nos possidemus *della prima Guerra Cartaginese*. Venetiis impressus hic liber est per Junctas an. 1545, eundemque inter rariores accenset libros Nicolaus Franciscus Haymus. (a) MS. Codex, in quo *Tyrannus Xenophontis*, & Isocratis *Paranesis* latine versa per Leonardum Aretinum, extat apud Principem Belgioiosum, penes quem etiam est nitidissimus alter, & optimæ notæ Codex *della Guerra Italiana contro i Goti*. Idem hoc opus, sed latine scriptum, servatur in Bibliotheca Conventus SS. Cosmi, & Damiani, Augustinensium Discalceatorum. *Tyrannus Xenophontis* typis impressus est ex Bibliotheca Fabritii. Opus pariter de Bello Gothico, seu italicum, seu latinum, editum est, (Vide Niceron. tom. 25.) licet istud memorare omiserit Fabritius. An autem *Paranesis* excusa sit, plane ignoro; non enim hæc recensetur, nec ab Apostolo Zeno, (b) nec a Mazzuchellio. (c) In Codice Ambrosianæ, M. 44., duo sunt opuscula MSS. Aretini, *Laudatio Florentiæ Urbis*, ac *de Militia*, quæ a Mazzuchellio indicantur.

In Conventu S. Mariæ Coronatæ Codex, n.º 25., continet Aretini *Invektivam contra hypocritas ex omni genere hominum*, quam impressam esse constat ex Fabritio, & *Bibliotheca Imperiali*. In eodem Codice habentur Commentaria Aretini in I., & II. *Oeconomicorum* Aristotelis. Quanvis nondum hæc prodiisse scribat Fabritius, typis tamen Junctarum vulgata revera sunt, ut constat ex *Bibliotheca Imperialis*. Pariter in eodem Codice epistola est Poggii Florentini ad Leonardum Aretinum, de morte Hieronymi Pragæ, cujus exemplum aliud prostat in Codice Bibliothecæ S. Victoris Monachorum Olivetanorum, aliudque in Ambrosiana, (d) lucemque epistola hæc vidit in editione Basileensi. (e) In Codice alio, n.º 28, S. Mariæ Coronatæ Oratio est in funere cujusdam Othonis, de qua mentionem facit Laurentius Mehus in Vita ejusdem Aretini, & in eodem Cod. epistola ad Omobonum, de qua idem Mehus.

(4) Codicem Guarini possidet hæc nostra S. Ambrosii Bibliotheca, n.º 241, ubi Commentaria ejus sunt in Ciceronis *Paradoxa*, de *Amicitia*, & *Senectute*, sæculo XV. exeunte, vel ineunte XVI. conscriptum, quod colligo ex nomine Cardinalis Grimani, olim illius possessoris. Guarini annotationes in Ciceronis *Paradoxa*, & de *Senectute* eruditæ hæcenus incompertas arbitror, cum hæc memorari non viderim nec a Fabritio in *Bibliotheca*, nec a Maffeo *Verona illustrata*, neque a Zeno in *Dissert. Vofs*. Codicem autem Guarini annotationes continentem in Ciceronem de *Amicitia*, sed imperfectas, possideri a Doctore Jacobo Facciolato proditum est (*Diario Veneto* tom. 12. pag. 362.)

Guarini epistolæ sex in Ambrosiana extant, duæ ad Bartholomæum Capram Archiepisc. Mediolani, tres ad Joannem de Casate, & alia ad Joannem Lamolam. Plures itidem extant Guarini MSS. epistolæ, ac orationes apud Augustinenses tum S. Mariæ Coronatæ Mediolani, tum S. Mariæ de Populo Romæ, quas erudite descripsit Cl. P. Thomas Veranus; (f) sed in Archivo Belgioiosiano Guarini opusculum occurrit in libellum Isocratis *Nicoctes*, seu *Symmachicus* ad illustr.

(a) *Notizia de' libri vari.*

(b) *Dissertat. Vofs.*

(c) *Scrittori d' Italia.*

(d) De quo Saxius *Hist. Typogr. litter.*

pag. 127.

(e) V. eundem.

(f) *Novo Diario di Modena* tom. 20. an. 1780.

D. Nicolaum Estensem, itemque ejusdem de *Affentatoris*, & *amici differentia ex Plutarcho*. Guarini opus in *Nicoclem* ab nullo unquam citatum comperi, secus tamen illud de *differentia affentatoris*, quod laudatur in opere (*Diario Veneto* tom. 12. pag. 361) ubi citatum dicitur a Panvinio, & aliis, ac dicti operis Codicem possessum a Doctore Jacobo Facciolato una cum aliis Guarini scriptis. Ibidem etiam citantur epistolæ MSS. Guarini ad Tortellium, & Poggium, & alius Codex epistolarum, pag. 369.

Inter paucos, sed selectos Codices, quos possidet eruditus, mihiq; affinitate, & amicitia junctus D. Joannes Recalcati, unus extat in folio, ubi nonnulla exhibentur carmina Guarini, de quo huc usque dixi, senioris, tum alia etiam Joannis Baptistæ Guarini, hujus filii, & quidem utriusque autographa, quorum aliqua nondum typis fuisse impressa facillè arbitror. Sunt vero in eodem Codice aliorum carmina ad utrumque pariter ex Guarinis. Baptistæ alterius Guarini Junioris epistolæ italicæ plures sunt apud Principem Belgiojosium ad Marchionem Philippum Estensem Taurinum scriptæ, ubi is tunc primarius Ducis Sabaudie Admittit agebat.

(5) Latina hujus Epistola MS. ad Benedictum Jovium continetur in altero ex duobus Jovii Codicibus apud Abbatem Masnagum.

(6) Eum nempe, qui Delminius dicebatur, a Ghilino laudatum, Gaddio, Morhofio, Morerio, & aliis. Præter ejus opera communius explorata, aliquot sunt ipsius epistolæ italicæ in variis epistolarum collectionibus, scilicet *Lettere volgari di diversi*, Venet. 1560, in aliis per Bernardinum Pinum, Venetijs 1582, & aliis per Bartholomæum Gualdum, ibidem 1592. Eiusdem Carmen *Davalus*, Miscell. n. 299, in Ambrosiana Bibliotheca extat, ac denique epigramma, seu epitaphium pro sepulcro celeberrimæ Lauræ, Francisco Petrarchæ dilectæ, ab Julio Camillo compositum, mandante Francisco I. Galliarum Rege, habetur in operibus ejusdem Petrarchæ, Lugduni apud Rovilium 1574. Ad eundem Camillum Ode legitur Petri Angeli Bargæi, pag. 248., Venet. 1568. Mediolani extat ejus Inscriptio in claustris interiori Conventus S. Mariæ Gratiarum, eaque, prout legitur apud Allegrantiam, (a) sic habet:

IVLIO . CAMILLO . VIRO . AD
 OMNIA . OMNIVM . SCIENTI
 ARVM . SENSU . MIRIFICE
 ERVENDA . ET . AD . SCIEN
 TIAS . IPSAS . IN . SVVM
 ORDINEM . APTE . CONSTI
 TVENDAS . NATVRA . MIRE
 FACTO . QVI . APVD
 DOMINICVM . SAVLIVM
 ID . MAI
 MDXLIV
 REPENTINO . MORTVVS
 CONCIDIT
 DO . SAVLIVS . AMICO
 DESIDERATISSIMO
 POSVIT

Hinc annum dignoscimus, quo e vivis discessit Camillus, quod ignoravit Morenius, qui eum obiisse scribit anno circiter 1550. Dominicus ille Saulius, de quo

(a) De Sepulcr. Christ. pag. 132.

in Inscriptione, pater fuit B. Alexandri Saulii Congregationis Regularium S. Pauli, ac Ticinensis Ecclesiae Anzilitis: atque hunc quidem filium suum Mediolani, ubi eum genuerat, humanioribus litteris in primori sua adolescentia imbuendum tradiderat tum aliis, tum eidem etiam Julio Camillo Delminio. Vide ejusdem B. Episcopi Vitam ab Joanne Antonio Gabutio conscriptam, atque additamentis illustratam a P. D. Paulo Onufrio Branda, Mediolani 1748, pag. 45.

(7) Epistolæ 4. Jacobi Cardinalis Sadoleti ad Cardinalem Viseum, quæ inter opera Sadoleti etiam postremæ editionis Veronensis non habentur, in Archivo extant Belgiojohano. In eadem Veronensi editione epistola desideratur a Sadoletio conscripta nomine Leonis X. ad Federicum Gonzagam Mantuæ Ducem, 1. Julii 1521, quæ legitur in fine Mantuani Commentarii per Marium Æquicolam, Mantuæ, 1607.

(8) Manuscripta *Dissertatio* in Bibliotheca nostra habetur, Cod. 73, *De origine, antiquitate, & nobilitate Familiae Crassæ Romanæ in diversas Italiae urbes propagata, deque ejusdem viris toga, sagove conspicuis*, auctore Joanne Baptista Blanchino, qui ibi etiam laudat Franciscum Crassum. Scripta *Dissertatio* est ipsius Blanchini caractere. Aliaque similis pariter idiographa custoditur in Bibliotheca Belgiojohana. Franciscus Crassus clara Mediolanensi Familia ortus Pater Antonium parentem habuit; primùm forenses res tractavit, fuit enim Fisci advocatus, Jurisconsultus Colleg., Quæsturæ Ordinar. Præses, Senator, Genuæ, Cremonæ, atque alibi Prætor, tum Ecclesiasticæ vitæ se addixit, atque ad Cardinalitiam usque dignitatem evectus fuit. Romæ obiit anno 1566, ejusque cadaver Mediolanum delatum est, atque in Templo S. Mariæ Pacis conditum, ubi sepulchrale ejus elogium spectatur. Vide Sironum, Argelatum, Benalium; inter quos tamen non convenit de anno, quo Advocatus Fisci evaserit noster Crassus, quove J.C.C. Collegio fuerit adscriptus. Ex libello dierum utilium, vulgò *Diutile*, hæc mihi comperta sunt, nempe Fisci Advocatum egisse an. 1528, & 1529, Quæstorem & Senatorem 1554, Præsidem Magistratus reddituum 1560, Romanam deinde purpuram habuisse an. 1565, & extremum ejus vitæ an. 1566 ex Argelato didici.

In *Constitutionibus Domini Mediolanensis* per Franciscum Crassum collectis, Epigramma legitur Gabrielis Faerni in laudem ejusdem, quod minime commemorarunt, nec Franciscus Arisius in *Cremona literata*, nec alii, qui omnia Faerni scripta, parva quamlibet, indagare, ac recensere studuerunt.

In litteratis Mediolanensibus apud Argelatum, præter eum, de quo nunc dixi, Franciscum, alter laudatur Franciscus Crassus Alberto genitus, eodem florens tempore. Paulus Camillus hujusce filius fuit, in cujus cooptatione in Collegium J.C.C. Oratio extat Francisci Alciati MS. apud Princip. Belgiojohum.

(9) Oratio hæc habita in Templo primario Mediolani fuit, die 24 Augusti 1541, typisque edita apud Malatestam. Alia item ejusdem Oratio in funere Caroli V. Mediolani impressa est apud Franciscum Moschenium an. 1559. Latinas etiam orationes alias, aliaque elucubravit opera idem Franciscus Crassus partim edita, partim nondum in vulgus emissa, de quibus videndus Argelatus.

LIBER QUINTUS.

EPISTOLA I.

AUGUSTINO PLANTÆ S. P. D.

ARGUM. *Gratias agit.*

JAM non agendas, sed habendas tibi gratias arbitror, cujus operâ in amicitiam venerim viri omnibus numeris absolutissimi, atque integerrimi, ex cujus jucundissima consuetudine (qua mehercule sic fruimur, ut tempus potius nos deficiat, quàm illius capiat fastidium) quidquid fructus cepero, & jam cepi, id omne tibi acceptum meritò referam. Vale, & me nihil literarum a te occupato petere existima, cum præfertim animo concipiam meo, quid respondere possit vir urbanitatis studiosus, & studiosorum amantissimus.

EPISTOLA II. (a)

JOSEPHUS OSSUTIUS PETRO CRIBELLO UXORIS SUÆ
FRATRI ADULESCENTI STUDIOSO S. P. D.

ARGUM. *Litterarium Cribelli profectum domesticis ejus testatum se fecisse, significat. Cum latinæ linguæ usu Helveticam ut etiam jungat, suadet. Quasdam dictiones corrigit.*

TANDEM factum est, ut, quod jandiu cupiebam, mihi evenerit. Cupiebam enim aliquid tua manu scriptum lectitare, præfertim cum, ex quo tempore hinc Tigurum profectus es, nullas unquam ex te literas vidissem. Nunc eas, quas Patri tuo, & eidem focero meo proxime scripsisti, meritis laudibus sum prosequutus; quandoquidem multa habebant, quæ laudarem. Quare cum Patri tuo, & tum mihi, tuisque cæteris omnibus gratulatus sum, dixique, te non solum nostram facillè spem æquaturum, verum etiam brevi superaturum esse. Qua quidem

(a) Ossutii jussa a Cicereio conscripta, ut in Codice.

dem oratione omnes tuos gaudio delibutos reddidi, adeo ut spem, quàm de te conceperant, majorem in modum adauxerint. In summa omnes tui tam bene de te & sentiunt, & judicant, ut nihil supra, nisi quod non probant illud, quod ex Petri Galeoti municipis nostri sermone perlatum est, te Helvetici idiomatis usum parvifacere. Quod certe a te fieri nollem, cum jam scias quanti retulerit, si tibi talem loquendi facultatem paraveris. Neque tamen interim a latinitate detereris: potes nanque linguam Helveticam observare, cum domesticos alloqueris, nec latinæ usum intermitteres, cum in ludo literario, & in doctorum frequentia versaberis. Hoc pacto tibi utramque facultatem consequeris, modò tibi ipsi ne desis, & omni opera, studio, industria (quod te facere video) in discendo uti velis. Quod certe èd facilius facere potes, quod Pater tuus, vir ornatissimus, tibi optime consultum esse voluit, & certe volet, si quid tibi opus esse noverit. Sed jam redeo ad tuas literas, quas quanvis Patri tuo meritò probaverim, tamen velim scias (quod ad te scribo Patre ipso penitus imprudente) me aliquot orationes in illis legisse, quæ non satis latinæ mihi visæ sunt, quas ideo tibi indicavero, ne, si aliàs scripseris, in idem scribendi genus incidas; alioqui fieret, ut barbarus habereris, quanquam arbitrandum est, te epistolum tuum raptim scripsisse, nec illud recognovisse. Tu tamen posthac fac cautior videaris, atque sic corrigas: (*quam primùm vales, subito ad me scribas*) cum primùm revalueris, ad me scribas (*ut mittas sine errore, quoniam cui debeo volunt*) ut dubio procul mittas, quoniam quibus debeo, ii sibi satisfieri volunt (*quo modo me intromisisti*) quibus vestibus indutum huc me miseris (*in diebus festivis non habeo quid feram*) diebus festis non habeo quid induam, (*si debet adhuc annum accordare*) an velitis me etiam annum mancipatum esse, (& solvere alios, quos emi) & solvere pro aliis, quos emi (*quoniam oportet me in prima classe ire*) in primam, classem ire, (*ne ille Cæsar nullos auferat*) ne ille Cæsar ullos auferat (& noli illum quicquam accipere) hic addendum erat *permittere*. Tu, quare hæc sic inmutentur, diligenter perpende. Illud, si me amas, curabis, ut ad Patrem tuum helvetice, ad me verò latine sæpissime scribas. Lugani, III. Kal. Julias MDXLVII.

T

EPISTOLA III.

FRANCISCUS CICEREIUS JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *Petitos antea libros iterum efflagitat.*

JAM ternas ad te literas dedi, quibus aliquot libros a te petebam: quas ideo arbitror te non accepisse, quod nunquam mihi responderis. Potest etiam fieri, ut illæ ad te perlatæ sint, nec mihi operam dare potueris gravioribus negotiis occupatus. Nam minime putandum existimo, te ideo mihi satisfacere noluisse, quod una cum literis tibi eorum librorum pretium non miserim; siquidem sperarem te, si opus esset, mihi majora crediturum: & id tuto faceres, nam, ut interim cætera taceam, testis est Hieronymus Frick Bernensis, vir non minori eruditione, quàm integritate insignitus, qui sit meus in te animus; & tamen, si pretium scivissem, nihil moratus fuisset, neque nunc morarer, quin illud ad te transmitterem. Nunc te exoratum vellem, ut huic amico nostro illos libros dares, quos antea per literas petebam, nempe Aristotelis omnia opera, quæ extant emendate latine reddita, Plutarchi vitas latinitate donatas ab aliquot viris eruditis, Quintiliani opera, Plinii *Naturales Historias*, Othonis Bronfelsii *Cathechesin*, Lycophronis *Cassandram* cum Zeze interprete. Hos velim, ex novissima tua editione, quaternionibus adhuc solutis, & foliis iis, quæ *plicam* unam tantum habent, hoc est, maximis. Pretium habebis per eundem Lodovicum Cribellum (a) concivem nostrum, (1) aut certe per eum, a quo superioribus diebus accepisti Methodorum Grammatices pretium. Vale, meque tibi plurimum debere existima. Lugani, Idib. Julii MDXLVII.

(a) Italica ad hunc Cicereii epistola in Cod. Belgioios.

(1) Vocem hanc ut minus latinam habent Despauterius, & Capharus, nec non Calepinus, & Stephanus, qui eam nempe ab suis Lexicis ablegare voluerunt. Attamen Laurentius Valla eandem nequaquam respuit, suoque immisit Lexico Forcellinus, quippe qui in prisca lapidibus eam animadvertit, atque nonnullis veteribus usurpatam.

EPISTOLA IV.

HIERONYMO FRICK S. P. D.

ARGUM. *Eruditionem Friccii celebrat una cum humanitate conjunctam; & hanc quidem in se ipso maxime expertum fuisse. Carmina adjungit.*

SUNT hoc seculo multi, doctissime Hieronyme, qui dicunt, se tenere humanitatis scientiam, & tamen sunt quovis Timone inhumaniores, adeo ut in scriptis tantum humanitate præditi appareant, moribus autem ipsis sint agrestes ac feri. Horum similem te nequaquam esse video, qui tales mores ex egregia eruditione tibi comparasti, ut dubitem, utrum tua morum facilitas, atque urbanitas, an literarum cognitio præstet, & majori laude digna esse videatur. Quare ex eorum numero es mehercule, qui præclaro humanitatis nomine sunt dignissimi. Id nanque proxime ostendisti, atque mihi declarasti. Cum enim cognovisses, me literarum plane mediocriter esse studiosum, quanvis ineruditum, in amicorum tuorum numerum retulisti, & non vulgari benevolentia complexus es. Nec hoc satis tibi visum est: literarum me participem reddidisti, atque hortatus es, ut ego quoque ad te literas darem. Hæc, quæ doctissimo cuique exoptanda essent, qui te videt in adolescentem conferre, quod bonarum literarum peritos admiretur, nonne fatebitur, te virum esse humanissimum, cumque præterea, qui tui exemplo alios ad honestam vivendi rationem, quæ ex literis acquiritur, hortari, ac perducere studeas? quare videre est quantum de me sis promeritus, quem tuæ benevolentiae dignum judicaveris. Quapropter ingratus sum omnium, nisi pro virili enitar, ut aliquando is sim, qui tua amicitia dignus judicer. Hæc eò tibi scripsi, quod cognoverim, te nunc gravissimis negotiis esse minus impeditum. Vale, & hos verficulos, qualescumque sunt, boni consule:

Clara ferax hominum est doctorum Helvetia, tellus
Incluta, felici sydere nacta polum.

Hinc lauro ornatus Glareanus, (a) dulcia Phæbo
Qui canit ad latian carmina multa chelyn;

(a) Henricus Glareanus, seu Loritus, de quo de Thou *Hist.* l. 35, Teiffier *Eloge des Homm.* 1780. t. 2. & alii.

Hinc quoque nunc floret natus Ceperinus (a) olim,
 Cui triplici lingua verba diserta sonat
 Hinc Frisius, valeat qui quantis artibus, ipsa
 Testantur, cussit quæ bene scripta modo.
 Gafnerum peperit concors Helvetia, Chiron
 Centaurus Medica quo fuit arte minor.
 Clauserii (b) hæc patria est, tantum cui sydera nota,
 Hæc Majæ quantum nota fuere Patri.
 Multos præterea famâ quàm maxima tellus,
 Et pontus norunt, astraque celsa poli,
 Quos tulit Helvetia hæc regio, præclara sequentes
 Castra laboratæ Palladis.
 Te tulit hæc etiam doctis numerandus in illis,
 Qui Frick es Bernæ gloria, fama tuæ:
 Qui quoniam numeras me caros inter amicos,
 Vix dicam, quantum gratuler ipse mihi.

(a) Jacobus Ceperinus in Gafneri *Bibliotheca*.

(b) Conradus Clauserius, de quo Baillet *Jugemen. des sçavans*.

EPISTOLA V. (a)

JOSEPHUS OSSUTIUS PETRO CRIBELLO
 UXORIS SUÆ FRATRI S. P. D.

ARGUM. Petri Cribelli. dolorem de Patris obitu vario momentorum genere levare studet, quem simul admonet, ut defunctum Patrem virtute, ac moribus referre in se ipso sataget. Nonnulla in ejusdem litteris emendat.

QUANQUAM unus ex omnibus minime sum ad te consolandum aptus, propterea quod tantum ex communibus molestiis capere doloris, ut ipse indigerem consolatione, nostræ necessitudinis tamen esse statui, meaque in te benevolentia (utcumque liceret) ea ad te scribere, quorum recordatione non mediocriter sum confirmatus, & adhibere aliquam modicam consolationem, quæ tuum dolorem levaret, si minus sanare potuisset. Est autem consolationis genus illud pervulgatum, quod semper in ore, atque in animo nobis esse debet, homines nos ut esse me-

(a) Ossutii nomine a Cicero conscripta.

minerimus ea lege natos, ut omnibus fortunæ telis vita nostra sit exposita, neque illud a nobis recusari debere, quò minus ea, qua nati sumus, conditione vivamus, neve tam iniquo animo eos casus feramus, quos nullo consilio declinare possumus, eventisque aliorum memoriâ repetendis nihil accidisse nobis novi cogitemus. Neque hæ, neque cæteræ consolationes, quibus sapientes viri usi sunt, quasque memoriæ, & literis prodiderunt, tantum videntur proficere debere, quantum, si tibi in mentem venerit, qualis fuerit Pater tuus, quem nunc ex humanis excessisse doles. Talis namque vixit, ut animæ immortalitatem una cum nominis æternitate sit consequutus. Ea namque pietate in Deum, bonitate in suos, justitia in omnes fuit, ut nemini dubium esse possit, quin se his ærumnis expediens, hac vita, quæ certe mors est, explicans, vitæ, quæ malum nescit, particeps sit redditus. Porro quis dubitet, quin ejus nomen immortale sit futurum, cujus prudentissimo consilio seditiones comprimebantur, tumultus sedabantur, jurgia tollebantur, pax alebatur, sanctissimæ denique leges infractæ servabantur? Hæc omnia Patrem tuum præstitisse Respublica hæc nostra, dum erit, nunquam oblivioni tradet. Quare vides, an dolendum sit morte Patris tui, quicum tam bene actum est. Accedit huc, quod Ennius poeta non esse lugendam mortem censet, quam immortalitas consequatur, & id his versibus:

Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu

Faxit, cur? voluto vivus per ora virum. (a)

Quod si Ennius non dolendum esse ostendit ejus discessu, qui ex præclaris rebus gestis famam sit consequutus, multò minus mœrere debemus morte Patris tui, qui, ut paulo ante dicebam, bene vivendo non solum nomen nunquam intermoriturum, verum etiam animæ immortalitatem sibi paravit. Sed fieri potest, ut tua ipsius causa commovearis, quòd illo mortuo multa tibi commoda sint adempta. Sed hac cogitatione te angi, cum non decet, tum non opus est; quandoquidem ostenderes te non Patrem, sed ejus beneficia amavisse. Deinde superstites sunt (Diis gratia) tibi multi fratres, inter quos & me esse existimes velim, qui te non tantum fraterno, sed & paterno amore prosequuntur, quique tibi & educando, & bonis artibus instituendo nunquam sunt defuturi. In hanc sententiam plura non scribam, ne videar intelligere apud te rationem parum valere. Quare, si unum illud proposuero, finem, quod ad hanc rem attinet, scribendi faciam. Ego, & cæteri omnes tui speramus brevi futurum, ut Pater tuus in te reviviscat, nobisque per te restituatur. Quapropter tuum est totis viribus

(a) Ennius in Epitaph.

eniti, ut illius vestigiis summo studio insistas, illius similis evadas, utque Patrem virtute, ac moribus non minus, quàm facie referas. Hoc quin præstes, non dubitamus, & id te facturum fidem faciunt literæ, quas a te proxime accepimus, ex quibus perspexi, quantum tua in dies accrescat eruditio; nam in iis multò pauciora sunt, quæ corrigam, quàm in illis inveni, quas superioribus diebus ad nos dederas, quemadmodum cognosces ex iis, quæ statim adscribemus. Cæterum dierum antiquam assignationem libenter ad te misimus, & cum hac epistola conjunximus. Quum petis quæ ad literas attinent, facis quod te decet, & nobis spem de te conceptam plurimum adauges. Quod de Galeoto scribis, mihi sane quàm gratum est, equidem & ego id non satis verum esse arbitrabor. Si, ut scribis, nobis significaveris novi aliquid, te nobis facturum rem gratissimam existima. Interim vale. Lugani, XIII. Kal. Septembris MDXLVII.

Hæc sunt, quæ, si diligenter consideres, permutabis: (*me scire voluisti, præsertim, ut Petrus ille Galeotus dixerit*) dicendum erat: *quod dixerit, vel Petrum dixisse*, dummodo illud (*ut*) non sit adverbium. (*& alloquutus est, responsum dedi*) adjungendum erat: *si*, ut diceres, *& si*. (*& si quoque aliquid potero*) adde: *ego*, discretionis gratia, ut dicas, *& si quid ego quoque &c.* (*præcor, ut me notum facias*) *ut id mihi notum facias*. *Præcor* absque diphthongo scribitur, & primam corripit, ut ex hoc Ovidiano carmine videre est:

Sæpe præcor mortem, mortem quoque deprecor idem. (a)
(Scripsit ad Helvetios, si volunt) an velint, dicendum est.

(a) Ovid. 1. de Ponto 2.

EPISTOLA VI.

FRANCISCUS CICEREIUS HIERONYMO CAMUTIO
 PHYSICO S. P. D.

ARGUM. *De Alciati Emblematis sibi ad excribendum traditis gratias agit. Quantum ipsi, ejusque propinquis debeat, testatum facit.*

DESCRIPSI XXXV. illa Alciati *Emblemata*, quæ tu mihi excribenda per tuam in me benevolentiam dederas; argutissima sunt, & lectu dignissima, qualia sunt omnia, quæ ab Alciato, hujus mehercule ætatis ornamento, proficiuntur; verum quicquid fructus, quicquid voluptatis, atque jucunditatis ex eorum lectione capio, tibi meritò acceptum

refero, simulque mihi gratulor, quod non vulgaribus beneficiis me tibi devincias. Quid enim homini majus dari potest, quàm quod ad excolendum animum facit? Sed video quid agas. Fratri, ac Patri tuo, viris omnibus numeris absolutis, tantum debeo, ut illorum operâ me deductum esse profitear de inferorum via, in quam dari cogebar, cum anima e vinculis corporeis evolaret. Tu vero, quemadmodum illis non minor es eruditione, atque doctrina, ita nec minora conaris, quàm illi. Nam illi corporis mei faterentur, dum me spe destitutum, ac deploratum pristinæ valetudini restituerint: tu excolis animum, & meritis reddis expolitum. Itaque, quò animus est corpore præstantior, eò etiam majora sunt tua in me beneficia, quàm ea, quæ a Patre, ac Fratre tuo accepi. Quomodo igitur vobis solvendo esse potero, quibus & hujus vitæ usuram, & animi cultum debeo? an pecuniâ, quæ, si mihi major esset, (cum nulla sit) quàm olim fuit Attalo Regi, aut M. Crasso, ne trientem quidem debiti mei dissolverem? tanta est ejus magnitudo. Quid ergo? Faciam, quod plerique consueverunt, vos laudibus meritis prosequar, & hac ratione me vobis gratum declarabo? Nequaquam; primùm enim ea non sum eruditione, ut hoc onus subire possem; deinde, quanvis liceret, non tamen id conari constituerem. Cum enim tales sitis cum natalibus & majorum imaginibus, tum certe virtute vestra, ut, cui nomen vestrum non innotuerit, arbitrer esse neminem, obscurarem potius, quàm illustrarem famam vestram per se quidem clarissimam. Quare ego, qua ratione ingratitude effugiam, non video, nisi certe illud vobis persuadeatis, gratificandi facultatem, non voluntatem mihi defuisse, neque unquam defuturam esse. Vale, & meis studiis, ita ut cœpisti, favere perge, xvii. Kal. Septembris MDXLVII.

Præcipitem currum cum sol jam fessus agebat.

EPISTOLA VII. (a)

M. ANTONIO MAJORAGIO S. P. D.

ARGUM. Majoragii orationem celebrat, quàm, cum ad Oporinum miserit, pro eximio munere, ab eo acceptam significat. Tum eundem rogat, ut lucubrationum suarum aliquid Oporino excudendum tradat.

COTIDIE & legis & conteris scripta non nisi docta, & erudita, quorum ne qua te fatietas capiat, par esse videtur, ut ego meis scriptis

(a) Majoragii ad hanc responsio est apud Gudium pag. 125. Mediolani data Non. Octob. 1547.

provideam. Legas igitur & has literas, quæ ab indocto proficiuntur, & eruditionis nihil adferunt, ut quæ cum docta, tum erudita sunt, harum interposita lectione te magis delectent. At, inquires, familiarem oportet esse hunc, qui sic ad me scribat. Te tuus, inquam, animus non fallit, M. Antoni doctissime, nam & amicus, & notus sum tibi; quare est, quod mihi gratuler. Siquidem te publice profitemem isthic annum audivi, & id antequam Ferrariam studiorum causâ proficisceris. Eo namque tempore Virgilium latinorum Poetarum maximum, & Ciceronem, ac Demosthenem Oratorum utriusque linguæ præstantissimos lectitabas. Sed, cum hæc sim præfatus, ad ea venio, quæ te scire velim: Saturnalibus proximis de *Nominis mutatione Orationem* elucubrasti plenam mehercule & eruditionis, & doctrinæ, ut interim taceam, quanto artificio sit conscripta; eam his in locis cujusdam familiaris mei beneficio primus legi, lectam hic doctis aliquot communicavi, qui tuam eloquentiam admirantes, quàm primùm operâ deditâ curaverunt, ut illius aliquot exempla Mediolano asportarentur, nunc illorum omnium manibus teritur; sed præsertim Hieronymi Frick, Prætoris nostri, hominis græce, & latine peritissimi: hic tuæ dictionis suavitate allectus, num ex te aliud aliquid haberem, ex me quæsit. Ego vero, qui tuas laudes libenter audio, *Decisiones* xxv. in Calcagninum hilari vultu obtuli, de quibus quod fuerit illius judicium, aliàs ad te scribam; nunc ad orationem tuam redeo. Hanc, cum primùm facta est mihi nuncii copia, Basileam transmisi, ut illa Joannem Oporinum typographum valde nobilem, & doctum virum donarem. Quod quidem munusculum, quàm gratum illi fuerit, videre est ex ejus literis nuper ad me missis, in quibus hæc sunt quæ adscribam:

Ago itaque gratias, quantas par est, pro libello isto Majoragii ad me misso, oroque, ut quicquid hujus viri ad me mittere potes, ita mittas, ut te mihi rem longe gratissimam præstiturum certò persuasum habeas. Valde enim mihi illius viri, quæcumque legi hæctenus, placent omnia. Legi enim quædam etiam a Gryphio impressa hucusque. Quod si etiam familiarem mihi hunc, & amicum reddere posses, deberem tum quidem tibi vel multò plurimum, & forte ita me erga utrumque gererem, ut neque te conciliatæ inter nos, neque illum susceptæ novæ istius amicitia, aliquando deberet pigere.

Hæc Oporinus, qui, ut te colit ac observat, ita etiam in amicorum tuorum numerum recipi meretur. Hunc ut ames, & benevolentia complectaris non solum peto, sed etiam te vehementer rogo; hominem enim cognosces tua amicitia dignissimum, & eum, qui Basileæ opibus,

opibus, gratia, favore, generis nobilitate, eruditione, quod horum est maximum, plurimum possit. Sed quid opus est verbis? Humanitate ad hunc amandum impelleris, quæ tanta in te est, ut non solum de hujusmodi viris, sed etiam de omnibus benemereri studeas. Quod cum feceris, non est quod verear, quin & eorum, quæ adhuc habes sub incude, ei aliqua in lucem danda communices, & hoc pacto tuum in eum animum declares, præsertim cum tibi res futura sit cum homine gratissimo, & typos habeat tuis lucubrationibus dignissimos. Accedit quod, quemadmodum per Gryphium in tota Italia, ac Gallia nomen est tuum illustre redditum, ita & per Oporinum toti Germaniæ innotescet; libri enim, qui ex hujus officina prodeunt, ex pluribus Germaniæ urbibus veneunt. Hæc a te ausus sum petere, memor tuæ in omnes auditores tuos benevolentia: nihil enim illi gratum facere poteris, quod & ego tibi acceptum non referam, mihi que factum existimem. Quare expecto a te literas, quibus appareat, quantum apud te possint studiosorum adolescentium, discipulorumque tuorum commendationes, quantique facias doctissimorum hominum amicitiam. Sed, cum studiosorum petitionibus honestis maxime favere, & doctissimorum amicitia nihil carius ducere consueveris, nihil est jam, quin mihi, & Oporino morem geras. Interim Primo, & Antonio, viris eruditione insignibus, de Comitibus loquor, quorum erga me meritorum memoriam nulla unquam delebit oblivio, s. p. d. Tu Vale, & Musas, ad id enim natus es, ornare perge. Lugani, v. Kal. Octobris MDXLVII.

EPISTOLA VIII.

FRANCISCO CASTOREO S. P. D.

ARGUM. *Mentis suæ propositum significari a Castoreo postulat.*

SÆPE efflagitasti, ut te græce edocerem; facile exoravisti, nihil enim est, in quo tibi non gratificarer: sed, cum me ad te instituendum accinxissem, teque jam auditurum expectarem, ad me accedere noluisti. Quare fit, ut aut me illudum iri existimem, aut græcas literas a te contemptum iri putem. Tu fac sciam, utrum horum facias, fortassis enim utrumque; interim Horatium, & *Rhetoricam* Ciceronis mitte.

EPISTOLA IX.

AUGUSTINO PLANTÆ LEGALI PRACTICO S. P. D.

ARGUM. Diversa vox in Valerii M. libris.

INSPEXI Valerium Maximum: ejus locus, de quo verba fecimus, talis est: *Ubi Q. Ogulini (a) Legati tabernaculum erat, inque multiplicem orbem per summam quietem est convolutus.* Plinius Novocomensis libri *de Viris illustr.* cap. 22. de eodem miraculo verba faciens idem dicit, sed his verbis: *Et se in Volumnii tabernaculo conspiravit,* ubi de loco inter hos duos Authores est controversia; (b) sed hoc quid ad nos? hæc eò scripsi, ut intelligas meum codicem ibi loci mendo carere, cum tuus pro *orbem* habeat *urbem*, sed iccirco illum odisse non debebis, cum unam tantum literulam immutatam *u* pro *o* habeat.

(a) Aliis dicitur *Ogulneus*. V. Glandorfii *Onomasticon*.

(b) Si judicio standum Glandorfii in dicto *Onomastico*, perperam Plinius *Volumnii tabernaculum* pro *Ogulini* posuit.

EPISTOLA X.

JOANNI OPORINO TYPOGRAPHO S. P. D.

ARGUM. Litteras serius ad se perlatas inquit, De libris dono datis gratias refert, cui alios ipsemet libros muneri mittit. Suas denique litteras, quas Oporini commendandi gratiâ Majoragio scripserat, plurimum valuisse nuntiat.

CUM existimarem meas literas ad te non pervenisse, Oporine doctiss., ad te iterum scripsi Idib. Julii, quod certe non accidisset, si tuæ literæ, mihi quidem gratissimæ, suo tempore redditz fuissent; nam datas Nonis Maji, x. Kalendas Octobris accepi. Quare in itinere fuerunt menses ferme quinque; unde fit, ut existimem illas, non equo, sed testudine iter in Italiam confecisse. Sed hoc parvipendendum esset, nisi tuis libris interim mihi maxime opus fuisset, quos, quum hæc scribebam, nondum acceperam. Sed hæc omnia vectoris incuriâ accidere, qui & literas, & libros diutius dormire Lucernæ permisit. Nunc ad tuas venio literas. Humanitatis illæ quidem & summæ benevolentiz plenæ

erant, quales esse consueverunt, quæ a te optimo viro profiscuntur: illis enim declarabas, mea tibi grata esse omnia, cum munusculum, te vix satis dignum, tibi tam gratum fuerit, & paucula quædam, quæ tibi promisi, grata fore asseveres. Sed certe erubui, cum ad primæ pagellæ extremum pervenissem, & me Lycophrone, & Joannis Tzezis Historiis, munere mehercule regio, donari cognovissem; non enim quicquam aut ad te misi, aut me missurum promisi, ut te ad donandum provocarem, sed quod ingratissimi animi videbatur, si aliquo pacto me tibi gratiam habere non significassem, cum eo fueris animo, ut in me vel ignotum beneficium non vulgare contuleris. Quare me optandum quiddam assecutum fuisse arbitrabar, si qualiacumque ea erant, quæ mittebam, pro tua humanitate tibi grata fuisse cognovissem. Sed hoc satis esse tibi non visum est, & me alioqui tibi devinctum, devinctiorem reddidisti. Quare jam tibi non agam gratias, sed expectabo occasionem aliquam, qua & ego meum erga te animum satis declarem, & tu cognoscas, te opinione tua non esse deceptum, qui, cum primum me in tuorum numerum recepisti, existimasti beneficia tua in gratum hominem te collocaturum. Quod ad cæteros libros attinet, plane mihi satisfactum esse arbitror, præsertim si, ut scribebas, Plutarchi *Vitas* nuperime absolutas illis addideris. Sed quodd illorum pretium tibi adnumeraverit Leonardus Lucelmanus, non possum facere, quin hujus nobilissimi hominis humanitatem admirer, cum & ignoto, & nihil petenti gratificari voluerit. Reddam igitur quicquid causâ meâ tibi dedit: exsolvam quidem hoc illi debitum, sed nunquam illi debere desinam. Dedi ad te duas Majoragii orationes, quarum una est habita *in Nuptiis Præsidis Mediolanensis*, (1) altera *in Aleatores* conscripta, (2): hæc una cum tertia de *Nominis mutatione* nusquam, nisi Mediolani, sunt excusæ, nec alias orationes, præterquam has tres, Majoragius adhuc edidit; iis adjunxi *Apologiam* ejusdem (3) in Marium Nizolium, quam typis nuper descriptam mihi idem dono dedit Majoragius. Dedi etiam ad te Benedicti Jovii Novocomensis *Philautiam*, poema quidem parvum, sed tibi non omnino displiciturum, cui addidi *Farraginem de Turcæ fuga* ab eodem Jovio profecta. Hæc hætenus nullum, quod ego sciam, subiere prælum; fortassis tuum subibunt, si illa, ut arbitror, tuis typis digna judicaveris. *Farrago* alicubi duplicem habet lectionem, quodd collatis duobus exemplaribus sit descripta, quæ melior videbatur, in contextu est reposita. Tu tamen eam probabis, quam voles. Quæ quidem eò non mittimus, ut hoc pacto alicui parti tuorum erga me meritorum satisfacere velimus, aut quod arbitremur refertissimam, maxi-

meque locupletem tuam librariam officinam his minutiis indigere, cum non desint, qui vel ab ultimis usque orbis terrarum partibus maximos tibi libros excudendos mittant, sed potius, ut hinc nostrum tibi gratificandi studium spectes. Sed nec tamen ea omnia de Jovio tibi mitto, quæ promiseram, promiseram enim *Fontes*; sed hætenus eos nancisci non potui. Illud tibi de me persuasum habeas velim, me, quicquid librorum adhuc non impressorum assequi unquam potero ad te missurum esse, & eo semper erga te animo fore, ut nullum unquam laborem recusem, quo me tibi gratificari posse videam. Scripsi ad Majoragium, teque, ut potui, diligentissime illi commendavi. Quid de te ad illum scripserim, hic non aperiam, ne vere amico assentari videar; ea tamen duntaxat dixi, quæ vere de te dici possunt. Ea mehercule digna erant, quæ te in ejus benevolentiam, quod factum est, raperent; quæ quidem literæ quantum valuerint, cognosces ex iis, quibus ipse Majoragius mihi respondet, earum enim exemplum ad has appendi. Cognosces etiam, quid tibi agendum sit, ne, dum ego ea recensco, longior sim, quam oporteat. In summa jam tuus est Majoragius; hujus etiam familiaritatem conciliavi Hieronymo Frick doctiss., & eidem optimo viro, qui, quæ illius est humanitas, me amat, & doctiss. literis suis dignum censet. Quare ego quoque hunc merito colo, & observo. Sed nuper meam in eum observantiam non parum accrevi, quum illum tibi amicum esse cognovi. Vale, mi Oporine, & me tuum esse existima. Lugani, XI. Kal. Novembris MDXLVII.

(1) In *Nuptiis Jacobi Philippi Sacci Mediolani Senatus Præfidis Oratio Mediolani* impressa in 4. (a) 1540, iterumque cusa cum aliis Majoragii *Orationibus*, ac *Præfationibus*.

(2) Prodiit Mediolani an. 1541, in 4, iterumque impressa unâ cum aliis. (b) Porro hæc *Oratio in Aleatores*, quam in *Biblioth. Mediol.* laudat Argelatus, eadem est ac *Declamatio ejusdem in Aleatores*, quam in *Addendis*, & *Corrigendis* iterum is citat, fere ac altera hæc foret ejusdem Majoragii lucubratio.

(3) Liber hicce * impressus sine nota typographi, nec anni, tum in Ambrosiana, tum in Braydensi Bibliotheca habetur, idemque indicatur in serie operum Majoragii, quæ hujuscemet *Rhetoricæ* operi præmittitur. Majoragii cum Nizolio lites, vide apud Morhofium. (c) Marius Nizolus natus Brixelli est illustri Mutinensis Ducatus pagi. (d)

(a) V. Argelat.

(b) V. eundem.

(c) *Polybistor* tom. 1. pag. 316, & 351.

(d) V. Tiraboschi. *Litterat. Ital.* T. 7. par. 9.

EPISTOLA XI.

JOANNI OPORINO (a) S. P. D.

ARGUM. *Libros pascit.*

SIGNATIS, & complicatis literis hæc addere libuit. Vellem huic meo gentili, qui tibi has reddiderit, eum librum dares, quo tu Authores omnes Eclogarum comprehendisti, concinnatum more Germanico, corio porcino flavo tectum. Cupio etiam summopere nancisci Aulum Gellium; ex editione Colonienſi Joannis Soteris, ann. 1526, & id propter typorum compendium, ac commoditatem. Hunc, ſi me amas, mihi quæras velim, & alicunde habitum conjungas cum Petri Moſellani in eundem Annotationibus ab Joanne Bebelio (1) editis anno 1526, & eodem modo, quo Eclogæ, concinnatum dabis eidem, cui Eclogas commiſeris; quod ſi feceris, mihi rem gratiſſimam facies, & brevi, quantum volueris, pro illis exſolvam. Non arbitror opus eſſe te admoneri, ut quam primùm ad Majoragium ſcribas, cum ex ipſius literis ad me miſſis, quid tibi faciendum ſit, colligere poſſis. Ego interim, quod meum eſt, ea ad Majoragium ſcribam, quæ non ſolum ejus in te amorem conſervent, ſed etiam non parum augeant. Vale. Lugani, XIV. Kal. Novembris MDXLVII.

(a) Oporini ad hanc reſponſio inter Gudianas eſt pag. 164, data 12 Novembr., Baſileæ 1547.

(1) Bebelius Tiguri officinam typograph. tenebat. V. Jo. Albert. Fabric. *Notitia Celebr. Typogr.* tom. 2. *Bibl. lat.* in fine. Michaelis Iſingrinii, de quo infra, gener fuit. V. Maittaire tom. 3. par. 1. ubi & epiſtola exhibetur Conradi Geſneri ad utrumque ſimul.

EPISTOLA XII.

M. ANTONIO MAJORAGIO S. P. D.

ARGUM. *Quoſdam in amicitiam ſuam receperat Majoragiꝯ Cicereĩꝯ commendatione inducťus. Gratiã ob id ei reſert, unaque de libro, quem ſibi dono tranſmiſerat. Deinde invidioſ Majoragiĩ ſamæ eſſe, ejuſdemque obreclatores, ægre fert, ſimul non dubitans, quin brevi omnia adverſariorum ſuorum tela Majoragiĩ virtute frangantur.*

ILLUD affirmanti mihi credas velim, Majoragi humaniſſime, literas tuas, munus tuum, tuum denique in me animum mihi gratiora fuiſſe, quàm ſi quis me regno donaviſſet, aut certe ditioſorem quovis Cæſo,

aut Attalo reddidisset. Quid enim mihi carius, gratius, atque jucundius esse potest, quàm a te tali, ac tanto viro literas accipere, donari, amari? Quas divitias, quod regnum his rebus præferam, cum præterea me apud te, quæ tua est humanitas, non parum posse reipfa ostenderis, & duos optimos atque doctissimos viros, tecum familiaritatem inire desyderanteis, mea ipsius causa, in amicorum tuorum numerum retuleris? Unde factum est, ut, cum antea me illi tantummodo diligenter, nunc se mihi plurimum obligatos esse profiteantur, quod quam verum sit, audi Hieronymum Friccium Prætorem nostrum, qui me suo quodam epistolio sic alloquitur:

Quod tuis ad Majoragium literis, Francisce optime, tanti mihi viri familiaritatem conciliaſti, ſingularis iſtud beneficii loco duco, atque gratias habeo; ſimulque rogo te, ut in poſterum quoque ejuſdem erga me animum conſervare ſtudeas, ac me ei diligenter commendes, nec non pro doctiſſimo munere, quo nihil optatius ad me mitti potuit, meo nomine gratias immortalis agas. Hæc Friccius.

Sed quantum arbitraris Oporinum mihi debere, quod, mea causa, suo desiderio plane satisfactum esse videat, quodque se non solum complectaris, verum etiam opera quædam tua, non ante visa, typis excudenda sibi spondeas ac deferas? Plurimum mehercule; hæc nanque quàm grata sibi fuerint, ipse tibi declarabit iis literis, quas brevi tibi missurus est. Quapropter, quod possum, gratias tibi & ago, & habeo maximas. Sed ad munus tuum redeo: ex eo lætitiã & dolorem cepi non mediocrem: lætitiã, quod a te profectum sit, quodque cum eruditione ac doctrina esset refertum, ex ejus lectione maximos, atque huberrimos fructus hauserim; dolorem vero, quod, cum neminem fore existimarem, cui tui labores sanctissimi, & conatus optimi displicerent, inventus tamen sit, qui tibi detrahat, tuamque jam non mediocrem dignitatem ac famam maledictis imminuere conetur; (a) tunc certe facere non potui, quin communem horum temporum miseriam ingemiscerem, cum nihil sit tam sanctum, tanque laudabile, cui temperare velit nonnullorum maledicentia. Sed nonnihil me confirmarunt vetustissimorum cum Oratorum, tum Poetarum exempla, quæ mihi talia de te cogitanti, sic inquiens, ob oculos posui: nonne suos Homeromastigas (1) habuit Homerus, Poetarum præstantissimus:

Quot sunt, quotque fuere

Quotque post aliis erunt in annis: (b) &

(a) Majoragii adversarii fuere Fabius Lupus, & Maerinus Niger. V. *Oration.* ejusdem x., p. 195.

(b) Catulli in *Carmine* 49 de Tullio Ciceroe dictum.

.... a quo, ceu fonte perenni,

Vatum Pieriis ora rigantur aquis? (a)

Nonne Virgilius Paronem, Carbilium Pictorem, & Petilium Faustinum æmulos habuit? (2) Nonne Cicero Largium Licinium (3) obtrectatorem passus est? Quid igitur tantopere dolendum est, quod & Majoragius meus habeat oblocutores? qua quidem cogitatione, mihi crede, non mediocriter sum confirmatus. Verum illud postea me plane confirmatum reddidit, cum scilicet viderem, quàm facilè istius adversarii tui tela confringas, longeque abs te repellas, imo in eum ipsam, a quo emissa sunt, retorqueas. Quare futurum spero, ut nemo posthac audeat tecum congrederi, cum & laudatissima facias, & tam diligenter ea tuearis. Cæterum tuum illud mihi gratissimum munus cum primùm legi, una cum quibusdam aliis lucubrationibus tuis ad Oporinum misi, quæ brevi spero, ut una cum iis, quæ tu ad illum dederis, toti Germaniæ invulgentur, utque inde plurimi cognoscant Romanæ facundiæ gloriam in hoc nostro Italiæ angulo non jacere, imò tuo studio ac industria vigere plurimum. Franciscus Carronensis (b) Presbyter, vetus amicus tuus, tibi s. d. Vale, Lugani, ix. Kal. Novembris MDXLVII.

(a) Ovid. 3. *Amerum* 9.

(b) Italica ad hunc Cicerii epistola est in Belgiojof. Cod.

(1) Homero perquam infensi fuere Syagrius eidem coævus, nec non Zoilus, & Xenophanes Colophon, ætate posteriores. (a)

(2) De his Virgillii Censoribus vide Donatum in ejus *Vita*, si tamen is genuinus Virgilianæ, quæ ipsius nomine circumfertur, vitæ auctor est, quod a pluribus negatur. Noratus etiam ab Higino fuit Virgilius, (b) tum ab aliis quoque. (c)

(3) Aulum Gellium adi lib. 2. cap. 1., ubi Largus Licinius, unaque Gallus Asinius quandam in Oratione Ciceronis pro M. Cœlio reprehendisse dicuntur sententiam.

(a) V. *Theatr. vita humana* T. 1. & Carolus Stephanus *Distion. Hist. Geogr.*

(b) V. Gellium lib. 5. cap. 8.

(c) V. Petr. Crinitum *de Poëtis Latinis.*

EPISTOLA XIII.

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *Quædam sibi enarrari cupit.*

QUONIAM non est obscurum, me in tuorum esse amicorum numero, factum est, ut Bartholomæus Carulus, Medicus Luganensis, amicus meus me rogaverit, ut literis de te quærerem, an Galeni opera nuper edi-

deris, (a) quæ latina sint, quibusque accesserint quædam ejusdem non ita pridem latine reddita: quæ, si sunt excusa, cuperet idem Medicus certior fieri, quanti omnia, dissolutis quaternionibus, veneant. Est item Augustinus Planta Causidicus, qui cognoscere vellet, quæ post Isingrinii editionem *Singularium Intellectuum* (b) Zazii (nam quædam esse edita intellexit) non ante visa, excusa sint, quæ Zasius idem Constantiensis scripserit, & quanti, si modo quid est excusum, ea sint venalia? His, si me amas, satisfacias velim; quanvis sciam multò graviora esse, quæ cures, quibusque operam des. Id autem præstiteris, si eo quo soles ordine, ea omnia, quæ illi cognoscere cupiunt, ad me scripseris. Vale. Lugani, Idib. Novembr. MDXLVII.

(a) Nihil adhuc ex Galeno ab Oporino impressum eo tempore, agnovit Michael Maittaire, ut ex hujus *Annal. Typogr.*

(b) Quæ eidem Maittaire ignota, qui tantummodo memorat Zazii opus *de Verborum obligatione*, Basileæ apud Isingrinium, 1540. V. ejusd. *Annal.*

EPISTOLA XIV.

CÆSAR CASTOREUS (a) FRANCISCO CASTOREO
FILIO SUO S. P. D.

ARGUM. *Improbiorum ut vitet consuetudinem monet, utque in latinis conscribendis litteris diligentioram operam adhibeat.*

RESPONDEBO quidem tuis literis, verum illarum longitudinem non imitabor. Non enim tibi ad omnia rescribam; quæ petis, sed ea tantum attingam, quæ te scire summopere cupio. Quod Juris prudentiam dignis laudibus efferas, id mihi sane quam gratum est; non enim fieri potest, quin eam admireris, in eaque multum proficere studeas, quam tantopere laudes. Quare fit, ut non dubitem, quin spem, quam de te adhuc puero concepì, vincas, & in eum virum evadas, ut majoribus tuis dignus censearis; verum unum illud te admoneo, quod te in primis vitare cuperem, ne quid te ad virtutem alacriter properantem remoretur, & felices progressus tuos retardet; cave te des in eorum familiaritatem, quos malis moribus imbutos esse videris. Quandoquidem non te latet, quantum bonis moribus officiat malorum commercium. Quod si, ut aliquando accidit, te in eos delapsum esse senseris, fugias velim eos non aliter, quam anguem

Attollentem iras, & cœrula colla tumentem, (b)

quem

(a) Italica ad hunc Cicereii Epistola est in Cod. Belgiojof.

(b) *Æneid.* 2.

quem imprudens pedibus pressisses. Nam si canes in rabiem verfos, & angues fugimus, qui corporibus nostris nocere possunt, quanto magis pravorum hominum consuetudinem vitabimus, quæ animos nostros peste sævissima perdere consuevit? Atque hæc ed non dico, quod de tuis moribus, aut de tuo in literas animo dubitem, sed certe ut intelligas, quàm sollicitus sim de tuis studiis. Cæterum quædam legi in tuis literis, quibus non satis commode digrederis, quæ tamen ideo tibi vitio dare nolo, quod illa raptim scripseris, nec ad incudem revocaveris. Sed tamen cura, ut posthac in illis scribendis sis diligentior. Tu vale, & literas toto animo complectere. Nos omnes bene habemus. III. Nonas Decembris MDXLVII. Lugani. Hæc me dictante Cicerinus scripsit.

EPISTOLA XV. (a)

HIERONYMUS CASTOREUS ANTONIO CASTOREO
FILIO SUO S. P. D.

ARGUM. Postremas ad eum litteras proprio Marte se conscripsisse asserit. Erratorum, quibus Antonius in scribendo defecerat, excusationem admittit.

NISI me negocia impedivissent, tuis statim literis respondissem; sed quid attinet hoc dicere, cum tarditatis me accusare nec soleas, nec debeas? Meas literas tibi gratas fuisse non miror; illud quidem miror, quod literas meas aliunde, quam a me profectas esse arbitreris, nec id unde colligas, video. Nam, quod præter institutum meum latine scripserim, & id non negligenter fecerim, scias velim, me nec oleum, nec operam, ut ajunt, perdidisse, quandiu puer operam dedi Magistris, & in ludis literariis sum versatus. Quanquam Magistri, quos mihi audire contigit, non erant Comitibus, aut Lupanis tuis comparandi, tantò namque eruditione istis inferiores, quantò muscis elephantes sunt magnitudine superiores. Quare, mi Antoni, nescio, unde illud tibi in mentem venerit. Sed ad cætera venio. Excusationem tuam, qua uteris, dum errores quosdam tuos incuria commissos esse dicis, libenter accipio; sed hac lege, ut memineris, te in scribendo diligentior, quam in quavis alia re, esse oportere. Sed cum videam, quo

(a) Jussu Hieronymi Castorei Cicerinus scripsit, ut in Codice.

X

animo meis monitis auscultes, præceptis parcas, non est quod de te dubitem, quodque de te mihi non promittam. Cæterum scias te mihi valde gratificaturum, si sæpius curaveris, ut tua ad nos scripta perfectantur. Vale, nam ego, & Mater tua bene valemus. Lugani, Idib. Decembris MDXLVII.

EPISTOLA XVI.

FRANCISCUS CICEREIUS M. ANTONIO MAJORAGIO

S. P. D. (a)

ARGUM. *Nonnulla de Oporino nunciat.*

CUM eruditissimas literas tuas accepissem, ad Oporinum nostrum scripsi, illarumque exemplum meis literis adjunxi, ut inde colligeret, quæ tua est humanitas, se a te singulari quadam benevolentia jam complexum, & in amicorum tuorum numerum receptum esse, adeo ut sibi opera nova quædam tua typis describenda pollicearis, quod certe factum est; nam paucis post diebus mihi literas misit, quibus testatur, se plurimi facere, quod se amare cœperis, quodque sibi doctissimas lucubrationes tuas spondeas. Sed hæc melius apparebunt, si ejus verba attulero, cum præfertim ita ad me scribat, ac si ad te quoque eadem scriberet. Ea autem sunt hujusmodi. (b)

Accepi Majoragii Orationes, quas misisti, & perplacent illæ nobis, quod elegantes cumprimis sunt, & prudentiam viri doctissimi haudquaquam vulgarem testantur; quod vero etiam amicitix quædam veluti semina apud illum nobis sparsisti jam: unde ita bene jam ille de nobis sentire incipit, ut etiam suum vocare me, & suas lucubrationes, quas adhuc sub incude habet, polliceri nobis dignetur, id vero tantum est erga nos officium, ut agnoscere vix satis pro magnitudine, referre vero haud unquam me posse sperem. Itaque oro, quam mihi conciliare apud eruditissimum pariter, atque humanissimum virum amicitiam cœpisti, in posterum firmare pergas, atque, ut me sibi quam commendatissimum habere dignetur, impetres. Cæterum, cum cupiam omnia colligere, quæ Majoragius hæcenus edidit, catalogum eorum omnium habere cuperem, quo colligi facilius possent. Forte enim aliquando uno

(a) Majoragii ad hanc responsio apud Gudium pag. 126., Mediolani, prid. Non. Junii 1548.

(b) Quæ impressa vide apud Gudium, pag. 164.

volumine omnia simul habere & uile, & gratum studiosis foret. Certe, quacumque in re ego illi gratificari operâ nostrâ potero, dabo operam, ut intelligat, se a nobis amari haud vulgariter. Salutabis eum meo nomine quam potes officiosissime.

Haëtenus Oporinus noster; quare vides doctissime Majoragi, qui sit illius in te animus, quantoque teneatur desiderio, ut tuæ lucubrationes, ut vere doctæ, ita æternitatem merentes, pulcherrimis typis omnes uno volumine concludantur, utque diligenter excusæ doctissimis viris communicentur. Quare licet pluribus mihi non utendum existimem, quod illum tibi satis commendatum esse, exploratum habeam, illud tamen non præmittam, ut qualis, & quantus sit noster Oporinus, penitus cognoscas. Hic ille est, quem summopere amat, & ornat Alciatus tuus, quem tu primus omnium magnum meritò appellare voluisti; hic, inquam, ille est, cui Nicolaus Gerbelius, M. Antonius Antimachus (a) & Arnoldus Arlenius Peraxylus, multique alii viri, eruditione insignes, plurimum tribuunt. In iis sum longior, ut intelligas egregios libros tuos non minoris eruditionis, ac doctrinæ mereri descriptorem. Sed, ut Oporinus facilius institutum suum exequi possit, a te illud impetratum vellem, nempe ut, dum nobis est opportunitas Tabellarii, cui quidvis tutò committere possumus, mihi nunciares, an præter hæc, quæ statim adscribemus, quidquam edideris. Sic enim Oporino facile erit omnia opera tua colligere, ut ea in promptu habeat, quæ postea cum iis, quæ tu illi dederis, jungat, & librorum tuorum omnium pulcherrimum quoddam corpus conficiat. Hæc eò a me scribi existima, quod honori, gloriæque tuæ libenter, ac merito, utcumque possum, faveam. Vale. Lugani, iv. Kal. Januarii MDXLVII.

M. Antonii Majoragii opera.

Oratio habita in Nuptiis Præsidis Mediol. Oratio in Aleatores: Decisiones in Cælium Calcagninum xxv. Antiparadoxon lib. sex. Oratio de nominis mutatione. Apologia in M. Nizolium.

(a) Mantuanus, de quo Morerius *Diß. Hister.*

LIBER SEXTUS.

EPISTOLA I.

FRANCISCO CASTOREO S. P. D.

ARGUM. *De Castorei ineptiis queritur, libros accepisse significat.*

OCTAVO Kal. Januarii tuæ mihi literæ sunt redditæ, quas tantum non proscidi ac abjeci: adeo ineptiis illis tuis erant plenæ. Moverunt, mihi crede, bilem, cum nihil haberent, quod ab æquali, ac vere amico proficisci videretur, nec injuriâ; cum enim arbitrarer, mihi rem esse cum amico, video me plane deceptum esse, propterea quod me extra omne decorum illudas: unde tibi in mentem venit, ut in me eo pacto joceris? Est ne hoc jocandi genus liberale, ac homine ingenuo dignum? Equidem, nisi ætatis tuæ rationem haberem, quod sciam adulescentes raro sese continere intra eos fines;

Quos ultra citraque nequit consistere rectum, (a)
 alia ad manus haberem, quæ tibi significarem: sed hæc omnia silentio dicare in animo est, cum quidquid pecces, eâ, quam attuli, ratione admonitus tibi condonem; sed hac tamen lege, ne posthac unquam tale genus literarum ad me mittas. Ego enim remoto omni furore, animo prorsus candido ac amico tibi eâ scripsi, quæ Pater tuus voluit. Tu pro illis quæ reddidisti? Num illa sapiunt amicum? Num æqualem? Num scholasticam disciplinam? Memineris, inquam, amice, cum qui animum suum gravissimis legibus adjunxerit, leveis illos, & pueriles jocos exuere oportere. Sed hæc nec serid, nec omnino joco tibi scribimus. Tu ea in eam, quam voles, partem accipies. Ego tibi amicus esse non desinam. Quod ad libros Germanicos attinet, scias, me eos omnes libros, quos cupiebam, ab Oporino accepisse: Aristotelem scilicet, Plinium, Lycophronem, Isaacium, Joannem Zezem, Plutarchum, aliquotque alios, quos ideo tibi non commemoro, quod non sum satis otiosus. Omnes Luganenses mihi, si lubet, salutabis. Tu vale. Lugani, pridie Nonas Januar. MDXLVIII.

(a) Horat. Sermon. Satyra 1.

EPISTOLA II.

PRIMO COMITI S. P. D.

ARGUM. *Pro docendi obinenda provincia, commendari se Novocomenſibus petit.*

CUM aliquot ab hinc annos iſthuc ad capiendum animi cultum me contuliſſem, re ipſa verum eſſe expertus ſum, quod de te ex amicorum ſermone intellexeram, te ſcilicet cum eſſe, qui ſtudies cum de omnibus bene mereri, tum certe de iis, qui diſcendi cupidi viderentur. Cum primùm enim te adivi, & inſtitutum te meum edocui, tanto mihi benefaciendi deſiderio teneri cœpiſti, ut nullum tempus prætermitteres, quo mihi, meæque eruditioni conſulere non cogitares; adeo ut quidquid eruditionis mihi comparavi, id omne, quantulumcumque eſt, per te mihi paraverim. Quare ex quo tempore morbo gravi correptus huc rediit, ſemper cogitavi, quonam pacto me tuæ erga me benevolentia memorem eſſe tibi oſtenderem. Verum cum nullam hætenus occaſionem, quare hoc præſtare poſſem, invenire potuerim, tentandum exiſtimavi, an accepto inſigni nuper a te beneficio, tuorum veterum reliquorum erga me meritorum non deletam eſſe memoria tibi ſignificare poſſem, quouſque, approbantibus Superis, mei erga te animi declarandi occaſionem aliquod tempus offerret. Quod autem ſit illud beneficium, modò ne graveris longiorem habere epiſtolam, exponam. Cum mihi nunciatum eſſet, Novocomenſes viros aliquot nobiles aliquem quærere, quem ſuorum liberorum eruditioni præficerent, auſus ſum per amicos quosdam meos operam illis meam polliceri, qua illi re intellecta amicis meis reſponderunt, ſe oblatum nequaquam ſpernere, ſe tamen nihil facturos, quod tibi non probaretur, quem brevi ad ſe venturum expectarent. Hoc ego nuncio accepto ſperare cœpi fore, ut tui gratiâ voti compos fierem, utque mihi in Patria quam cariffima docendi munus injungeretur: cum jam antea exploratum mihi fuiſſet, quonam modo erga me afficereris, quaque eſſes erga ſtudioſos omnes voluntate. Nam, etſi ea omnino, quam illi forte requirunt, in me non eſt facultas: daturum tamen me ſciant operam, modò me ſuum eſſe velint, ut labore, ſtudio, & diligentia ſibi ſatiſfactum eſſe intelligant. Quæ eò tibi ſcribo, vir optime, ut intelligas, me tua indigere opera: ſcio namque quan-

tum tibi meritò tribuant Novocomenses, quantumque mihi tua sit profutura commendatio. Quare velim, ut, quum Comum veneris, & de te viri illi nobiles, quid de me sentias quæsierint, quidquam dicas, ex quo illi me, meamque tibi eruditionem probari sentiant. Hoc illud est beneficium, quod cum cæteris erga me tuis meritis conjungere debes, ut eundem tuum nunc quoque erga me animum, qui olim fuit, experiar. Illud enim tibi de me polliceri habeo, si res successerit, nequaquam commissurum, ut aut te, aut Novocomenses illos hanc mihi provinciam demandasse unquam pœniteat. M. Antonium Majoragium, & Antonium Comitem fratrem tuum mihi salutabis. Vale, meque tibi commendatum habe. Lugani, xvii. Kal. Febr. MDXLVIII.

E P I S T O L A III.

JOANNI OPORINO TYPOGRAPHO BASILEENSI S. P. D.

ARGUM. Oporini beneficia extollit, sua deprimit. De benevolentia Majoragii erga ipsum certiores facit, hujusce operum elenchum mittit, missurus & alium Benedicti Jovii, simul ac habeat. De acceptis nunciat libris, nonnulla denique de Aristotelis editione scire exoptat.

AD x. Kal. Januarii tuæ mihi redditæ sunt literæ, humanitatis quidem, & benevolentia plenæ. Nam quod minuta illa, ac levia, quæ a nobis tibi missa sunt, tam tibi grata fuerint, fecit illud tuus non vulgaris in nos amor; ea namque ad te eò dedimus, ut tibi persuaderes, nos multò majora, modò haberemus, daturus esse; nec enim illa ea sunt, ut tuis maximis, iisque pulcherrimis muneribus comparari possint. Nam tanta sunt tua erga me merita, ut quanvis tecum officiis certare coner, tibi que par esse cupiam, inferior esse cogar. Quod autem ad Majoragii erga te amorem attinet, scias illum in dies majorem fieri, idque te propediem reipsa experturum. Nam ad me nuper literas dedit, quibus se in sententia persistere scribit, ut brevi quædam nova doctis viris per te communicet; imo tibi gratias agit, qui sibi operam tuam pollicearis. Quid? quod forte etiam omnia, quæ hæcenus edidit, emendata idem fideliter ad te mittet, quæ omnia tu ipse colligere poteris ex ejus literis, exemplo, quod fideliter descriptum huic meæ epistolæ junxi; ex eo habebis & illius librorum jam emissorum catalogum, quem, cum ab eo per proximas literas petiissem, singulari quadam

verecondia subfusus, miro quodam artificio, se illum nobis conficere velle dissimulat. Videbis illum nihil, præterquam quod & tibi innouit, edidisse. Siquidem & *Antiparadoxon* libros sex, & *Decisiones* xxv. te isthic habere, mihi innuere visus es, cum aliquando mihi scripseris, te Majoragii quædam a Gryphio impressa legisse. Gryphius vero nihil aliud descripsit ex Majoragio, quàm duos illos libros. Eos, si tamen tibi non esse intellexero, libenter statim ad te mittam. Quod ad Apologiæ titulum attinet, scias velim illi exteriorem titulum, Impressoris vicio deesse; sic enim est edita, solent enim Itali fere Typographi, plus quam par est, curare, ne chartæ fiat dispendium, cum alioqui sint adeo negligentes, ut nihil supra. Hactenus de Majoragii operibus, quæ si, ut te facere constituisset scribis, typis tuis elegantissimis omnia simul collecta, atque in unum corpus redacta excuderis, (a) rem mehercule cum ipsi Authori, tum studiosis plurimis sane gratissimam feceris. Quod vero de Benedicti Jovii libellis scribis, utinam illud, ita, ut scribis, fieri posset, ut & reliquos ab eo impetrarem. Nam aliquot abhinc annos ex humanis excessit, quare factum est, ut, quæ jam scripserit, dispersa sint, & rara inventu. Spero tamen me nacturum xii. ejus *Fontes* carmine descriptos, & id intra menses duos; nam est, qui mihi illos promiserit, quibus adjungam quædam etiam nunquam impressa (b) Bernardi Gentilis, Julii Camilli, Fracastorii, & aliorum quorundam, quæ si essent prolixiora, tibi libentius mitterem. Hæc quantalacumque sunt, cum primùm descripsero, per opportunum Tabellarium ad te dabo. Accepi Plutarchi Vitas, & Bucolica diverforum, & Petri Mosellani Annotationes in Gellium, quæ omnia mihi summopere placent; magis tamen placerent, si libere, ut debebas, Bucolicorum, & Annotationum pretium adscripsisses; quod si non videbatur faciendum pro Annotationibus, quod nullo pretio adduci potuisses, ut ex tua Bibliotheca illas rescinderes, saltem facere illud debebas in Bucolicis. Quare velim cures, ut sciam quanti illa vendere soleas. Dedi ad te pro Vitis Plutarchi florenum unum, hoc est asses lxxv., quem, cum a Lucelmano acceperis, me admonere non gravaberis. Eidem etiam reddidi florenos tres, & asses lv., quos ille, quæ ejus est humanitas, meo nomine tibi dederat pro Plinio, & Aristotele. Sed quoniam in mentionem incidi Aristotelis, tria vellem edoceri per literas tuas, quæ

(a) Hæc simul collecta Majoragii opera nequaquam prælo commisit Oporinus, sed aliqua tantum separatim ejus opera, quæ vide apud Argelatum.

(b) Nihil Jovii, nec aliorum, quos paulò post nominat Cicereius sua in epistola, quod ego sciam, typis tradidit Oporinus.

ad eam Aristotelis editionem attinent. Primum enim nescio, quare factum sit, ut nusquam Impressoris nomen adscriptum sit, nam non antequam heri nactus sum, quod mea quidem sententia in tam præclaro opere commissum vix tolerabile videtur; deinde num aliquid desyderetur post tertium ternionem, quod in extremo habeat hanc dictionis partem *Aristo.*, qua notatur (sic enim fieri solet) principium sequentis paginæ, & tamen sequentis paginæ principium, quod in quarto est ternione, habet *Liber*. Postremò quare libri fere omnes primi tomi non ab iis latini sint facti, a quibus latine redditi in suo ipsorum catalogo leguntur. Nam *περὶ ἑρμηνείαν* (a) in catalogo sunt latini, Severino Boethio interprete, iidem suo loco statim post titulum Joannem Argyropylum habent interpretem. *Resolutoriorum priorum* libri in catalogo ab eodem Boethio latinitate donati sunt, suo tamen loco iidem nullum adscriptum habent interpretem. *Topicorum* vero libri in catalogo ab Antonio Demochare versi sunt, cum tamen post eorum titulum nullius nomen legatur, qui traduxerit. Idem commissum est in *Elenchis*, quorum interpretatio Grynæo in catalogo adscribitur, cum tamen ipsis libris nullius nomen interpretis sit præfixum. Hæc, quanvis levia sint, tamen futurum spero, te pro singulari in me benevolentia per literas edocturum. Ego, mi Oporine humanissime, eo erga te sum animo, ut nullum tempus, quandiu vivam, sit futurum, quo tibi gratificari non cupiam. Vale, ac me ut facis, ama. Lugani, XII. Kal. Febr. MDXLVIII.

(a) De interpretatione.

EPISTOLA IV.

M. ANTONIO MAJORAGIO (a) S. P. D.

ARGUM. *Molestè tulerat Majoragius, quod de operibus suis in unum colligendis consilium ceperat Oporinus. Id porro nec sua causâ factum esse, nec esse ceteroquin, quod de eo doleat Majoragius, persuadere eidem contendit. Tum quidpiam de docendi, ad quod adspirat, officio.*

AD XIX. Kal. Feb. tuæ mihi redditæ sunt literæ; postridie ejus diei ad Oporinum nostrum scripsi, illique eâ, quæ tu volebas, & quæ ipse cupiebat, significavi. Quod tibi molestum esse scribis, quod Oporinus,

mea

(a) Responsio hæc est ad eam Majoragii apud Gudium, pag. 126.

mea cohortatione opera tua jam edita colligere, atque in unum corpus redigere quærit, scias velim nihil tale mea culpa commissum esse, siquidem tuarum lucubrationum eruditio, ac diligentia illud fecit, non ego. Res enim sic gesta est. Nam cum Oporino præbuissem tuorum operum degustationem quandam, rogavit ille me, ut, siqua alia ex te haberem, ad se mitterem, quod feci; neque enim æquum esse videbatur, amico homini tam erudito, tamque de me benemerito quicquam præsertim honestum non concedere. Legit ille quæcumque misi, & vehementer, quod fecit meritò, comprobavit; adeo ut in animum induxerit suum vir magni judicii, operæ præcium fore, si omnia simul diligenter excusa doctis communicentur hominibus; quod cum ita sit, dic quæso, doctis. Majoragi, num ego ad illud faciendum Oporinum impulsi? Ego tuam urbanitatem, ingenuamque modestiam, ac verecundiam, a quibus in omnibus rebus tuis ne latum quidem, ut ajunt, culmum recedis, agnosco, atque hoc facile patior. Verum fac Oporinum illud cohortatione mea facere constituisse. Num iccirco viderer tibi rem minime gratam fecisse? Primum enim quæ jam edita sunt, tollere ac abolere non potes; deinde tibi, credo, pro prudentia tua magis cordi est, ut libri tui typis variis carptim excusi legantur, quàm ut una, eademque impressione pulcherrima omnes simul conjuncti, atque in unum corpus redacti meritò vivant, vigeant, ac placeant, relegantur, laudentur, ac amentur. At, inquires, rudes sunt plerique, & imperfecti, quare illos denuo edi nollem: tu id forte dicis, non alii. Nam ii omnes, quos ego legisse sciam, illos vehementer laudaverunt, & probaverunt. Quanquam tu illis pro tuo arbitrio aut aliquid addere, aut adimere, aut certe immutare potes. Imo quanvis illos penitus abolere tibi fuisset integrum, quum misi, tamen moleste ferre non deberes edi ea, quæ tu vel in ipso adolescentiæ fervore scripseris, cum scias idem olim factitatum fuisse, cum ab Oratoribus, tum etiam a Poetis præstantissimis. Nam Cicero, quem tu semper admiraris, *Inventionem Rhetoricam*, (a) & quædam alia adolescens edidit. Virgilius *Culicem*, (1) & alia nonnulla, quæ adolescens scripserat, edi facile passus est. Idem fecit Ovidius, cujus etiamnum pueri, quædam extant (2), quæ adhuc summa cum illius ingenii admiratione leguntur. Eos ego te hac in re non libenter sequi velle credam, quos tam pulchre eruditione refers, & doctrina? Quapropter illud tibi persuadeas velim, me quidvis potius facturum esse, quam quod esset contra aut rem, aut existimationem tuam. Quod certe facere debeo pro tua erga me benevolentia,

(a) Adferit idipsum Albertus Fabricius *Biblioth. Lat.* tom. 2.

quam tanti facio, ut illa nihil carius mihi esse existimem. Literas eas, quas cum his conjunctas acceperis, reddas velim viro maxime insigni, Primo Comiti nostro: cui precor me, meamque causam diligenter commendes. Hæc enim ea est, ut jam edocearis. Docendi munus Comi in patria quàm carissima injungi mihi maxime cuperem, cum quia non satis commode hic sum, tum quod illis ii mihi discipuli traderentur instituendi, qui mihi ingenium & exercerent, & non parum acuerent. Novocomenses vero institutoris eligendi provinciam hoc tempore Primo demandarunt: quare, si ille nos adjuverit, de nobis alioqui benemeritissimus,

Decidet in cassis præda petita meos. (a)

Illud autem sedulò fecerit, si ad ejus in me animum tua non levis accesserit commendatio. Vale, meque, ut facis, ama. x. Kal. Feb. MDXLVIII. Lugani.

(a) Ovid. de Arte amandi 2.

(1) Culicem adolescentis fuisse Virgilii fœtum Papinius innuit in epistola ad Stellam, itemque Martialis, (a) quamvis Josephus Scaliger poema illud a Virgilio in senili ætate conditum fuisse ceteroquin existimet.

(2) Quæ primò carmina ludere cœpit juvenis adhuc Ovidius, fuere libri 2. *Heroidum epistolarum*, itemque epistolæ illæ, quas ad Tiberii filiam sub falso nomine *Corinnæ* inscriptas dedit. Ita in Ovidii vita ex Codice Farnesiano in lucem deprompta, quæ in Amstelodamensi Ovidii editione anni 1683 eidem præmissa est, itemque apud alios Ovidianæ vitæ descriptores.

(a) Lib. 8. Epigr. 54.

E P I S T O L A V.

SACRO FRANCISCO CHARRONÆ S. P. D.

ARGUM. *Quantum mercedis pro institutione pueri sibi dari sufficiat, prodit.*

CUM nudius tertius huc ad mercatum te contulisses, tot, ac tantis negotiis impediebare, ut unum, atque alterum amicum tuum tribus, quod ajunt, verbis salutare tibi non liceret. Quare fit, ut ego nulla detinear admiratione, quod post primam colloctionem nusquam apparueris: ea enim egeramus de puero illo (nomen enim adhuc non didici) tibi necessitudine conjuncto, in contubernium nostrum admittendo. De quo, cum inter nos nondum convenisset, quæsi vi te postea per totum oppidum, quousque mihi nunciatum fuit, te oram solvisse.

Quod igitur occupationes tuæ nobis sustulerunt præsentibus, id reddat epistola absentibus; nam hoc illud est, quod ad eam rem te scire velim. Ego, mi Carrona, si lucri causa illum mihi habendum contubernalem esse decrevissem, non modò scutatos xx., sed etiam multò plures mihi dari petiissem, memor & annonæ caritatis, & aliorum quorundam incommodorum. Sed quoniam illud semper mihi in optatis fuit, ut, quacumque in re possem, tibi gratificarer, & semper averter cupivi nancisci aliquem, cujus ingenium in excolendo me quoque multum exercerem, nullam fere mei commodi, quod ad salarium attinet, rationem habendam constitui. Quare Patri nunciabis, me puerum non pluris, quam xix. scutatis in singulos annos admissurum, curaturumque diligenter esse, ut ille eruditionis suæ profectum sentiat non contemnendum. Vale.

EPISTOLA VI.

FRANCISCO CASTOREO S. P. D.

ARGUM. *Ad litterarum, quod intermiserat, officium iterum resumendum excitat.*

NONIS Januariis tibi literas misi, quibus respondebam quibusdam tuis, earum damnans levitatem, quod nihil mihi scripsisses, quod scriptu dignum videretur; illis meis etiam illud petebam, ne in posterum tale genus litterarum mitteres. Verum, ex quo tempore illas accepisti, nam te accepisse certò scio, nihil unquam ad me scribere voluisti: ea credo ratione, quod, cum nonnisi levia mihi literis nunciare decrevisses, illa seponenda tibi esse iniquo animo patereris. Nec immeritò questus sum: quis enim boni consulisset tam levem epistolam, si Ticino missam cognovisset? nam, si tibi defuissent gravia, quibus epistolam implevisses, esset quod te excusaret, cum quidquid tibi in buccam venisset, stylo reposuisses, nemo mehercule tam leveis literas non vituperasset, cum isthic quotidie de maximis quibusque rebus agatur. Habes igitur me quæcumque scripsi, meritò scripsisse; quare tuum erit posthac intermissam scribendi consuetudinem resumere, & sæpius nobis aliquid nunciare, quod a gravissimarum legum studio scribi mereatur. Quod si facere volueris, rem cum mihi, tum Patri tuo gravissimam feceris; ille enim se hoc cupere non ita pridem mihi significavit. Hoc autem commode facere poteris, nec erit gravioribus studiis tuis impedimento: solent enim ii, qui gravissimis cogitationibus detinentur, ad Musas se interdum referre mansuetiores. Vale, Lugani, Kal. Martii MDXLVIII.

EPISTOLA VII.

EUSTACHIO FROSCHOVERO (a) S. P. D.

ARGUM. *Libros petit.*

VIDI nuper Bibliorum opus, (1) quod abhinc annos IX. ex vestra cufum officina prodiit, & vehementer mihi placuit, cum non minus diligenter, quam eleganter sit impressum; illud autem, cum & ego nanciscipiam, faciendum existimavi, ut ad te scriberem, rogaremque, ut illud diligenter confutum, tabulis, & corio porcino candido, aut flavo tectum, fibulis duabus astrictum, more denique Germanico concinnatum, huic amico meo ad me dares, accepto tamen ab eodem precio illo, quo tale opus vendere consuevisti. Cæterum mihi etiam mittas velim Henrici Bullingeri, (b) viri doctissimi libellum *de duabus Naturis in Christo*, confutum ne, an dissolutum, non magnopere curo. Hæc te mihi venditurum spero precio satis commodo; quod si evenerit, futurum est, ut in posterum majoris precii libros abs te petam. Vale, & rem literariam opera, atque diligentia tua, quod facis; ornare perge. Lugani, Kal. Martii MDXLVIII.

(1) Nempe Biblia Latina ex Hebræo Munsteri, Tiguri 1539. V. Maittaire *Annal. Typogr.*, & Jacobum Le Long. *Biblioth. Sacra*. Alius Bibliorum liber, quis per Theologos Tigurinos latine redditus, Tiguri per eundem Froschoverum prodiit in fol. 1545, extat in Bibliotheca Braydensi, in quo præstantiores quæque Bibliorum editiones quocumque idiomate habentur, variæque ibi tot sunt, ut 400 & amplius numerentur.

(a) De quo *Diction. Aleman.* de Bale, & alii. (b) De quo Boelius *Diction. Critic. Hist.*

EPISTOLA VIII.

M. ANTONIO MAJORAGIO (a) S. P. D.

ARGUM. *Quod minus prudenter egerit, excusationem petit. Majoragii libros laudat, quos impressos quamcito videre optat.*

CUM superioribus diebus benevolorum quorundam cohortatione spem concepissem, ut si eruditio mea Primo Comiti, viro optimo probaretur Novocomenses viri aliquot nobilissimi liberos suos mihi erudiendos traderent, quibusdam literis meis Primo me commendavi, commendavi etiam

(a) Responso Majoragii ad hanc, apud Gudium, pag. 127.

me tibi, ut commendatio mea majus apud illum pondus habuisset. Neque tamen interim, esset ne prudentis viri, quod cum neutri vestrum de facie adhuc notus essem, aut tu Primo, aut Primus apud Novocomenfis me commendaret, pensi habui. Itaque video quàm non prudens fuerim, & erubescō mehercule; te tamen etiam, atque etiam oro, ut illud ætati meæ condones, simulque recorderis M. Ciceronis tui, qui sic in *Catone Majore* (1) scribit: *Temeritas est videlicet florentis ætatis, prudentia senectutis*; quod quidem, quum tu feceris, illud Primo etiam persuadere non gravaberis. In hoc autem non ero longior; quid enim pluribus opus est, cum pro tuorum morum facilitate illud mihi facilè sis concessurus? Ego vero brevi, si dabitur, vos invisam, nec committam, ut quibus animo innotuerim, iis de facie sim ignotus. Cupio, ita me Deus amet, illum videre diem, quo tui libri omnes simul eleganter impressi per Joannem Oporinum nostrum studiosis communicentur hominibus. Quicquid enim ex te editum fuerit, tam gratum studiosis, & bonis spero fore; ut alacri plausu excipiantur, diu vigeat, &

. . . . ora per virorum

Plus uno maneat perenne seculo.

Neque hoc scribo temere. Nam si cujusquam docti nostræ ætatis libri æternitatem merentur, tui profecto illam merentur, qui aurei illius, non prisca, aut novi Romanorum seculi eloquentiam, atque eruditionem referunt; neque ego hæc pro meo erga te amore dico, sed quòd bonorum virorum, qui bene de te sentire non desinunt, ea sit sententia. Vale, meque, ut facis, ama. Lugani, IV. Idus Mart. MDXLVIII.

(1) Tullii *Cato Major de Senectute* Codex in 8. eleganter scriptus extat in Bibliotheca S. Crucis in Hierusalem Romæ, nostræ Congregationis, signatusque ibi n. 347; quem scripsit Hippolyta Maria, Francisci I. Mediolani Ducis filia, Alphonsi II. utriusque Siciliæ Regis uxor; in ejusdem enim fine sic legitur: *Ego Hippolyta Maria Vicecomes Illi Principis Francisci Sfortiæ Ducis Mediolani exscripsi mea manu hunc libellum, sub tempus pueritiæ meæ, & sub Baldo (a) præceptore, anno a Natali Christiano MCCCCLVIII. octavo Idus Julias*. Ac varias ibi tum in principio, tum in fine ad sui eruditionem aliorum notavit sententias. Laudatur hic Codex a Morigia. (b) Non tantum autem calligraphia, sed etiam doctrinâ, ac latinis litteris Hippolyta M. præstitit, cujus duas Orationes Argelatus (c) laudat in Ambrosiana extantes, harumque alterius, quam ipsa nempe Mantuæ habuit coram Pio II., vetustum aliud exemplum cœvum servat D. Carolus ex Marchionibus Trivultiis.

(a) Baldus Martorellus Picentinus, de quo Saxius *Histor. Typograph.* pag. cxi.

(b) *Della Nobiltà di Milano* lib. 3. cap. 25.

(c) *Biblioth. Scripor. Mediol.*

EPISTOLA IX.

JOANNI OPORINO SUO S. P. D.

ARGUM. *Jovii opusculum missurum pollicetur, librorum catalogum sibi mitti postulans. Postremas literas, quod delatas esse ignorat, iterum repetit.*

TANDEM Benedicti Jovii *Fontes* XII. nactus sum, quos jam descritos accepisses, nisi, priusquam ad tuas manus pervenirent, quædam in illis loca restituere cogitarem. (1) Opus est tale, ut vel solum honeste posset in publicum emitti; continet enim, ut videbis brevi, XII. imo XIII. (2) Fontium graphicam descriptionem carmine exámetro. Cum igitur quorundam Novocomensium opera loca aliquot in illis restituero, illas per opportunum Nuncium accipies. Qui mihi illos dedit describendos, vir est nobilis, nec illiteratus. Quare petit a me ut hoc sibi præmii daretur: nempe, ut eorum ferme omnium Philosophorum, & Historicorum non tam veterum, quam recentiorum ita vulgatorum, qui isthic sunt venales, catalogum mitteres. Hoc ego illi non veritus sum de te polliceri, quanvis non ignarus essem, quantis occupationibus destinaris. Tu, si me amas, quantum potes huic satisfeceris; fortassis enim nobis opus erit ejus operâ ad majora, melioraque nobis comparanda, quam nobis in promptu habebit, si se se hoc tibi beneficio devinctum esse senserit. Cæterum scripsi tibi quasdam literas, adductus quorundam amicorum precibus: eas habueris ne, an non, ignoro. Quare subjungam statim earum exemplum, ut tribus saltem verbis ad ea, quæ illi quærunt, mihi rescriberes, ne putarent sibi minime satisfaceri, quod ad te scribere noluerim. Postremò ita statutum habeas velim, mi Oporine, me nihil magis cupere, quàm ut tibi gratificandi aliqua mihi offeratur occasio. Hæc raptim. Vale, Lugani, XIV. Kal. Aprilis MDXLVIII.

(1) Hi Jovii *Fontes* una cum aliis ejusdem carminibus manu ipsamet Cicereii descritti servantur in Archivo Belgiojohano. In hoc autem Codice, cui titulus *Jovii Farrago*, annotatum præterea reliquit Cicereius, eam sibi ad describendum traditam ab Joanne Baptista Morosino, (en *vir nobilis, nec illiteratus* in hac Cicereii laudatus epistola) & collatione facta cum exemplo alio Hieronymi Camutii excerpisse. Fuit vero Joannes Baptista Morosinus Canonicus Luganensis ex Aloysio Tatti. (a)

(2) Cur ancipiti sensu posuerit XII., imo XIII. causam agnovi inspecto Codice

(*) *Annali di Como.*

apud Princip. Belgioiosum, ex inscriptione nimirum ipsiusmet Carminis, quæ sic est: *De XII. Fontibus Comum ambientibus, & uno in urbe media, alteroque extra ordinem.* Sic vero incipit: *Fert animus veteres &c.*

EPISTOLA X.

AUGUSTINO PLANTÆ S. P. D.

ARGUM. *Distichon emendat.*

LEGI tuum distichon; probabitur ejus secundus versiculus, si, ut te facturum dixeras, statim post cæsuram legas *sydera*. Nam si *æthera* reposueris, primum *dis* syllaba, quæ terminat dictionem præcedentem, corripietur; deinde *celsum*, non *celsa* dicere oportebit, cum *æthera* accusativus sit græcus singularis, a nominativo *αιθήρ*, (a) quæ si fient, versus nullo pacto constare poterit. Sed, ut conjicio, hoc carmen ad aliquam insignem picturam appendere instituisti. Quare, si lubet, id hæc forma Pictori præscribes:

Poplitibus flexi veneremur, Christe triumphans,
Nomen, dum scandis sydera celsa, tuum.

(a) *Æther.*

EPISTOLA XI.

JOANNI OPORINO TYPOGRAPHO S. P. D.

ARGUM. *De Majoragii in Oporinum studio, & observantia certiolem facit; cur Reprehensiones conscribere aggressus Majoragius sit, exponit.*

CUM non ita pridem aliquot a me epistolas acceperis, nec adhuc illis per occupationes respondere potueris, videbor fortassis importunus, si rursus te meis literis obtundam; verum scias velim id tua potius, quàm mea fieri causa, quanquam, quod tibi gratum est, idem etiam mihi gratum esse judicem. Non habebō igitur tuarum occupationum rationem, dum tibi gratificari cupio; nam ad tertium Nonas Aprilis Mediolani Majoragium conveni, eumque ex te salutavi, propterea quod, ut te jam cognovisse scio, optime de te sentire suis literis ille sæpe testatus est. Quare, cum apud illum essem, multa de te honorifice mecum locutus est. In summa illum tui studiosum esse plane perspexi. Quod autem ad ejus libros attinet, dixit se illis corrigendis incumbere.

re, ut brevi tuis typis omnes simul excudantur; se tamen interim cupere, ut duos in Nizolium *Reprehensionum* libros (1) seorsim imprimeres, & ipsos publicares, idque Venetiis præfertim, & Mediolani, quod illic Nizolius magis sit notus. Illos porro libros jam majori ex parte esse confectos, & modo velis, eos quò dixi mittere, te statim conscriptos accepturum. Cognovisti, quid ex te velit Majoragius; quare tuum erit quamprimum mihi ad hæc rescribere, ut quid tibi hac de re fieri placeat, ille, cujus jussu hæc ad te scripsi, per me fiat certior. Nunc, qua de causa Majoragius hos libros scribat, cognoscas velim. Marius Nizolius, qui se Ciceronianum esse profiteretur, cum vidisset jam olim Majoragii dictionem doctis probari non mediocriter, cœpit illi detrahere, quod etsi Majoragius cognovit, nihil tamen respondit, donec emissos *Antiparadoxon* libros Nizolius quadam epistola (a) carpsit; tunc enim Majoragius *Apologiam* in illum scripsit brevem admodum, non tantum, ut Nizolii maledictis responderet, quàm ut illum ad ea, quæ contra se dicere paraverat, dicenda excitaret; quod evenit. Nam Nizolius statim in Majoragium *Antopologiam* edidit. Hinc igitur factum est, ut Majoragius ad scribendum duos illos libros animum appulerit, in quibus, ut ille mihi dixit, multa contra Nizolium disputat, quæ literatis omnibus sperat fore gratissima: docet etiam plurimos ab eo errores, & in differendi ratione, & in Authoribus interpretandis, & in historiis, & in latino sermone in Antapologia fuisse commissos. Atque eo pacto Majoragius Nizolio respondet, ut magis eum derideat, & insanire doceat, quam ut ei maledicat, aut conviciis agitet. Quod eò facit libentius, quod ad eam rem ab Egnatio, (2) viro sane quam erudito, sit hortatus. (3) Habes quare Majoragius hos duos libros scribat, quos solos (si nos amas) ubi diximus, publicabis, dum reliqui omnes emendantur, tuum propediem elegantissimum prælum subituri. Id si, ut spero, facere volueris, rem ipsi Majoragio gratissimam feceris: nullum enim huic dubium est, quin ex ea contentione literati omnes voluptatem non mediocrem, ipse gloriam, Nizolius ignominiam sit reportaturus. Quod Jovii *Fontes* nondum ad te mittam, in causa sunt negotia, quibus maxime impediior; eos tamen, Diis approbantibus, propediem accipies. Vale, & me ama. Nonis Aprilis MDXLVIII. Lugani.

(a) Edita hæc est Nizolii epistola inter Gudianas, pag. 132.

(1) *Reprehensionum* contra Nizolium libri II. Mediolani sine Typographi nota editi anno 1549, extant in Bibliotheca nostra. De contentionibus litterariis Majoragii cum Coelio Calcagnino primum, deinde cum Mario Nizolio diserte agit

agit Tiraboschius : (a) Has etiam memoraverat Cardanus , de quibus se existimare dixerat , eos omnes non tam contentionum causis egisse , quam vanitate quadam , & spe augendæ opinionis . (b)

(2) Gaudentius Merula de Clar. Famil. , Cod. apud nos 136 , sic , ubi de Eganitiis : Egnatorum familiam Joannes Baptista Egnatius nunc illustrat maxime , qui , cum sibi , & literarum , & morum candore parem habeat neminem , his omnibus se ipsum vincit , vir profecto , si tamen fas est optare , immortalitate dignissimus . Paulò supra Inscriptionem exhibet in Templo S. Donnini ad Clavam Mediolani olim extantem , quæ sic est :

D. M.

RUTILIVS M. EGNATIO PAT. IIT.
PANTONIA PRIMA CONIVGI MARITO
CARISSIMO

Affertur , explicaturque eadem Inscriptio in Codice nostro 268 , cui adnexa est Jacobi Valerii autographa annotatio . Legitur etiam apud Gruterum , (c) necnon apud Puccinellum , (d) quamvis hic , ubi ea extiterit Inscriptio , neutiquam prodatur . In Codice alio , n. 259 , Inscriptio legitur affixa olim ante postes S. Martini Mediolanensis pagi .

CORISTVS EGNATHI FRONTONIS , ET IVLIAE EVTYCHI
LIBERTI FILIVS ANN. XVI. HIC ADQVIESCIT.

(3) Hortari passivè usurpatum Tacito fuit , 12. Annal. 3. Memmium Polionem . . . inducunt sententiam expromere , qua hortatur Claudius Ocluviam despondere Domitio .

(a) Tom. 7. *Letteras. Ital.* parte 3.

(c) *Inscript.* pag. 728.

(b) *De Libr. propr.* ad Nicolaum Siccum , p. 135.

(d) *Mem. antiche* , pag. 33.

EPISTOLA XII. (a)

M. ANTONIO MAJORAGIO S. P. D.

ARGUM. *Scriptisse se ad Oporinum affirmat ; oblatum sibi a Majoragio Mediolani contubernium , utque in studiis auxilio sit , quovis pacto se acceptare velle significat .*

COMMODOVM redieram domum , cum sumptis tabellis , & stylo ea quæ mihi mandaveras , ad Oporinum nostrum scripsi . Eas autem literas quibusdam ad eum dedi , qui curabunt , ut brevi nobis rescribatur . Spero Oporinum tibi plane satisfacturum ; tu igitur interim , quod institutum habes , perpolies . Nihil unquam carius , atque gratius mihi esse potuit , quàm , ut & te a nobis observari plane perspiceres , & me a te non vulgariter amari cognoscerem . Credo factum Deorum immortalium beneficio , qui mortaleis scientiarum cognitione sibi persi-

(a) Respondet ad illam Majoragii apud Gudium , pag. 128. *Literis suis.*

mileis fieri cupiunt, ut tu (quæ tua est humanitas) me singulari quodam amore sis complexus. Noverant nanque Dii, quorum est casus humanos misereri, atque respicere, quanto impetu, quantoque desyderio ad animum excolendum, dum licebat, ferrer; sciebant etiam quàm cruciarer animo, quòd per jam degustatas pulcherrimas ingenii artis vagari non possem. Videbant denique quàm sæpe in illud Alciati maximi non sine magno dolore prorumperem: (a)

Ingenio poteram superas volitare per arceis,

Me nisi paupertas invida deprimeret.

Non minori, mihi crede, cruciatu ego apud Superos, quam Tantalus apud inferos, afficiebar, quod paupertate circumseptus, divinarum humanarumque rerum sublimem cognitionem assequi non possem. Itaque quibus te laudibus efferam, vir præstantissime, qui tanquam Deus mihi opem ferre cogitas? qui me bonis artibus jam restituis? qui me ex immenso ignorantæ pelago eripere paras? Hoc tempore, quod possum, illud saltem Virgiliti pro tuo isto in me animo de te dicam:

. . . . *Grates persolvere dignas* (b)

Non opis est nostræ

Dî tibi, si qua pios respectant numina, si quid

Usquam justitiæ est, & mens sibi conscia recti,

Praemia digna ferant. Quæ te tam læta tulerunt

Sæcula? qui tanti talem genuere parentes?

In freta dum fluvii current, dum montibus umbræ

Lustrabunt convexa, polus dum sidera pascet;

Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.

Sed hæc, & id genus alia tum erunt longiora, cum te digna scribere posse videbor. Nunc interim ad ea, quæ restant, veniam. Tres tu mihi mensis ad deliberationem sumendam dedisti: vellem ne apud te esse; ego vero tam diutina deliberatione hîc minime opus esse arbitror. Tunc enim diu deliberandum est, quum dubitari potest, bonine plus, an mali afferre possit res conficienda: hinc ego nihil, quod mihi non sit utile, & maxime honestum, sperare debeo. Quare scias velim, me jam apud te esse constituisse, illudque omne tempus deliberationis in componendis interim rebus meis insumpturum. Veniam igitur solus ad Kal. Quintileis; nam Mater mea una cum Fratre meo habitabit. Illud autem tibi persuadeas velim, me tibi cura, atque diligentia satisfacturum esse, eruditione non item, quanquam ea quoque sim conaturus. De salario autem tuum erit constituere. Ego quanto volueris contentus

(a) Emblem. 122.

(b) Æncid. 1.

ero, quanquam abunde magnum meorum laborum præmium me assecuturum existimabo, si tecum vixero, cujus in dies operâ doctior fieri potero. Heri Novocomensium literis sum accersitus, qui mihi provinciam multò quàm putaram meliorem, & , ut ita dicam, pinguiorem obtulerunt. Ego vero, ne viderer oblata spernere, dixi me cuidam viro nobili, & amico operam meam, quantulacumque est, istic spondisse, atque detulisse, sed tamen non omnino, adeo ut mihi integrum esset adhuc eam alteri præstare; & hac de causa curaturum, ut quoad ejus facere possem, intra dies octo isthinc me per literas absolvèrem, ut apud illos essem. Quod tamen nequaquam faciam, modo ita tibi videatur. Imo pone illos Attalicis conditionibus mecum agere velle, nunquam tamen dimovear, quin tibi serviam. Quid enim mihi deesse poterit ad eruditionem feliciter comparandam, si apud Majoragium, hujus, ita me Deus amet, ætatis ornamentum, esse potero? Te tamen etiam atque etiam oro, ut per hunc ipsum, qui tibi has literas reddiderit, quid fieri, atque curare velis nos admoneas. Nam quanvis hic aliquid nostro quodam arbitrio scripserimus, illud tamen tibi de nobis persuadebis, nos nequaquam a voluntate tua dissensuros. Sed nolim esse longior, ne te gravioribus occupatum interpellem. Quare si unum illud addidero, finem scribendi faciam; illud autem unum hoc est, ut scilicet pro tui animi candore hæc, qualiacumque sunt, boni, quod soles, consulas, eaque olim futura meliora cogites. Vale, xv. Kal. Maji MDXLVIII. Lugani.

EPISTOLA XIII.

ANTONIO CASTOREO S. P. D.

ARGUM. *Ad litterarum studia adhortatur.*

QUANQUAM ita sim negociis impeditus, ut vix, quod ajunt, aures scalpere possim; tamen, cum Pater tuus, vir optimus, ad te veniat, non possum facere, quin te his paucis alloquar. Sed video jam te anhelantem expectare, quid velim; quare id tribus verbis explicabo. Memineris instare tempus, quo tandem e scholis puerilibus, ut ita dicam, prodeas, atque inter doctiores verferis; ut tandem eò pervenias, quò & tu, & cæteri omnes cupitis. Horum frequens recordatio te in literis humanioribus interim alacriorem reddere debebunt, ut, cum advenerit tempus tibi præscriptum, aptior sis ad cultiores percipiendas di-

Z ij

sciplinas. Quod si feceris, nemo est te futurus beator; tibi enim, tuisque omnibus plane satisfeceris, malivolis omnibus *ilia* (ut ait (a) Virgilius) *ruperis*. Vale.

(a) *Ecloga 7.*

EPISTOLA XIV.

ALOYSIO RAIMUNDO (a) S. P. D.

ARGUM. *Scribendi ad eum occasionem libenter captat; depravata quædam carmina restitui postulat.*

EA vis virtuti insita est, ut vel inter ignotos; & locorum intervallis disjunctos amicitiam gignat. Hinc factum est, ut ego posteaquam ex multorum sermone cognovi te literarum studio summopere delectari, & maximis, pulcherrimisque virtutibus ornatum esse, te vehementer amaverim, semperque tibi familiaritate conjungi cupiverim. Ad hoc mihi opus esse videbatur, ut per literas saltem, si minus coram licuisset, tecum loquerer; quare magno tenebar desiderio, ut ea mihi id præstandi offerretur occasio, quæ me tibi excusaret, quod ignotus ignoto tibi scribere auderem. Quod tandem mihi Deorum immortalium beneficio successit; adeo ut ad te, non ad alium quempiam, nunc scribere necessario fere cogar. Id autem, quare fiat, modo ne graveris legere, quæ statim adscribemus, intelliges. Superioribus diebus lepidum cum libellum nactus sum, quo Benedictus Jovius, vir ille nunquam satis laudatus, fonteis omnes Comum ambienteis graphice describit. Hunc ego eum transcriberem, & jam fere ad sexti fontis finem pervenisset, oblata sunt mihi hæc carmina non secus, ac tu vides, scripta:

Pige simul aderas nostro celebrate Secundo

Pleiadon orta, cui stat cutis aspera clavis;

Trocta vorax & a quo (b)

Includi claustris renuunt, longinqua petentes

Littora, & effuso gaudentes flumine Lari.

Quorum secundum mutilum, depravatamque videtur redditum transcribentis vitio, tertium vero nescio, an ipse Author dimidiatum reliquerit; etsi sensus perfectus esse videatur. In meo exemplari reliqua ejus car-

(a) Is forte Aloysius Raimundus Novocomensis, quem id ætatis fuisse ex Tatti intelligimus. *Annali di Como* Decade 3.

(b) Ex Codice apud P. Abbatem Masnagum sic versiculum suppleo: *Trocta vorax, & quo simul advena Persicus istis.*

minis pars est abraſa, adeo ut quid illic eſſet reſoſitum, ne conſicere quidem poſſis. Illum ego libellum, cum cuperem habere integrum, ad quem potius, quàm ad te pro horum duorum verſuum reſtitutione conſugerem neſciebam, qui, ut audio, ab ipſo libelli Authore & amareris, & ſcriptorum particeps fieres. Rem igitur mihi quàm gratiſſimam feceris, ſi aut tua, aut amicorum tuorum opera illa carmina ad authographum emaculaveris, memor interim me tibi perpetuò debiturum. Vale, meque tui ſtudioſum eſſe exiſtima, III. Kal. Maji MDXLVIII. Lugani.

EPISTOLA XV.

M. ANTONIO MAJORAGIO S. P. D.

ARGUM: *De reſponſione ſibi nondum ab Oporino reddita. Tum de firmo animi propoſito, ut in litterariis operibus Majoragio inſerviat.*

NIHIL adhuc ad ea, quæ cupimus, nobis reſcripſit Oporinus. Cum primum quicquam reſcripſerit, te de omnibus rebus faciam certiore. Nunc tuis literis reſpondeo, quibus peramanter me admones. Ego, quemadmodum ſcribis, feci, & diutina conſideratione in me deſcendi, vireis meas menſus ſum, quæcumque mihi & coram, & per literas dixiſti, ob oculos poſui. Ea cum diu mecum tacitus perpendiſſem, manibus, pedibusque in tuam ſententiam ivi, quod me facturum jam ab initio decreveram. Apud te igitur eſſe conſtitui, & magnos, duros, catenatoſque labores firmo, libenti, atque hilari animo tolerare decrevi, & id quidem meritò:

. *neque enim levia, aut ludicra petuntur*

Præmia. (a)

Virtus ipſa per labores petitur, quæ ſolâ verum eſt laborum præmium, quam aſſecutus, bene beateque vivere potero. Interim quod tu ex Platone citas, ſum recordatus ὁ πόνοσ εὐκλείασ πατήρ, (b) deinde illud mihi in mentem venit τῆ πονῶ ἀποκρίνεται τύχη, (c) poſtremò animo volvere cœpi hos verſiculos, quos Virgilius ὑπὲρ τὸ ὑψιλὸν (d) commentus eſſe dicitur: (e)

*Quisquis enim duros caſus, virtutis amore,
Vicerit, ille ſibi laudemque, decuſque parabit.*

(a) *Æneid. 1.*

(b) Labor gloriæ parens.

(c) Labori reſponderet fortuna.

(d) Egrege.

(e) In Virgil. *Carm. de Littera Pythagorica.*

*At qui desidiā, luxumque sequetur inertem,
Dum fugit oppositos incauta mente labores,
Turpis, inopsque simul, miserabile transiget ævum.*

Quorum omnium recordatione ita sum lætatus, ut mecum pessime actum iri judicavissem, si secus ac constitui deliberassem. Quare quo tempore volueris, & minori incommodo meus tibi adventus esse poterit, ad te veniam; interim tamen ex te scire cuperem, quandiu hinc me esse velis. Ego enim hos duos proxime futuros menses rebus meis componendis libenter darem, & illis compositis hinc oram solverem; attamen nihil quod tibi non probetur, faciam, jussus enim pro tuo arbitratu aut ocyus, aut serius veniam. Sed quoniam essem impudens, & importunus, si iterum literas abs te peterem, & nullam gravissimarum occupationum tuarum rationem haberem, tribus verbis, si tibi videbitur, mandata, quæ curari velis, huic, qui tibi has literas reddiderit, ad me dabis. Ei enim, qui mihi sit Patruus, quidvis tutò committere poteris. Vale hujus ætatis decus, & ornamentum. Pridie Nonas Maji MDXLVIII, Lugani.

EPISTOLA XVI.

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *Responsum efflagitat; Jovii versus se missurum spondet.*

SUPERIORIBUS diebus dedi ad te aliquot epistolas, quas te accepisse arbitror; ad eas autem nihil adhuc rescripsisti: quod ideo factum fuisse credo, quod majoribus, gravioribusque negociis detinearis, quam quod nobis operam dare possis. Attamen te oratum velim, ut vel cum magno tuo incommodo ei saltem, quæ de duobus Majoragii libris scripta est, respondeas quam primum, ne sit quod Majoragius de me conqueratur, neve arbitretur se se a me ideo contemni, quod adhuc certior non fiat de iis, quæ tu mihi responderis. Ejus autem epistolæ exemplum ad te mitto, ut si forte illa tibi ante hoc tempus non est reddita, nunc reddatur, atque mihi respondeas: est autem hujusmodi. *Cum non ita pridem aliquot a me epistolas &c.* Quod autem ad *Fontes* Jovii attinet, nihil aliud jam restat, nisi, ut duos eorum versus integros faciam opera cujusdam Novocomensis non indocti, cujus literas pro eorum restitutione in dies expecto; illis acceptis statim ad te mittentur. Vale, Lugani, xv. Kal. Junii MDXLVIII.

EPISTOLA XVII.

ALOYSIO RAIMUNDO S. P. D.

ARGUM. *Magnis laudibus Raimundum extollit, se autem immerentem ab eo laudatum asserit. De emendatis carminibus gratias agit, aliaque eidem emendanda pariter mittit.*

QUI te apud me commendarunt, ii te mehercule parcius, quàm fuit æquum, laudaverunt, & tuarum virtutum bonam partem silentio involverunt. Ostendunt hoc tuæ literæ, quibus nihil mihi grätius, nihil jucundius, nihil denique carius esse potuit. Hæ, inquam, tuarum virtutum sunt indices, quia, quemadmodum nosti, verba ipsum cujusque animum nobis referunt, ac repræsentant. Ex illis enim videre est nihil utique in te desyderari, quod & libero, & ingenuo homine dignum esse judicetur. Nam quæ major esse potest humanitas, quam quoddam mihi ignoto tanta cum benevolentia gratificari studeas? Profecto id est tanti apud me, ut pluris esse nequaquam possit. Video præterea in tuis literis ea fere, quæ oculis ipsis cernuntur, morum scilicet tuorum facilitatem, atque suavitatem quandam incredibilem. Video te cum esse, qui de omnibus benemereri studeas, qui nemini noceas, omnibus, quantum datur, prosis. Postremò planum est, quanta sit styli tui amœnitas, quantaque rerum scientia sis refertus, adeo ut non hujus nostri seculi, sed certe Romanorum illius florentissimi eloquentiam, & solidam eruditionem sapias. Quare fit, ut jure optimo isti patriæ nostræ gratuler, quæ te talem ac tantum protulerit virum, quæ te inter municipales suos habeat. Sed hinc mihi contrahenda sunt vela, ne ulterius progrediar, neve forte in altum tuarum laudum pelagus delatus, quàm me tandem in portum recipiam, prorsus ignorem. Hæc igitur pauca nunc de tuis virtutibus, ut jam ad respondendum veniam, satis sit dixisse. De laudibus autem, quas tu mihi plena manu tribuis, quasque nec agnosco, nec postulo, nihil nisi quoddam me amas, accipio. Amore enim adductus eum me esse existimasti, quem elegantissimis verbis tuis describis. Unde videre est non invenuto ænigmate Poetas Amorem ipsum oculis captum olim finxisse. Is nanque tibi de me judicaturò aliàs clare perspicenti, recteque judicanti tenebras, atque τὴν ἀκρισίαν (a) offudit. Verum scias tamen istas tuas laudes, quibus

(a) Confusionem.

me immerentem oneras, mihi non parum profuturas; nam, dum me immeritis effers laudibus, qualis esse debeam, candide doces. Tuarum namque laudum memoria, & frequens recordatio me pigre & tarde arduum iter illud virtutis aggressum excitabunt, & tanquam calcar alacrem, atque currentem reddent. Siquidem turpe mihi esset, ni tam boni, atque docti viri laudibus aliqua saltem ex parte aliquando responderem. Quod autem ad doctissimi Jovii carmina attinet, plane mihi satisfactum est; quamobrem tibi hoc quoque nomine perpetuò plurimum debebo. Non ero, ut vulgò fieri consuevit, in agendis gratiis verbosus, cum ego tibi vicissim gratificandi occasionem magno etiam sim empturus, ne dicam quæsiturus. Sed quoniam nondum habeo pristinae integritati omnino restitutum libellum *de Fontibus*, cupio iterum tuâ uti operâ, aliquotque loca, quæ mihi sunt suspecta, cum tuo authographo conferre: memor animi esse ingenui, cui multum debeas, eisdem plurimum velle debere. Subjiciam igitur, sine epistolæ imposito, versus illos, qui scriptoris vitio conspurcati esse videntur, præcedente tamen interim eas dictiones asterisco, quæ, quòd aut depravatæ, aut inversæ appareant, nobis mendæ suspicionem injiciunt, quod eò fit, ut tandem omnibus erroribus absolutum, tui unius gratiâ pulcherrimum hunc libellum habeamus. Tibi autem, Raimunde humanissime, de me sic persuadeas velim, rem te mihi valde gratam facturum, si quacumque in re nos tibi gratificari posse existimaris, libere, & veluti jure tuo opera tu quoque uti nostra volueris. Vale, XIII. Kal. Junii MDXLVIII. Lugani.

Silacis Carmen xxxiii.

*Nunc * ad te * fons * alme simul, & tua dona revertor.*

Ejusdem Carmen xl.

*Cui Mariana domus nomen dedit inclyta * gentem.*

Ejusdem Carmen lii.

** Quam * lintris auram * captabat vespere primo.*

Ejusdem Carmen liv.

** Quos placido in stagno spaciantes vertere cl avum.*

Novinæ Carm. ultimum.

*Nympha vale ingeminans medio sermone * recessi.*

Fonticulæ. Carm. xxvi. & xxvii.

*Perpetuo, quæ fonte fluis, * quam longa crepido,*

** Irrorans calidam larga scaurigine terram.*

EPI.

EPISTOLA XVIII.

AUGUSTINO PLANTÆ S. P. D.

ARGUM. *Dictionem quasi divinando agnovit; carmina subjicit.*

ABSQUE cribro, quod ajunt, divinavi (a) *quasi* eam esse dictionem, quam typus flocco, aut festuca impeditus exprimere in tuo exemplari non potuit, legitur enim sic in Frobeniano Codice meo: *quasi semper victurus occiderit.*

Foribus mei Musæi Lugani hæc erant adscripta sic:

Musis, quietique hic sacrum locum vides.

In me quod Musæ dulces, sacræque colantur,

Musæum (an nescis Hospes amice?) vocor.

Musis tenue Sacellum.

appictis tamen aliquot alveolis, qui hæc recipiebant; in exteriori vero pariete adfixa erant hæc carmina ad Virginis Matris imaginem:

Si mihi defuncto cælestis cesserit arceis

. rector, omnipotensque Pater.

Ipsæ dabo sacris orans altaria flammis,

Magnaque persolvam debita vota Patri.

Cor erit oblatum, quo non præstantior ulla

Obfertur summo victima grata Deo.

Ergo fave votis Christi virguncula Mater,

Nanque potes, voces audiet ille tuas.

Quæ eò tibi scripsimus memoria, ut scias nos omnia nostra tibi commendari valde cupere. Vale.

(*) Proverbialis sententia, qua usi Lucianus in *Pseudomante*, & Theocritus *Idillio* 3.

EPISTOLA XIX.

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *Idem, pro quo alias scripserat.*

SCRIPSI ad te jam binas literas de libris Majoragii nostri excudendis, & nullum adhuc accepi responsum; quod, ut opinor, accidit Tabellariorum inopia. Illud miratus Majoragius ipse eadem de re ad te lite-

A a

ras cum his conjunctas mittit; quibus lectis si statim Majoragio rescripseris, rem & mihi, & illi gratissimam feceris. Friccius noster bene valet; Hieronymus, inquam, vir ille non minus animo, & eruditione insignitus, quàm nobilis: & brevi ad vos redibit. *Fontes* Jovii accipies per Legatos vestros, qui brevi hinc erunt. Vale. Lugani, III. Idus Junii MDXLVIII. Idem tibi devinctissimus.

EPISTOLA XX. (a)

M. ANTONIO MAJORAGIO S. P. D.

ARGUM. *Mandata peregisse ait; tarditatem excusat responsi; compositis rebus se ad eum accessurum affirmat.*

HODIE accepi tuas literas & ad me, & ad Oporinum missas. Quas ad me misisti & aperui, & legi; quas vero ad Oporinum nostrum dederas, cum quibusdam meis de te scriptis conjunxi, easque statim dedi Hieronymo Friccio nostro, qui cum suis colligatas erat insequenti die illas Basileam ad Oporinum suum transmissurus. Quod Oporinus mihi adhuc non rescripserit, non est quod mireris; rescripsisset enim, si Nuncii copia fuisset. Imo illum jam unas, atque alteras literas adornavisse ad me arbitror, nec potuisse per satis aptum Nuncium mittere. Quod si ii, quibus literas commiseram, Basilea ad nos reversi fuissent, quemadmodum se facturos mihi polliciti fuerant, post acceptas literas jam unus, atque fere alter mensis exivisset; sed posteaquam, quos dixi, non redierunt, sperabam fore, ut ad VIII. Kal. Quintil. literas per Helvetiorum Legatos ab Oporino acciperem. Illud tibi in animum inducas, Majoragi doctissime, tibi me nunquam persuasurum fuisse, ut tuos libros per Oporinum ederes, nisi jam perspectum ipsius Oporini erga te animum habuissem, Legati ab Helvetiis VIII, aut X. dies Lugani commorabuntur; iidem vero discedent, foro habito: tunc Hieronymus Friccius noster decedet de provincia, Tu lectis Oporini ad te missis literis (nam statim acceptas ad te dabo) transmittendos libros, si commodius videbitur, ipsi Friccio tutò committere poteris, qui rectà Basileam ad Oporinum proficiscetur, Quod vero scribis de meo ad te adventu, gratissimum fuit; compositis igitur rebus ad Kal. Quintil. ad te veniam, indoctus quidem præsertim literarum græcarum, sed sedulus, sed φιλόπονος. (b) Tu tamen, quæ tuâ est humanitas, me qualem-

(a) Respondet ad illam Majoragii apud Gudium, pag. 128. *Cum res tuas.*

(b) Laboris amans.

cumque, ut spero, boni consules, & evchere eum cogitabis, qui te & amavit, & semper meritò plurimi fecit. Vale hujus ætatis ornamentum, & præcipuum decus, & Cicerino fave. Lugano, III. Idus Junii MDXLVIII.

EPISTOLA XXI.

HIERONYMO FRICCIO S. P. D.

ARGUM. *Gratias agit.*

PATRUUS meus is, qui tui unius gratia Bartolum vicit, tibi gratias agit, non quantas vult, ac debet, sed quantas potest, & tibi gratiam referre cupit, tibi tamen semper debiturus. Quare te orat, ut sibi quidvis oneris imponas, quò tibi gratus esse possit. Hæc illius jussu tibi ideo scripsi, ne, si coram dicturus accessissem, tibi gravioribus negotiis impedito molestus forte fuisset. Vale.

EPISTOLA XXII.

JOANNI BECCARIÆ S. P. D.

ARGUM. *Litteras ad se mitti postulat.*

ADOLESCENS quidam Luganensis mihi valde familiaris dixit se ex sermone tuo collegisse, literas Basilea mihi missas ad te casu quodam pervenisse. Quare ego, qui jandiu expecto tales literas, te oratum velim, ut seu signatas adhuc, sive resignatas illas habes, ad me literas tutus mittas, & te mihi rem valde gratam facturum tibi persuadeas. Vale, vir erudite, die xv. Junii, MDXLVIII. Lugani. Raptim.

EPISTOLA XXIII.

JOANNI BECCARIÆ S. P. D.

ARGUM. *De litteris amissis dolet, simul tamen de inita cum eo familiaritate gaudens.*

QUOD literæ ad me missæ tua causa perierint, est mehercule quod doleam, sed tamen te excusatum habeo, quod imprudenter illas resi-

A a ij

gnaveris, legeris, & abjeceris. Verum quum confidero, quod dum epistolam amissam quero, te mihi amicum repererim, fit, ut mihi vehementer gratuler, tibi que immortales gratias agam, qui tam belle dolorem, quem ex interceptis literis capio, sanes, incommodumque illud meum tua familiaritate compenses. Vellem tamen per tuas literas admoneri, quàm pridem literæ illæ tibi datæ fuerint, imo si diem ipsum, quo illas accepisti, mihi indicares, rem faceres quàm gratissimam: siquidem ex meis literarum exemplis facilè colligerem, quid ab Oporino eo tempore petivissem. Vale, Lugani, ix. Kal. Quintileis MDXLVIII.

EPISTOLA XXIV. (a)

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *Carmina excudenda mittit; litteras expectat.*

MITTO ad te *Fontes* Jovii, quos tibi toties promisi, perinde ac si mittendum fuisset justum aliquod volumen, cum exigui sint, & nunc in exigua concludi possint. Te tamen ideo mirari nolim; nam spero Novocomenses propter illos *Fontes* majora volumina ab eodem Jovio conscripta tibi duros excudenda, & ea, quæ si imprimerentur, a quàm plurimis emerentur: adeo desyderantur. Conatus enim sum, ut aliquid ex eo præterea haberemus, sed non licuit. Plurimæ quidem edidit hic Jovius, quæ impressa nemini adhuc innotuerunt, sed a Novocomensibus premuntur, ut soli illis fruantur; quod si tu hos *Fontes* unà cum duobus illis libellulis ea, qua soles diligentia, & typorum venustate publicaveris, certatim spero illos civis tibi reliqua ejus Authoris missuros. Age igitur, fac imprimantur isti libelluli, qui tibi nullum lucrum afferre possunt, ut illos habeas libros, qui magno precio æstima buntur. Ordo autem libellorum hic erit: primum locum obtinebunt *Fontes*, in quorum secunda pagella præfatiunculam, si videbitur, collocabis sub hoc sensu, verbis tamen usus illis tuis ornatioribus, atque politioribus, te scilicet operâ ejusdem amici hæc pauca nunc publicasse, sperantem fore ut tuum hoc consilium iis probetur, qui reliquis Jovii libris soli fruuntur. Laudabis interim verbis aliquot libellorum Authorem. Formæ vero libri hæc erit Italica gratissima, ut scilicet imprimas in quarta parte folii, & typis illis, quos *curativos* appellant, crassioribus, quibus *Nigri* (1) *Rhetiam* descripsisti. Cum primum igitur

(a) Responso ad hanc est apud Gudium, pag. 163.

lieuerit, da operam, ut hæc opuscula prælum tuum subeant, ne forte alius quispiam, tibi nequaquam comparandus, hos nobis libros præripiat: eos intelligo, qui tibi, his ex impressione repræsentatis, opera mea dabuntur. Quare cures velim, ut brevi septem exemplaria mihi mittantur Mediolanum. Nam ego illic ero apud Majoragium nostrum infra mensem unum; & id facies per Landrianos Mediolanenses bibliopolas, quibuscum, ut arbitror, tibi magnus est usus. Ea ego exemplaria dono mittam iis Novocomensibus, de quibus paullo ante scripsi; sed interim memineris in tertio *Fontium* duernione, inter scribendum immutatum esse pagellarum ordinem. Tu tamen eas in suum rediges ordinem. Quatuor vero hæc carmina, quæ subjiciam, in *Philautia* sic distingue, nam aliàs non satis recte distinxeram, ac reposueram:

*Pallida, quam peperit fumosis abdita tectis
Invidia, & Strygias genuit quod livor ad undas,
In lucemque datam geminas suscepit in ulnas,
His & iinxit aquis primùm furialis Enyo
Ridenti similis . . .*

Item hoc carmen ejusdem *Philautiæ* sic repone:

*Dona ferant primi, nihil hos nisi cura Deorum
Solicitet . . .*

Præterea habeo quædam alia adhuc non impressa, quæ tibi pridem promisi; sed quia & minutiora, quam ut mitti mereantur, & non satis vacat ea describere, hoc tempore non mitto. Post literas illas, quas ante Christi Natalem ad me cum Vitis Plutarchi, & aliquot aliis libris dedisti, nihil unquam literarum hætenus accepi, quod certe dolet mihi, præsertim cum Majoragio adhuc non satisfaciam. Exploratum habeo diebus aliquot post Christi Resurrectionem quædam tuas ad me literas casu pervenisse in manus cujusdam Sacrificuli, qui signatas adhuc resignavit, legit, & abjecit: tanta fuit ejus hominis improbi temeritas; quare periire. Tu vale, & me ama. Lugani, vii. Kal. Quintiles MDXLVIII. Te illud oratum velim Oporine, ut cum primùm has acceperis literas, mihi rescribas, priusquam Lugano discedam, Majoragio satisfactum esse videam; non enim puto, me hic futurum post xvii. Kalend. Augusti. Lugani, prid. Kal. Julii.

(1) Nempe Francisci Nigri, cujus liber *Rhetia*, seu *de Situ, & Moribus Rhetorum*, Basileæ impressus est per Oporinum 1547 in 4. Vide Franciscum Xaverium Quadrium, (a) & *Indicem Librorum per Oporinum partim excusorum, partim venalium*, Basileæ excusum anno 1567, qui in Bibliotheca Ambrosiana

(a) *Differ. Storico-critiche intorno alla Rezia*. Dissert. 5. vol. 3.

extat. Sunt & alia ejusdem opera in lucem edita, de quibus vide eundem Quadrium, necnon Trithemium, Simlerum, & Fabricium. Porro suis in libris aliquando Bassanensem, aliquando Venetum, & interdum Liburnum se inscripsit, uti monet Quadrius, (a) qui etiam nos docet nec Bassanensem, nec Venetum ortu eum fuisse, sed harunice Civitatum ex gratia duntaxat, ac privilegio civem effectum; natales vero suos habuisse Loveri, nobilis in Valletellina pagi; ac proinde cum Liburnum se dixit, Loverum tunc patriam suam designasse. Multos videre est eodem, quo hic, nomine, & cognomine appellatos eruditione conspicuos, in *Bibliotheca Fabricii*. Jam vero Franciscus Niger, qui primus ibi occurrit, ac floruisse dicitur sub finem sæculi XV. fortasse is fuerit, quem Mediolani græcas, latinæque literas professum fuisse compertum est mihi ex serie Professorum Mediolani, quæ inserta est Precibus impressis Lucilii Terzagi ad Senatum Mediolanensem inter MSS. nostros Cod. n. 260. Sic enim ibi legitur: *Franciscus Niger succedens Chalcondylæ, magistro discipulus, græce, & latine; idenque paulò supra dicitur vulgatis operibus claruisse.*

(a) Ibid.

EPISTOLA XXV.

MARCO ANTONIO MAJORAGIO S. P. D.

ARGUM. Oporini interceptas litteras cujusdam culpâ significat, cujus excusatoriam adjungit epistolam; cogi se per negotia inquit plusculam, quam putaverat, moram Lugani ducere.

LITERÆ tuæ, quas ad Oporinum mitti cupiebas, recte quidem perlatæ sunt, sed adhuc nihil rescripsit Oporinus; quam quidem rem minus miror, quia nec ipsi Friccio sibi maxime familiari, qui & ipse eo, quo nos, tempore literas dedit, hætenus respondit, cum tamen sibi responsum iri per Legatos Helvetiorum arbitraretur. Sed tamen rescribet, mihi crede, brevi; nec, quæ ejus est erga nos benevolentia, falleret expectationem nostram. Vereor mehercule, ne cum tibi minime satisfieri videas, me tibi de Oporino, quod in eo non sit, quicquam pollicitum fuisse putes. Imo illud me valde sollicitum habet, quòd dum mea cohortatione jandiu expectas, ut Oporinus tibi satisfaciat, forte vereris, ne libri tui serius, quam ipse decreveris, publicentur. Attamen confirmor non mediocriter, cum in memoriam revoco, qui sit Oporini erga nos animus, cumque perspicio nihil jam obstare, quòd minus brevi nobis satisfiat. Quòd si quibus mihi rescribebat Oporinus, literas accepissem, neque illæ cujusdam improbi culpa interceptæ fuissent, nihil esset, Majoragi humanissime, quare longis ambagibus a me detineri videreris. Nam cum post ad te datam proximam epi-

stolam quatuor exivissent dies, compertum habui ad manus Magistelli cujusdam Locarni (1) docentis illas pervenisse, ab eoque resignatas, lectas, & abjectas fuisse; inde factum est, ut de istius temeritate per literas sim questus, atque ille, quas modo subijciam, literas rescripserit, seque splendide mentitus excusaverit.

Scito literas, quas a me petis, sic casu excidisse, ut in manus meas, casu nescio quo, venerant. Earum autem argumentum fere continebat Typographi cujusdam Basiliensis expromptam operam, quam tibi jure eruditionis, & amicitiae ex animo pollicebatur. Is erat, ni fallor, Oporinus, aut Antonius Parcus. Quod autem non acceperis, illud fuit in causa, quia foris prætermissum fuerat nomen oppidi, quò mittebantur literæ; id quod dolet mihi summopere, cum noverim quantam sollicitudinem ipse capiam, ubi epistola, quam ab amico expecto, perit, aut intercipitur. Illud autem, Franciscè mi, te soletur, quod pro amissa epistola nactus es me tibi amicum: quam rem ut faciam, adducit me tua & pietas, & eruditio. Vale, & me tui amantem mutuo redama. D. N. Jesus Christus fortunet tua studia. Locarni, XI. Kalend. Quintiles MDXLVIII.

Unde videre est quàm infelicitè mihi res cesserit; certe de Grammatistarum supercilio dici, ut dignum est, non potest. Sed hoc èd æquiore animo fero, quod spero, ut jam dixi, brevi per proximas literas nobis satisfactum iri ab Oporino. Libenter venirem ad Kal. Quintil., quemadmodum constitueram, nisi mea negotia me dies adhuc quindecim retinerent. Hujus autem dilationis in causa est, quod dum meas colligo sarcinulas, quidam mihi non vulgariter amicus, cui quicquam negare non satis æquum videbatur, me oravit, ut sibi Benedicti Jovii libellos quosdam, ea qua possem, describerem diligentia: quare mihi opus fuit, quæ mea erant, seponere, & aliena curare negotia. Quod feci audacius, quòd, quæ tua est humanitas, mihi dies aliquot differre adventum meum, si visum fuisset, concesseras. Ero igitur hic usque ad xvii. Kalend. Sextiles: interim Oporini literas accipiam, & me itineri accingam. Jam enim discipulos fere omnes istos montanos, discendi minime cupidos, expuli. Vale, qui primus (ut cætera taceam) antiquum declamandi morem, multis jam seculis intermissum, apud Insu-bres reparasti; (2) & mihi tui amantissimo fave. Lugani, vii. Kal. Quintiles MDXLVIII.

(1) Locarnum, quod in antiquissimis Archivi nostri Chartis *Locurnum*, *Logarnum*, *Lucarnum*, aut etiam *Leocarnum* dicitur; illustre est oppidum, quod ex

iisdem membranis nostris Muratorius, (a) & Julinus. (b) in Territorio Stationensi olim fuisse probarunt. Oppidum illud memorat charta anni 789, ubi dicitur *Logarnum*. Eiusdem pariter meminit charta anni 807 a Muratorio relata, qui chronologicas illius notas sic transcripserat: *Carolo & Pipino Reg. Francor. & Longobardor. ann. Regni eorum trigesimo quinto, & XXI. ... per indictione Selinoriensis prima*; quibus in verbis difficultates agnovit duas plane insolubiles Clarissimus vir; primo, quid significatus habeat *Selinoriensis*, vox plane insueta; secundo, quo modo conciliari queat annus ille Pipini vigesimus primus cum eiusdem anno initi regni Italici, seu 781, cumque aliis de Pipino chartis. Utraque autem evanescit difficultas, si vera chartæ lectio representetur, quæ sic habet: *in Italia annis regni eorum XXXV. & XXVII ... per Indictione renovationis prima*.

(2) Declamationes ad pristinum usum Majoragii opera revocatas memorat Bælius. (c) Easdem declamationes extra Insubriam nostram paulò ante Majoragium alii restituerant, nempe Christophorus Longolius, & Ludovicus Vives. Vide Longolii *Vitam*, ejus *Epistolis*, & *Orationibus* adnexam, & *Vivis Operum* tom. I. epist. ad Princip. Ferdinandum Archiducem Austriæ.

(a) Lib. 2. *Antiquit. medii ævi* pag. 212.

(b) *Mem. di Milano* Vol. 1. pag. 94.

(c) *Diſſionn. Critic. Historiq.*

LIBER SEPTIMUS.

EPISTOLA I.

POMPEIO ADVOCATO S. P. D.

ARGUM. *Pompeii Fratri gratificari ut cupiebat, per invaletudinem non potuisse.*

EQUIDEM cum hic apud Majoragium, fratrem tuum Cæsarem comperissem, existimavi, ut debui, Deorum immortalium beneficio, hoc in gratiam meam factum, ut scilicet oblata mihi esset occasio, qua me beneficiorum non immemorem esse vobis ostenderem. Itaque, dum nullum mihi gratulandi finem facio, nec diis gratias immortales agere desino, dumque Fratrem tuum exercere aggredior, ecce mihi mala valetudo impedimento est, quò minus hoc institutum meum prosequar; quod mehercule ita mihi molestum accidit, ut nihil supra. Illud tamen hanc meam molestiam lenit, quod sperem fore, ut & post studiorum cessationes etiam Fratrem tuum contubernalem habeamus. Quare, mi Pompei, te oratum velim interim, ut tibi persuasum habeas, me Fratri tuo hactenus nihil quidem gratificatum, quòd vis me morbi impederit, sed gratificaturum esse. Quid enim hoc non faciam, qui, si vitam pro vobis omnibus profundam, nullam partem videar vestrorum meritorum

meritorum affecutus? Salurabis mihi Antonium fratrem, & Pium patrem tuum, virum mehercule & bonum, & nobilem. Sed cur & Lucretiam matrem tuam, matronam honestissimam salvere non jubeo? Pro dolor! Mors vetat. Verum minime dolendum est, cum illa istis nostris salutationibus non indigeat, & terque, quaterque beata in Eliis hortis vivat, ubi ævo fruitur sempiterno. Vale.

EPISTOLA II.

JULIO CATTO S. P. D.

ARGUM. *Ut in studendi laboribus valetudinis curam habeat, monet. Libellum mittit.*

EA est tua studendi cupiditas, ut existimem, nullum venationis genus, nullas vindemias, nullam pomorum ubertatem, nullam denique ruris amœnitatem te a libris, & cogitationibus tuis abstrahere posse. Quare fit, ut tibi a morbo timeam, vercarque, ne, quod Deus avertat, aliquando invitus cogaris studia intermittere. Cave igitur, si sapis, mi Juli, teque, & tuam valetudinem respice; & quod faciliè effugere potes, prudens periculum evita, memor verum dixisse, qui sic cecinit:

Quod caret alterna requie, durable non est. (a)

Quod ut facilius præstes, tibi

. . . dono lepidum libellum

Arido modo pumice expolitur. (b)

Quem, ut vere dicam, suis ineptiis effecturum spero, ut Democritum ridendo superes. Vale, ac vivere, & lætari memento.

Cum huic epistolio finem imposuissem, in mentem mihi venit faciendum, ut te admonerem, imo potius tua, quàm mea causa orarem, ne voces, atque locutiones has pauculas ad Ciceronianum perpendiculum, cui minime respondent, more tuo exigeres; nec injuriâ. Bene profecto haberet, ut quibus te a curarum molestia abducere, & ad ridendum excitare cogitarem, iis te misere torquerem? Mediolano VIII. Idus Septembris.

(a) Ovid. *Heroid. Epist. 4. v. 89.*

(b) Catull. *Endecaf. 1.*

EPISTOLA III. (a)

DOCTISS. VIRO MICHAELI ISINGRINIO TYPOGRAPHO
VALDE NOBILI AMICO SUO CARISSIMO S. P. D.

ARGUM. *Libros aliquos typis committi rogat.*

SCIO te ea esse humanitate præditum, ut, licet tibi ignotus sim, tamen meas has literas sis lecturus, æqui, bonique facturus, atque illis responsurus; nam, cum adhuc Lugani essem, quod oppidum est in Helvetiorum ditone, M. Antonius Majoragius, vir eloquentia clarus, qui humaniores literas Mediolani profiteretur, mihi per literas injunxit, ut ad aliquem Basiliensem Impressorem sane quàm elegantem, & doctum scriberem, peteremque, ut latinam *Paraphrasim* in quatuor Aristotelis *de Cælo* libros, & ejusdem duos *de Generatione* (b) a se ad imitationem Themistii scriptam excuderet. Nam is, ut nosti, in aliquot alios ejus Philosophi libros *Paraphrasim* edidit. (c) Quod ego certe fecissem, nisi paulò post illinc emigrassem; nunc autem ille me denuo jubet, ut mandata, quæ mihi olim dederat, curem. Est enim & in his locis illud facere non ita mihi incommodum, ut illi, quippe cum mihi sit affinitate conjunctus hic mercator, qui inter vos versatur. Sed quia evenit interim, ut ad justam voluminis magnitudinem accedenteis duos *Reprehensionum* libros in Marium Nizolium conscripserit, in quibus tam varia, multaque de differendi ratione, interpretandis Authoribus, latino sermone contra illum festive, modesteque disputat, ut non dubium sit, quin futuri sint literatis omnibus gratissimi: cuperet in primis manus illis admoveri, & quamprimùm absolvi, ut interim cætera, quæ jam pridem instituit, quæ multa sunt, perpoliret, ut jam cœpit, iisque extremam manum imponeret. Quoniam igitur ex iis, qui istic sunt, neminem novi, quem tibi parem in cudentis libris judicem, sive typorum venustatem spectem, sive in describendo solertiam, te unum ad hoc elegi, qui si, ut spero, & mihi, & Majoragio obsequi volueris, duos tibi perpetuò devincies homines, quorum altero tua amicitia digniorem vix inveneris: adeo est candidus, & omni virtutum genere cumulatus. Quid plura? cognosces vi-

(a) Isingrinii ad hanc responsio apud Gudium extat, pag. 164.

(b) Libros hos non Isingrinus, sed Oporinus typis tradidit. V. annotation. 4. ep. 2. libri 10.

(c) Veluti in Aristotel. *Rhetoricam*, ut ex ep. 6. lib. 10.

rum undequaque doctissimum, atque optimum. De altero verò, hoc est, de me ipso tantum polliceri habeo, nunquam futurum, ut te istius susceptæ amicitæ pœniteat. Verum plurimas occupationes nostras pluribus interpellare non audeo; quare finem scribendi faciam, & harum literarum responsum per hunc ipsum, qui tibi reddidit, expectabo, ut quid tibi de hac re fieri placeat, intelligam. Quod si, quemadmodum spero, tuam nobis operam præstare decreveris, rescribere etiam non gravaberis, intra quot menses quos dixi libros absolvere poteris. Vale, XVI. Kal. Novembris MDXLVIII. Mediolani.

EPISTOLA IV.

JOANNI OPORINO (a) S. P. D.

ARGUM. Seque, aliosque summo desiderio teneri, ut libelli Jovii e typis prodeant; nihil esse, cur Majoragii opus excudere detrectet Oporinus; nummos ne acceperit scire avert.

AD VII. Idus Augusti accepi tuas literas, quas tu ad me dederas III. Idus Julii: ad eas respondere in hunc usque diem distuli, quod sperabam te mihi de opusculis Benedicti Jovii edendis interim rescripturum, cum VII. Kal. Julii ejusdem *Fontes* etiam per Legatum Basiliensem ad te misissem. Sed quando tot sunt occupationes tuæ, ut hætenus rescribere per illas, ut opinor, non licuerit, nolui diutius expectare, quin te & Jovii opusculorum editionis admonerem, & ad proximas tuas rescriberem. Nam & ego, & multi alii magna sumus in expectatione illorum libellorum, qui tibi elegantissime sunt excudendi; nec dubitamus, ut aliàs ad te scripsi, quin Novocomenses reliqua ejusdem Authoris opera ultro tibi publicanda offerant, cum hæc pauca tam eleganter viderint descripta. Sed de hoc satis hætenus. Quod autem ad Majoragii duos *Reprehensionum* libros attinet, quid facere constitueris, tuæ mihi literæ plane significaverunt, qua quidem in re probi, & Christiani hominis officio fungeris, cum inimicitias inter Nizolium, & ipsum ortas tollere cogites, & ista, quæ contra Nizolium duobus libris sunt disputata, sopire potius, quàm in lucem venire desideres; hominis plane Christiani consilium. Verum, mi Oporine, longe falleris, qui conviciis, ut fieri solet, libros illos refertos putes, cum aliter, meo quidem judicio, sese res habeat. Nam ego illos a

(a) Responso Oporini est apud Gudium, pag. 167.

capite, quod ajunt, usque ad calcem legi. In illis, quod tibi dico remoto omni affectionum genere, multa disputantur, quæ ad Historias, Dialecticam, & Philosophiam attinent, quod fieri animadverti potius veritatis amore, quàm aut ulciscendi, aut ostentandi cupiditate. Neque ego te aliter judicaturum esse arbitrarer, si duos eos tu ipse legeres. Quæ quidem omnia eò tibi scribo, ut intelligas, me nunquam tibi scripturum fuisse, ut *Reprehensiones* illas ederes, si tales esse novissem, quales tu arbitraris. Quanquam enim tibi non desunt, qui undique tibi libros excudendos mittant, imo novis libris quotidie, factis occupatum in veteribus Authoribus suo nitori restituendis, obruant: tamen gratum me tibi facturum opinabar, si cohortatione mea fieret, ut Majoragius sua scripta per te invulgaret, tibi que amicus esset; nam non deerant, qui libros a Majoragio necdum perfectos peterent excudendos. Nec parum ipsi Majoragio gratificabar, qui typorum tuorum elegantiam, simulque solertiam in excudendo tuam admiratus, sua a te describi scripta gaudebat. Neque hæc eò dico, quod Majoragius ideo tibi amicus esse desinat, quòd illos libros imprimere nolis, imo laudat istum animum tuum, qui quod inimicitiarum fomentum putes, perdi cupias, ut resarciatur inter inimicos amicitia. Sed jam ad alia transeamus. Medicus quidam (1) Mediolanensis excellentissimus, ad Pliniani historici operis magnitudinem, ac crassitudinem accedenteis treis tomos habet historiarum, stylo satis florido jampridem scriptarum: quorum unus inscribitur *de urbis Mediolani Originibus*, alius vero *de Bello Veneto*, tertius *de Bello Gallico*, hoc est, de bello, quod Galli in Italia gesserunt: eos, si cum primùm licebit excudere tibi gratum erit, de te sermones apud Medicum illum habebo, ut non dubitem, quin libros meæ fidei committat, ut ad te mittantur. Quod quidem opus mihi visum est mire varium, & lectu dignissimum. Rescribe igitur per hunc ipsum, qui tibi has literas reddiderit, ut quid tibi fieri placeat, intelligam. Interim Majoragius noster præfationem toti operi præfigere decrevit; sed cum hîc mentionem fecerim de rescribendo, illud addam, quod prætermisissimum nollem: quos tibi debebam numos pro Aristotele, Plinio, & Plutarchi Vitis, dum adhuc Lugani essem, misi. Quare illos an acceperis, fac me duobus verbis admoneas; nam in literis tuis proximis nihil de hac re legi. Sed ad te in ornanda republica literaria occupatissimum longiorem hæcenus dedi epistolam. Quare si unum addidero, finem scribendi faciam. Cum iis literis, quas ad me dederas, conjunctæ quædam erant, quæ ad Bellonum (2) Senatorem Mediolanensem, & quæ ad Hieronymum

Frick nostrum mittebantur. Bellono egomet reddidi; Hieronymo verò non licuit: jam enim ad suos redierat, quod certe mihi dolet; sed quando id aliter fieri non licuit, ad te remittuntur. Bene vale. xv. Kal. Novembris MDXLVIII. Mediolani. Raptim.

(1) Franciscus is est Arlunus (a) nobili genere Mediolani ortus, cujus frater Bernardinus J.C. *Historiarum* fuit auctor. Ab hac Arlunorum gente, quæ antiquissima censetur, (b) Chronica sua de *Clar. Famil.*, Cod. apud nos 136, auspiciatur Gaudentius Merula, quos etiam *Arulenos* dictos affirmat. Scribebat verò in vivis agente Francisco Arluno, quem hinc celebrat verbis: *Hæc nostra Franciscum Arlunum præstantissimum naturæ consultum ætas habet.* Extat in collectione Epistolarum Gudii, Francisci hujus epistola ad Sebastianum Gryphium, pag. 163.

In Sacello S. Bernardi Ambrosianæ nostræ Basilicæ tria sunt Arlunorum elogia marmore sculpta, Bernardini, de cujus historia hic mentio, Joannis Petri Medici ejus fratris, atque horum genitoris Boniforti, de quibus consule Argelatum, (c) Placidum Puccinellum, (d) Inscriptiones Valerii, (e) & Cl. Joannem Alexandrum Brambillam. (f) Ex his tabulis, duæ post factam Sacelli restaurationem ad latus mensæ altaris utrinque oppositum collocatæ sunt, altera infra suppedaneum ipsius altaris. Boniforti tamen, & Bernardini cineres, ut indicant citata elogia, in Templo Monialium S. Bernardi hujus Urbis repositi fuerunt, sed ossa Joannis Petri condita in S. Bernardi Sacello scribit Argelatus, qui tamen in eo fallitur, dum Sacellum illud gentilitium Arlunorum fuisse pronunciat.

Plura reliquit Bernardinus ingenii sui monumenta, quorum catalogum texuit Argelatus, & ex eo Mazzuchellius, eorumque aliquot existunt manu scripta in Ambros. Bibliotheca, alia penes Principem Belgiojiosum, unum apud D. Joannem Recalcati, sed ampliorem operum illius collectionem possidet hæc nostra Ambrosiani Cœnobii Bibliotheca, nimirum *Vitam Boniforti Arluni*, Cod. 225 (minus apte ac vere hunc enunciat Argelatus dicens esse *de Familia Arluna*) a Bernardino filio descriptam, & *Originem*, seu *Historiam Urbis Mediolani, deque bello Veneto, & Gallico*, Cod. 257: uterque Codex autographus est. Extat ibi præterea Codex alter, n. 169, Bernardini, sed recentiori caractere descriptus, continetque primò, una cum *Præfatione Majoragii ad Mediolanenses Cives, Epistolam Arluni ad Franciscum II. Sfortiam Mediolani Ducem*, tum *Historiam de rebus gestis Mediolani*, quæ plura initio habet iis similia, quæ in superiori Codice historico leguntur, deinceps vero ad alia enarranda divertitur; duplicem item *Orationem panegyricam ad Carolum V. Imperatorem, de Caroli ejusdem ad Urbem Mediolani adventu Carmen gratulatorium, demum legalem ad Senatam Mediolani Dissertationem.*

Ex omnibus his Bernardini operibus, quæ hac in epistola Cicereius ad Oporinum se missurum spondet, ut ejus typis cuderentur, librum duntaxat de *Origine Urbis Mediolani* imprimere aggressus est, sed cœptum intermisit. Mutila hæc historia, quæ cum MSS. nostris plane convenit, in Bibliotheca Ambrosiana servatur. Prodierunt equidem sex etiam libri de *Bello Veneto*, sed serò admo-

(a) Vide Epistol. 10. lib. 8.

(b) Ex Alciati Codice Bibliothecæ nostræ 113. p. 13. alioque Anonymi 268 p. 167., necnon Codice Diamantis Marinoni, qui autographus penes me est, de *Origine Urbis*

Mediolani, ac nobilium Familiarum ejus.

(c) *Biblioth.* tom. 1. pag. 2.

(d) *Mem. antiche* pag. 60.

(e) MS. apud nos n. 304.

(f) *Stor. Fis. Med. Anst.* t. 2. par. 1.

dum, vulgatique sunt anno 1722 una cum *Præfatione ad Andream Gritum in Theſauro Antiquitatum Italicarum*, Lugduni Batavorum tom. 5. parte 4. Hi plurimum differunt ab iisdem libris MSS., quod facta invicem per summa capita collocatione egomet deprehendi.

Joannis Petri Arluni, fratris Bernardini, opusculum *de Peste*, quod publicam lucem nusquam aspexisse opinatus fuerat Mazzuchellius, reipsa prodiit Mediolani an. 1515 per Zanottum de Castilioneo, illudque inspexi in Bibliotheca Augustinensium Excalceatorum SS. Cosmæ, & Damiani. Eiusdem Petri Codicem possidemus in fol., n. 341, qui *Commentarius est ad præcavendam polagram*, eundemque Epistola præcedit ad D. Pacificum Priorem Cerreti, Monasterii Congregationis nostræ. Duos alios ex Arluna familia doctrinæ nomine laudandos merito cenſeo, Jacobum nempe, & Gasparem. Illum æſſerit Argelatus elucubrassè orationes, & carmina, quæ tamen, an & ubi supersint, se nescire fatetur. Gasparis, quem silet Argelatus, *Epigramma* * præmissum legitur operi *Christian. Institut. Aurelii Albutii*.

Arluni, quorum familia interiit, cum hujus Urbis vicum incolebant, ubi Templum est S. Petri in *Vinea* cognominatum, ac nunc vocant vicum *del Cappuccio*, olim autem *Arlunensem* vicum appellabant. Ita ex laudato Codice *de Vita Bonifortii Cap. de Famil. Arlunensi*.

(2) Nempe Aloysium Bellonum patria Alexandrinum Statellyonum, cujus epitaphium in Eustorgiana Basilica spectatur, legiturque apud Puccinellum (a) & Allegrantiam. (b) Bellonus Orator primum fuit Alexandrinæ urbis apud Mediolanenses, tum Senator Mediolani, ac Derthonensis, itemque Ticinensis urbis prætura functus. Mediolani dies suos clausit 1599. Vide Hieronymum Ghilini *Annali di Alessandria* pagg. 154. 171. 181.

(a) *Mem. ant.* pag. 91.

(b) *De Sepulcr. Cbrist.* pag. 74.

EPISTOLA V.

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *De libris quibusdam excudendis agit.*

MAJORAGIUS noster jam duos *Reprehensionum* suarum contra Nizolium libros, (a) quos ad Sebastianum Gryphium mitteret, qui ad eos excudendos accinctus erat, complicatos signaverat; & jam certe eos misisset, nisi ego illi obstitissem, ut tuas prius ad me literas expectaret, in quibus sperabam me lecturum, sententiam illam tuam mutavisse, atque hos libros publicare paratum esse: cum ecce hodie tuæ mihi redduntur literæ, in quibus, etsi eos non editurus videris, nisi Nizolii nomini parcat, ego tamen non dubitavi Majoragio persuadere, quid ego inquam persuadere? imo cogere, ut libros per hunc juve-

(a) *Reprehensionum* libros ab Oporino impressos nosces *Epist.* 21 lib. 7.

nem mihi notum tibi mitteret. Quod ideo ab eo impetravi, quòd sperem, ut tibi tales videantur, ut nihil illis adimendum existimes; in eis enim, ut plane apparebit, Nizolii unius ignorantia detegitur, in cæteris vero modestissime agitur, atque interim quamplurima disputantur, quæ literatis omnibus gratissima futura esse tu ipse iudicabis. Sed; ut æquius tibi esse videatur, Nizolii nomen libris apponi debere, dedi ad te ejusdem Nizolii *Antapologiae* exemplar unum, ex cujus lectione colligere est, quantis maledictis Majoragium nostrum infectetur, quantumque interfit inter Majoragii modestiam, atque ejus procacitatem; dantur igitur ad te hi libri ea lege, ut si videtur, imprimas, nec quicquam in eis mutes. Quid enim, Nizolius ne nominetur, curandum est, cum omnibus doctis, qui in Italia vivunt, notum sit, exortam esse contentionem inter Majoragium, atque Nizolium, & Nizolium sua *Antapologia* Majoragii existimationem, quantis potuit, maledictis imminuere conatum fuisse, atque eâ causâ Majoragium respondere Nizolio paratum esse, cumque ideo hi duo libri magnam sustineant doctorum virorum expectationem? Quod si libueris ita edere, ut eos libros ex tua officina prodiisse non appareat, nomen tuum non apponere licebit. Quod idem factum est in Francisci Sabini Floridi (a) libris istis non multos ante editis annos; sed id in illis meritò fieri debuit, cum Erasmus, Budæum, Alciatum, Doletum, multosque alios doctissimos viros conviciis exagitet. Sed quin tamen in Majoragii lucubrationibus id fiat, nulla causa est, cum præsertim omnes ejusmodi viri summopere laudentur, unus Nizolius reprehendatur. Sed si te hæc rationes non movent, nec contra Nizolium quicquam edere cogitas, remitte Majoragii libros, ne quicquam impedimento sit, quin existimationem suam tueatur. Sed, si bene te novi, veritatem ipsam, & Majoragii amicitiam pluris facies, quàm cujusquam nomen, & Majoragio satisfacies, ut his absolutis libros alios, atque alios imprimas, quos ille subinde ad te dabit. Multa enim ea sunt, quæ Majoragius instituit, atque inter ea *Commentarios* in Ciceronis *Partitiones*, quos brevi unacum *Antiparadoxis* diligenter emendatis tibi missurus est. Age igitur, mi Oporine, hos libros quam primùm absolute, atque cura, ut in quarta folii parte imprimantur, iisque literis rotundioribus, quas *firmas* appellant, describantur. Quod ad Benedicti Jovii opuscula adjiciam, nihil est in præsentia, neque ejusdem Authoris, neque cujusquam alius, quod edi dignum existimem. Verùm, si hæc opuscula edideris, ut aliàs ad te scripsi, fore polliceor,

(a) V. Morer. *Distionn.*, & Tirabosch. t. 7. p. 3.

ut reliqua omnia ejus viri opera habeamus. Medici *Historiæ* ad te dabuntur mense Martio, Nicolao Landriano. Reddidi diligenter tuas literas & Bellono Senatori, & Landriano. Tu vale, & me si datur, Friccio commendatum redde. Hæc scripsi raptim, cum mihi Nuncii occasio se se obtulisset. Mediolani, IV. Kal. Januarii MDXLVIII.

EPISTOLA VI.

BASILIO FERRARIO (I) S. P. D.

ARGUM. *Gratias agit.*

AD ea, quæ ad Nonas Kal. Novembris mihi scripseras, ideo tibi nihil rescripsi, quod sperarem me prioribus literis meis meum animum erga Stephanum tuum satis declarasse, neque opus esse, ut tibi gravissimis negotiis districto pluribus verbis amplius caput obtunderem. Significaveram enim tibi, illum jam inde a primis diebus, quibus illum novi, a me adeo amatum fuisse, ut nullius commendatione opus esset, qua ille mihi charior redderetur. Sed video meas illas literas non tantum ponderis apud te habuisse, quantum cupiebam, neque te mihi quæ scripseram, satis credidisse, plane perspicio. Nam, si aliter res se se haberet, aureum mihi munus non misisses, arbitratusque fuisses me absque muneribus quod promiseram præstiturum. Equidem, Bassi ornatissime, satis obtiti Presbytero huic Jacobo Ferrario tuo, ne me aureum numum accipere cogeret: volebam enim, ut quicquid in Stephanum contulisset, ab amore proficisci videretur; sed nihil profeci, tuumque munus fere coactus accepi, ne, si secus fecissem, te tuaque munera sane quàm regia parvifacere, atque spernere, ideoque rusticus tibi visus fuisset. Gratias igitur tibi & ago, & habeo, non eas quidem quas vellem ac deberem, sed quas possum pro tuo illo pulcherrimo munere, quod pro tua illa singulari humanitate me immerentem frui voluisti. Quod vero ad Stephanum nostrum attinet, non est quod dubitemus, quin spem, quam de eo concepisti, brevi ille non modò æquet, verum etiam superet: adeo strenue se in literarum studiis se exercet. Sed jam epistola longior processit, quàm volebam; quare unum tantum addam, & finem scribendi faciam. Quod has literas latinis, quibus possum verbis scribam, non est quod mireris: nam ita tecum agere constitui, ut si quando ad te scribere opus sit, id nunc latino, nunc vulgari sermone faciam; ita enim fore spero,
ut

ut nostrarum nugarum tedium aliquantulum minuatur. Vale. Mediolani, pridie Nonas Januarii MDXLIX.

(1) Ad Basilium Ferrarium duæ extant in Belgiojofiano Codice Cicereii italicæ epistolæ. Eum porro alium esse arbitror a Basilio Ferrario Ordinis Minor. Conventualium, secus ac insinuare videatur Argelatus (a) scribens Franciscanum hunc epistolæ dedisse ad Antonium Majoragium, & Franciscum Cicereium, quas adfervari subdit apud Fratres Marchion. Vicecomites. Verùm cum vitam suam illum absolvisse asserat an. 1656, annos natum 63, fieri haud potuit, ut ad Cicereium, & Majoragium litteras dederit, quippe Cicereius anno 1595 circiter fato cessit, & ante ipsum Majoragius. Quæ igitur apud Marchion. Vicecomites olim servabantur Ferrarii epistolæ ad Cicereium, & Majoragium, ab eo Basilio, ad quem Cicereius hanc mittit, conscriptæ dicendæ sunt.

(a) *Biblioth. Mediolan. Scriptor. lib. 2. parte 1.*

EPISTOLA VII.

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *De nonnullis sententiam sibi significari optat.*

AD IV. Kal. Januarii dedi ad te Majoragii duos *Reprehensionum* in Nizolium libros, quos cum edi quamprimum plurimi Majoragii interfit, mihi faciendum existimavi, ut te admonerem, ut cum primum has litteras acceperis, nos de eo, quod facere velis, certiores reddas. Præterea illud etiam literis significes velim, quæ Majoragii scripta, duobus libris illis absolutis, tibi transmitti velis, ut interim Majoragius iis, quæ volueris, manus admoveat, atque perpoliat. In hanc sententiam tibi quoque Majoragius ipse litteras misisset, si id satis per occupationes & legendi, & docendi plurimas facere licuisset. Vale, III. Kal. Februarii MDXLIX.

EPISTOLA VIII.

FRANCISCO CARRONENSI S. P. D.

ARGUM. *Gratissimas sibi ejus fuisse litteras, cui & suam, & Majoragii operam, atque officium spondet; tum de statu, rebusque suis.*

ACCEPI tuas litteras, quæ mihi melle dulciores fuerunt; illis enim factus sum certior, ubi sis, quod equidem ut intelligerem, non me-

C c

diocriter laborabam, cum te merito plurimum amem, & plurimi faciam. Nam cum de multis quid de te factum esset, quaesivissem, intelligebam sane te Besnati vivere; sed de caeteris, quae cupiebam, nihil narrabatur, quae omnia cum ex literis tuis gratissimis, tum ex nuncio mihi manifesta fuerunt. Quare fecisti tu quidem quod iustum erat, ut Cicereium tuum de statu rerum tuarum admoneres, cum idem ego quoque ante te praestitissem, si satis scivissem, ubi versare-
 ris. Sed jam ad respondendum venio. Quod speres fore, ut aliquando tuorum studiorum rationem habeam, non est quod quicquam hac de re dubites, nam & meam, & Majoragii operam in hoc tibi iam spondeo paratissimam fore. Quid enim de Majoragio cogitas? tam tui memor est, quam si adhuc cum eo familiariter viveres. Nam ex quo ego in ejus sum contubernio, saepius de te mentionem fecit, & te amare testatus est. Quare cum tibi erit commodum, & voles, nos admonebis, & tibi quantum dabitur, consulemus. Majoragium autem, ut ipsum volebas, ex te salutavi, literasque tuas illi recitavi. Quod autem cupias admoneri de rebus meis omnibus, agnosco tuam erga me benevolentiam. Itaque id libenter faciam, sed paucis: hic sum cum omni mea familia, cum Matre mea, inquam, & Fratre bene se, Diis gratia, haecenus habentibus; solus autem apud Majoragium vivo, non sine eruditionis meae quotidiano augmento. Accedit quod Majoragius, quae ejus est humanitas, mihi in singulos annos L. aureos annuerat. Sed jam plura scribere volentem avocant occupationes maximae. Verum posthac longiorem ad te dabo epistolam, si per eas licebit, & mihi sese offerat nuncii opportunitas. Mitto tibi tua Caesaris *Commentaria*, quae ideo domestici mei tibi non reddiderunt, cum quod mitterent, ignorarent. Vale, Mediolani, xv. Kal. Martii MDXLIX.

E P I S T O L A IX.

ANTONIO VULPIO (I) LL. DOCTORI S. P. D.

ARGUM. *Summam erga Vulpium benevolentiam, atque observantiam proficitur, ejusque multiplicem, variamque doctrinam commendat. De nuptiis gratulatur Sororis ejus suo cum consanguineo.*

ILLUD affirmanti mihi, quamvis ignoto, pro tua in omnes humanitate, credas velim, me antea magno empturum fuisse occasionem aliquam, qua te per literas saltem alloqui licuisset, meamque benevolen-

tiam, atque observantiam erga te declarassem, nolebam enim quosdam imitari, qui adeo perfrictæ frontis sunt, ut adhuc ignoti vel gravissimo cuique suis literis oblatrare, atque obstrepere non dubitent. Sed cupiebam viam aliquam invenire, qua, si scripsissem, tibi probaretur, quam tandem Deorum Immortalium beneficio nactus sum. Itaque ad scribendum audaciter nunc venio, idque meo quodam jure facio. Sed mihi jam videre videor, te non parum mirari, tecumque hæc tacitum dicere: quis hic? unde hæc ad me? Quare priusquam longius progrediar, meumque erga te animum patefaciam, primum mihi faciendum videtur, ut paucis exponam, quid in causa fuerit, ut te hæcenus mihi de facie ignotum valde & amaverim, & coluerim; deinde quid effecerit, ut te potissimum hoc tempore de hac mea in te benevolentia, & observantia admonuerim, nec ante hoc tempus quicquam ad te scripserim. Primum enim adhuc mihi cum multis versari contigit, qui te proxime noverant, quique nec obscuro, nec vario sermone, sed & clarissima, & omnes una voce te propter egregias animi tui dotes, summaque ornamenta in cælum ferebant. Deinde iis nihilo minus elegantissimos aliquot Hetruscos scriptores tibi tribuere legi, tum id quod & audieram, & de te legeram, verum esse manifestius cognovi ex paucis quidem, sed eruditis iis tuis scriptis, quæ adhuc legere potui. Hæc igitur ea fuerunt, quæ me ad te amandum pellexerunt. Nam, quanvis in literis hæcenus parum profecerim, ita tamen sum, ut doctissimorum ornatissimorumque hominum sim studiosus; præsertim si qui sunt, qui multiplici, variaque disciplinarum suppellectili animum suum ornaverint; quo in genere te esse plane perspicio, qui quot quantisque artibus ingenium excultum habeas, mirum cuique videri potest. Primum enim in utriusque juris prudentia tantum profecisti, ut peracto uno lustro, ex quo primum ei studiorum generi te tradideras, adolescens adhuc summo cum honore laurea sis donatus, eum tamen interim non minorem laudem armis sis consequutus, adeo ut magna cum omnium admiratione eodem tempore & Marti, & Musis sedulam navares operam, & unâ cum libris omne telorum genus non indecore tractares: testantur hoc quicumque in celeberrimo Ticinensi gymnasio eodem, quo tu, tempore studiorum causa morabantur. Deinde quanta cum felicitate in his nostris politioribus literis a puero sis versatus, est inde cognoscere, quodd & solutam, & numeris astrictam orationem talem scribis, ut aureo illo Ciceronis sæculo natus esse videaris: adeo es elegans, ac politus. Quis enim, ut interim reliqua taceam, illa tua carmina ad Farnesium Cardinalem legens non admiretur? Quis

C c ij

non suspiciat? quàm pulchra, quàm lepida, quàm denique sonora sunt! Equidem posset quisquam id de te dicere, quod Horatius de Lucio Floro scripsit: (a)

..... seu civica jura
*Respondere paras, seu condis amabile carmen,
 Prima feras hederæ victricis præmia.*

Neque latine solum, sed etiam hetrusce hæc præstare potes; qua nanque tu suavitate Hetrusca lingua & cantiunculas, & rhythmos (si modo quas rimas vocant, ita appellari possunt) & alia id genus scribis! Neque hoc ed dico, quod ego de hac lingua quicquam judicare possim, quam vix primoribus, ut ajunt, labris degustavi; sed quod in ea multum tibi tribuere aliquot ejus linguæ cultores non ignorem. Sed quid mirum videri potest, quod hetrusce & loquaris, & scribas, cum & ita lepide & hispanice, & gallice scias, ut mediis Hispaniis, aut Galliis natus esse videare. Præterea mirum est, quantum in Musicis excellas; nullum enim est musicorum instrumentorum genus, cujus usu tuam ejus artis peritiam non indicare possis. Quid? quod & pingendi te non ignarum esse, audio, cum dicant nihil esse, quod monogrammis non effingas, ut nullius ornamenti expers esse videri possis? Postremò ea es morum facilitate, animi candore, atque elegantia, ut vel ipsis solis ad te & amandum, & observandum posses quennis adducere. Accedit autem ad præclara hæc tua ornamenta Fratrum tuorum (2) numerus, virorum illustrium, & de ista Patria nostra bene meritorum, qui & ipsi ingenuis artibus adeo præditi sunt, ut nihil illos prætereant, quod liberos, atque ingenuos homines scire æquum sit: quique tales sunt, ut vel soli amplissimam quamque civitatem exornare possent. Hæc profecto singula digna sunt, quæ te & amandum, & observandum omnibus reddant; quod si ita est, quanti faciendus es, si & multò plura, quàm ego dixerim complectaris? Certe plurimi.

*Nam quæcumque solent per se perpensa placere,
 Alternò potius vincita decore placent.*

Quæ cum ita sint, nonne meritò inhumanitatis accusandus fuisset, si te & magno amore, & summa observantia prosequutus non fuisset? cum præsertim eadem nobis patria sit communis. Sed cum diutius meum erga te animum tibi non perspectum adhuc esse ægre ferrem, neque propter locorum intervallum tecum coram colloqui daretur, cupiebam, ut jam dixi, aliquam mihi offerri occasionem, qua tibi literas saltem mitterem, meumque erga te ænim planum facerem, quod tandem

(a) Epist. 3. lib. 1.

mihî successit. Nam, cum necessariorum meorum literis sim admonitus, sororem tuam, adolescentem lectissimam Thomæ Cicercio (3) consanguineo meo in matrimonium collocatam fuisse, in nostramque familiam transivisse, existimavi me libere audacterque ad te literas dare posse. Equidem nihil unquam evenit, quod me magis delectaverit, quàm quod tantorum virorum soror in familiam nostram sit transgressa. Unde fit, ut Thomæ nostro meritò gratuler, qui eam nactus sit conjugem, quæ Fratres habeat, qui sint nostræ civitatis ornamenta. Tu igitur, Vulpi ornatissime, has nostras literas, qualescumque sunt, boni consule, ac simul existima, me ideo parcius de te dixisse, quòd verear, ne dum te in os laudo, in assentationis crimen incidere videar. Quod si forte tamen alicubi apertius, quàm tu pro tua modestia patiaris, dixisse videor, id meæ perpetuæ erga te observantiæ condones velim. Hæc enim omnia ideo ad te scripta sint volo, ut intelligas nihil esse tam grave, nihil tam magnum, quod tua causa non sustinerem, aut certe, si vires deficerent, non conarer. Quare mihi libere imperes velim, existimesque nihil mihi aut gratius, aut carius esse posse, quàm si quibuscumque in rebus opera mea uti volueris; me enim, ut par est, ad omnia comoda tua paratissimum experire. Fratribus tuis omnibus, itemque Thomæ nostro, si lubet, ex me s. p. d. Vale, Mediolano, III. Nonas Martii MDXLIX.

(1) Novocomensis is fuit, vicarias partes egit suæ Patriæ Episcopi (2) Bernardini de Cruce a Ripa S. Victoris, Mediolanensis, tum Bernardino vita functo, Episcopalem ejus sedem est affectus, Concilio Tridentino interfuit, atque Gregorii XIV. Nuncium egit apud Helvetios, obiit anno 1588, conditusque in majori Comi Templo, ubi ejus epitaphium legitur: (b) latina, & etrusca perquam erudita ejus carmina leguntur in antiquis collectionibus, & denuo ex Cominianis typis prodierunt Patavii an. 1725. Epistolæ tres ejusdem, Comi scriptæ an. 1544 continentur inter italicas epistolas per Bernardinum Pinum collectas, Venetiis 1582.

In MS. *Farrago Jovii*, caractere Cicereii descripta, in Archivo Belgiojofiano Epigramma exastichon est Antonii Vulpî; & in alio ejusdem Archivi Codice epistolarum Cicereii, epistola hujusce italica legitur ad Defendentem Vulpium, qui Frater Antonii fuit. (ex eodem Cod. pag. 97.) In Codicibus Abbatis Masnagi duo sunt Carmina, necnon Epistola Benedicti Jovii ad Joannem Antonium Vulpium, item ad eundem Octaviani Ripæ Responso per ipsummet Jovium, pariter distichon est ipsius Joannis Antonii Vulpî, distichon aliud Ulpiani Ulpî, aliudque Benedicti Vulpî; de quo in annot. ad ep. 13. hujus.

(2) Sex fuere Vulpî una cum Joanne Antonio fratres; ita in hujus vita, quæ legitur in editione mox laudata ejusdem, unaque Hieronymi fratris Carminum, Patavii 1725.

(a) V. hinc epistolam 14. lib. 8.

(b) V. Tatti *Annali Dec. 3.*, & in *Appendice*, & *Ughellium Italia Sacra tom. 5.*

(3) Plures sunt Francisci Cicereii ad hunc MSS. epistolæ italicæ in Belgio-
jofiano Codice, atque in his patruelem suum alicubi vocat.

EPISTOLA X.

JOSEPHO OSSUTIO S. P. D.

ARGUM. *Silentii se excusat; beneficiorum se memorem esse testatur.
De statu suo edocet.*

ILLUD mihi credas velim, me sapius ad te scribere jam conatum fuisse, quodd existimarem amicitiam nostram vehementer lædi, si tandiu te sine literis meis esse passus fuisset. Sed hactenus quod conabar, nunquam successit; nam quotiescumque scribere mihi dabatur, non erat Nuncii copia quoties vero cui darem, sciebam, per negotia scribere non licebat. Itaque horum alterum semper me deficiebat. Nunc autem cum propter Bacchanalia nescio quid ocii nactus sim, & cui literas ad te dem habeam, nolui amplius pati, ut in me quicquam desyderares. Itaque scias me tuorum beneficiorum esse memorem, & eorum, quæ in me præsentem, & eorum, quæ in me absentem contulisti; ideoque occasionein aliquam quærere, qua tibi gratificer. Quod autem attinet ad mearum rerum statum, etsi scio fieri posse, ut a meis necessariis sis admonitus, non tamen dubitabo, te tribus, quod ajunt, verbis de eo certiozem facere. Apud Majoragium vivo duplicem ex ejus consuetudine fructum capiens, unum, quodd sentiam meam eruditionem in dies adaugeri, alterum, quodd in singulos annos idem mihi Majoragius L. nummos aureos adnumerat. Hæc ideo ad te scripsi, ut intelligas, quamvis taceam, nequaquam tamen fieri posse, ut tui immemor vivam, quem semper amavi & meritò carum habui. Vale, Mediolani III. Nonas Martii MDXLIX.

EPISTOLA XI.

MICHAELI ISINGRINIO S. P. D.

ARGUM. *Litteras tardius accepisse inquit. Orationes typis excudendas tradit; tum de ejus epistola, quò scripta fuerat, missa.*

TUÆ ad me perhumaniter scriptæ literæ non ante mihi redditæ fuerunt, quàm Idib. Februarii, cum pene ad eum usque diem eas expectavisset, & Majoragium *Reprehensionum* suarum editionem non pau-

cos dies retardare coegissem: cupiebam enim tua potius, quàm cuiusquam alius uti opera. Quare mihi non parum dolet, quòd aut tuas literas citius non acceperim, aut certe quòd Majoragius tandiu, dum rescriberes, *Reprehensiones* suas apud se servare noluerit, aut, quod verius est, non potuerit. Gratissimæ tamen utrique nostrum tuæ fuerunt literæ; non enim parvi facimus, quòd operam nobis tuam tam humaniter polliceris. Itaque Majoragius sperat fore, ut brevi aliquid tuis typis dignum tibi excudendum mittat: multa enim adhuc instituit, quæ propediem expoliet. Ego vero, cum nihil aliud in præsentia habeam, quo tibi declarem, quàm mihi carum habeam, quòd meæ apud te literæ tantum ponderis habuerint, ut pro singulari tuorum morum facilitate jam & me, & Majoragium in amicorum tuorum numerum admittere non graveris, mitto tibi duas has orationes editione, ut mihi quidem videntur, dignissimas, quas mihi jam olim dedit Marcus idem Majoragius, cum in hoc tamen adulescens eas non scripsisset, ut publicarentur. Tu si, ut spero, eas impresseris (a) ipsius Authoris nomini parces, & quemcumque titulum pro tuo arbitrio adscribes, si minus is, quem habent, tibi satisfecerit; id autem cum factum erit, curabis, ut aliquot nobis exempla hic reddantur. Epistolam tuam, quam Brixiam mitti cupiebas, cum primùm accepi, Brixiano cuidam hinc discedenti commisi; sed non erat, mi Insingrini, quòd tantillum beneficium tot verbis peteres: est enim libere inter nos agendum, ut alter alterius, cum opus est, utatur opera. Vale, Mediolani, XII. Kal. Aprilis MDLXIX.

(a) Impressæ ne fuerint orationes hæ, itemque de quonam agant, haud scio.

EPISTOLA XII.

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *De libris ab Oporino excudi cæptis, aliisque excudendis.*

Ex quo ad te dedimus duos *Reprehensionum* in Nizolium libros, nihil unquam a te literarum accepimus. Unde putamus factum, ut jam opus excudere sis aggressus, cureque ut & mihi, & Majoragio satisfiat. Vellem tamen, mi Oporine, ut cum primùm daretur, rescriberes, & operis aliquot specimen ad nos dares. Arluni *Historiarum* sectiones tres ad te per Germanum hunc mercatorem transmittuntur, ut, quemad-

modum ad me scripsisti, aut tuæ, aut cujusvis censuræ subicias, & si videbitur, imprimas ea, qua consuevisti cura, atque elegantia. Quare illud, quod ad eas pertinet, te admonitum velim, ut, si excudere constitueris, opus, cum primum per ea, quæ nunc sunt sub prælis, licuerit, aggrediare; & titulos, ubi opus videbitur, tuo arbitratu præfigas, modò in illis authorem ipsum Patricium Mediolanensem ubique appelles: sic enim animadverti velle Franciscum Arlunum ipsius Authoris fratrem, medicum excellentissimum. Quod si forte tibi non probarentur, neque, quod eventurum non vereor, eas velles prælo committere, cures velim, ut bona fide, quæ ad te mittuntur exemplaria, Arluni sumptu, nobis huc remittantur. Ego vero, ut ad hæc omnia mihi quam primum rescribas, te etiam atque etiam oro, ut Arlunus Fratris immortalitatis cupidus sibi satisfactum esse sentiat. Nam cum quid facere constitueris, intellexerimus, duos panegyricos, (1) & carmina quædam (2) ejusdem Authoris, quæ historiæ commode accedere poterunt, transmittemus. Tu vale, meque, quod facis, ama. Mediolano, XII. Kal. Aprilis MDXLIX.

(1) Panegyrici quidam a Bernardino Arluno elucubrat, alii ad Carolum V., alii ad Franciscum I. Galliarum Regem MSS. servantur partim in Bibliotheca nostra, partim in Ambrosiana; Panegyricus ad Carolum V. est tum in nostra, tum in Ambrosiana, sed apud nos multò diffusior. Panegyrici ad Franciscum I. tres habentur ab Arluno conscripti in Ambrosiana. V. Argelati *Bibliothecam*.

(2) Arluni *Carmen gratulatorium in adventu Mediolanum Caroli V.* extat in nostra, atque in Ambrosiana Bibliotheca, quod tamen nos custodimus, multò copiosius. Plura alia Arluni Carmina MSS. sunt in Ambrosiana, quæ enumerat Argelatus.

EPISTOLA XIII.

ANTONIO VULPIO S. P. D.

ARGUM. Officiosa epistola, & laudis plena, ubi & Antonii Vulpium celebratur Frater.

SÆPIUS dubitavi utrum tibi rescriberem, an non, nam si nihil rescripsissem, tibi, quemadmodum cupiebam, non declarassem quàm mihi gratæ fuerint tuæ literæ, quantumque ex eis cumulus ad meam erga te observantiam, amoremque accesserit. Contra, si quicquam rescripsissem, verebar, ne quod suspicaris, pro comperto te habere diceres, nempe te literis a me lacessitum fuisse, ut te mihi adversarium quærerem, cum
me

me in scribendo perseverare videres. Dum igitur hac ratione in dubio est animus, labuntur taciti dies. Itaque nunc fortassis serò ad te scribo. Siquidem quod me antea deterrebat a scribendo, nunc ad scribendum excitat, ut intelligas me non adeo dementem esse, ut adduci potuissem, ut te ad scribendum lacefferem; nam, per Deos immortales, mihi recte consuluissem, si tecum scriptis certare meum in animum induxisset. Fecissem id forte, si mihi non satis notæ fuissent imbecilles ingenii mei vires, si egregias tuas animi dotes ignorassem. Si igitur me sensus communis participem esse putas, est quòd tibi persuadeas, nulla me alia causa motum ad te literas dedisse, quàm ut, cum per longum locorum intervallum coram non liceret, tibi per literas meam in te observantiam significarem. Quam quidem rem cum tanti feceris, ut non solum probaveris, quòd a me & ameris, & observeris, verum etiam me pro tua singulari humanitate in amicorum tuorum numerum receperis, tibi ago gratias, non eas quidem, quas debeo, sed quas possum, quasque meus capit animus. Sed quia quàm id mihi gratum sit, verbis exprimi non satis posse credo, non ero hac in parte longior. Illud tamen dicam, nihil neque mihi jucundius, neque carius unquam evenire potuisse, quàm ut a te tanto viro amari cœperim. Cæterum dicerem, quantum literæ tuæ Majoragio summæ eruditionis, rarique ingenii viro probentur, quàmque ei videantur elegantes, tersæ, argutæ, & eo contextæ orationis filo, quo certe componendæ sunt epistolæ, nisi memor illius tuæ modestiæ deterrerer. Ea enim tanta in te est, ut cum in meis literis tibi multò minus tribuam, quàm pro meritis deberem, dicas me vel deceptum amicitæ præstigiis, vel non qualis sis, sed qualis esse debeas præscribentem, ea tibi tribuere, quæ in te non sint. Neque hoc tibi satis est: itaque unum addis, & me, si ad certandum scriptis venirem, facile superiorem fore, nullamque victoriam ex obscuro hoste parare posse dicis. Quare liceat tibi, Vulpi ornatissime, quæ damus pro tua modestia spernere, & tuas vires, quantum potes, extenues, nunquam tamen facies, quin multò me doctiorem, & eruditorem laudatorem merearis. Hæc ignotis velim scribas, non mihi, qui te, quantum possis, fortasse magis noverim, quàm tu ipse arbitrere; sed næ ego stultus sum, qui te gravissimis studiis occupatum detineo. Itaque cum carptim, nulloque ordine tuis literis responderim, finem scribendi faciam, sed tamen, si prius addidero, quod prætermisum esse nollem. Ante dies aliquot Frater tuus natus maximus (1) nos, quæ ejus fuit humanitas, invisit, & multa colloquutus est. Dii boni, quanta est in eo viro morum suavitas! Quanta corporis

D d

dignitas! Sermo gravis, comptus, eruditionis plenus. Hunc, ut scis, nunquam videram, sed ejus conspectus, atque præsentia famam, opinionemque de eo conceptam adeo non minuit, ut auxerit etiam vehementer. Vale, Mediolani, xi. Kal. Maji MDXLIX.

(1) Quem Benedictum esse Vulpium non immeritò existimaverim, de quo supra memini annot. epistolæ 9 hujus; eum enim Antonii Vulpii fratrem Vicarium Generalem sub ejus Episcopatu Comensi agere cœpisse, idque muneris ob senilem ætatem dimittere debuisse, ac denique Canonicum majoris Templi Comensis defunctum esse tradit Ballarinus. (a) Lapsus exinde intelligitur Auctor vitæ Joannis Antonii Vulpii in editione *Carminum Vulpiorum fratrum*, Patavii 1725, cum ibi dicit Antonium Mariam Vulpium suorum fratrum natu maximum fuisse.

(a) *Croniche di Como* pag. 252.

EPISTOLA XIV.

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *Responsum petit,*

Ex quo ad te dedi per Nuncium & mihi, & tibi notum duos *Reprehensionum* in Nizolium libros, nihil unquam a te literarum mihi redditum est. Quare fit, ut valde mirer, cum præsertim ego interim & *Historias* Arluni transmittendas curaverim, & sæpius tibi scripserim. Admirationem tamen meam non parum imminuit tuarum maximarum occupationum recordatio, nam dum rei literariæ gnaviter incumbis exorandæ, nullum tibi datur tempus vacuum, ita ut ad quoscumque scribere possis. Sed tamen vellem, ut quam primùm aliquid literarum ad me dares, ut plane intelligam, an & Majoragio, & Arluno sis satisfacturus. Nam Majoragius, cum hæc scriberem, de iterum transcribendis *Reprehensionum* libris cogitabat, ut diutius eorum publicatio non tardaretur, cum tempore ipso prematur. Sed tamen est a me ipso impeditus, quòd dixerim non esse dubitandum, quin libros illos sub prælo tuo habeas, quanvis nihil nos admoneris. Constituit itaque adhuc aliquot dies expectare. Quod autem attinet ad Arlunum, vellem pro tuo in me amore, ut cum primùm licuerit, admoneres, quid facere institueris, ut huic nobili viro verba dedisse non videar. Hoc te etiam atque etiam oro. Vale, Mediolani, Idibus Julii MDXLIX.

EPISTOLA XV. (a)

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *Pro eadem responsione urget.*

POSTEAQUAM ex tuis literis cognovi te valde cupere, ut M. Antonius Majoragius libros suos tibi excudendos daret, nunquam eum & hortari, & orare destiti, ut illud curaret. Quod, cum multa de tuo erga eum animo, & de tua in excudendo & elegantia, & diligentia ei pollicitus fuisset, tandem obtinui. Quare factum est, ut is Gryphium, quem ad omnia sua commoda paratum, atque accinctum esse sciebat, rejecerit, cum nequaquam dubitaret, quin operam ei tuam, quemadmodum cupere videbare, præstares. Nunc vero ille & de te conquerendi, & me increpandi nullum finem facit, cum ex quo tempore ad te transmisit duos *Reprehensionum* in Nizolium libros, (agitur enim octavus mensis) nihil unquam illum admonueris, quid facere in animo haberes, cum ipso tempore premeretur, ut quam primum ederentur. Nam quanvis non ignarus sim, te multis occupationibus opprimi, ne dicam distringi, adeo ut tibi non liceat unicuique statim satisfacere, debebas tamen saltem nos tribus verbis interim admonere, te cum primum liceret, impressurum, aut, si non placuisset, libros nobis remissurum. Quorum neutrum cum hæcenus feceris, pueris suis amanuensibus rursus transcribendas tradidit *Reprehensiones*, ut tandem involgentur ab alio, nec tuam amplius expectet operam, qua se usurum arbitrabatur non solum in iis, quæ perpolivit, sed etiam in iis omnibus, quæ multa sunt, quæ instituit: qui quanvis jam ex majori parte sint transcripti, precibus tamen meis adductus curavit, ut is, quem ad te venturum sciebat, te conveniret, hæcque literas tibi non solum daret, verum etiam coram ipse intelligeret, quid aut factum sit de libris, aut facere institueris, ut nulla tibi prorsus relinquatur excusatio, utque si edere non curas, ei integros reddas, ut nobis remittantur. Nam si illos aut sub prælo haberes, aut brevi saltem edere cogitares, esset quòd Majoragius a describendis libris desisteret, & factum non mutaret. Sed quod de Majoragio ad te scribo, idem fere tibi de Arluno scribere possum, cujus fratris historias, cum mense Martio ad te transmiserimus, ut illas cognosceres, quemadmodum te velle scripseras, nihil

(a) Responsio Oporini est apud Gudium pag. 169.

D d ij

nobis unquam significasti; unde nobilissimus ille vir, fratris immortalitatis cupidissimus, fieri certior posset, quid facere cogitares, cum tamen ego illi pollicitus fuisset, te sine dubio curaturum, ut paulò post sciremus, an historiam illam edendam judicares. Quapropter habet itidem in mandatis mercator hic, ut eum admoneas, quod ad historiam attinet, ut tandem Arlunus, quid facere decreveris, cognoscat. Quæ cum ita sint, Oporine, unum illud te etiam, atque etiam oro, ut dum adhuc datur, efficias, si modo licet, ne viris istis præclarissimis quicquam de te pollicitum fuisse me, unquam pæniteat. x. Kal. Septembris MDXLIX. Mediolani.

EPISTOLA XVI.

GASPARI BARCHINO (I) S. P. D.

ARGUM. *Tum suam, tum Majoragii operam in re Barchini non futuram spondet. Jocatur de debito, quo erga se hic ipse obstrictum fuisse, dixerat.*

NEMINI dubium esse debet, quin tuæ mihi literæ gratissimæ fuerint; cum enim eas legi, visus sum iterum te præsentem audire, nostramque illam jucundissimam consuetudinem refarcire, eò tamen fuere gratiores, quòd mihi Andræ Marachii (a) juvenis ornatissimi, Simonem Fratrem commendabas, quem si tam nobis ex animi sententia res cessisset, quàm sumus ei gratificandi studiosi, jam Mediolani videremus. Sed quod antea diligenter quærentibus nobis se se non obtulit, id quin brevi nanciscamur, non est dubitandum. Sed his temporibus nihil, mihi crede, præstari potest, quibus nobiles homines rus secesserunt, ubi non de Musis quicquam cogitant; sed potius quòd Bacchum in cadis condant, rationem ineunt. Peractis igitur vindemiis, & ego, & Majoragius omnem curam, & diligentiam nostram adhibere huic rei constituimus, ut tandem habeamus illi paratam docendi provinciam, cui innixus strenue in literas incumbat, quemadmodum, quod brevi futurum spero, apertius cognosces ex ipsius Majoragii literis, quas ad te dare instituit. Quare non est quòd arbitrere, Majoragium ejus literis responsurum non esse, tandiu enim responsum dare differt, donec ita scribas, ut probe tibi satisfactum esse dicas. Sed hætenus de nostro erga Marachium studio. Nunc volo ad tuarum literarum principium regredi, tibi que paucis respondere. Illud enim dicis, te tantum mihi de-

(a) Andreas Marachis, seu Marachius Pontremulensis, Medicinæ professor Ticini fuit an. 1568. V. Jacobum Parodium, *Elench. Act. Ticinensis Studii.*

bere, quantum persolvere non possis, quod si ita se se habet, non est, quod mihi rem domesticam tenuem esse conquerar, cum a bono nomine multum pecuniarum possim exigere. Sed vereor, ne eadem de causa, qua tu mihi, ego tibi tantundem debeam. Tu enim ideo te mihi debere existimas, quod una mecum familiariter vixeris. Quod si ita est, non minus ego, quam tu obæratum sum: adeo ut si uterque & expensi, & accepti rationes subducat, nihil sit facturum reliqui, quod alteri persolvat. Sed hæc joco. Ego vero quod mihi te debere dicas, quodque me laudes, id omne & urbanitati, & humanitati tuæ tribuo, simulque tuum istum in me animum exosculor. Vale, Pridie Kal. Septemb. Mediolani.

Cum has literas signassem, expectaremque opportunum Nuncium, allata est ad me altera tua epistola priore brevior, ad quam ideo tibi nihil respondeo, quia nihil est in ea, quod in priore non scripseris. His tamen literis hos sex versus inseruit, ut eam perlatam esse intellexeres.

(1) Qui Laudensis patria, ac *Potestas*, seu Prætor fuit Mediolani anno sævientis hinc luis 1577. V. Gasparem Bugatum. (a) Bernardinus Baldinus (b) eundem laudat inter JCC. suæ ætatis, qui philosophia, ac humanioribus litteris se delectabant. Pariter in Barchini obitu carmen legitur ejusdem Baldini. (c) Extat ad eundem Barchinum M. Antonii Majoragii epistola. (d)

(a) *I fatti di Milano al contrasto della Peste l'anno 1576, & 1577. Mediolani per Fratres Pontios in 4. 1578.* quam editionem ignoravit Argelatus.

(b) In *Præfatione ad lib. 6. Philosophia Aristot. versibus expressa.*

(c) In *Lufibus pag. 91.*

(d) *Lib. 1. Epistol. Question. pag. 46.*

EPISTOLA XVII,

ANDREÆ CAMUTIO PHILOSOPHO S. P. D.

ARGUM. *Cur Mediolano non scripserit. Quædam de Ferdinando Abduensi, & M. Antonio Majoragio.*

NISI me causa quædam non omnino levis impedivisset, ego certe non passus fuisset ut ex quo in hanc nobilissimam Civitatem immigravi, nihil omnino literarum ex me habuisset, sed sæpius quibuscumque de rebus, & quocumque modo potuisset, tibi scripserim. Sed ne forte quicquam mali suspiceris, quoniam dixi mihi nescio quid hætenus persuasisse, ut te tandiu sine meis literis esse paterer; quid ejus rei in causa fuerit, dicam. Nolebam sane tibi literis omnino levibus obla-

trare, sed expectabam occasionem aliquam, quæ ejusmodi esset, ut si eam arriperem, non admodum inanes ad te literas dedisse viderer; ea vero tandem mihi oblata est. Sed hic videre te videor attente expectare, quid tibi sim nunciaturus. Quare ne spes hæc te fallat, qui forte arbitreris a me tibi quicquam scitu dignissimum scriptum iri, & ne ego tibi verba dedisse videar, me præmunio, & polliceor quidquid scripsero fore quidem tibi gratum, licet non ita grave sit, ut tua dignitas postularet. Tu vero rideas licet meas ineptias, qui te hucusque nugis protraxerim, ut scilicet cognoscas, quod est tibi notissimum; hoc enim illud est, quod tibi nunciare constitueram, nempe Ferdinandum Abduensem, (1) Jure consultum valde nobilem, tui esse studiosissimum, quam quidem rem cum ego cognovissem, omnem movere lapidem cœpi, ut eum eo gratiam inirem, quod mihi feliciter successit, adeo ut, quanvis in literis parum adhuc intelligam, proximis tamen diebus libellum quendam suum, ita me Deus amet, elegantem a librario descriptum, meæ censuræ subjecerit. In eo autem libello (2) Christophorum Mandruccium Tridentinæ Civitatis Principem propter egregias animi dotes, summasque virtutes ad Cælum ferebat, idque non solum oratione soluta, sed etiam multis carminibus. Intra autem ea duo erant, in quibus ille tui mentionem faciebat, quæ, nisi me fallit animus, erant hujusmodi:

Hoc mihi sæpe meus retulit Camutius, arteis

Mirandas mecum dum canit ille tuas.

Sed hætenus de Abduensi; noster vero Majoragius tanti te facit, quanti meritò debet. Is scribere instituit libros aliquot epistolarum (a), quarum quælibet quæstionem aliquam complectatur. Earum vero nonnullas sub tuo nomine apparere velle constituit, quod eò libentius faciet, quòd eam rem tibi non injucundam fore arbitretur. Habes a me epistolam, quæ si ea non est, quam expectares, cogites velim, me longioris taciturnitatis impatientem inaneis potius, quàm nullas tibi mittere literas fatius existimasse. Vale, III. Nonas Septembr. Mediolani. Salutem dic Patri, & Fratri tuo, (b) viris ornatissimis, quibus, quemadmodum & tibi, tantum debeo, ut solvendo futurum me nunquam sperem.

(a) Majoragii *Epistolarum Quæstionum* libri II. Mediolani per Moschenium impressi fuere in 4. 1563.

(b) Andreæ Camutii pater fuit Franciscus, de quo pag. 68., ac frater Albertus, de quo *epist.* 20. lib. 8.

(1) Qui Mediolani Illustris Patricius fuit, ac varia typis impressa reliquit, quæ videsis apud Argelatum. Oratio autographa Francisci Alciati, postea Cardinalis pro cooptatione in Collegium Ferdinandi Abduensis, servatur in Archivo Belgiojohano, ubi multa sunt eruditissimi illius Cardinalis autographa opera.

Ejusdem Ferdinandi Abduensis *Oratio pro jure civili contra Jurisprudentia vituperatores* una cum adjectis epigrammatibus, Venetiis apud Aldum 1546 in 8., eademque *Oratio sine epigrammatibus impressa Bononiæ per Bonardum in Bibliotheca Braydensi extant.* Hanc tantum orationis editionem omissa alia enuntiat Argelatus, ubi de Ferdinando Abdua; quamvis tamen, quum sermonem habet de Andrea Alciato, ibique carmen indicat Abduæ ad Alciatum, priorem illam orationis. & epigrammatum Abduæ editionem commemorat, fere ac antea loco suo, ubi de Abduæ libris, indicaverit. Epistola * ad eundem est Lucæ Contilis inter epistolas italicas hujusce Vol. I.

(2) Ferdinandi Abduensis Carmen ad Madruccium Mediolani excusum est anno 1563 Kal. Novembris. (a) Carmen istud in Ambrosiana Bibliotheca inspezi, eidemque adjunctum epigramma * animadverti Majoragii in laudem Ferdinandi Abduensis. Christophorus Madruccius Tridenti Patriæ suæ Episcopus fuit, idemque Princeps, creatusque Cardinalis a Paulo III., tum etiam Mediolani Præfecturam obiit Philippi II. Hispaniarum Regis vices gerens. V. Ughellium, Ciconium, *Museum Mazzuchellianum*, ubi tria ejus numismata.

(a) Vide Argelati *Biblioth.*

EPISTOLA XVIII.

BASILIO FERRARIO S. P. D.

ARGUM. *Gratias de numismatibus agit pro Stephani Filii ejus institutione sibi missis. Stephani hujusce literas proprio Marte ab ipsomet fuisse consecutas affirmat.*

AD IV. Kalend. Septemb. ex te mihi redditæ fuerunt literæ, non solum verborum, & sententiarum pondere, verum etiam argento graves: quæ quàm mihi gratæ fuerint, cogitatione complecti longè facilius, quàm ullis verbis satis assequi me posse confiderem. Declararunt enim illæ, quod vehementer mihi exoptandum fuit: tibi satis notum esse, me non parum laborare, ut Stephanus noster in literis proficiat. Quod quoniam te agnoscere video, tibi etiam illud persuadeas velim, me impostertum nequaquam defuturum Stephano, donec & me duce ibi sistatur, quò cum pervenire & tu, & reliqui omnes, a quibus amatur, valde cupitis. Quod vero dubitas an suo ipsiusque, quod ajunt, Marte literas, quas mittit, componat; idque fortasse te, pro tuo erga illum amore, sollicitat, fieri non potest, quin hoc mihi molestum sit. Nam, si mihi quicquam fidei adhibuisses, jam tibi scrupulum hunc exemissem. Cum non semel atque iterum & jam fortasse tertio te de profectu Stephani admonuerim, in eoque tecum sane quam libere egerim, nihil erat amplius, quòd de ea re dubitares. Hoc tamen ideo æquius fero,

quoddam noverim eorum, qui aliquos vehementer amant, consuetudinem: semper enim sollicitudine, atque anxietate quadam detinentur; sed tamen magni refert cogitare, quibus eum, qui tibi carus est, commiseris. Nam quemadmodum futurum illud magnæ mihi laudi auguror, si Stephanus & per me quicquam profecerit, cum ei Majoragius, instituendæ juventutis verus, atque ingenuus artifex, nusquam desit, horretur, edoceat: ita valde turpe esset si te vellem inani spe lactare, adeo ut literas ego ejus nomine invenirem, dictarem, ille literas quascumque ex eo legis, exciperet, & pro suis mitteret. Adest quotidie Jacobus Abduensis Presbyter, ejus avunculus, cujus curam, & studium erga ejus institutionem mirari soleo. Est enim pene incredibile, quàm sit hujus rei diligens. Videt hinc quid fiat, convenit, alloquitur, rationem, atque constitutum nostrum omnem novit. Quare fit, ut, quemadmodum plane falleretur, si quisquam crederet literas ejus, quas tu sub nomine Stephani legis, aliunde quàm ex ejus officina prodire, ita, si ego illum a me nihil adjuvari affirmarem, splendide mentirer. Sed volo plane intelligas, si modò tibi gravioribus negotiis occupato non ita molestum est, quo pacto in componendo meâ utatur operâ, ut scias, an ejus literis possis fidere, an illæ testes sint ejus, an cujusquam alius eruditionis. Accedet ad me Stephanus, & dicet: volo ad Basilium scribere; ego vero, quid inquam scribes? quare ille statim mihi paucis explicat quid significare instituerit. Raro accidit, quin mihi probanda sit ejus inventio; aliquando tamen illum admoneo, ut aliquid addat, aut immutet, aut etiam adimat, quod, ut verum dicam, in dies fit rarius. Mox literas scriptas adfert, laudo quidquid in eis bene reposuit, contra vitupero, si quid non recte cohæret; quin etiam quod elegans est, quomodo elegantius, & convenientius reddi possit edoceo. Hoc vere latinum est, nec illud abhorrent boni Scriptores, potest tamen hoc, atque illo modo idem melius dici; rursus hoc barbare dicitur, illud probati Authores respuunt. Cæterum si quid est quod orthographiæ legibus non obediat (nam in hoc facilis est cujuslibet fere scribentis lapsus) corrigo, atque admoneo, hinc addenda erat aspiratio, contra illic supervacanea est; atque hic geminanda erat consonans, illic verò simplex reponenda, & reliqua id genus, quæ hoc tempore in ejus literarum perpauca locis usu veniunt. Habes quomodo Stephano in scribendis epistolis sim adjumento; quod eò pluribus tecum agere volui, ut tibi persuadeas illum parum quidem hactenus profecisse, sed quicquid profecit, ex ejus epistolis, qualescumque sunt, te vere posse cognoscere. Ego vero quicquid id est, quod possum (nam sane quàm

quàm parum est) Stephano meritò præstare debeo, cum videam quàm gratis animis accipiatur. Imo vero, Basili ornatissime, non video, quomodo tuis erga me meritis par esse possim. Unde enim tibi in mentem venit? quidve promerui, ut me hoc tempore tam pulchro ornares munere? quasi non satis superque a te aliàs donatus fuerim. Equidem non erat, quod amplius tuum erga me animum muneribus declarares, satis enim id superioribus diebus præstiteras. Ego, ut verum dicam, pro pudore meo, meaque verecundia oblatum munus libenter recusafsem: nolebam enim plus tibi debere, quàm solvendo esse possem, nisi (quæ tua est liberalitas, atque humanitas) id te nequaquam probaturum intellexissem. Quod cum ita sit, maximas tibi gratias & habeo, & ago; tua namque quatuor hæc præclari operis numismata tam cara mihi sunt, ut nihil magis esse possit. Nam, si quando evenit, ut amicorum meorum aliquis mihi dono det unum, atque alterum antiquum ex ære numisma, in quo impressa sit Augusti Cæsaris, aut Claudii Tiberii Neronis, aut alius cujusquam Romani Imperatoris effigies, omnibus lætitiis incedere soleo. Si quid enim me post literas delectat, pictura, sculptura, & conflatura delectant. Sed cum tua numismata ea sint, ut vere affirmare possim, me nihil in eo genere unquam vidisse pulchrius (possunt enim & conflaturæ nobilitate, & signorum pulchritudine cum antiquis illis & certare, & longe excellere) quid faciam? quantum læter? Certe, si mihi regium munus aliquod misisses, hoc mihi gratius nequaquam esse potuisset. Quid? in illis erant Ethnicorum Principes imagines, nostrum vivendi institutum nescientium; in his vero Christi ipsius Servatoris, Petri, & Pauli Apostolorum, & Pauli III. Pontificis Maximi effigies cernuntur. Tantò itaque mihi & gratiores, & cariores sunt tui nummi, quantò majoris æstimanda sunt ea, quæ nobis sancta, quàm quæ profana repræsentant. Accedit, quòd illi præter inanem conflaturam, qua pascas oculos, nihil habent, quod aut utile sit, aut jucundum, utpote ex ære perfecti, tui vero nummi, præter operis elegantiam, quæ cujusquam oculos posset detinere, ex ea sunt materia, ut & expendi, & ad usum domesticum traduci possint. Postremò & aliquid dignitatis ideo debet illis accedere, quòd a te proficiantur, quem cum propter singularem erga me benevolentiam, tum propter summas virtutes, egregiaque animi ornamenta vehementer & colo, & observo. Est istic Hieronymus Vulpius (1) Novocomensis, juvenis ornatissimus mihi que amicissimus, cui, si forte nosti, salutem dicas oro; si tamen id sine tuo incommodo fieri potest. Vale, XIV. Kal. Octobris MDXLIX. Mediolano.

E c

(1) Frater fuit Joannis Antonii Vulpii, de quo supra epistola 9. hujus, ubi & ejusdem Hieronymi laudavi distichon. Utriusque, seu Antonii, seu Hieronymi Vulpiorum Carmina simul impressa sunt, Patavii 1725 una cum aliis carminibus Jo. Antonii Vulpii junioris, aliorumque eruditorum. Varia jam antea, ac sparsim legebantur dicti Hieronymi Carmina, nempe tom. 1. *Delic. Poet.*, Pauli Jovii *Elog.*, *Collect. Toscani*, & in *Carminibus Nobilium Mediol.*

EPISTOLA XIX.

GASPARI BARCHINO S. P. D.

ARGUM. *De oblata cuidam docendi provincia.*

CREDO te memoria tenere, me superioribus diebus tibi scripsisse Majoragium vehementer gratificari cupere Simoni Marachio, cumque cum tua, tum Fratris ejus causa valde commendatum habere. Quod cum ita sit, nunquam cogitare destitit, quomodo id reipsa declararet; quare tandem oblatus est, qui velit uti Simonis opera in instituendis filiis, unde Majoragius sperat fore, ut ille quod cupit, assequatur. Sed quid illi faciendum sit, attende. Ego enim tibi ejus amantissimo scribo hæc Majoragii nomine, qui mehercule ipse tibi eadem scripsisset, nisi res in hoc tempus incidisset, quo distringitur occupationibus. Cum primum Simon audierit Gonzagam (1) Mediolanensium Principem esse Placentiæ, cumque reverti Mantuæ, quod nunc profectus est, eò se conferat, & conveniat Mutium (2) Justinopolitanum, hominem nobilissimum, atque eruditissimum, quod non erit factu difficile. Is enim est inter nobiles eos homines, qui Principem comitantur, & propter egregiâ ingenii sui monumenta est notissimus. Cum igitur eum adierit, rem narret, dicatque se literis Majoragii admonitum ad eum accessisse, qui sciat esse nobilem virum quendam, qui se uti velit in edocendis filiis; adjungat etiam reliqua, quæ ipse per sese dicenda intelliget. Quod si Placentiam ire non plaquerit, aut fortasse Mutium illic non invenerit, expectet donec Princeps huic revertatur, & ad nos advolet. De hoc enim ita inter Majoragium, & ipsum Mutium convenit. Habes igitur, quid Marachio sit agendum, si is adhuc cupit esse Mediolani, & hic literis operam dare; nam si cui operam suam addixit, me commoneat, sed de hoc ille deliberabit; tu vero cum hac de re certiore quam primum facies. Vale, III. Idus Octobris MDXLIX. Mediolani.

(1) Scilicet Ferdinandum Gonzagam Federici Ducis Mantuæ fratrem, & Caroli V. Cæsaris summum belli Ducem, ac Governatorem Mediolani, cujus nu-

missima est in *Musæo Septaliano*, ejusdemque vita typis edita est Mediolani 1574 auctore Juliano Gofelino. Latinam autographam Ferdinandi Gonzagæ epistolam vidi in Belgiojofiano Archivo ad Franciscum Sfondratum scriptam 1539.

(2) Nempe Hieronymum, cujus brevem exhibet vitam Jo. Thomas Rocca-
berti in *Bibliotheca maxima* tom. 13., ubi ejusdem opus extat *de Romana Ecclesia*,
atque hoc tantum, si fides habenda Roccaberto, latine conscripsit Mutius; cete-
ra omnia, quæ vulgavit ingenii sui monumenta italico patrio sermone exaravit.
Addictus primò fuit Mutius Aulæ, & obsequiis Alphonfi Davali Marchionis Va-
sthi, dein Aulicis se adjunxit Ferdinandi Gonzagæ, tum verò curator, rectorque
fuit junioris Principis Urbinatis, postea Francisci II. Ducis. (a) Plura de Mutio
sparsim dicta reperies in Epistolis Apostoli Zeni, & apud Justum Fontanini. (b)
Mutii vitam literis consignare cogitaverat Zenus, atque in id multa jam colle-
gerat monumenta; verùm adversa valetudine, senioque affectus consilium suum
ad exitum perducere haud potuit; quæ verò ad ejus vitam sibi constandam para-
verat, Cl. viro tradidit (c) Comiti Exc̄mo Joanni Rinaldo Carli ab intimis Consiliis
Josephi II. Augusti, & Magistratus Cameralis emerito Præsidi, a quo in manus
devenerunt Hieronymi Gravii, qui plura monumenta collegit circa litteratos vi-
ros Itriæ, sicuti præstitero Vergerius, Sanctori-Sanctorius, & alii.

(a) Tirabosch. tom. 7. part. I. *Letteras. Ital.*

(b) *Dell' Eloquenza Italiana.*

(c) V. Zeni *Lettere*, ac præsertim ultim. lib. 2.

E P I S T O L A XX.

ANTONIO VULPIO J.C. S. P. D.

ARGUM. *Duos mittit libros, quorum alterum Jovio tradendum mandat.*

NUPER ex Helvetia huc ad nos allatæ sunt *Reprehensiones*, quæ
nunc primùm a Majoragio nostro contra Nizolium eduntur. Eas ego,
quoniam satis dignæ visæ sunt, quæ a te legantur, ad te mittere non
dubitavi, & duobus quidem exemplis conscriptas, ut & Jovius (1)
patriæ nostræ verum decus ac ornamentum, quem istic esse audio, no-
vum librum habeat, cui legendo, si tamen ei a scribenda historia quæ
sine dubio immortalis est futura, parumper animum avertere voluerit,
aliquot horas impendat. Quod si fecerit, se quoque in illis honorifi-
centissime appellatum esse cognoscet, licet quantum ego intelligo, in eo
sibi non satisfecerit Majoragius, quòd speret brevi futurum, ut & oppor-
tuniore loco, & tempore meritis laudibus doctissimum Jovium prose-
quatur, in eoque suum erga talem ac tantum virum apertius animum
declaret. Ego vero, pro mea erga hunc ipsum observantia, moleste
tuli, quòd cum superioribus diebus a Gonzaga Mediolanensium Prin-
cipe hic hospitio susceptus esset, ego ad eum accedens nomine Majo-

E c ij

ragii, qui tum forte adversa valetudine impediabatur, nescio quem hujus libellum obtuliffem, longiori sermone apud eum uti non potuerim, ut licet tenuis, aliquo tamen pacto declaraffem, quantum eum amem, colam, & observem. Sed, quod tunc mihi non licuit, aliquando tamen, si Dii probabunt, concedetur. Thomæ Cicereio nostro s. d. Vale, Mediol. xvii. Kal. . . . MDL.

(1) Jovius, quem historicum, & ia vivis agentem hic commemorat, certe est Paulus, nam Benedictus ejus frater, historiæ Novocomensis auctor, anno eo, quo hæc scripta Epistola, dies suos obierat. V. superius p. 118. Paulus vero ad annum usque 1552 vixit. Tatti *Decade* 3. pag. 627.

EPISTOLA XXI.

ANDREÆ CAMUTIO PHILOSOPHO S. P. D.

ARGUM. *Quemadmodum Andreæ Camutii Filius litteris se exerceat, tum de libro, quem mittit.*

RESPONDISSEM jam antea tuis literis, quas una cum Eugenio (1) filio tuo libenter vidi, nisi arbitratus fuiffem tibi multò gratius futurum si non statim rescriberem: me quæcumque velles, sedulò curaturum, & tuum mihi Filium tantæ curæ, quantæ debet esse, futurum; hæc enim tum erant scribenda, sed potius serius admoneris, jam hæc, quæ cuperes, curari diligenter. Has igitur literas, non sine causa in hunc usque diem distuli. Quare jam tandem quid agat Eugenijs filius, ex eis cognosce. Is enim in latinis literis tantum, quando tu ita vis, exercetur. Habet itaque præ manibus treis præstantissimos latinæ linguæ authores, Terentium, M. Tullium Ciceronem, & Virgilium, quibus magistris, nobisque ducibus profecturum tantum in literis cum speramus, ut nec te unquam pœniteat, quòd ipsum meæ fidei commiseris, & eam ille sibi comparet eruditionem, ut aliquando ex his castris emissus tale de se specimen præbeat, ut cum sub Majoragio institutorum omnium nostri temporis facilè principe meruisse liquido appareat. Sed de hoc plura scribam aliàs. Nuper ex Joannis Oporini nostri prælo huc allatæ sunt ad nos Majoragii *Reprehensiones* contra Nizolium editæ, quas, quoniam mihi dignæ visæ sunt, quæ a te legantur, ad te mittere volui, cum præsertim in eis Majoragius te fane quàm honorifice appellarit, (a) idque meritò fecerit, cum is sis, qui, cum propter

(a) Ibi scilicet Libro 2. cap. 13. in fine.

singularem probitatem, tum propter summam multarum scientiarum cognitionem ab omnibus bonis & amari, & observari merearis. Ego profecto si nactus fuisset aliquot exempla (tantum enim viginti, quæ vix sufficiunt donandis Italis rei literariæ principibus, ipsi authori adhuc transmissæ sunt) hujusmodi opere aliquot istic amicos donare decreveram, quos sciam avidè & legere, & vehementer probare quæcumque a Majoragio nostro proficiuntur, quod quoniam non licuit, te oratum velim, ut, cum primum tu illud legeris, iis, quorum nomina epistolæ subjungam, legendum concedas. Sed quòd hic de Patre, & Fratre tuo amantissimis nullam mentionem faciam, non est quod mireris, cum enim tibi a me quicquam scribitur, non vereor, quin idem illi sibi quoque nunciari literis arbitrentur. Vale, Mediol., XII. Kal. Febr. MDL.

(1) Is verò fuit, qui cum Ecclesiasticæ vitæ se dedit, ad eum honoris gradum ascendit, ut Bobiensi Episcopus electus fuerit a Pio V. an. 1568. 19 decembris, & Romæ, ubi obiit anno 1602, sepulturæ datus est. (a) Fallitur autem Ballarinus (b) tum in eo, quo inauguratus Episcopus fuit Eugenius, adsignando tempore, tum in notatione anni, quo ex hac vita cessit, tum etiam in signando tumuli loco; nam electum Episcopum ait a Gregorio XIII., [quod & perperam asserit Argelatus] (c) mortem vero oppetiisse tradit anno 1596, & in Bobiensi majore templo tumulatum fuisse.

(a) V. Ughellium *Italia Sacra* tom. 4. & Tatti pag. 664. *Decade* 31.

(b) *Croniche di Como* pag. 197.

(c) *De Scripturibus Exteris* pag. 2076.

LIBER OCTAVUS.

EPISTOLA I.

ANTONIO VULPIO J.C. S. P. D.

ARGUM. Lætatur grata fuisse, quæ miserat, exoptatum a Vulpio librum reperire haud potuisse, inquit, quem librum subdit conviciis quidem abundare, destitutum autem rationibus.

NON possum non vehementer lætari, cum videam vel levia quædam tibi, quoniam a nobis missa sunt, esse grata. Nihil enim magis cupio, quàm tibi, cujus summas virtutes jandiu suspicio, aliquo modo gratificari, & arrepta occasione declarare, quantum te propter egregia animi tui ornamenta colam, ac observem. Verum, cum jam hoc assequi videar, mihi ipsi gratulor, & humanitatem agnosco tuam, quæ tanta

est, ut etiam in re levissima id mihi dare nequaquam dubites, quod ego magno aliquo beneficio venari conatus fuisset. Quod igitur tua mihi morum facilitas hæcenus dedit, libenter accipio, donec aliquando tuam in gratiam aliquid efficiam, quare me illo præmio dignum iudices, qui in tuorum amicorum numero sim habendus; sed quod præterea me usum erga te liberalitate dicas, ideoque mihi gratias agas, ego id omne tuis candidissimis moribus condonandum arbitror: meum enim est, non tuum tibi ingentis gratias agere, & habere. Cæterum illud quidem mihi molestum accidit, quod Nizolii *Antapologiam*, quam petis, tibi mittere, non possim; eam enim neque ego habeo, neque eorum quisquam, quibuscum in hac urbe mihi magnus est usus: quin etiam quæsi de Bibliopolis omnibus, an illis esset, & nullum unquam ejus exemplum inventum est; atque ea de causa tibi fortasse serius rescribo. Sperabam enim fore, ut a Bibliopolis saltem eam acciperemus, cum tamen ejus libelli nomen ne nosse quidem se ingenue fateantur; ego vero memini me aliquando, hanc, de qua loquimur, *Antapologiam* legere, (1) idque antequam eam una cum *Reprehensionibus Majoragii* imprimendis Basileam transmitteremus. Ea profecto mihi visa est talis, ut vix tolerabiliter legi possit, adeo contumeliis undique scatet. Quid? nonne in ipso primo ejus versu Nizolius Majoragium, virum, quemadmodum & in aliis, ita etiam in potu sibi valde temperantem, ebrium appellare audeat, & in eum pauld post omni contumeliarum genere debacchatur? Quem ille tenorem fere usque ad finem in eo servat opere, ut maledictis potius, quam rationibus certet. Quod quam ab homine literato alienum esse debeat, omnes intelligunt. Quod ed dico, ut minus doleas, si ea tibi fuerit carendum. Equidem (quod ad me ipsum attinet) summo opere optarem, ut illa alicunde corraderetur, atque tibi traderetur. Nam ex ejus lectione cognosceres non levem fuisse causam, quæ Majoragium ad scribendum impulerit, & ejus modestia longe major appareret, cum pro Nizolii meritis multo acrior esse debuisset: quæ omnia a me libere dici velim arbitreris. Quanvis enim Majoragium, quemadmodum debeo, & amem & plurimi faciam, non tamen ita affectionibus me vinci patior, ut in hac re longe fallar, neque meus erga ipsum Majoragium amor me impedit, quod minus manifeste videam, uter eorum laudandus, & jure victor sit, quod provocatus nihil, quod responderit, non comprobavit firmis rationibus, atque argumentis; an contra vituperandus, & meritò dare manus debeat, cum nulla laceffit injuria inimice agere cœperit, & multa scripserit, quæ nullis, aut certe paucis, iisque imbecillibus rationibus con-

firmata contumeliosis verbis refererit. Nam illud sane quàm manifestum est, eorum alterum ita in animum induxisse suum, ut maledictionibus potius quàm rationibus, si posset, vinceret; alterum contra veritate ipsa in arenam descendere, seque ipsum, quantum datur, ea protectum tueri, ac defendere. Quæ omnia multò melius apparerent, si *Antapologiam* ipsam cum *Reprehensionibus* conferre posses, idque aures tuæ paterentur; novi enim quàm non libenter tui similes eos legant libros, in quibus *charta* (quod ajunt) *dentata* (a) res agitur. Hæc ed longius tecum egi, ne nihil ei epistolæ tuæ parti, in qua tu de his agebas, responderem. Majoragium tuo nomine salutavi, quod ei gratum fuit; ideo te resalutat. Tu vicissim mihi & Thomam Cicereium meum, & Fratres tuos salutabis, & opera mea, quotiescumque tibi commodum fuerit, uti libere memineris. Vale, XIV. Kal. Martii, Mediolano.

(a) Ciceronis locutio lib. 3. ad Quintum fratrem ep. 14.

(1) *Legere pro legisse*, sicuti Cicero *memini dicere* inquit pro *dixisse* Verri-
na VI. hoc *memini dicere*: idemque de *Legibus*: *primò juri studere te memini*.

EPISTOLA II.

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *De absoluta Reprehensionum impressione gratias agit, quid de Arluni Historia statuendum censeat, scire optat.*

ACCEPTI tuas literas, & eas quas tu Francofordia (a) dederas, & quas una cum xxx. *Reprehensionum* exemplis misisti. Quarum prioribus nihil ideo rescripsi, quia nihil opus erat; jubebas enim me expectare *Reprehensiones*, quas brevi te absoluturum esse pollicebaris, quod postea in posterioribus præstitisti, quæ Basileæ Idib. Octobris scriptæ, non ante XVII. Kalend. Febr. mihi redditæ fuerunt. Quare & ego, & Majoragius tibi eas, quas debemus, gratias agimus, quod utcunque licuerit, nobis satisfeceris. Nam etsi multa sunt in illis *Reprehensionibus*, quæ te absentem fuisse declarant; tamen cum excusationem tuam, qua usus es, libenter accipiamus, ea omnia æqui bonique facimus, speramusque fore, ut ea, qua soles, diligentia utaris, ubi ea tibi tradiderimus invulganda, quorum editione neminem te offensurum esse suspiceris. Eorum autem jam aliquam partem accepisses, si literas tuas,

(a) Quas vide apud Gudium pag. 169.

quas ad Majoragium te missurum pollicebaris, vidissemus, ex quibus is plane intelligeret, quid ex suis lucubrationibus potissimum hoc tempore velles prælo tuo subijcere; sed cum adhuc nullæ ad eum perlatæ fuerint, nolui ego prætermittere, quin saltem interim admoneretur, nobis probe pro tempore satisfactum esse, & quicquid a te in hac re curatum est, nobis gratum evenisse. Cæterum quoniam Arlunus maxime cupidus est intelligendi, quid de Fratris sui *Historia* statuendum censeas; mihi gratissimum feceris, si cum primùm ad nos scribere volueris, me de eo plane admonueris. Constituit enim, si tu ejus editionem minus probaveris, ad Sebastianum Gryphium eam transmittere, qui, quemadmodum tibi aliàs scripsi, se illam excudendam curaturum jam est pollicitus. Majoragius tibi salutem dicit. Vale, Mediolano, Kal. Mart. MDL.

Quod hæ literæ tibi serius, quàm par est, redditæ fuerint, ne mirere; id enim accidit ejus, quem Kalend. Martii ad te profecturum putabamus, negligentia, qui cum omnem ejus profectiois curam abjeisset, eas, me omnino imprudente, hætenus detinuerit. VII. Idus Maji.

EPISTOLA III.

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *Arluni Historiam prælo ne subjecerit, iterum petit.*

POSTRIDIE ejus diei, quo eas literas ad te dedi, quibus tuis, quas cum *Reprehensionibus* misisti, respondebam, invisi Franciscum Arlunum, virum optimum, & medicum excellentissimum. Quem cum non leviter ægotantem offendissem (eram enim hujus rei nesciens) non mediocriter dolui, præsertim cum morbum ei graviorem illud redderet, quod nihil adhuc intellexisset, quid a te de Fratris sui *Historia* constitutum esset. Ajebat enim ex componendis rebus suis nihil hoc gravius sibi videri, neque sibi quicquam molestius futurum, quàm si prius fuerit excundum e vita (est enim ut scio te intellexisse senio confectus) quàm aut initium aliquod ejus excudendæ *Historiæ* videret, aut saltem te, cum primùm liceret, eam editurum intelligeret; est enim, ut antea tibi scripsi, valde cupidus, ut Fratris sui nomen legentibus innotescat, & si fieri potest, perpetuò vivat. Hac de causa ille, quanvis tremulæ essent manus, & caput lecto vix posset attollere, tamen me præsentem has tibi literas sua ipsius manu scribere voluit, quibus te etiam, atque etiam orat, ut se quam primùm admoncas de eo, quod
facere

facere institueris, ne sibi forte obeundum sit, antequam quicquam de eo, quod maxime cupit, audiat. Quapropter licet superioribus literis de hac re satis tibi scripserim, & te facturum quicquid opus est, etiamsi nihil adjungerem, nequaquam dubitem; tamen, quoniam hujus præstantis viri desiderium me non parum movet, te oratum velim, ut si quid ego apud te possum, me quamprimum certiorem facias, an adhuc historiam illam, quam superioribus diebus te censuræ subjecisse scribebas, edere cogites. Hoc mihi, si feceris, gratissimum fore credas velim. Vale, pridie Idus Martii, Mediolano.

EPISTOLA IV.

FRANCISCO CARRONENSI S. P. D.

ARGUM. *Litteris haud respondisse, quod minime acceperit. Quo tempore Mediolanum proficisci Carronensis velit, significari cupit. De piscibus gratias reddit.*

TERNAS tu quidem jam ad me dedisse literas scribis, cum quæ tertio loco misisti, tantum hoc ipso die ante aliquot horas acceperim cum munere sane quàm egregio, de quo tibi rescribam post. Prius enim de literis tuis agendum videtur, mi Franciscæ, ne cogites tuas ad me literas, quenquam præter postremas attulisse. An fieri posset unquam, ut si quisquam mihi tuas literas reddidisset, ego nihil tibi respondissem, quem merito & amo, & vehementer observo? Imo, nisi tot obruerer occupationibus, dum in his scholasticis exercitationibus versor, ut vix aliquando tantum temporis suppetat, quantum ad purgandas aureis sit satis, jam aliquot a me literas acceperisses. Itaque ne credas quicquam mihi literarum tuarum unquam esse redditum, ex quo ego istinc discessi, præter illam epistolam, quam Besnato ad me dedisti, cujus responsum te acceperisse mihi significare videntur tuæ literæ, cum alicubi in eis sint hæc verba: *Quemadmodum & tu ipse liberaliter* (quod tuæ humanitatis fuit) *aliàs pollicitus es.* Sed cum postea nihil unquam de te audierim, credebam te sententiam immutasse, neque amplius quicquam cogitare de istinc emigrando. Sed cum te in ea adhuc perstare scribas, possum hoc tempore tibi idem respondere, quod antea, dum Besnati ageres: ut scilicet me admoneas, quando te huc conferre cogites, & interim prospiciam studiis; ac rationibus tuis. Qua quidem in re adjutorem habebō Majoragium nostrum, qui tantum

F f

abeſt, ut tui immemor ſit factus, ut adhuc te valde amet. Huic quidem adeo gratum evenit, quod ſibi ſalutem dixeris, ut te iterum atque iterum reſalutet. In ſumma, quin tuis rationibus ſim fauturus, non debes dubitare; licet enim cum hominibus noſtri ordinis hic tenuiter agam, aliqua tamen ad ejus vitæ genus in te fiet acceſſio, idque propter ea, quæ præter mediocrem literarum cognitionem probe tenes. Sed de hoc jam ſatis. Quàm vero mihi gratum fuiſſe munus tuum arbitraris? Primum enim hoc tempore, quo a carnibus abſtinetur, hic piſces non poſſunt non eſſe gratiſſimi: deinde eos, ac tantos miſiſti, ut me non valde delectare non potuerint; ſunt enim tincæ duæ adeo magnæ, ut alterutra ſit bilibris, quod quidem piſcium genus helveolis, nucibus tenuiter truciditatis, uviſque paſſis fartum, multo pipere conditum, & in patellis demum operculo tectis lento igni coctum, magno menſis his delicatioribus ornamento eſſe conſuevit, adeo ut mihi ipſi gratuler, quod in cœna apud Majoragium tui unius beneficio tale cibi genus jam jam mihi ſit apponendum. Accedit quod is, quem miſiſti, adeo vivaces attulit, ut adhuc ſaltitanteis vix manibus continerentur, & ex tunc primum ex ſuis fontibus erepti viderentur; pro quibus tibi proſecto gratias agerem, ſi ſatis dignas invenirem. Itaque interim animi mei gratitudinem boni conſule. Vale, Mediolano, VII. Kal. Aprilis.

EPISTOLA V. (a)

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *De Majoragii libris, deque Arluni Hiſtoria reſponſum petit*

QUANTUM ex tuis ad me literis omnibus intellexi, ſemper mihi cupere libros Majoragii noſtri typis tuis invulgare viſus es. Verùm id, ſi quando aliàs manifeſtum fuit, certe in his literis apparuit, quas cum xxx. *Reprehenſionum* exemplis miſiſti. In his enim, te quam primum ad nos ſcripturum pollicebare, & admoniturum, quid ex Majoragii Muſæo tibi depromi velles, quod elegantiffimis formis tuis exprimeres; ſed nunquam poſtea quicquam nobis ex te redditum fuit: cùm tamen interim ego ad te ſæpius ſcripſerim, & tibi gratias egerim, neque de Majoragii erga te animo, atque *Reprehenſionum* editione pauca verba fecerim. Ego tamen nullo pacto adduci poſſum, ut putem te aliquando non ſcripſiſſe, noſque tandiu eſſe ſine tuis literis paſſum fuiſſe: poteſt

(a) Reſponſio Oporini apud Gudium: *Non male*, pag. 170.

enim fieri, ut, quod non raro accidit, literæ tuæ fuerint ab aliquo interceptæ. Quoniam igitur, ut opinor, Tabellariorum negligentia hæcenus literis tuis caruimus, curavi, ut Mercator hic, a quo meas literas acceperis, a te earundem responsum poscat, & quam primùm transmittat. Nos enim cum primùm cognoverimus, quid tibi hac in re velis; statim libros, quoscumque voles, ad te dabimus. Hæcenus de Majoragii libris. De Arluni *Historia* cum tandiu nihil audiam, quid ad te scribam, penitus ignoro, nisi ea repeto, quæ aliàs ex meis literis intellexisti. Illud tamen scias, me totum pudore suffundi, quotiescunque Franciscus Arlunus fit mihi obvius. Nam nihil jam mihi relictum est, unde tarditatem hanc excusem, nam aliàs *Historiam* & te cognoscere dicebam, & cogitare velle, num digna editione videretur. Nunc vero hæc mihi sublata sunt, neque te adhuc eam aliquo modo lectitare non potuisse, cum tandiu jam habeas, illi fit verisimile, neque te cogitare quicquam de ea edenda, cum ejus rei sim ignarus, possum polliceri. Quodd illi persuadere conor, putandum esse, te semel adhuc, atque iterum quidem scripsisse, sed non perlatas literas fuisse; nihil minus quam hoc ipsum probare videtur. Quæ cum ita sint, Arlunus de me graviter queritur: neque id immeritò facit, cum istuc libros cohortatione mea miserit, arbitratus fore, ut cum primùm rem cognovisses de consilio tuo nos admoneres. Ego verò, si tibi hac in re forte videor importunus, velim cogites, quod optime nosti, multò honestius esse aliquando de rebus amicorum, quàm de suis laborare, nam si tibi quicquam meum commissem, multò me æquiores haberes, quodd intelligam quantis occupationibus detinearis, dum dies, noctesque versaris in ista laboriosissima ornandarum literarum provincia. Te igitur oratum velim, mi Oporine, ne amplius committas, ut de *Historia* nos nihil admoneas. Nam, si forte non videtur excudenda, eam transmittere ne graveris; Arlunus enim impensam omnem vecturæ faciet. Majoragius noster tibi salutem dicit. Vale, VII. Kal. Sextilis MDL. Mediolano.

EPISTOLA VI.

GASPARI BARCHINO S. P. D.

ARGUM. *De juvene sibi commendato verba facit, tum de literariis Majoragii laboribus.*

QUONIAM Sissonios nostros ad te venturos sciebam, non committendum putavi, ut nullas ad te literas darem, cum præsertim tandiu ni-

F f ij

hil ad te scripserim. Balthasar noster, quem scio a te vehementer amari, nunquam arbitror, quoad nos fuit, expertus est (ira enim par erat facere) commendationem tuam apud me parum valuisse. Ego enim, ut is proficeret, semper plurimi feci; & certe id & tibi, & aliis omnibus, quibus hoc ipsum curæ est, plane appareret, nisi per illum stetisset; ut enim diligentia mea bonis hominibus probaretur, eum mihi a te commendari cupivissem, qui discendi, non vagandi esset cupidus, qui laborem, quem gloriæ parentem esse dicebat Plato, non ocium, quod hominum mentes perdere consuevit, amaret, quique Majoragium non solum sequeretur, quodcumque vocaret, sed etiam præcurrere conaretur. Nam si talem Balthasarem, qualem se præbere debebat, habuissem, non dubitarem, quin & tibi, & aliis in hoc plane satisfecissem. Nollem tamen ita perditum eum esse arbitraris, ut hic tempus omne frustra consumpsit. Id fieri siquidem potest; nosti enim scholasticas exercitationes nostras. Nam licet id sane quam parum sit, aliquid tamen profecit; neque ita se gessit, ut ejus erudiendi spem omnem abjecerim. Quare, si in posterum studiis suis melius consultum iri cupit, opus est ei firma atque constanti deliberatione. Ad hoc autem tu magno illi adiumento esse poteris, si ubi cognoveris, quantum profecerit, eum reprehenderis, quod se præstiterit negligentior, & cætera, quæ tu optime nosti, addideris. Equidem vix possum dicere quantum cupiam, ut puer iste ad bonam frugem perducatur: quod facio, cum officii mei memor, tum & parentis viri optimi, & Francisci fratris patruelis ejus, precibus commotus; mirum est enim, quàm sit ex hac re sollicitus. Sed illud facilius consequemur, si arbitratus fuerit, omnem ornandi animi sui facultatem sibi esse in manibus, & ex sese, non ex quovis alio pendere, & hætenus quidem de Balthasare. Majoragius noster studia sua tandem colligere constituit, ut quietiore animo, quæ jam instituit, perpoliat, & lectiones suas laboriosius persequatur. Itaque posthac *Rhetoricorum* Aristotelis libros, quos ipse nuper Latinos fecit, est interpretaturus. (1) Inter legendum autem in translationem hanc suam accuratas quasdam annotationes conscribere decrevit. (2) Cum vero ad quæstiones per ocium manum appellet, memineris illum nequaquam fore tui immemorem, imo hætenus fortasse nomen tuum non tacuit. (a) Sed quod ad Majoragium nostrum attinet, verbosius ad te scriberem, nisi id te posse ex Balthasare nostro facilius cognoscere intelligerem, Francisco (b) patri tuo viro quàm ornatissimo. s. d. Vale, VI. Kal. Sextilis MDL. Mediol.

(1) Epistola revera legitur Majoragii ad Gasparem Barchinum, *Epist. Quæst.* de qua annot. ep. 16.1.7.

(2) Epistolam italicam Cicereii ad Franciscum Barchinum legere est in Codice Belgiojofiano.

(1) *Aristotelis Stagiritæ Rhetoricor. lib. 2. quos M. Antonius Majoragius ver-
tebat* * in 8. Venet. per Jo. Patavinum 1552. extant in Ambrosiana. De hoc
opere evulgato vide infra epistola 5. lib. 9. Idem lib. Venet. impress. 1575. in 8,
ut ex collectione libræ. Francofurti venalium ibid. impressa 1592.

(2) *Commentaria* in 3. lib. Aristotelis *de Arte Rhetorica* conscripsit Majora-
gius, quæ Venetiis primùm sunt edita in fol. 1571, tum deinceps ibidem, & alibi
recusa. Quodd prima horum Commentariorum editio Venetiis eo anno facta fuerit,
verba ostendunt, quæ in fronte, & epistola nuncupatoria operis leguntur. Aliam
ea priorem editionem factam Basileæ per Oporinum indicat quidem Argelarus;
quomodo tamen hæc ipsi explorata esse potuerit, me prorsus latet, cum hujusce
impressionis *Rhetoricam* nusquam viderim, nec ab ullo laudatam Bibliographo le-
gerim.

EPISTOLA VII.

ANDREÆ CAMUTIO S. P. D.

ARGUM. *Filii profectum in litteris ut, & quo modo exploret, monet.*

EUGENIUS Filius tuus ad te redit, ejus autem adventum, eò tibi
gratiorem spero fore, quò cum magis in literis profecisse cognoveris.
Sed quomodo hujus rei periculum a te fieri velim, paucis te admo-
nendum esse arbitror. Licet enim doctrina atque eruditione tantum va-
leas, ut patria ista tua te uno maxime sit illustris; tamen te semper
cum esse cognovi, qui libenter unicuique in arte sua concedas. Velim
igitur ita cum filio tuo agas, ut proposito themate aliquo, jubeas eum
conscribere vel epistolam aliquam, vel chriam: nam nec orationem,
neque versus audeo dicere, cum ad illud scribendi genus nondum ap-
tus sit, & hujus mensuram tantum hæcenus perceperit. Neque velim
alium quempiam huic adhiheri negocio; te enim candidum judicem
eligo, quem spero fore nostrorum laborum æquum æstimatorem. Cate-
rum mihi valde gratum erit, si quandiu ille istic erit, eum continue-
ris in relegendis iis omnibus, quæ non nisi ex veteribus, iisdemque
optimis Authoribus apud nos recitavit. Majoragius noster tibi, Patri,
& Fratri tuis s. d. Vale, Mediolano MDL.

EPISTOLA VIII.

M. ANTONIO MAJORAGIO S. P. D.

ARGUM. *Ejus opera se indigere.*

SI T. TT. Q. VV. B. E. E. Q. V. Nullo pacto fieri potest, ut quod fe-
liciter cœpimus, facere pergamus te absente, adeo in hoc secundo li-

bro exemplorum refertissimo (1) multa mihi se se offerunt, quibus me explicare nequeo. Tu igitur ad nos revola quam primum, ut opus ex officina in tempore perfectum exeat. Dum redis, quaternionem x. absolvemus: mox, si quid temporis superfuerit, id imprimendis Ferdinandi carminibus (2) dabimus. Vale, III. Nonas Octobr. Mediolano.

(1) Nempe *Commentaria in Rhetoricam* Aristotelis, de quibus in epistola 6. hujus, ac revera ejus operis secundus liber exemplis plurimum abundat.

(2) Quem Abduensem esse intelligo, de quo annot. 1. epistola 17. lib. 7. Eiusdem carmina, quæ Cicereius memorat, aut ea sunt, de quibus supra in eadem epistola, aut alia, quæ ipsius vulgata laudat Argelatus.

EPISTOLA IX.

ANDRÆE CAMUTIO S. P. D.

ARGUM. *Andræe Filium rediisse lætatur. Majoragii librum mittit.*

EUGENIUM tuum ad nos redeuntem eò libentius vidi, quòd scribas tibi non parum probari operam nostram, qua in eo instituendo hactenus usi fuimus. Majoragius noster Rhetoricos Aristotelis libros latinitate donavit, eosque a me ita interpunctos, atque distinctos, ut & commodius legi, & facilius intelligi possint, prælo subjecit; quare factum est, ut nudius tertius plane absolutos acceperit. Horum itaque exemplum unum ad te dedi, quòd cum semel, atque iterum inspexeris, Josepho Ossutio nostro dones velim. Nihil enim tibi commune esse debet cum Rhetoribus, qui, quod Philosophum decet, non probabilia, sed vera tantum secleris, at Ossutius est

Natus ad insani verba diserta fori.

Vale, IX. Novembris, Mediolano.

EPISTOLA X. (a)

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *Oporini litteris de Arluni Historia quidpiam nunciantibus respondet, de libris aliis prælo paratis adscribit; de statu, rebusque suis adjungit. Ad frequentiam litterarum extimulat.*

TUÆ ad me literæ sane quàm gratæ esse consueverunt; verùm proximæ eo mihi gratiores visæ sunt, quòd illæ non parva molestia me liberaverint. Non enim poterat non molestum mihi esse, quòd tandiu

(a) Responso est ad illam apud Gudium, pag. 170. *Retulit mihi.*

nihil audirem de Bernardini Arluni *Historia*, quam vir ornatissimus, idemque gravissimus Franciscus hujus frater meæ fidei commisisset. Nunc verò spero fore, ut brevi ejus jam inceptæ aliquod specimen per te mihi transmittatur, quò me officio meo functum esse testari possim. Sed, quòd in ea *Historia* perlegenda in locum quendam incideris, qui tibi nonnihil cunctationis attulerit, ideoque cogites eidem manum adhibere medicam (a), ut tolerabilius ab omnibus legi possit, arbitror fore, ut, si quicquam immutaveris, id commode sis factururus, utque pro prudentia, atque eruditione tua sis curaturus, ne historię veritas quicquam detrimenti patiatur. Quod verò ad Majoragium nostrum attinget, scito eum, ut ad te mitteret, exornasse commentaria, quæ multis sane vigiliis, ac laboribus in *Oratorem* Ciceronis (1) ad Brutum, & ejusdem *Oratorias Partitiones* (2) conscripsit, quorum utraque ad justı voluminis magnitudinem accedunt, & jam a plurimis nostratibus desiderantur. Sed unum illud eum moratur, quòd vellet illa non aliter, quàm seorsum pimùm edi, mox tuo arbitratu cum cæteris conjungi, quæ in Rhetoricis Ciceronis libros conscripta a te colligi dicis, ut iterum excudas. Itaque scire cuperet, an hoc probes: quòd cum cognoverit, nullam moram mittendi ad te libros interponet. Tu vero, si me amas, quam primùm rescribe: quid faciendum censeas, neque tamen vereor, quin sis morem gesturus Majoragio, quem jam amare, & tibi totum devincire cœpisti. Habet præterea, ut te scire arbitror, multa alia, quæ, nisi me animus meus fallit, digna judicabis typis tuis, & singulari illa diligentia tua, qua in bonis libris excudendis uti consuevisti.

Est mihi aliquis usus cum quibusdam juvenibus, qui hîc formis exprimunt libellos italico sermone conscriptos. Hi cum characteribus pene ineptis utantur, talis enim a Patre acceperunt, cuperent opuscula sua aliquibus inscriptionibus, aut titulis ornare, quæ elegantiam aliquam præferrent; itaque arbitrati sunt id se præstare posse, si nacti fuissent genus illud formularum, quo exprimuntur literæ illæ pendentes in dextram, quibus tu usus es in describendis carminibus a Marliano in *Urbis Topographia* (3) ex Poetis Latinis, citatis. Quapropter petierunt a me (noverant enim te istic esse, quem ego amicum habebam), idque summis precibus, ut ad te quam primùm scriberem, quæreremque, num quisquam istic esset, qui quicquid attinet ad id genus characteris fundendum venale haberet, hoc est conjunctas ac colligatas literas majusculas, minusculas, abbreviationes, accentus vocalibus

(a) V. Annot. 3. epist. 17. hujus.

impositos, distinctiones, & ejusmodi reliqua, addideruntque se curaturos, ut cum primum viderint exemplum aliquod earum literarum in charta expressum, & de precio quicquid opus fuerit, cognoverint, Hannonii Mercatores, qui istie negociantur, quod satis erit, adnumerent, antequam quicquam huc transmittant. Feceris itaque mihi gratissimum, si curaveris, ut & hoc ex literis tuis brevi intelligamus, utque Juvenes hi plane videant, me nequaquam mentiri, qui dixerim me, quæ tua est humanitas, apud te non parum posse. De his autem omnibus constitueram ad te multò ante scribere, & certe ita factum fuisset, nisi rerum domesticarum componendarum cura me a scribendo hactenus deterruisset. Nam usque ad Kal. Octobris cum Majoragio vixi, eique meam operam præstiti, & una cum eo grave erudiendæ juventutis onus sustinui; nunc autem (cùm ille ludo literario salutem dixerit, sua, dum publice profitetur, studia collecturus) cum matre, & fratre meis vivo; & licet nuper ludum literarium aperuerim, sum tamen aliquo in pretio apud nonnullos nobilissimos homines, qui mihi filios suos instituendos tradiderunt. Hæc ed, mi Oporine, dixi, cùm ut scires, quid in hac florentissima Civitate agamus, tum ut dispiceres, num quicquam sit, in quo nostra utaris opera, & tibi gratificari possimus. Cupio enim aliqua in re tibi declarare, quantum te meritò amem, colam, & observem.

Cæterum illud etiam, atque etiam te oro, ut posthac aliquantò sæpius ad me scribas, neque de eo, quod prælo subjeceris, cùm per multas ac magnas occupationes tuas licet, admoneas. Vix enim dicere possum, quàm mihi gratum fuerit, quod proximis literis tuis mihi significaveris, quos nam libros tunc temporis absolveres. Eos nanque postea apud nostrates Mercatores agnovi, neque minus elegantiam, quàm diligentiam tuam admiratus sum. Mirum enim, quàm præclare in illis (ita enim tuus est mos) te gesseris. Quare licet imprimendi provinciam præsertim homini diligenti non ignorem esse laboriosissimam, optime tamen tecum agitur; qui operam tuam tam bene ponas, quique tam præclara ex officina, tua in rem communem depromas monumenta. Faxint igitur Superi, ut ita diu felix vivas, ut strenue in rem literariam exornandam incumbis. Longius me provexit dulcedo quædam tecum loquendi; quare si tibi visus fuero nullam occupationum tuarum rationem habuisse, id non mihi crimini, sed potius meo erga te amoris velim. Majoragio nostro tuo nomine s. p. dixi; tu vicissim, cùm ad doctissimum virum Hieronymum Friccium scribes, *χαρὶν ἀποδίδωμι*; (a) illum

(a) Gratiam reddens.

illum ex me salutare memineris. Vale, Mediolano, VIII. Kal. Decembris MDL.

Harum literarum alterum exemplum suo tempore ad te dederam, quòd cum veritus essem, ne non accepisses, rursus alterum hoc ipsum transmissi, ut intelligeres me summopere cupere, ut rescribas mihi ad ea quæ quæro. Mediolani, Nonis Februarii MDLI.

(1) Commentarius Majoragii in *Oratorem* Basileæ prodiit in Fol. typis Oporini 1552 mense Martii. Extat in Bibliotheca nostra.

(2) Hujusmodi opus citat tantum Argelatus ex editione Veneta sine notatione anni. Albertus Fabricius in *Bibliot. Latina* citat editionem Venetam 1587. At vero hujus libri editio antea Mediolani facta est per Pacificum Pontium 1569, quam Bibliotheca nostra possidet.

(3) Nempe Marliani Bartholomæj Patricii Mediolanensis *Topographia* urbis Romæ, impressa apud Gryphium 1534, iterum Romæ 1544., Basileæ 1550 & alibi deinde. Mirandum vero est Paulum Morigiam, ubi de Marianis, seu Marlianis (qui iidem sunt ipsomet docente) (a) doctrina præclaris loquitur, (b) Bartholomæum hunc siluisse, quem tamen, ac meritissimo jure litteratorum Mediolanensium albo adscribere non omiserunt Picinellus, & Argelatus. Quo tempore hæc conscribebat litteras Cicereius, in vivis adhuc extabat Bartholomæus Marlianus, opus enim aliud, quod is ipse confecit in *Annales Consulium, Dictatorumque Romanorum*, typis edidit Romæ 1560 Pio IV. Pontifici dicatum.

Duorum maxime illustrium Marliatorum Mediolanensium MSS. apud nos servantur litteraria monumenta, nempe Jo. Francisci Senatoris, ac Senatus Præfidis sub initium sæculi 16, & Petri Antonii, qui Senator pariter fuit, ac Præses Quæstorum Extraord. (c) Codex n. 230. orationem exhibet, quam Joannes Franciscus dixit Genuensibus Legatis responsurus Mediolanum missis anno 1487: ibi insunt etiam res gestæ, & orationes habitæ a Genuensibus, necnon deditio urbis Genuæ, & reliquarum Liguriæ Civitatum in potestatem Ducis Mediolani missa an. 1488. Codex vero 245 Orationem continet, quam Petrus Antonius habuit in funere Mariæ Britannorum Reginae, Philippi II. uxoris, Henrici VIII. Angliæ Regis filie. Joannes Franciscus Marlianus supremum diem clausit anno 1525, sepultusque est in Templo S. Mariæ Pacis, ubi ejus extat Epitaphium, quod vide etiam apud Sitonum, & Argelatum. Petrus vero Antonius vita functus est anno 1685, ac in Templo S. Mariæ Gratiarum cum sepulchrali inscriptione tumulatus, quam post alios refert Allegranza. (d) In hujus obitu carmen dixit Bernardinus Baldinus, editumque legitur in ejus *Lusibus* pag. 88.

(a) *Historia di Milano* lib. 4. c. 32.

(b) *Della Nobiltà di Milano* lib. 3. c. 12.

(c) V. Sitonum & Argelatum.

(d) *De Sepulchris Christianis* pag. 131.

EPISTOLA XI.

ANDREÆ CAMUTIO S. P. D.

ARGUM. *De nummis gratias agit. Orationes duas mittit, Declamationem brevè missurus.*

VREBARE fortasse, ne non satis fuisset, quòd proxime Augustinus Planta mihi coronatos VI. annumerasset; ideo nunc XII. adjunxisti, idque per Baptistam Torricellam (a) hominem honestum, cum tamen non opus esset; sed quoniam ita tibi visum est, concedo, & gratias ago. Dabo operam, ne tempus, unà cum cæteris impensis, tuo Filio male dispareat. Ad Natale Christi celeberrimum accipies declamationem, ex qua, qualiscumque fuerit, apparebit, quid Eugenius proficiat, meliora aliàs ad te daturus. Interim habe veræ orationis exempla duo, quorum alterum Augustino Plantæ præstanti viro ex me dabis, alterum tibi habebis. Vale, XII. Kal. Januarias MDL. Mediolani.

(a) In Belgiojofiano Codice italica ad hunc Cicereii epistola extat.

EPISTOLA XII.

NICOLAÒ VICECOMITI S. P. D.

ARGUM. *De silentio conqueritur. Multa esse in Nicolao agnoscit, enumeratque, quæ ipsi ad scientias comparandas maximo adjumento esse queunt. Ad Religionis officia, ac pia vivendi instituta adhortatur.*

EST quòd de te conquerar, idque non leviter. Facta est parva loci mutatio, & tamen ita te geris, ut & animum tuum immutatum esse suspicari mihi in mentem veniat. Quid, si te non Ticinum, sed ad Antipodes contulisses? Quod si factum fuisset, non tamen committere debuisses, ut te immemorem putarem mei. Nam quomodo pateris, ut tandiù nihil ad me scribas, cujus immemorem, quòcumque te contulisses, te nunquam futurum præsens pollicebare? Neque quicquam est, quòd in hoc, præter te ipsum, accuses: non enim jure vel temporis angustiam, vel valetudinem excusabis, neque aliud quippiam, quo satisfactionem tuam accipiam, adferre meritò poteris. Hæc tamen a me

non ed dicta velim arbitreris, quod verear, ne quam expectationem tui concitasti, licet incredibilem, sustinere, ac tueri non possis. Tria enim sunt, quantum ego existimare possum, quæ, cum ad discendi cupiditatem tuam mirabilem, accesserint, te vel longe superaturum maximam jusque spem pollicentur. Quorum quidem unum est amplissimorum majorum tuorum memoria, quæ cum in animo tuo vigeat, & mentis oculis se se offerat, obverseturque, tibi in quovis negotio tuo adest, te excitat, & impellit, & diligentissimi Institutoris vice fungitur, & in summa illud semper tibi præscribit, ne quicquam coneris, quod tantorum virorum imitatione dignum non censeatur. Hæc porro te talem esse vult, ubicumque vivas, sed cum alterum ejus generis accedat, ut te Ticinum Pater tuus vir honestissimus miserit, teque omnibus iis rebus ornarit, quibus studiose, sit opus, quid est quod vereamur, ne tuorum votis respondeas? Ad nobilissimum enim, idemque celeberrimum quoddam præstantissimarum scientiarum emporium istuc missus es; quare turpe esset, si istinc vacuus aliquando ad nos revertereris. Restat tertium illud, quod videtur tantam in se vim habere, ut pene plus possit, quam reliqua illa duo, quæ sunt a me commemorata; atque ea est consuetudo: magni enim interest, quo quis familiariter utatur; verum tibi in hac parte videntur Dii, Deæque omnes maxime favisse, qui tibi eum, quicum conjuncte vivas tradiderunt, cujus vel videndi desiderio plurimi tenentur, qui, si per ætatem liceret, non intelligendo modò, verum etiam agendo jam majores suos, clarissima hujus Civitatis lumina, longe superasset. Atque is est Georgius Trivultius, (1) præstantis ingenii juvenis, & morum candore insignis, qui (quod tu qui propius accedis, multò melius perspicias) nihil unquam aliud cogitat, quam quomodo animus iis artibus exornandus sit, quæ nobilissimum adolescentem, mox Reipublicæ maximo ornamento futurum, deceant. Sed quò progredior? Quasi confidam me posse hujus adolescentis eximias virtutes epistola complecti, quæ librum & eum quidem longum desiderarent? Me igitur colligam, & quo volebam, ed meam orationem intendam. Hujus igitur mores, quod ut arbitror facis, si æmulari volueris, omnia summa in te erunt, nihil in te desiderari poterit, quod ad optimum civem, & Reipublicæ utilissimum pertineat, is denique eris, imo & longe major, quem tui omnes sperant. Sed, ut ed revertar, unde exii, hæc ea sunt, mi Nicolae, quæ me in eam sententiam ducunt, ut, etiam si nihil ad me scribas, te tamen putem (quod ad te attinet) officio tuo cumulate satisfacere. Quod cum ita sit, cuperem tamen id animo meo dares, id meo erga te amori concederes, ut aliquando ex literis tuis intelligerem

quantopere te istud legum studium delectet, & quantum in eo jam profeceris. Hoc quanvis præter illud, quod debebas, hæcenus non præstiteris, concedo tamen, & hoc negligentiae crimen tibi condono, sed ea lege, ut posthac velis amicitiam nostram, quæ non ita levibus de causis inter nos coaluit, hoc saltem officio prosequi. His perscriptis, huic epistolæ finem imponere constitueram, sed meus erga te incredibilis amor me admonet, ut unum illud præcipiam, ne scilicet ullum diem prætermittas, in quo cæteris curis solutus pie vivendi institutis aliquantisper non vaces. Ita enim ab optimis Parentibus es institutus, ut religionis, quoad ejus facere potes, sis studiosus. Sic enim fiet, ut nihil in te sit, quod meritò culpari possit, & animus tuus actionibus Superis gratissimus exercitus, multò aptior sit ad omne ornamentorum genus capessendum. Gaspari Barchino, & P. Æmilio, duobus juvenibus omni honorum genere probe cumulatis, s. p. dices. Vale, iv. Idus Jan. MDLI. Mediolano.

(1) Quæ de hoc Trivultio Cicereius asserit, quod *nobilissimus fuerit, ac præstantis ingenii juvenis*, mire conveniunt cum Georgio Trivultio, de quo Sitonus, Morigia, Crescentius, Argelatus, & alii. Hic enim ex nobilissima Mediolanensi Trivultiorum familia progenitus, in hanc lucem prodiit an. 1534, ut propterea ætate adolescens, scribente hæc litteras Cicereio, revera is fuerit. Quantum verbò ingenio valuerit illud indicio est, quod celsissimos honorum gradus conscenderit; uti enim laudati Auctores litterarum monumentis consignarunt, Georgius Trivultius Datarius fuit in Regno Galliarum, Prothonotarius Apostolicus, utriusque, ut ajunt, subscriptionis Referendarius, Cardinalis insuper a Pio V. designatus, verum ex præpropria Pontificis morte honorem hunc consequi non potuit; dein ab Ecclesiastico instituto se subducens civili curiæ se dedit, nec multò post Regius Ducalis Senator effectus est. Fuit vero idem Trivultius humanioribus litteris admodum excultus. Laudant quædam ejus opera Picinellus, & Argelatus, servanturque adhuc aliqua ingenii ipsius monumenta apud Princip. Belgioiosum, ea nempe, quæ apud Fratres Marchiones Vicecomites Gregorium, & Eriprandum extare olim scripserat Argelatus.

Ad Georgium Trivultium J.C., & Senatorem Distichon * legitur in *Lufibus Baldini* pag. 105. Eidem pariter opus suum dicavit Thomas Porcacchi, *dell'Isola più famosa del Mondo*, * Venetiis 1576. Singulari studio profecutus est Trivultius Paulum Morigiam Jesuarum, Patriæ nostræ historiographum, quem in S. Hieronymi Templo depositum prope Sacellum sub titulo Præsepis, illustri epigraphæ decorari curavit. Apposita insuper ibi ejusdem fuit effigies thorace tenui affabre ex ligno confecta.

EPISTOLA XIII.

PETRUS VARRO JOANNI COSTÆO (I) S. P. D.

ARGUM. Dolet de absentia amici.

PRO brevibus literis tuis breviorē epistolam accipe: ita enim nostræ occupationes postulant. Quod absim cruciaris? id facile crediderim, idem in me expertus. Videor nanque isthic tecum esse, te alloqui, tecum suaviter fabulari, fructus denique nostræ consuetudinis suavissimos capere. Hoc autem commune desiderium eò æquiorē animo ambo ferre debemus, quò ea pars nostri est melior, qua juncti sumus, quàm qua locorum iniquitate disjungimur. Vale, III. Kal. Martias, Mediol.

(1) Haud dubium, quin is fuerit, cujus tumulus Bononiæ in Templo Monialium S. Agnetis extat, sequenti decoratus elogio. *Joanni Costæo Laudensi Medico ætatis suæ facile principi, viro moribus candidissimis prædito, ingenio, eloquentia, multiplicique eruditione præstanti, qui vitas hominum, studia, scholas medendo, edendo, legendo juit, auxit, exornavit, dum in Gymnasio Bononicnsi medicinam de summo loco profiteretur, adempto, Laudensis Civitas, ut pro vivente gloriata est, defuncti memoriam honorificentius recolat, publico decreto posuit anno Domini 1603.* Si quis uberius de eo edoceri cupiat, Ghilinum (a) adeat, Molossium, (b) & Brambillam. (c) In rarioribus haud paucis Bibliothecæ nostræ opusculis, Joannis Costæi *Disputatio est, quòd ex arte Coriariorum infici aer possit, ac pestis procreari, Venetiis apud Dominicum Farreum 1580.* Præcedit epistola ejusdem ad virum nobilissimum, & J.C. optimum Camillum Micollium Laudensem. Alia ejusdem Costæi opera vide apud laudatos Scriptores.

Joannis Costæi filius Joannes Franciscus fuit philosophiam pariter, ac medicinam edoctus, quem, una cum ipsius Genitore laudant Ghilinus, & Molossus, qui unicum quoddam ipsius opus commemorant, *de voluntariis involuntariis, & non voluntariis actibus*, silent autem ejusdem Hendecasyllabon, quod tom. 3. *Carminum Illust. Poet.* continetur.

(a) *Teatro d'Uomini letterati parte 1. pag. 80.*(b) *Memorie di Lodi pag. 100.*(c) *Stor. Fisic. Medic. Anat. Chirurg. tom. 2. par. 1.*

EPISTOLA XIV.

FRANC. CICEREIUS CHRISTOPHORO LEPORARIO S. P. D.

ARGUM. *Ejus studia laudat. Opòrino commendaturum spondet. Liber cuidam falsò adscriptus. Pauca quædam nunciat.*

VIX cogitatione ipsa assequeris, quàm læto atque hilari vultu tuas exceperim literas, idque XIII. Kalend. Febr., cùm tu eas Basilea (ita enim scribis) VII. Idus Novembris. Equidem, quod Friburgi Brisgoiæ treis annos te in sacrarum literarum studiis exercere decreveris, non possum non vehementer tuum consilium probare; futurum enim video, si hoc præstiteris, ut Luganensi Ecclesiæ magnum per te ornamentum, immo lumen accedat. Nam quid convenientius esse potest Sacerdoti, quàm ut sacrarum rerum sit peritissimus? Itaque tuum erit in hac laudatissima sententia permanere. Illud etiam non potuit non mihi esse gratissimum, quòd Joannem Oporinum, ornatissimum hominem, convenneris, & apud eum de me honorifice verba feceris; hoc enim non solum ex tuis, verum etiam ex ipsius literis facilè cognovi. Itaque, cum rescribere libuerit, non vulgariter te vicissim illi commendabo. Quod autem scribis, extare Jovii librum quendam, cui titulus est *de Mirabilibus Romæ*, id falsum esse scias; nam diligenter inquisivi, cum tamen optime nossem quæcumque vir ille clarissimus hæctenus edidit. Quare fieri potest, ut is, qui in hoc tua utitur opera, memoria lapsus librum illum, qui de *Piscibus Romæ capiendis* (a) est inscriptus *de Mirabilibus* esse putaverit. Novi hic nihil est, nisi quòd Majoragius noster, quem proxime ex te salutavi, panegyricum conscripsit; hujus vero exemplum unum ad te dedi, qui qualis sit, tu ex ejus lectione facilè cognosces. Est & illud novum, Antonium Vulpium nostrum non sine magna laude Novocomensis Episcopi vicem gerere. (1) Quæ volebas, Antonio Sessæ dixi. Cæterum is te salutatur, seque tibi commendat, ac totum tradit. Rescripsissem tibi multò ante, nisi cum tuas accepi literas, Mater mea ita male se haberet, ut vererer, ne me desereret. Nunc convaluit, & te etiam atque etiam valere cupit, non leviter lætata, quòd se salutare non gravatus fueris. Nunciabis Henrico Glarcano, homini doctissimo, ejus *de Affe* librum per eruditorum manus, & sinus volitare. Kalend. Martii MDLI. Mediolano.

(a) Hic Pauli Jovii liber *de Piscibus Romanis* primùm Roma impressus est 1527, & alibi.

(1) Antonius Vulpus patriam Ecclesiam loco Bernardini Crucii absentis longo tempore administravit: vide Auctorem vitæ Antonii Vulpii in editione Vulpiorum Patavii 1725.

EPISTOLA XV.

MICHAELI ISINGRINIO S. P. D.

ARGUM. Commendat quendam, ut in librorum commercio, & mercatura socium jungat.

CREDO te memoria tenere, cum abhinc duos annos, & treis mensibus, plus minus, ad te scripsi, de quibusdam Majoragii libris excudendis. Quo tempore, cum te amarem plurimum, cum quia ita & diligenter, & eleganter in libris excudendis verferis, ut nihil ad tuam diligentiam addi posse videatur, tum quia non vulgarem in te eruditionem esse intelligebam; verum, cum ad illas meas literas perhumaniter respondisses, vix potest dici, quantum ad meum erga te amorem accesserit. Videor itaque aliàs te amasse, nunc vero colere. Hæc ed dicta esse volui, Isingrini doctissime, ne omnino tibi ignotum meum nomen occurreret, cum amici, de quo audies, precibus commotus tibi scribam. Est enim hic Hieronymus Landrianus Bibliopola vir & fide, & probitate insignis, bonis etiam fortunæ non leviter ornatus, qui cum non parvo commercio conjunctus esset cum Bebellio homine optimo, & sua virtute claro, tuo, ut audio, focero, non possum dicere, quàm moleste ejus mortem tulerit. Amabat enim eum, non ut eum, quicum mercari consuevisset, sed, ut fratrem. Hanc autem doloris sui causam, familiaritate fretus, mecum communicavit, addiditque se nescire, Bebellio amisso, quo cum sibi agendum istic sit. Hoc cum intelligerem, cœpi eum ita confirmare, ut mihi agere gratias non dubitaret, & te illi obruli, addidique, si uti tua opera instituisset, futurum, ut plane intelligeret, secum præclare actum, qui te cognoverit. Is vero cœpit consilium meum vehementer probare, meque rogare, ut se tibi per literas commendarem. Habes quare ad te scribam; commendo tibi igitur hunc hominem quàm possum diligentissime. Hunc vel mea causa adjuves velim; huic cum opus fuerit, operam des, libros tuos, & alienos hic vendendos impertias, & in summa ei in iis omnibus obtemperes, de quibus eum ad te scribentem cognosces. Quod ed audentius peto, quod sperem hujus hominis commercium nihil aut dedecoris, aut detrimenti allaturum. Vale, & me ama. Mediol. Kal. Mart. MDLI.

EPISTOLA XVI.

LILIO GREGORIO GYRALDO S. P. D.

ARGUM. *Libros misisse significat.*

CUM heri (serius quidem quàm sperabam, idque vectorum negligentia) Oporini nostri jussu, huc advecti fuerint libri quidam, tibi inscripti, cum aliquot meis conjuncti, adhibui quantam potui diligentiam, ut alicui illos recte ad te darem, idque libenter feci, cum quia ita eram jussus ab Oporino, cui plurimum deberem, tum etiam quia fasciculus ille ad te attineret, quem cum ex editis plurimis operibus doctissimum esse cognovissem, jandiu valde & amarem, & observarem. Sed dum fasciculus ille tuus rursus colligitur, & ita componitur, ut veteræ sit aptus, tuum libellum (1) nuper editum, quem mihi, qua est Oporinus liberalitate, dono miserat, is mihi visus est, de quo dici meritò possit: (a)

*Hic meret æra liber, Sosis, bis & mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat ævum.*

Vale, VII. Kal. Aprilis MDLI. Mediolano.

(a) Horat. de Arte Poet.

(1) Varia elucubravit opera Gregorius Gyraldus, quæ simul omnia collecta primùm impressa fuisse Basileæ anno 1588 Niceroaius affirmat; quique etiam animadvertit aliqua separatim ejusdem opera ante id temporis typis commissa, ex quibus proinde unum fuisse oporteat libellum hunc, quem in hac memorat Cicereius epistola. Et sane anno illo 1551, quo hanc ipse conscripserat, Gregorii Gyraldi libellos duos de *Ænigmatibus antiquis*, & *Symbolis Pythagoræ*, Basileæ, mense Januario per Joannem Oporinum excusos extare vidi in Bibliotheca Ambrosiana, ubi alios quoque Gregorii Gyraldi libros Oporianis formis impressos inspexi.

In MSS. epigrammatis Andreæ Alciati in Archivo Belgiojosiiano unum est ad Liliū Gregorium Gyraldum sic exordiens:

*Cur tam sava podagra, & immodesta
Nostrum nunc male Liliū laceffis.*

EPI-

EPISTOLA XVII.

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. Cur serius responderit. Cujusdam commendatio. De scriptis; quæ excudenda tradiderat sermonem habet, aliisque, quæ de novo nunc tradit; de libris dono missis gratias agit. In additamento, quendam historix locum immutari postulat.

HABEO duas ex te epistolas, quarum alteram III. Nonas Novembris, (1) ut ex ea apparet, scriptam, IV. Kal. Februarii accepi; alteram vero pridie Kal. Febr. (2), ad me cum librorum fasce IX. Kal. Martii solum vectores reddiderunt, mox etiam libros attulerunt, idque XI. Kal. Aprilis; quæ omnia tempora ideo assignare volui, ut me non mea culpa serius tibi rescribere, quàm opus sit, intelligeres; nam in priore epistola, quod tibi responderem, nihil fuit, cum posterior aperte declaret, meas tibi literas, quas paulò ante hanc acceptam dederam ad te, in eo, quod volebas, tibi satisfecisse. Illud tamen nolim hic prætermisum, ut si tibi per occasionem sese obtulerit Christophorus Leporarius ille italus, cujus mentionem fecisti in tuis literis, quod sine tuo incommodo fiat, ei aliquo modo declares, me illum tibi non vulgariter commendasse; est enim domi suæ nobilis, & satis dives, meique, & studiosorum omnium amantissimus. Posteriores literæ tuæ eò mihi gratiores fuerunt, quòd erant longiores. Equidem, si paterentur occupationes tuæ, his nihilo breviores sæpius mihi scribi flagitarem, sed cum te occupatissimum esse intelligam, æquo animo patior, quod aut rarius quàm vellem, aut certe brevius quàm cuperem, scribas. Quæcunque ad Arluni historiam te adhibuisse scribis, valde me delectarunt; aliquantò tamen gratius illud accidit, quod de doctissimis Majoragii commentariis scribis, non quòd de tuo erga nos animo quicquam dubitarem, nesciremque te, qua es humanitate, paratum esse, ut in omnibus morem nobis geras, sed quia cupiebam id evenire, quod evenit, ut scilicet probaretur tibi consilium nostrum, & seorsum hæc commentaria edenda esse cogitares; Nunc vero dantur ad te uno colligata fasciculo, in quibus, ut te diligentem præbeas, non hortabor: tantum illud a te petam, ut ita rem cures, ut ex Oporini officina prodiisse meritò dici possint. Præterea illud etiam tibi persuadeas velim, ea nobis fore gratiora, si ampliori forma, & majori characterum dignitate fuerint impressa. Illud autem

H h

Majoragio non parum dolet, quòd hoc tempore more suo his suis scriptis interpungendi laborem adhibere non potuerit, gravioribus studiis impeditus: aggressus est enim scribere commentaria in treis Aristotelis rhetoricos libros a se in latinum versos. Sed tamen librarii tui hoc gnaviter curabunt. In *Oratorem* ad Brutum commentaria sunt ipsius Majoragii manu conscripta, & in duas parteis ideo secta, ut dum scriberentur, facilius versari possent. In *Partitiones vero oratorias* amanuensis pueri manu sunt descripta, in quibus illud te tantum admonebo, Ciceronis verba duabus lineis esse inclusa, appositis interim in margine a sinistra totidem lineolis. De characteribus mihi satis habeo, cum juvenes hos, quid facto opus sit edocuerim. Nihil enim esse dixerunt, quod velint, si *matres*, quas vocant, istic venales non sunt. Quod autem non gravatus fueris eorum catalogum astruere, quæ nunc tuis formis exprimuntur, mihi sane quàm jucundum fuit. Quòd vero non paucos libros, & eos quidem novos omneis mihi dono miseris, facis tu quidem, quod est hominis liberalissimi, at ego interim rubore non parvo suffundor; vellem enim, mi Oporine, tantum tibi debere, quantum exsolvere posse me aliquando confiderem, gratiæ tamen debitione perpetuo remanente. Atqui tu me antea satis obæratum tanto nunc ære alieno tibi astrinxisti, ut quando tibi satis sim facturus, non videam. Sed quoniam tibi ita visum est, interim gratiarum actione contentus esto. Porro hos libros omneis Majoragio nostro obtuli, admonuique de eo, quod scribebas; quare factum est, ut tam grato animo eos exceperit, quàm si ad eum ipsum misisses; sed cognitis eorum inscriptionibus, unoque, aut altero perlecto omneis mihi reddidit, maluitque tenuem bibliothecam meam illis exornari, quàm suam refertissimam farciri. Fasciculum, quem curari volebas, rursus collectum, & itineri vecturæque aptius redditum statim iis, per quos advectus fuerat, (non enim meliores inveni) ad Gyraldum dedi, adjecique epistolum, quod testaretur, quàm diligenter illum hinc Ferrariam perferri voluisses. Vale, ix. Kal. Aprilis MDLI. Mediolano.

Illud perscripta jam epistola libuit adjicere, ut eò tenacius tuo ipsius adhæreret animo, ut scilicet (si commode tamen fieri potest) historiæ Arluni eandem medelam (3) adhibeas, qua in Helvetiis te usum fuisse scribis, ubi incideris in eum locum, ubi Scriptor, ut opinor, agens de iis, quæ gesta sunt ad Clavenam (4) multa atrocius dicit in Jacobum Medicen olim Mussii Marchionem. (5) Hoc velle intelligo Franciscum ipsius fratrem.

(1) Extat hæc in Epistolis Gudii pag. 170., atque hisce exorditur verbis: *Retulit mihi*; ubi 4. *Novembris* per errorem positum est, ejus loco poni debuit 3. *Novembris*, ut responderet 3. *Nonas Novembris*, quod in Codice nostro legitur.

(2) Et hæc alia epistola ibidem extat pag. 171. incipitque. *Utinam vero mi.*

(3) De eodem hoc Arlunianæ Historiæ loco vel immutando, vel omitendo semel, & iterum agit Oporinus in epistolis ad Franciscum Cicereium inter Gudianas pag. 170. & 171. Historicum factum illud est Jacobi Medices, quod Eri- cius Puteanus describit *Histor. Cisalp.* lib. 1. pag. 26.

(4) Clavenensem scilicet Arcem a Rhetis cepit, occupavitque Jacobus Me- dices, de qua occupatione vide laudatam Puteanum, *Comment. Capellæ*, (a) & M. Antonium Missaliam. (b) Porro audire etiam hac in re juverit, quod in Codice nostro 136 Gaudentius Merula *de Clar. Famil.* scriptis consignavit. *Hic (Jacobus Medices) Rhetorum, qui in castris Regiis sub Ticino merebant, sex millia hoc vasro consilio domum revocavit. Clavena Oppidum est eorundem, dispositis enim in dumetis, qui Præfectum interciperent, militibus, ad votum ei successere omnia. Præfectus siquidem ab iis captus ostensus est uxori, quæ conjugis vitæ ti- mens arcem tralidit. Rheti ergo rebus suis dissidentes, qui regiis stipendiis milita- bant, edicto ad propria tutanda revocant. Quæ res plurimam calamitatem Regi attulit. Eorum enim discessus a castris cæterorum animos fregit.* Ex nobili, & per- vetusto in primis genere Mediolani ortus est Jacobus Medices, fuitque S. Caroli Borromæi avunculus, Pii IV. Pontificis frater, ac bellica virtute præstantissimus. V. Morigiam, Missaliam, & alios. In æde majori hujus urbis sepultus Medices fuit perinsigni, augustoque decoratus tumulo, ad cujus utrinque latera inscriptio- nes duæ leguntur, altera ipsius Jacobi Medices nomine, & elogio constans, al- tera vero memoriam, laudemque præfert Gabrielis Medices ejusdem fratris, quæ inscriptiones a pluribus afferuntur, veluti Missalia, Puccinello, Turrio, Latuada, extantque etiam in Codice MS. Jacobi Valerii n. 304 Bibliothæcæ nostræ, in quo legere est insuper ejusdem Distichon ad Gabrielem Medicem, & epigramma ad Joannem Jacobum fratrem. Sic autem canit in Gabrielem:

Tu Gabriel male cinctus eras, ceu Cæsar in armis,

Par mors, nam victor glande petitus obis.

Epigramma vero in Jacobum Medicem horum titulum præfert: *De fortuna ejus- dem a Rhetis, & Venetis impedita contra Ducem Mediolani.*

Sfortiadas odi patriæ, non jure, tenentes

Sceptra, quibus fuerat fraude potitus avus.

Subdideram Mussum, Incinum, collesque (c) Brigantum,

Morbonium, & summis oppida clara jugis.

Cum Rhetus, & Venetus nostris perterritus armis

Maluit, ignavum sceptrum tenere ducem.

Adjunxit ibidem Valerius sequens Bernardini Baldini in obitum, & tumu- lum Medices Distichon, quod inter impressa ejusdem non comperi.

Jacobus Medices, vel si fas nomina Divum

Imposuisse viris, Mars jacet hoc tumulo.

Præter indicatam supra inscriptionem ad tumulum Jacobi Medices nunc ex- tantem alia olim ibi legebatur versibus expressa, quam Valerius adducit pag. ca-

(a) Lib. 4. pag. 129.

(b) *Vita di Gio. Giacomo Medici.*

(c) Fortasse *Briantam.*

dem 33. Hæc autem carmina ea sunt, quæ sub Annibalis Crucii (de quo à nobis infra ad epistolam 4. lib. 12.) nomine extant inter *Carmina Poetarum Nobilium* Mediolani 1563. pag. 13., iisque exordiantur verbis: *Quod magni hoc Medices*. Inscriptionem hanc notat ibi Valerius unacum urna a S. Carolo Borromæo sublata fuisse ob sacras Concilii Tridentini constitutiones, quod pariter asseruit Carolus Turrius. (a) S. Caroli decretum de amovendis, quæ excelsio loco in Templis extabant, sepulchris conditum est in Concilio Mediolanensi Provinc. 1., titulo *de Sepulturis*.

(5) Quia, cum hanc scribebat Cicereius epistolam, dimisso jam ab anno 1539 Mulfii dominio, Jacobus Medices Meliniani Marchio constitutus a Carolo V. fuerat. V. Historiam Morigiæ, Missaliam, & alios.

(a) *Ritratto di Milano* pag. 163.

EPISTOLA XVIII.

JOSEPHO SACCIO (I) S. P. D.

ARGUM. *Gratas fuisse litteras, quibus respondere citius per occupationes non potuisse. Dialecticæ studentem laudat.*

AD XIV. Kal. Aprilis mihi tuæ redditæ fuere literæ, quæ quàm mihi gratæ fuerint, vel Pater tuus, vir optimus, testari poterit, apud quem antea sæpe questus eram, quòd diutius me sine literis tuis esse patereris. Sed quod serius fortasse, quàm par sit, ad rescribendum veniam, in causa sunt multæ & docendi, & scribendi occupationes, quibus sæpe ita impediòr, ut vix respirandi tempus detur; si quid tamen interim mihi cupide expectanti se se obtulisset, omnia mea vel gravissima rejecissem, ut tuis commodis inservirem. Ita enim & tuum ingenium, & discendi cupiditas, & Patris tui amor est meritus. Quod si nos in posterum Fortuna benignius respexerit, & aliquid obvenerit, quod tibi utile esse possit, & in quo tuis rationibus prodesse possim, me tui memorem futurum cogitare debes. Interim, qua licet, utere conditione, meliora sperans. Sed quòd dialecticæ multam operam des, facis tu quidem, quod eum deest, qui in scientiis gravioribus sine errore versari velit; aditum enim tibi ad eas patefacis, & quidem facilimum. Itaque ne te pigeat huic insudasse, brevi nanque capies laborum tuorum fructus uberrimos. Nosti enim illud: τῷ πόνῳ ἀποκρίνεται τύχη (a). Cardano (2) πολυίστωρι, (b) & Saccio fratri patrueli tuo, & Luganensibus omnibus meo nomine s. p. d. Vale, XVI. Kalend. Jun. MDLI. Mediolano.

(a) Labori respondet eventus.

(b) Multificio.

(1) Filius hic fuit Aloyfii, & Frater Joannis Baptiftæ, & Bonifacii, ut ex Testamento istius confecto a Carolo Corio, Mediolani Notario, sub die 10 Januar. 1629. Josephus in Eustorgiano Templo tumultatus est cum inscriptione memorata a Puccinello, (a) & Allegrandia, (b) qui etiam referunt monumentum ibidem positum Joanni, & Bonifacio, aliudque iisdem fratribus erectum in Templo S. Alexandri recenset Argelatus.

Ad Joannem Baptiftam Saccium, seu Saccum epistolam * dedit M. Antonius Bonciarius, ad quem alterâ respondet Saccus. Ad eundem epistolam etiam scripsit Cardinalis Barberinus sub die 30 Maji 1629, quæ typis impressa habetur in Miscellaneis nostris, Codice 261. Hæc porro epistola illius non est argumenti, quod ei affingit Argelatus, sed ibi admonetur Saccius de Indulgentiis a Summo Pontifice pro Templo ab eo extructo erogatis, quod non aliud arbitror, quàm Templum S. Mariæ Angelorum in Oppido Lonati, quod revera ipsum a fundamentis excitasse compertum est (c).

Tres, quos hîc laudavimus Sacci fratres, pronepotes fuisse videntur Cæsaris Sacci, cujus elogium extat in Bibliotheca Argelati; qui duo laudat Lancini Curtii Carmina ad Cæsarem Saccum; si tamen totum hujusce Carminum volumen evolvas, alia plura ibi esse ad eundem Saccum inscripta offendes. Ad ipsum pariter tetrastricon * est Platini Plati.

Nec omittendum in libello Francisci Arfillii Senogalliensis *de Poetis Urbanis ad Paulum Jovium*, quem primus vulgavit Tiraboschius, (d) de nostro Cæsare sic canit: *Saccius invicti celebret nunc gesta Triulti,*

Inviçtasque Aquilas, magnanimumque Ducem.

(2) Annus, quo sive natus, sive ex hac vita ereptus Cardanus fuerit, varie traditur a Scriptoribus. Non videtur verò dubitandum, quin cum Tiraboschio (e) sentiamus in lucem fuisse editum anno 1501. 24 Septembris, cum annum, diemque natalitium hunc suum ipsemet Cardanus prodat: (f) annum vero, quo ex hac vita cesserit Cardanus, quemque minime pronuncianum duxit Tiraboschius, nobis certò aperit Joannes Baptista Sylvaticus eidem Cardano coævus, (g) hæc scribens: *mortuus est (Cardanus) Romæ anno salutis humanæ 1576; vixit autem annos sex, & septuaginta.* Fine autem hujus anni mortem obiit Cardanus, cum ipse (h) scribat: *Testamenta plura condidi ad hanc usque diem, quæ est Kalend. mensis Octobris 1576.* Non est hic prætereundum silentio Cardanum (i) memorare suas epistolas ad Cicereium, inter quas illa * reponenda est, quæ legitur apud Gudium pag. 117, in cujus Bibliotheca alias ejusdem epistolas ad eundem servari afferit Morhofius. (k) Moneo insuper Cardani autographum haberi in Archivo Belgiojofiano, nempe ejus *Artem magnam Arithmeticæ, sive 40. Capitulum, & 40. Quæstionum*, quod extat inter opera impressa tom. 4. Numisma Cardani in Musæo Septaliano, & Mazzuchelliano habetur. De celeberrimo hoc viro post multos egit etiam Brambilla. (l)

(a) Mem. enr. di Milano pag. 92.

(b) De Sepulchris Christian. pag. 94.

(c) V. Argelatum pag. 1271.

(d) Letteras. Ital. Tom. 7. parte 3.

(e) Ibid. par. 1.

(f) Tom. 5. suorum operum de Exemplis geniturarum n. 19. & lib. 12. Genitura-

rum n. 8.

(g) De Colleg. Medicorum Mediol. Origine, Nobil., & Antiq.

(h) De Vita sua pag. 26.

(i) De Libris propriis pag. 120.

(k) Polybister tom. 1. pag. 306.

(l) Stor. Med. Fific. Anot. Chirurg. T. 2. P. 1.

EPISTOLA XIX.

BASILIO FERRARIO S. P. D.

ARGUM. Numismata dono accepta describit, eaque plurimum aestimanda sibi gratissima fuisse inquit. Tum de Stephano Basili filio, quem in litteris multum proficere asseverat.

EGO is sum, qui singulari humanitate tua fretus & rarius ad te scribo, & cum scribendum est, temporis occasionem expecto, ut per docendi occupationes mihi liceat, animum ad scribendum appellere. Quod cum faciam, non sum tamen tui immemor existimandus, Basili ornatissime. Vel enim homines illi, qui propter sensus imbecillitatem, mediam quandam naturam inter homines, & belluas fortiti sunt, eorum memoriam grato animo complectuntur, a quibus aut amantur, aut beneficium aliquod acceperunt; qui vero nomine ipso sunt hominis digni, si siquem vel in remotissimis orbis terrarum regionibus esse audierint, qui & prudentia, & probitate sit insignis, statim vel ignotum amant, ejusque nomen memoria custodiunt. Quod cum verum sit, num ego immemor tui vivere possim, tu ipse cogita; nam, ut interim prætermittam, quas summopere admirari soleo, egregias illas animi tui dotes, ut etiam hic taceam, qua me benevolentia prosequaris, quam ego te liberalem expertus sum? Cum enim quibusdam verbis vix tibi significassem, me Stephani tui eruditionem in melius provehere cupere, effecisti, ut tantum tibi debeam, quantum vix me unquam exolvere posse confidam. Neque tamen te continere voluisti, quin, ut tuam mei obligandi cupiditatem incredibilem esse declarares, proxime etiam me non leviter donaveris. Quæ cum ita sint, quid est quoddam dubites, quin,

Dum pecori lupus, & navis infestus Orion

Turbabit hybernum mare,

Insonsoque agitabit Apollinis aura capillos, (a)

ui sim memor futurus? Quid, quoddam locupletissimus meæ erga te observantiæ testis esse potest Jacobus Abduensis Presbyter, vir optimus? nam quotiescunque hunc video, video autem sæpius, tu is es, qui mihi diutius cum eo colloquendi materiam præbes, adeo frequentem tui mentionem facio. Sed quid ego hæc pluribus ago, quasi quicquam de meo erga te animo dubites, ac non potius, quæ tua fuit urbanitas

(a) Horatius *Epid.* 15.

hinc occasionem arripueris, ut me novo munere satis superque jam a te liberalissimo homine donatum afficeres? Quare hac parte omiſſa, ad munus tuum venio, hoc eſt ad ſex illos denarios, qui mihi una cum proximis literis tuis allati ſunt. Nam in his tria potiſſimum me mirum in modum delectant, primùm enim ita nuper cuſi ſunt, ut fulgentiſſimo argenti nitore oculorum aciem perſtringant; deinde, quod eſt jucundiſſimum, ſunt quidem hæc numiſmata omnia una, atque eadem magnitudine, ac pondere, ſed tamen diverſa inter ſe forma perfectæ; poſtremò illis ea impreſſa ſunt ſigna, quæ Sanctiſſimo Pontifici (1) maxime convenient. Eſt enim videre patentem portam illam Angelorum cuſtodia munitam, per quam aditum ad veræ felicitatis arcem fluctuantis cymbæ prudens, ac bonus Gubernator mortalibus omnibus pateſcit; apparet etiam Pontificis Maximi inſigne, novem colles, urbis Romanæ incrementi indices, & duas coronas oleaginas ambitu ſuo complectens, quarum quidem coronarum utraque Chriſtianæ Reipublicæ diuturnam pacem portendit; inferior tamen id in rebus humanis pollicetur, ſuperior verò inter immortalem ipſum Deum, & homines, tanto Pontifice rem bene gerente, magnam futuram conjunctionem denunciat. Quod ipſum oſtendit etiam hominis illius ingenioſe expreſſa effigies, dum ſuper urbe collibus undique vallata ſedens quieſcit:

Paciferæque manu ramum prætendit olivæ. (a)

Qui quòd armatus ſit, hanc humanarum, divinarumque rerum tranquillitatem virtute partam armis Chriſtianæ perſuaſionis munitam diuturniorem futuram indicat, idque etiam apertius facit huiusmodi ſuper additum hemiſtichion: *omnia tuta vides. (b)* Porro hæc, & alia quam plurima veneranda Sanctiſſimi ipſius Pontificis imago, præclari animi tacitus index, intuentibus omnibus large polliceri videtur. Nulla eſt enim (dicam id quod ſentio, & ſpero) tam denſa erroris nebula mortalium mentibus circumfuſa, quam hic eo, quem præſert, vultu diſcuſſurum non promittat, adeo lætus vel ex ipſo numiſmate apparet ejus conſpectus. Quæ omnia, cùm in præclariffimo munere tuo ſim contemplatus, decrevi illud mihi ipſi, quandiu vixero, adſervare, ut ſit tui erga me amoris non vulgare monumentum. Sed hæc hæcenus. De Stephano tuo tibi gratulor, & mihi gaudeo, quòd hæcenus tantum profecerit, ut & tibi, & mihi in ſcribendo ſatisfaciat. Nam & proximis diebus legit mihi aliquot epiftolas, quas meritò laudavi, neque tibi homini ad unguem factò ſi miſiſſet, non probatum iri judicavi. Meliora tamen, mihi crede, in dies præſtabit, cùm frequens ſit in auditoriis,

(a) *Æneid.* 8.

(b) *Ibid.* 1.

& quādiu datur, ne latum quidem (quod ajunt) culmum a libris discedat. Me autem quandoque invisit, idque quò frequentius facit, eò grātius esse consuevit. In quem, si quid per virium nostrarum imbecillitatem conferre licet, quod ejus augendæ eruditioni conducere possit, non est, quòd dubites, quin quantum possim, omneis intendam nervos. Quid enim id omnia non coner, quæ & tibi homini præstantissimo, & de me bene meritissimo, & Stephano mihi carissimo grata esse sentiam? Vale, XIV. Kal. Junii MDLI. Mediolano.

(1) Nempè Julii III. ex familia de Monte Etrusca, tunc Summi Pontificis, cujus illud gentilitium stemma, quod numismati per Cicereianam hanc epistolam descripto insculptum erat.

EPISTOLA XX.

ANDRÆE CAMUTIO S. P. D.

ARGUM. De nummis pro filii ejus institutione missis gratias agit. Adolescentis alius mentionem adjicit.

ACCEPERAM paulò ante a Bernardo Roscio literas tuas, unà cum *cx.* denariis, hoc est, coronatis italicis decem, in quibus omnia mihi fuere grata, præter unum illud, quòd scilicet tardior in his mittendis tibi fuisse videbaris. Quare tecum sic agam oportet, Camuti optime, & rationem instituti mei paulò altius repetam. Ego instituendi Eugenti tui occasionem vel magno mercatus fuisssem, nisi Deorum immortalium munere mihi oblata fuisset. Quo quidem tempore, si per rei familiaris tenuitatem licuisset, omnibus te bellicis machinis, pudore probe munitum aggressus fuisssem, & expugnasssem tandem, mihiq; concessisses, ut Filii tui eruditio aliqua parte ejus æris alieni pensaretur, quod jam pridem tecum magnum conflavi, neque mihi aurum poposcisssem, neque ullum aliud præmium dedisses. Sed quoniam Fortuna mecum iniquius egit, meque semper torvis oculis aspexit, cogor impudens fieri, cum inter Filium tuum, & alios qui mihi crediti sunt, nullum apud me sit discrimen. Rationes itaque, quæ mihi tecum sunt, remanent integræ, & meum nomen in tuis tabulis inveterascit. Sed non agam pluribus, ne forte videar iniquo animo ferre, quod tibi præstantissimo viro plurimum debeam, cum id secus apud me se habeat, & non nisi gratum sit. Non enim possem creditorem quenquam habere te aut mitiorem, aut leniorem. Quidquid autem attingi, feci, ne singularem humanitatem

manitatem tuam, liberalitatemque incredibilem agnoscere non viderer, qui æquo animo patiaris & me tandiu, quod debeo, non persolvere, & te interim ex tam ampla sorte nihil scænoris percipere. Responderem tuis literis, quas superioribus diebus Stephanus Brochus lectissimus adolescens mihi reddidit, sed unum obstat, nam & illæ obscuriores sunt, & *crassa Minerva mea est.* (a)

De Abundio admonui filium tuum quæ volebas, eundem etiam ad Ferrandum Abduensem adduxi, a quo hilari fronte exceptus est, & libenter cognitus. Sed quodd hic suppallidus Alberto Fratri tuo, viro ornatissimo, sit visus, nihil est, quod te moveat; valet enim omnino, neque quandiu apud nos fuit, hactenus vel leviter semel ægrotavit. Quocirca non est, quodd quicquam ei timeas a studiis. Nullus enim apud nos labor infumitur, qui maxima jucunditate non condia-tur. Volo nanque discipulos meos summa cum alacritate, quod ingenius convenit, in ludo exerceri, non autem invitos, quod servorum semper fuit, in ergastulo detineri; atque ea causa est, quodd eum consuefeci, ut mecum rarius sit, quàm vellem, ut liberius & confabulandi, & jocandi cum æqualibus, atque commilitonibus occasionem arripiat. Vale, xi. Kal. Junii MDLI, Mediolano.

(a) Horat. 2. Sermon.

EPISTOLA XXI.

NICOLAO VICECOMITI BAPTISTÆ F. S. P. D.

ARGUM. *Jucundas fuisse litteras profitetur, quod tamen diu a scribendo abstinerit, amice conqueritur, atque ad frequentiores sibi deinceps mittendas excitat.*

QUARE tuæ me literæ mirum in modum delectarint, multæ sunt causæ, quas hic non commemorabo, cum non ita multis tecum agere decreverim: illud tamen attingam, fuisse illas eò gratiores quod diutius a me fuerunt expectatæ, & jucundiores, quod magis expectationi satisfecerunt. Erant enim eo orationis filo contextæ, quo debent esse elegantissimæ literæ, & quæ a te nobilissimis Parentibus progenito, & bene instituto adolescente proficiuntur; serius tamen hoc officium, quàm par fuit, mi Nicolæ, præstitisse videri potes; non enim committam, quin te adnoneam de eo, in quo mihi peccare videris, cum præsertim & loqui libere, & scribere liberius consueverim. At tu, quod tuum

est ingenium, & hanc tarditatem, & diuturnum silentium pudori cui-dam tribuendum putas. Facis tu quidem quod tuum est; nam cum pudor hanc tuam ætatem maxime decet, tum ordinis tui adulescentis plurimum exornare potest. Facile itaque hoc tibi, si ita vis, concessero, modò & tu mihi concedas, te, si verum fateri vis, nunquam putasse mea negocia tibi obstare posse, quò minus literas tuas, quanvis creberrimas, & longissimas misisses, & avide legerem, atque illis alacri animo responderem. Quid ergo revera te a scribendo deterruit? dicam, quod res est. Tu quicquid erit æqui, bonique facias velim. Licet enim nunquam mihi in mentem venerit credere fieri posse, ut nostræ necessitudinis obliviscereris, neque tu id unquam facere cogitaveris, tamen semper mihi molestum visum est, & te studiis immersum tot mensis a nobis abesse, & gravari ad eum præsertim, qui tui studiosissimus semper fuit, quique valde familiaris, aliquid literarum dare. Quæ res quid aliud habet argumenti, nisi aut te negligentiosem fuisse, aut superbiorem? Quod levius fortasse fuerit, si in quenpiam alium potius, quàm in me peccasses. Sed hujus criminis tamen notam facile delebis, si posthac tarditatem, taciturnitatemque tuam & longitudine, & multitudine epistolarum sarcire volueris. Quod ut libentius facias, illud etiam non parum apud te valere debet, quod intelligas, id Patri tuo homini præstantissimo fore non injucundum, cujus etiam cohortatione, hæc ad te scribere non dubitavi. Cæterum nihil est, quòd ineptias illas posthac commemorares, veniamque deprecere, si literæ tuæ non satis fuerint ornatæ, hortereque, ut læta fronte scripta tua legam, quasi & aliorum quorumque corrugatâ consueverim, neque denique precere, ut rescribam, quòd me facilius in scribendo imitari possis. Satis enim ornate scribis, satis me delectant tuæ literæ, satis libenter leguntur. Neque est quòd me calcaribus ad scribendum adigas, cum id potius ego in te faciam, neque me rudem imiteris, cum id in vetustioribus, iisque paucissimis faciendum sit, neque quicquam magis me cupere arbitreris, quàm ut me, modò per studia tua liceat, vel obruas literis.... Scribe ad me de studiis tuis, hoc est, de itinere isto, quod feliciter ingressus es, salebroso quidem, sed tamen honorificentissimo, quousque adhuc progressus, & quo duce usus fueris; vel si tibi in his (quod vix fieri posse existimo) verba defuerint, scribe ad me de Georgio Triultio aliquid, nam, si hujus studia, dicta, actiones intueri volueris, tot, ac tanta sese tibi offerent in hoc adulescentem admiranda, scienda, audienda, ut unus tibi suppeditare possit, unde probe chartas expleas. Itaque vel hunc unum, si cætera desint, intuere, contemplare, & observa, & sæpius ad me scribe. Vale.

EPISTOLA XXII.

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *Responsum petit in re amici & sua; libellum se eidem Oporino transmissurum pollicetur.*

INVISIT me proximis diebus ornatissimus juvenis Christophorus Mylæus, (1) quod mihi valde gratum fuit. Primò, quòd cognoverim hominem doctissimum, deinde, quòd eundem tui studiosissimum esse perspexerim. Is cum ægre ferret, nondum esse reddita sibi ex te *Universitatis* suæ exempla, neque tamen te incusaret, quæsit de me, nunquid novarum literarum ex te accepissem. Quare respondi id, quod erat, me nihil ex te accepisse jam fere menseis quinque, neque, quod ad me attineret, quicquam mirari cum scirem te esse occupatissimum: non negare tamen, quin interim tuas literas desideravissem, cum illæ, non nisi gratissimæ esse possent, & intelligere cupivissem, an accepisses Majoragii *Commentaria*. Paulò vero post quàm hoc actum est, pervenit ad manus meas libellus græcus manuscriptus, in quo erant tres declamationes, quarum inscriptiones & initia adjiciam, (2) cum finem scribendi fecero. Quæ si forte tibi græcarum literarum peritissimo nondum editæ videntur, (me enim nusquam impressas vidisse, aut a quopiam audivisse memini) proximis vacationibus describam fideliter, & ad te transmittam, ut vel solas edas, vel alicui crassiori libro accessionem facias. Nam, quanvis earum una folia integra quinque, altera sex, tertia totidem non excedat, sunt tamen, nisi me animus fallit, dignæ, quæ legantur. Gratum itaque mihi feceris, si me de hoc admonueris ante xvi. Kalend. Sextil., ut, quid mihi in hoc agendum sit, scire possim in tempore. Vale, Kal. Quintil. MDLI. Mediolano. Velim, mi Oporine, in memoria habeas, quod proxime ad te scripsi de Marchione Mussii; vix enim crederes, quàm magni id mea intersit.

(1) Mylæi, cujus nulla mentio apud Maittaire, quinque sunt libri *De Scribenda Universitatis Rerum Historia*, de quo opere & in hac epistola fit sermo. Plures hi Mylæi libri exculi suere, primùm in fol. per Oporinum Basileæ, 1551, qui in Bibliotheca nostra sunt, Florentiæ per Torrentium, in 4. 1548, itemque Florentiæ per eundem in 4. anno 1557, quos vidi in Bibliotheca Braydensi, tum denique Jenæ 1625 in 8. sub titulo *Hermetis Academici*, sicut docet

Morhofius, (a) qui in Mylæi opere elegantem laudat & concinnam orationem, fugillat autem, quod non satis ordinatam servaverit methodum, nec omnia, quæ in præmio pollicitus fuerat, in opere præstiterit, cum tamen ex hac Cicereii epistola intelligat Lector, Mylæum juvenem opus istud confecisse: si quid minus accurate actum, id facile dandum ejus adolescentiæ judicaverit.

Dies quatuor Mediolani unacum Cicereio moratus fuit Mylæus. Audiamus Cicereium ipsum in MS. *Antiq. Monum.* autographo apud Principem Belgiojosium (in quo aliqua sunt, quæ in nostro ipsorum exemplo non habentur) de hac re verba facientem. *Ineunte proxime superiore autumno divertit ad me Christophorus Mylæus homo eruditus, meque pro ea, qua jungimur, amicitia rogavit, cum pro anni tempore otiosus essem, ut quatuor eos dies, quos Mediolani erat futurus, sibi operam darem; itaque, cum id me libenter facturum, essem pollicitus, si quid esset, in quo ego ei usui esse possem, ejus arbitratu, meaque monstrazione viris eruditione insignibus salutandis, atque appellandis diem primum dedimus, alterum in magnificis hujus urbis substructionibus sacris, & profanis, publicis, & privatis consumpsimus, tertium spectandis marmoribus operis antiqui, quartum contemplandis iis picturis hujus urbis, quas ego quidem eruditi hominis curâ, atque animadversione dignas putabam.* Subdit vero Mylæum architectonicis fuisse peritissimum; tum mentionem de libro habet, quem Mylæus de itinere suo Constantinopolim erat facturus.

(2) Cum in nostro Codice harum declamationum tituli, atque initia desiderentur, commune erit nobis æque ac Lectoribus eorum desiderium. Fortasse hæ declamationes eadem sunt ac Demetrii Moschi Orationes, de quibus infra epistola 24 ad eundem Oporinum.

(a) *Polybistor tom. 1. lib. 1. pag. 10.*

EPISTOLA XXIII.

ANDREÆ CAMUTIO S. P. D.

ARGUM. De Andreæ Filio auditore suo, cujus profectum in studiis, ut exploret, cupit. Tum de sui mutatione domicilii, & aliis.

DII boni, quàm doctum, quàmque eruditum Eugenium tuum ad te mitterem, si aut qualem tu de me meritus es, aut qualem ego cuperem, mittere liceret! Sed quoniam horum neutrum nostrarum est virium, talem mittimus, qualem possumus, neque dubitamus, quin & hoc tempore nobis sis æquior, cum superiori anno ea tibi in parte plane satisfactum fuisse declaraveris. Quantò autem longius hac sua peregrinatione Filius tuus, quàm aliàs me duce progressus fuerit, ex eo ipso cognoscere poteris, si, quemadmodum faciendum esse intelligis, cum jusseris in sententiam aliquam, aut epistolam conscribere, aut versiculos aliquot condere, aut denique oratiunculam quampiam com-

ponere. Sed quoniam non est nostri instituti, ut ab iis studiis istic ferietur, in quibus cohortatione nostra versatur, ideo ex iis declamationibus, quas jam aliquot scripsit, unam, atque alteram secum habet, quam rescribat, & cui visum fuerit, ex instituto, moreque majorum dedicet. Asportavit etiam secum libros aliquot, ut recenset per ocium aliqua eorum, quæ apud nos didicit. Nisi enim hoc a nobis probe curatum fuerit, non satis consuluerimus Eugenii eruditioni. Nam quod tu omnium optime pro incredibili eruditione tua intelligis, non minus frangit animos nimia remissio, quam vehemens intensio. Quid? quod ego sæpe expertus sum, pueros id ætatis quadriduo plura disperdere, si omnino a literis avocentur, quam toto mense didicerint? Si itaque pro prudentia tua illum in studiis aliqua ratione continueris, & animum remittet, quod hoc tempus postulat, & nullam jacturam literarum fecerit, quod diligenter a nobis curandum est. Essem fortasse hac in re tibi adjumento, nisi me curæ, & negocia hinc detinerent. Mutandæ nanque nobis sedes sunt, & in alias ædeis immigrandum. Porro hujus rei, si quid temporis superfuerit, id omne dare constitui describendis græcis libellis quibusdam lectu dignissimis. Sed quoniam in græcorum mentionem incidi, libet addere, quod tacere nullo modo possum. Videor mihi non leviter peccasse, qui Filium tuum, vel te invito, in literis græcis non exercuerim: adeo visus est mihi semper ei studiorum generi aptus; cogente enim nemine jam & legere scit, & græce scribere, & in nominum inflexionibus nescio quid balbutit. Amicis, quos mihi istic esse nosti, si lubet, s. p. d.

EPISTOLA XXIV.

JOANNI OPORINO S. P. D.

ARGUM. *Gaudet de Majoragii libris nitide excusis: quidpiam de Arluni Historia ac de epistola non accepta.*

CUM Christophorus Leporarius noster esset ad vos reversurus, facere non potui, quin illi literarum aliquid ad te dederim. Duabus igitur tuis epistolis (a) respondebo, idque paucis faciam, ut tuarum occupationum aliquam rationem habeam. Earum una est, qua specimen *Commentariorum* Majoragii involvisti, altera, qua mecum egisti de libris Mylæi. Ex prioribus literis tuis intellexi, quantæ curæ tibi sit, ut Ma-

(a) Geminae hæ litteræ apud Gudium sunt pag. 172. & 173.

joragii libri emendate, magnifice, atque eleganter expressi ex officina tua prodeant, & scriptori suo ævum prorogent. Quod cum non minus mihi, quàm Majoragio gratum sit, agimus utrique immortalis tibi gratias, & absolutum opus summo cum desiderio expectamus. Vix enim crederes quantum ampla illa, & pulchra libri facies nos delectet. Illud etiam non potuit non me delectare, quod illis adjeceras, te scilicet curaturum probe id, de quo te admonueram in Arluni *Historia*, ubi opus fuerit. Quod licet sperem te facturum, iterum tamen te admonebo, ut ita rem cures, ut, si fieri potest, Marchio ille in eo nihil offendantur, & dum licet, hoc est nundum excusa est, medearis. Vidissem libentissime hujus *Historiæ* specimen aliquod, ut Arluno, qui precibus quotidie enecat, tandem satisfacerem, quod ed dico, quia jam illam te cœpisse, mihi aliàs significare visus es. Quod autem alterâ epistolâ dicis, te aliàs ad me scripsisse de Mylæi libris, id facile crediderim, sed, quemadmodum intelligis, ad me perlatæ non sunt. Si nossem, ubinam esset Mylæus, facerem libenter, quod præcipis; sed adhuc id intelligere non potui. Demetrii Moschi (a) orationes illas treis exscribere aggressus sum, atque utinam triplo longiores essent, libentius enim illarum descriptioni operam do. Vale.

(a) V. Tiraboschium *Letterat. Ital.* Tom. 7. par. 2.

